
**МИСЛИТЕЛЬ.
ВОЇН.
УЧИТЕЛЬ.**

Спогади та матеріали про Василя Іванишина

B. Hoeg.

*До 75-річчя
від дня народження
Василя Іванишина*

**МИСЛИТЕЛЬ.
ВОЇН.
УЧИТЕЛЬ.**
Спогади та матеріали про Василя Іванишина

За редакцією Петра Іванишина

Дрогобич
Посвіт
2019

УДК 94(477.83)(092)

М 65

*Рекомендовано до друку
науково-методичною радою КЗЛОП «АДІКЗ “Нагуєвичі”»
(протокол № 3 від 19.03.2019 р.)*

Мислитель. Воїн. Учитель. Спогади та матеріали
М 65 про Василя Іванишина / За редакцією Петра Іванишина. – Дрогобич: Півсвіт, 2019. – 324 с.

ISBN

Пропоноване увазі читачів видання покликане з певної часової перспективи висвітлити окремі сутнісні риси постаті Василя Іванишина (1944-2007). Воно має меморіально-аналітичний характер й основу його утворюють спогади та різнотипні матеріалами (статті, рецензії, некрологи). Багатогранну персоналію В.Іванишина – інтелігента, науковця-філолога, філософа, націоналістичного ідеолога, історика, педагога, політика, громадського діяча, організатора, видавця, публіциста, члена ОУН, журналіста, письменника та ін. – структуровано за трьома визначальними домінантами його мислення та світогляду: передусім як мислителя, воїна, учителя. Окремими розділами даються історія рідного села В.Іванишина Угеречь Винявських (Зеленого Гаю) авторства його батька – Петра Іванишина, а також афоризми, цитати та поетичні твори самого автора. Видання буде цікаве всім, хто вивчає теорію та історію українського націоналізму й націоналістичного руху, а також філософам, літературознавцям, мовознавцям, політологам, історикам.

УДК 94(477.83)(092)

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор Роман Голод;

доктор філологічних наук, професор Петро Мацьків.

ISBN

© Іванишин П.
редакція, 2019
© Півсвіт, 2019

ЗМІСТ

<i>Дмитро Ярош. Про Батька, Учителя, Провідника</i>	5
<i>Петро Іванишин. Василь Іванишин у просторі прочитань</i>	6

Розділ І. Спогади про Василя Іванишина

Анатолій Власюк. Василь Іванишин

і українська національна революція.....	10
Ірина Дмитрів. Щасливий чоловік, що знайшов мудрість	20
Лариса Йолкіна. Непроминуше	22
Сергій Квіт. Інтелектуал в уніформі «Тризуба».....	26
Петро Мацан. Прорвемося!.....	29
Ігор Набитович. Про Столяра, який будував мости у майбутнє (про Василя Іванишина).....	31
Сніжана Новак. Спогад про Вчителя.....	36
Ярослав Радевич-Винницький. Василь Іванишин: кілька штрихів із життєпису визначної особистості	42
Тарас Салига. Василь Іванишин «здалека».....	48
Віктор Сердулець. Не шукайте хороших людей!	56
Дмитро Синяк. Священик у храмі літератури	59
Юрій Сиротюк. Пам'яті Провідника	62
Іван Сута. На крилах віри	64
Олександр Труханенко. Василь Петрович	101
Володимр Турмис. Де ви, «маестро»?.....	105
Євген Філь. Провідника не обирають, за ним просто йдуть (спогади про Василя Іванишина).....	106
Олександра Химин. Квітка пам'яті	124
Богдан Червак. Уміти інтереси нації і держави ставити вище власних амбіцій.....	126
Ярослав Яремко. «Ми не боремося «проти» – ми боремося «за».....	129

Розділ ІІ. Статті, рецензії, некрологи

Петро Бобик. Видавництво «Відродження» –

для відродження України (уривки) (2001).....	134
--	-----

Олег Баган. Розуміти і діяти (2007).....	140
Ідея і чин Василя Іванишина (2007)	146
Віriamo в невмирущість ідей Твоїх (пам'яті Василя Іванишина) (2007)	149
Леся Кравченко. «Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану...» (2007)	152
Петро Мацан. Прощальне слово (2007).....	155
Петро Іванишин. Розвиток національно-екзистенціальної методології: роль Василя Іванишина (2008)	157
Богдан Червак. Націоналізм: на перехрестях думок, або Уроки Василя Іванишина (2009)	168
Богдан Червак. Місія ОУН у концептах Василя Іванишина (2010).....	174
Андрій Печарський. У дзеркалі літературознавчої апологетики Бого-націю-центризму (2012)	180
Іван Гаваньо. Українське християнство і національна ідея: досвід прочитання творів Василя Іванишина (2016)	184
Олег Баган. Бути правдивим перед нацією: Василь Іванишин (2017)	199
Іван Сута. Філософ української революції на зламі тисячоліть (2017)	204

Розділ III. Джерело

Петро Іванишин. Минувшина нашого села.....	212
---	-----

Розділ IV. Фрагменти

Василь Іванишин. Актуальні цитати.....	248
Василь Іванишин. Фрагменти	257
Цитати з творів Василя Іванишина (уклав Петро Іванишин).....	270
Василь Іванишин. Поезії	305

Про авторів	311
-------------------	-----

Про Батька, Учителя, Провідника

23 березня 2019 року сповнюється 75 років від дня народження одного з тих великих українців, котрі своїм високим інтелектом, сталевою волею, наполегливою боротьбою захищали й утверджували буття української нації за різних непростих обставин. Йдеться про Василя Іванишина (1944-2007).

В упорядкованому до видання сином В.Іванишина професором Петром Іванишином томі спогадів, статей, рецензій, некрологів друг Василь постає у різних своїх іпостасях: націоналіст, науковець, філософ, журналіст, публіцист, доцент педуніверситету, засновник ВО «Тризуб» ім. С.Бандери та видавничої фірми «Відродження», член проводу ОУН, християнин, герменевт, націоналог, справжній мужчина і просто надзвичайно весела та гуманна людина тощо. Для мене, що знав В.Іванишина в режимі систематичного спілкування від літа 1994 року і до самої смерті, він назавжди залишить у пам'яті Батьком, Учителем, Провідником. Думаю, саме таким передусім сприймають друга полковника і ті сотні хлопців та дівчат, що формувалися в тризубівських лавах.

Постать та творчість В.Іванишина новітня Україна щойно відкриває для себе. Кожен читач, пізнаючи глибинні національні ідеї та осмислюючи унікальну постать цього видатного ідеолога сучасного українського націоналізму, неминуче стане причетним до національної справи. А ця благословенна Господом справа таки добра. І, як постійно вчив світлої пам'яті друг Василь, «причетність до доброї справи робить людину кращою». Вірю і сподіваюся, що запропонована книжка про Василя Іванишина сприятиме утвердженню в свідомості новітнього покоління животворних ідей класичного українського націоналізму. А значить – сприятиме утвердженню української національної держави, УССД, в ім'я якої жив і творив Василь Іванишин. Жив сам і так заповів жити нам.

Дмитро Ярош

Василь Іванишин у просторі прочитань

Пропоноване увазі читачів видання покликане з певної часової перспективи висвітлити окремі сутнісні риси постаті Василя Іванишина (1944-2007). Воно має меморіально-аналітичний характер й основу його (два перші розділи) утворені спогадами та різнотипними матеріалами (статтями, рецензіями, некрологами). При цьому всю багатогранну персоналію В.Іванишина – інтелегента, науковця-філолога, філософа, націоналістичного ідеолога, історика, педагога, політика, громадського діяча, організатора, видавця, публіциста, члена ОУН, журналіста, письменника та ін. – я намагався структурувати за трьома визначальними домінантами його мислення та світогляду. Хоча для кожного з уміщених авторів (побратимів, друзів, колег, учнів, студентів) В.Іванишин вирізнявся чимось своїм, особливим, суб'єктивним і сокровеним, однак у книжці цей націоналіст межі століть і тисячоліть прочитується передусім як *мислитель, воїн, учитель*.

Мислитель, оскільки В.Іванишину вдалося розвинути інтерпретацію класичного українського націоналізму, націоналізму Т.Шевченка, Є.Коновальця, Д.Донцова, С.Бандери, й запропонувати на цій основі власну актуалізацію його як могутньої, базової для кожної незмаргіналізованої людини філософії національного буття, ефективної національно-екзистенціальної (націоцентричної, націософської) методології тлумачення та безальтернативної ідеології національного державотворення.

Воїн, оскільки аксіоматичним у його політичній та громадській діяльності стала ідея продовження й логічного завершення національно-визвольної боротьби із створенням замість постколоніальної, а згодом і неокolonіальної «держави України» – української національної держави – УССД. Щоб, як часто повторював В.Іванишин, «українець нарешті став господарем своєї долі на своїй власній землі».

Учитель, оскільки для кількох поколінь студентів, інтелігенції та молодих націоналістів В.Іванишин став не просто педагогом, а духовним батьком, наставником, зразком, провідником в

складних ідейних світах української літератури, релігії, історії, науки, культури, ідеології, націософії. Після безпосереднього чи заочного (через статті і книжки) спілкування з ним молоді люди, якщо тільки не були безнадійно вражені вірусом нігілізму, обов'язково ставали іншими, кращими – мудрішими, добрішими, відважнішими, вільнішими, національно могутнішими. За його книжками й досі вчать літературознавці, лінгвісти, історики, філософи, політологи, релігієзнавці, вишколюються націоналісти, патріотичні політики та воїни новітньої російсько-української війни...

У третьому розділі вперше публікується віднайдена у родинному архіві невеличка розвідка батька Василя Іванишина Петра Іванишина (старшого) (1906-1974) «Минушина нашого села». В ній ідеться про типову для Галичини історію Угерець Винявських (тепер Зелений Гай Городоцького району Львівської області), одного з тих десятків тисяч галицьких сіл, котрі всупереч катастрофічним окупаційним обставинам змогли породити не одне покоління борців за українську ідею. Класичним прикладом були Петро Іванишин – цеховий столяр, сільський інтелігент, активний діяч ОУН та «Просвіти» (перший наставник та учитель Василя Іванишина) та його дружина Катерина Іванишин (з дому Стахів) (1917-1996) – зв'язкова ОУН, борець за легалізацію Української греко-католицької церкви. Такі націоналістичні галицькі родини завжди були живим, екзистенційним джерелом національної свідомості, буттєво-історичного закорінення та безкомпромісної, жертвної боротьби за Бога, Батьківщину, Свободу. Саме вони у чорну ніч бездержавності творили довкола себе національні громади та стали запорукою відродження української державності.

У четвертому розділі подано раніше не друковані малоформатні тексти В.Іванишина: афоризми, цитати, добірку поезій. У них в різній формі висвітлено основні ідеї В.Іванишина, що по суті доповнює портрет цього мислителя, політика та вченого.

Це перша і, сподіваюсь, не остання книжка спогадів та матеріалів про життя і творчість В.Іванишина. Вірю, будуть і наступні, бо чимало людей з тих чи інших причин ще не встигли написати свої силуетки чи статті. А вони таки потрібні. У цей непростий

воєнний час, час політичних та культурних катаклізмів, актуалізація таких постатей, як Василь Іванишин, увиразнення їхніх імперативів, методологем та заповітів, допоможе новим поколінням борців за українську національну ідею, поколінням державотворців та націоцентричних інтелігентів знайти правильний орієнтир у світі фальші, бруду, духовного розкладу та геополітичних протистоянь.

Петро Іванишин

Розділ I.

Спогади про Василя Іванишина

Анатолій Власюк

ВАСИЛЬ ІВАНИШИН І УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

Із Василем Петровичем Іванишином я був знайомий два десятиліття, з яких півтора він друкував свої статті та інтерв'ю в редакційній мною "Тустані". Прикметно, що перша стаття вийшла у червні 1992 року в першому номері газети, а остання – незадовго до його смерті в 2007-ому. Коло замкнулося.

Робити інтерв'ю з ним було доволі просто і водночас складно. Я писав на папері п'ять-сім запитань, а Василь Іванишин повертав мені готові відповіді. Але доводилося добряче поміркувати, щоби ті питання придумати.

Якщо взяти статті й інтерв'ю Василя Іванишина, надруковані в "Тустані", то назбирається чималий шмат матеріалу, який міг би вміститись у невеличкий томик. Через рік після смерті Василя Петровича я видав невеличку книжечку його вибраних інтерв'ю, яку розхапали, мов гарячі піріжки. Шкодую, що пороздавав тоді усім підряд. Багатьом ця книжечка просто була не потрібна. Вони й досі не доросли до розуміння проблем, піднятих Василем Іванишином. Однак зберіг ще декілька десятків примірників. Тепер дарую обраним і посвяченим. Хто має вуха, той почує.

За життя й після смерті Василя Іванишина любили й ненавиділи. Любили насамперед за людяність. Ненавиділи його дріб'язкові люди. Василь Петрович подобався багатьом своєю простою й жартівливою вдачею. Звичайно, це була простота міцної за духом людини, яка знає собі ціну, а не такої, яка намагається всім сподобатись. Василь Петрович наскрізь бачив людей, особливо мізерних. Багато з них упізнали себе в його невеличкій книжечці "Жерці імпрези". І після смерті автора, хоч і не було названо жодного прізвища, не можуть пробачити, що вивів їх на чисту воду.

Ми часто зустрічались у видавничій фірмі "Відродження", редакції газети "Радянське слово" ("Галицька зоря"), у кнайпах, особливо в тій, що біля приміщення філологічного факультету

Дрогобицького державного педагогічного інституту (тепер університету) імені Івана Франка. Зазвичай пили небагато – по п'ятдесят-сто грамів. Головними були розмови. І досі жалкую, що не вмикав диктофону і не записував. Тож вийшов би чималенький томик розповідей. Василь Іванишин був унікальним оповідачем. Він не лише яскраво й детально описував ту чи іншу подію, а й вдало імітував голоси відомих нам людей.

У будь-якій компанії Василь Петрович завжди був у центрі уваги. Його розповіді, влучні слова, анекдоти тримали людей, що називається, у тонусі. Але ніколи все не зводилося до побутових тем. Завжди Василь Петрович виходив на проблеми боротьби за волю України, викладав свою точку зору на політичні події з позицій українського націоналізму. Мабуть, багато хто завдяки Василеві Іванишину став якщо не переконаним, то стихійним українським націоналістом. При цьому Василь Петрович ніколи не нав'язував свої точки зору, але важко було не погодитись з його аргументами.

Але це те, що було назовні й кидалось у вічі. Уже тоді, а особливо після його смерті багато хто розумів, що мав справу з філософом, теоретиком українського націоналізму. Василь Іванишин глибоко знав праці класиків українського націоналізму, у розмовах і своїх працях цитував уривки із їхніх творів. А, найголовніше, не просто інтерпретував це надбання у сучасних умовах, а розвивав учення.

Василь Іванишин бачив набагато більше і далі, ніж його сучасники. Одинакам завжди важко, але вони мають здатність вести за собою маси. А коли до тебе прислухається молодь, то це вже ознака вождя. Для когось це неприйнятне і навіть вороже слово, але в орденській організації, якою був, скажімо, “Тризуб” імені Степана Бандери, Провідником міг бути лише Василь Іванишин.

У нього були двоякі стосунки з політиками. Більш-менш адекватним він пропонував свої програми українського націоналіста, з якими вони йшли на вибори, з більшістю – нещадно воював, бо ліберальна ідеологія була і залишається смертельною для України. Теоретик і практик революційної боротьби, він бу-

див українство, показував єдино правильний шлях – шлях українського націоналіста.

Василь Іванишин бачив те, чого не помічали інші. Знав, куди заведе нас той чи інший діяч, застерігав не робити ганебних для України кроків. При цьому завжди давав шанс кожному не повторювати власних помилок.

Серед оточення Василя Петровича крутилося багато людей, яких важко було назвати націоналістами чи навіть патріотами. Здавалося, що вони працювали задля власної слави чи збагачення. Я запитував у нього, навіщо він спілкується з ними, залучає до тієї чи іншої роботи. “Вони є такими, якими є, – відповідав Василь Іванишин. – Але роблять ось це, це і це. Тебе ж теж не всі сприймають належним чином, хоча я знаю, що ти робиш ось це, і це, і це”. З ним важко було не погодитись. Він насамперед бачив у кожному щось позитивне – і витягував людину до чогось доброго, необхідного для спільної справи. Звичайно, про негідників, навіть якщо вони вважали себе патріотами чи навіть націоналістами, мова не йшла.

Василь Петрович виховав покоління націоналістів. Не завжди воно гідно продовжує його справу. Багато хто скурвився, не витримав спокус життя. Але є й чимало твердих, яких уже ніхто не зламає. І це – запорука незалежності України.

Василь Петрович був реалістом, не творив собі кумирів, а тому не розчаровувався у людях. Він знав внутрішнє життя бандерівців, адже чимало його родичів брало участь у національно-визвольних змаганнях. Для нього це були святі особистості, які воювали за незалежність України. Але він ніколи не піддавався міфам і легендам, бо знав, що водночас вони прості люди – зі своїми гріхами й помилками. Виховуючи молоде покоління, застерігав не героїзувати наше минуле, але радив брати на озброєння теоретичні й практичні засади бандерівців у боротьбі проти ворогів.

Нема пророка у своїй Вітчизні. Для багатьох Василь Петрович був, м’яко кажучи, незрозумілим. А ще чимало покидьків розповсюджували про нього брудні плітки. Нині багато з цих “патентованих патріотів”, за висловом Івана Франка, складають так

звану місцеву еліту. Звичайно, Василь Петрович боляче сприймав нападки на себе, але намагався зберігати зовнішній спокій.

Нема пророка у своїй Вітчизні. За межами Дрогобича його знали більше, ніж у самому місті, і справді ставилися до нього, як до Провідника українських націоналістів.

Він захищав тих, кого цькували, навіть не поділяючи їхніх ідеологічних чи політичних поглядів, і сам ніколи не брав участі у цих негідних забавах. За це його поважали не лише опоненти, а й вороги.

Багата політично-публіцистична спадщина Василя Іванишина ще потребує вдумливого читача і прискіпливого вивчення дослідників з наукової точки зору. Кожна теза з його праць – це дороговказ майбутнім ученим, які розроблятимуть ту чи іншу тему в теорії українського націоналізму. Він ніби поспішав жити, тому й не писав розлого, а стисло.

Свою книжечку про Провідника я назвав так: “Василь Іванишин: Людина, Націоналіст, Учений”. Перекоаний: якби Василь Петрович не віддавав свої знання й досвід розбудові України, став би великим ученим. Це яскраво демонструє його син Петро Іванишин, який свого часу був чи не наймолодшим доктором філологічних наук. Його наукові здобутки визнають навіть опоненти. Щоправда, деякі з них нещадно атакують ученого, але тут мова йде про не сприйняття його ідеологічних поглядів, а не наукові відкриття.

Кажуть, що політика і мораль – речі несумісні. Василя Іванишина це не стосувалося. Для нього все, що було моральним, ставала предметом великої політики – і навпаки.

Оцінки, аналізи, прогнози, які робив Василь Петрович, не втрачають актуальності й зараз. Сучасним політикам лише треба прочитати це і користуватись у повсякденному житті. Якби ж то – набивають гулі, знову наступаючи на граблі.

Назви його праць чи вислови – чіткі, афористичні й об’ємні. Ось лише деякі з них: “Словом можна обдурити, ділом – зашкодити”, “Не можна боротися з Сатаною за допомогою Диявола”, “В Євросоюзі є рівні, а є рівніші”, “Український політичний хліб тільки замішується в Галичині, а печеться на Наддніпрянщині”,

“Зробити вдалося більше, ніж колись мріялося, але незміренню менше, ніж треба для України”, “Боротися за владу є кому, складніше з борцями за Україну”, “Наявність свободи слова не гарантує існування чесної влади, але без свободи слова чесна влада неможлива”, “Без Тараса Григоровича Шевченка не може бути повноцінного незалежного українського буття”.

Поза політичною та революційною боротьбою Василь Іванишин знаходив час для глибокого розкриття сутності творчості Тараса Шевченка. Справжнім науковим відкриттям стала його невеличка книжечка “Непрочитаний Шевченко”. Сплав науковця і політика дав можливість автору по-новому глянути на Кобзаря. Мова, зокрема, про картину Шевченка “Катерина”. Василь Іванишин був переконаний, що “художник пише свою картину, закодовуючи в її образах якийсь смисл, прагнучи через них передати щось важливе своїм майбутнім глядачам”. З позицій національно-екзистенціальної методології Василь Іванишин зробив спробу структурно-функціонального прочитання картини “Катерина”. Саме цим принципом пізніше послуговувався у своїх працях про Шевченка (і не тільки) Петро Іванишин.

“Непрочитаного Шевченка”, як на мене, слід штудіювати з олівцем у руках – і не лише вчителям української мови та літератури чи студентам філологічних факультетів. Бо ніби всі ми знаємо Шевченка, вряди-годи навіть можемо якийсь його вірш продекламувати напам’ять. Але за кожним поетичним рядком, за кожним штрихом на полотні стоїть незвіданий Кобзар, непрочитаний Шевченко. Праця Василя Іванишина – лише перший крок у розумінні сутності титана української національної думки, провідника української національної ідеї.

Василь Іванишин був переконаний, що допоки не вирішене головне політичне завдання народу – створення Української національної держави, – доти жодна інша (політична, економічна, соціальна, культурна, освітня, правова, конфесійна тощо) проблема не буде розв’язана на користь народу, держави, України. Ці його слова щоразу яскраво підтверджуються, коли в Україні виникає чергова криза. На цьому тлі актуальними залишаються слова Василя Іванишина: “Перед усіма нами – подвійне завдання:

започаткувати в нашому суспільстві кардинальні, якісні, воістину революційні перетворення в інтересах української нації, усіх чесних громадян, але при цьому не ослабити і не поставити під загрозу саме існування державності України”.

Про вибори в Україні Василь Іванишин говорив, що це вибори без виборів. У справедливості цих слів ми переконуємось і зараз. Зазвичай у нас виступають за якусь особу чи проти неї, а не за ідею. Але чи можна щось вимагати від політичних сил, якщо вони не послуговуються жодною ідеологією? Триває банальна боротьба за владу, а не за Україну.

Василь Іванишин за півтора року до президентських виборів 2004-го передбачив, що вони будуть безідейними. Про це він написав у своїй книжечці “На розпутті велелюднім. Вибори- 2004”.

З нагоди виходу цієї праці я взяв у Василя Іванишина інтерв’ю. На моє запитання: “Василе Петровичу, якщо прочитати вашу книжку, то напрашується логічний висновок, що Ющенко може бути ще гіршим президентом, ніж зараз є Кучма” – він відповів: “Висновок логічний, але я би хотів тут дещо уточнити. Якщо таке станеться, то не тому, що він Ющенко. Сам Ющенко може бути дуже хорошою людиною. Тут ідеться про те, що якщо вибори будуть безідейними, то майбутній президент, ким би ця людина не була, все одно змушений буде діяти так, що його дії підуть на шкоду і державі, і громаді, і нації в цілому, Україні в цілому. Мусять піти. Повторюю, це буде при умові, якщо вибори будуть безідейними. Якщо Віктор Ющенко знову піде на вибори не під прапором української національної ідеї, якщо він знову заграватиме з соціал-демократизмом, виїжджатиме на соціальній проблематиці, то зрозуміло, що ці вибори саме такими й будуть. Поганими для України і навпаки. Якщо той, хто стане президентом, піде на вибори під прапором української національної ідеї, то хто би це не був, повторюю, знову ж таки безвідносно до особистих якостей цієї людини, це буде на користь України. Бо започатковується створення якісно нової системи, метою якої буде захист національних інтересів людей”.

На жаль, прогноз Василя Іванишина щодо Віктора Ющенка справдився.

У цій же праці Василь Іванишин говорить про необхідність виборності суддів і начальників рай-міськвідділів міліції: “Марно змінювати людей влади, не змінюючи систему влади і не переорієнтовуючи на служіння народів структури влади. Наприклад, ми можемо скільки завгодно закликати міліціонерів служити народів, ми можемо змусити їх присягати на вірність народів. Але служити кожний міліціонер буде насамперед начальникові. Бо він від нього залежить. І той його звільнить у будь-який момент. І куди ви від того дінетеся? Розумієте? А як переорієнтувати міліцію? Дехто пропонує: розігнати, бо вона така-сяка, і чисто нових набрати – і будете через пару років мати точно таке саме, як маєте, тільки в набагато гіршому варіанті, бо професійний рівень понизиться”.

Чи не про сучасну поліцію говорив Василь Іванишин? А праця, нагадаю, була написана 2002-го року.

І таких передбачень, прозорливості є чимало у творах Василя Іванишина.

У велику політику Василь Іванишин увірвався своєю брошурою “Українська Церква і процес національного відродження”, яка вартувала багатьох тисяче-сторінкових монографій. Видана фактично напівлегально, вона стала першим правдивим словом про УГКЦ – і це саме в той час, коли йшла боротьба за її легалізацію. Василь Іванишин дивився далеко вперед: “Багатьох людей релігійна криза зачепила на особистісному рівні – поставила перед необхідністю вибору Церкви, конфесії. Ідучи на цей вибір, треба позбутись упереджень і стереотипів, нав’язаних нам ворогами нашої єдності, намагатися пізнати правду, пам’ятати, що в нас є дві одвічні духовні опори – Бог і Україна. Хай не злякає нас шлях від Савла до Павла і людський осуд: яким би не був наш вибір, він буде християнським, якщо впливатиме не з ненависті, а з любові”.

Василь Іванишин пишався своїм дітищем – Всеукраїнською організацією “Тризуб” імені Степана Бандери. Він виховав не одну тисячу свідомих борців за волю України, багато з яких зараз відвойовують Донбас у російсько-окупаційних військ. Це ціла армія нескорених, яка не віддасть Україну ворогові на поталу. При-

кметно, що за чверть століття, хто би в Україні не знаходився при владі, ця орденська організація так і не була зареєстрована. Вона кісткою в горлі можновладцям. І хоча після смерті Провідника в ній відбулися значні зміни, все ж для майбутніх керівників подібних організацій залишаються незмінними принципи створення і функціонування структур орденського типу.

Особливе місце в житті Василя Іванишина посідала постать Степана Бандери. Відповідаючи в одному з інтерв'ю на моє запитання: “Ким для вас був і є Степан Бандера? Як подолати отой негативний стереотип, який склався про нього у певних колах суспільства?” – Василь Іванишин сказав:

“Степан Бандера для мене завжди був (батько навчив) і є (життя переконало) вірним сином України, найпослідовнішим націоналістом, героїчним воїном Української Національної Революції, геніальним організатором, великим Провідником, Лицарем Ідеї та Чину, незаперечним мислителем, найбільшим Учителем, постійним порадником, немеркнучим прикладом... Продовжувати?

А тепер про стереотипи. По-перше, цей негативний стереотип не склався – його старанно і впродовж десятиліть складали наші вороги. А от у 30-их роках під впливом політичних дій Степана Бандери та його побратимів і його громових промов на Варшавському та Львівському судах у галичан сам собою склався був зовсім інший стереотип – як великого національного героя.

По-друге, негативний образ Степана Бандери на очах руйнується. Особливо це відчувається на Великій Україні. Спрацьовує і більша поінформованість українців про свою історію, і крах компартійної системи, і спонтанне пробудження патріотизму, прирощення державницької та національної свідомості. Хлопці з нашої Організації могли б чимало розповісти про це. Бо є велика різниця між тим, як реагували люди на Сході на напис “Тризуб” імені Степана Бандери” на наших одностроях у 1994 році, а як реагують тепер. І це радує.

Але зробити в цьому плані треба ще дуже багато. Це і поширення творів Степана Бандери, й ознайомлення людей із ідеологією українського націоналізму, з історією ОУН, УПА. А найго-

ловніше – йти до народу не з чортополохом ідей, насмиканих із чужого поля, не із власними політичними видумками, не з пусто-порожніми обіцянками, а з ідеями, які сповідував, культивував і утверджував Степан Бандера. Націоналістичні Ідея та Чин – ось що розчищає шлях народу до Бандери”.

Василь Іванишин виступав за створення Кримської татаро-української автономії. Про це він написав у своїй книжечці “Кримський вузол”, виданій 2006-го року. В ній Василь Петрович виклав основні проблеми Криму: “Крим у своєму нинішньому стані є міною сповільненої дії під суверенітетом і навіть самою державністю України. Дестабілізуючими тут є фактори зовнішні (передусім російська імперська політика та мусульманський фундаменталізм) і внутрішні (відсутність конструктивної політики центральної влади, свавілля місцевої влади, діяльність про-російської п’ятої колони, закономірна радикалізація кримських татарів, підневільний статус українців, змішування прав росіян Криму як національної меншини з їхніми колишніми правами колонізаторів, цілковита узалежненість інших національних меншин від промосковських олігархічно-кримінальних сил тощо)”.

Якби українська влада тоді (а президентом був Віктор Ющенко) уважно прочитала “Кримський вузол” Василя Іванишина і зробила реорганізацію устрою Криму за його порадами, вдалось би уникнути анексії півострова.

Актуальність піднятих проблем залишається й тоді, коли Крим знову стане українським. Так, Василь Іванишин, наприклад, вважав, що державною мовою в Криму має бути українська, а мовами офіційного спілкування – українська і кримсько-татарська. Він стверджував, що “розв’язати кримський вузол можна тільки спільними силами українців і кримських татарів у рамках Української національної держави”.

Василь Іванишин мав задум внести свою лепту в українську літературу. Ось як про це він сказав в одному інтерв’ю газеті “Тустань”: “Що стосується “чистої” літератури, то було безліч задумів, але є один недописаний роман. Я хотів зробити роман про своє село, як частку Галичини, як частку України. Лихоліття проносяться по цьому терені, зачіпають конкретних людей. Я хотів

показати час через долю своїх земляків, їхніми очима. Можливо, це мало бути ціле двадцяте століття. Хотів показати весь свій рід, бо в мене і батько, і дід були активними, брали участь у всіх баталіях. Ми думаємо, що люди лише боролися, а люди ще й просто жили. Було багато трагічного і сумного, бо сама доля Галичини така. Але було й веселе, бо українець – людина весела від природи своєї. Він буде сміятись тоді, коли в інших народів, у людей іншої ментальності це викликало би жах. Згадайте Стефаників сміх, сміх Леся Мартовича. Це не завжди весело, але коли люди бачили, що це смішно, вони сміялися”.

Українському політикуму не вистачає Василя Іванишина. Хочеться сподіватися, що його учні, бойові побратими, послідовники таки здійснять Українську Національну Революцію.

29 березня 2018 року

Ірина Дмитрів

ШАСЛИВИЙ ЧОЛОВІК, ЩО ЗНАЙШОВ МУДРІСТЬ

Саме ці рядки з Книги Приповідок (3, 13) приходять на думку, коли згадую свого викладача – світлої пам'яті Василя Іванишина.

З Василем Петровичем я познайомилася у студентські роки. Він читав у нас курс «Теорія літератури». Студентів відразу вразила ерудиція і доброзичливість лектора. Доцент Іванишин викладав свій курс доволі нетипово, там не було місця радянським педагогічним шаблонам, а широта й оригінальність його мислення просто вражала. Лекції радше мали характер невимушеної розмови, під час якої викладач ділився своїми міркуваннями про ту чи іншу проблему. Василь Петрович максимально терпеливо і з розумінням намагався донести складні питання, ілюструючи цікавими прикладами з української та світової літератур. Часто пересипав свою розповідь влучними дотепами, тоді вся студентська аудиторія вибухала щирим сміхом. Іноді в зошит поряд з лекційним матеріалом хотілося записати афоризми, жарти, вишукані словесні ілюстрації, як наприклад: «Розум помножений на віру дорівнює мудрість». Ми були вражені, як багато він знає і як щиро ділиться цим із нами. Завдяки Василеві Іванишину багато письменників постало перед нами у новому світлі.

Попри широку ерудицію Василя Петровича, студенти ніколи не відчували ані тіні зверхності, жодного разу ми не бачили його у поганому настрої, хоча знали, що здоров'я підводило. Відчувалося, що він любив молодь, часто спілкувався з нами на перерві. Доводилося бачити його і глибоко замисленого, тоді ми розуміли, що, можливо, саме в цей момент у його голові народжується котрась із його книжок. Справді радію, що його думки – сміливі, оригінальні, глибокі – тепер живуть у його книгах, які настільки актуальні для сьогодення.

Дещо згодом життя знову звело мене з Василем Петровичем, коли працювала над кандидатською дисертацією. Його поради завжди були суттєвими, практичними, щирими.

Працюючи на кафедрі теорії та історії української літератури, продовжувала відкривати для себе Василя Іванишина як особистість, як прекрасного літературознавця. Одного разу мені зателефонували з проханням піти на контрольну роботу до студентів п'ятого курсу, тому що Василя Петровича не стало... Словами неможливо передати вираз студентських облич, ніхто не міг зосередитися... Після збентеження настала тиша – довга, глибока, яка так багато казала про Людину, яка відійшла, а потім були спогади студентів – світлі, добрі... Ми всі зійшлися на спільній думці, як добре, що ми знали цю Людину особисто... Як добре, що Україна його мала...

Але як би не боліла нас втрата, найважче було рідним. Пригадую, у коридорах філологічного факультету зустріла Петра Іванишина у перші дні після похорону Батька, Друга і Порадника. Такою скупю на слова є у такі миті втіха. Але прийшли на гадку слова одного старця, який перед смертю потішав свої духовних чад: «Сину мій, кожного разу, як згадаєш мене, я буду біля тебе». Тож віримо, що Василь Іванишин є зі своїми рідними, є з нами, бо так часто згадуємо його, так часто беремо до рук його книги, так часто впізнаємо його оцінки і передбачення у знаках нинішнього часу.

2018 р.

Лариса Йолкіна

НЕПРОМИНУШЕ

Пам'ять має дивовижну здатність відкидати в небуття, здавалося б, важливі на якомусь етапі події, дати... Але вона ж і фіксує все незабутнє, усе, що складає наше життя як явище непроминуше... Вона фіксує образи людей, які стали частиною нас самих.

Василь Іванишин... Щось щемке ворухиться в серці при згадці цього імені...

Початок дев'яностих. Ось я беру до рук книгу. Здається, що було то в іншому житті. Спрага читати щось справді важливе проймає розум і серце. «Мова і нація»... Ця книга стане настільною на все подальше життя. Її цитуватиму на зустрічах зі студентами, військовослужбовцями, правоохоронцями... З неї братиму уривки для диктантів. Такою стала перша зустріч з Василем Іванишином та його колегою Ярославом Радевичем-Винницьким. Зустріч через *слово*.

Для мене філолога слово завжди важить. «Нація. Державність. Націоналізм» – друга книга, яка збурила мій мозок і визначила, значною мірою, подальший напрям мого руху...

Хотілося побачити й почути того, чії слова, чії непроминальні книги відкрили новий світ. І сталося!

1993 рік. Літо. Київ. Палац «Україна»... Великий Збір Конгресу Українських Націоналістів. Василь Іванишин забезпечував варту – привіз хлопців з Галичини. Очам не вірила. Це той, чії книги я читала, той, що допоміг мені зробити крок у нову історію. Зрозуміло, були й інші, хто вів мене цією дорогою, Але така харизма!!! Така сила чоловіка, упевненого в справі свого життя!

Я мала тоді дивне захоплення – колекціонувала посмішки. Не в альбомах чи відео, а в пам'яті. Усмішка багато що говорить про людину. От і полювала на його посмішку. Щоб краще пізнати, щоб краще відчувати, який він. Тоді ж уперше спілкувалась і з Олегом Баганом. Кортіло розпитати про пана Василя, та справи організації й проведення Збору, у які я була задіяна як голова

Ліги української молоді разом зі своїм членством, не давали на те достатньої можливості.

Потім були часті зустрічі, спілкування з другом Василем. Із захопленням слухала його промови й короткі виступи. Захоплювалась його умінням підкорити собі аудиторію, подати факти в такій формі, коли заперечення були просто неможливі. Твердість характеру й харизма, яка пробуджувала бойовий дух, бажання діяти... Творити... Так, так!!! Бойовий дух, щоби творити, адже мали збудувати Українську Державу! Наголошую – Українську!

Часто про цей час згадую, як про час утрачених можливостей. Час, коли багато хто не чув, чи через свої амбіції не хотів чути Василя Іванишина й таких, як він. Це був час, коли категорично неможна було тупцяти на місці, шкідливими були міжусобиці в середовищі націоналістів, шкідливим був лібералізм. Просто необхідно було йти наполегливо вперед, долаючи перепони.

А посмішку пана Василя я таки побачила. Й посміхався він часто. Це була посмішка воїна, старшого брата, батька. Відкрита... ледь примружений погляд! Уся його постать дихала впевненістю й готовністю діяти.

А потім «Тризуб»!.. Найбільша справа Василя Іванишина. Один з його величезних внесків у справу української незалежності! Незалежності духу! Відданості своїй Нації!

Тоді вели ми розмови й про створення дівочої чоти, бо сама ідея існування «Тризуба» захопила. Але так сталося, що мене здебільшого оточували юнаки, молоді й уже випробувані жителями чоловіки. Дівчата з Ліги були занадто тендітними... Тож мої бажання не реалізувалися.

Василь Іванишин був людиною слова і справи. Ніколи довго не розпросторювався щодо того робити чи не робити щось, пообіцявши, завжди дотримував слова. На нього можна було покласти. Якось влітку 1995 чи 1996 року я зі своїми лігівськими дівчатами запланувала поїздку в Яворівський район на табір. Планували збирати спогади місцевого населення про ОУН та УПА. Дівчата зі Сходу та Центру України віком 18-19 років мали жити в наметах. Тож розуміла, що потребуємо охорони. Зали-

шалося до табору щось трохи більше тижня. Тоді ж зустрілися з паном Василем на якійсь конференції, чи в якійсь черговій поїздки по Україні (зараз важко пригадати). Розповіла про свої переживання щодо незахищеності дівчат. Пообіцяв допомогти. Де стоятимуть намети, я ще точно не знала, планувалося в Бірках. Дала адресу людей, у яких залишу інформацію. Більше на ту тему розмов не мали.

Прибули на місце таборування, поставили намети. По обіді з'явилися троє в одностроях «Тризуба»: юнак, чоловік середнього віку й пан Мар'ян – людина вже поважних років. Вони нас і охороняли, і вечерю ставили, коли ми мали пізніше прийти, і «Гуцулку Ксеню» співали, коли ми лягали спати, і кліщів з нас витягали, і воду знизу носили, бо ми на горі були, допомагали під час вишколів... Порядні, відповідальні, дисципліновані, щирі, людяні... Та інших друг Василь і не міг відрядити.

Іншим разом на прощу в Зарваницю з подругою поїхала. Прибути прибули, а де притулитися – не мали. Знала, що в охороні – «Тризуб». Радість зустрічі з дугом Василем не мала меж. Тоді ми якось рідше бачилися. Він уже накульгував, але постава не мінялася. І погляд – незмінний. Говорили, говорили... Оптимізм і критичність мислення... Вірив у націю – звідси й оптимізм. А критичність мислення – риса справжнього провідника.

Потім зустрілися у Львові вже на захисті докторської його старшого сина Петра. Чергова битва... Тепер з тими, хто прагне узурпувати владу в українській науці, хто прагне вихолостити її на догоду безплідним містифікаторам. Довгі шість годин захисту. ...І наша розмова про те, що ще попереду битви за національні ідеали, що світ прекрасний, але його слід оберігати від покручів, що росте чудове покоління, яке потребує стійких, упевнених у своїй правоті учителів... Переді мною було світле, але дещо втомлене обличчя мого друга, соратника, обличчя людини, яка на короткі миті заміняла мені батька.

Переді мною було обличчя батька, що виховав достойного сина. Сина, який продовжує боротьбу за виплекані національні ідеали... Достойного сина, українського науковця, у якому вті-

лились усі батькові мрії і надії. Лишень заради цього варто було жити.

Це була наша остання зустріч... Не віриться, що все минуло... Ось бачу його сильну постать з військовою виправкою. Бачу світле відкрите обличчя. Заглядаю в бездонну глибину очей, повних віри й оптимізму... І от, здається, простягну руку й відчую дружній потиск міцної руки упевненої людини, однодумця, Учителя, старшого брата, вимогливого й ніжного батька...

2018 р.

Сергій Квіт

ІНТЕЛЕКТУАЛ В УНІФОРМІ “ТРИЗУБА”

Василь Іванишин був дуже непростюю і нестандартно мислячою людиною, з несподіваними, іноді навіть геніальними твердженнями. Наприклад, для нього було абсолютно очевидно, що Росія рано чи пізно прийде вмиrotворювати Україну, коли тут почнуться масові заворушення – чи то спровоковані, чи то в рамках справжньої боротьби українців за власну державу. Тобто він це ніби бачив на власні очі. Хоч у 1990-х роках ніхто не брав його твердження до уваги як реалістичний сценарій розвитку подій чергової російсько-української війни, що розпочалася у 2014. Навіть не знаю, чи багато людей скажуть, що пам’ятають подібні розмови. Тоді на них просто не звертали увагу.

До подібних передбачень Василя Іванишина відносилися очікування на теперішню шовіністичну реакцію безвідповідальних польських політиків. Адже польський імперіалізм і зверхність до українців, на якому століттями будувалася польська публічна політика, не міг минути без такого, сподіваємося, останнього сплеску ненависті і бажання помститися за несправдані сподівання на “велику” Польщу, в якій поляки мали б справу лише з “правильними” українцями і литовцями. Тобто з такими, для яких власна державна незалежність була б чимось не дуже важливим у порівнянні з “величчю” шовіністичної частини польського політикуму.

Протягом усього життя Василь Іванишин створював різні суспільно важливі проекти, гуртуючи довкола себе небайдужих і сильних людей. Одне з його грандіозних дітищ – це Видавнича фірма “Відродження”. В часи колапсу радянської імперії зла, а потім безпросвітної пострадянської бідності й безнадії, 1990 р. у Дрогобичі створюється успішне і потужне видавництво, що зосереджується на виконанні своєї ідейної місії. Зараз би ми сказали, що це був прояв активного громадянського суспільства, про яке в ті часи ще ніхто не чув. Нове видавництво системно працювало над згуртуванням мислячого українського суспільства: освіче-

ного, свідомого своїх традицій, інтелектуальних і духовних надбань, здатного захистити власні цінності, включно з державною незалежністю. Видавнича фірма “Відродження” стала прикладом послідовної видавничої політики, спрямованої на відродження нації.

Василь Іванишин – не лише один із засновників видавництва. Він також автор таких важливих і резонансних книжок, що витримали багато перевидань, як “Українська Церква і процес національного відродження” (1990), “Мова і нація” (1990), “Нація. Державність. Націоналізм” (1992). Можливо навіть, саме його книжки стали справжніми бестселерами у незалежній Україні, показавши досі недосяжні рекорди. Мені відомо, що сам Василь Іванишин безуспішно намагався дослідити, скільки видавництв і якими накладками передрукували його “Українську Церкву...”, за яку йому передавав особисту подяку папа Іван Павло II. Питання про кількість перевидань і сумарний наклад цієї книжки потребує спеціального фахового дослідження. Іванишин був вдумливим критиком та літературознавцем. Тут слід згадати його блискучу полемічну розвідку про знамениту “Катерину” (насамперед картину) під назвою “Непрочитаний Шевченко” (2001).

Я не впевнений, що це відомо широкому загалові, але книжки єврейського інтелектуала Мартена Феллера про єврейсько-українські взаємини з бароковими назвами “Пошуки, роздуми і спогади єврея, який пам’ятає своїх дідів, про єврейсько-українські взаємини, особливо ж про мови і ставлення до них” (Дрогобич, 1994); “Пошуки, спогади, роздуми єврея, який пам’ятає своїх дідів, про українсько-єврейські взаємини, особливо про нелюдське і людяне в них” (Дрогобич, 1998) також були “спровоковані” Василем Іванишином: особистою дружбою і співпрацею. Це були стосунки двох інтелегентних людей, університетських викладачів, які мали можливість донести до молоді багато потрібних гуманістичних ідей.

Націоналістичні погляди Василя Іванишина закладалися в родині, що була пов’язана з українським визвольним рухом. Він володів даром красномовства і любив казати незнайомим людям при різних випадкових зустрічах: “Якщо ми з Вами трохи поспіл-

куємося про український націоналізм, я Вас переконаю, що він має в собі все те найкраще, що Ви просто називаєте іншими словами". Всеукраїнська організація "Тризуб" ім. Степана Бандери – це ще один проект Василя Іванишина, в який він вкладав душу, ставши її провідником. Пройшовши важкі часи боротьби і переслідувань, ця громадська організація виховала тип українця, готового до збройної боротьби на захист свого народу. Зосередженість на головному, а саме на націозахисній діяльності (це його вислів), відсутність будь-якої ксенофобії – це також значною мірою заслуга Василя Іванишина, якого тоді вже не було з нами. Також саме тому під час Революції Гідності знайшлися люди, серед них Дмитро Ярош, які сформували Правий Сектор як прообраз пізнішого добровольчого руху.

Василь Іванишин міг би бути інакшим. Він був би щасливим у сімейному, університетському й професійному літературознавчому житті. Був би, міг би. Якщо б у нас була Україна. Натомість найвідоміші фотографії бережуть пам'ять про нього як про інтелектуала, що надів уніформу "Тризуба".

2018 р.

Петро Мацан

ПРОРВЕМОСЯ!

Свого часу (це було давно, але це правда) усіх піонерів поголовно приймали в комсомол. Цю процедуру, якщо не помиляюся, проводили в 8-му класі. Я тоді навчався у Винниківській восьмирічній школі. І на той час, ще не втративши християнського імунітету, категорично відмовився поповнювати комсомольські лави. Це, очевидно, був виклик системі, яким, проте, не можу сьогодні гордитися.

Причина проста. Прийшов час визначатися з фахом. Я мав схильність до малювання. Але на остаточний вибір професії, поза сумнівом, вплинуло те, що тато був листоношею. І я, начитавшись тої періодики з татової торби, якої на той час була тьма, поставив собі за мету стати журналістом. Я тоді навіть не здогадувався, що професія журналіста, за визначенням прісної пам'яті вождя пролетаріату, є коліщатком і гвинтиком тоталітарної системи.

Йдучи до цієї мети, змушений був (навчався тоді в Підбузькій десятирічці) просити, щоби мене прийняли в комсомол. Позаяк, щоби вступити в студію юнкорів при редакції обласної молодіжної газети «Ленінська молодь», треба було надати характеристику від комітету комсомолу.

Таким чином я відбився від берега, якого мав би триматися обома руками. А далі – пішло-поїхало. Дійшло до того, що став членом КПСС.

На щастя, на моєму життєвому шляху трафілася Велика Людина, яка, в буквальному розумінні цього слова, спасла мою грішну душу. Ім'я цієї Людини – Василь Петрович Іванишин. Не буду чіпляти до цього Великого Імені всіляких епітетів, бо їх не вистачить. Просто скажу, що це була калібрована Людина (до речі, улюблене висловлювання Василя Петровича).

Або, як писав Маяковський (один із російських поетів, який нічого поганого не написав про Україну): «Гвозді би делять із етих людей, не било би в мире надежных гвоздей».

Надзвичайно жертвна людина, яка присвятила своє життя облагородженню нації. Яка пожертвувала своїм дорогоцінним часом, щоби спрямувати мої скромні набутки в царині журналістики у правильне русло. Навіть не знаю, чи при житті зумію сплатити цей величезний борг своєму Учителю.

Зате назавше пам'ятатиму закарбовані в пам'яті його сакраментальні фрази, які характеризують світлої пам'яті Василя Петровича водночас як надзвичайно скромну і сильну особистість: «Кажуть, що я мудрий і знаю відповіді на всі запитання. Але насправді я не такий вже дуже мудрий. Просто я дивлюся на українську дійсність не з пивниці, а з дзвіниці».

І ще одна фраза, якою традиційно завершувалися тривалі бесіди з моїм духовним Наставником: «Прорвемося!».

2018 р.

Петро Іванишин

**ПРО СТОЛЯРА,
ЯКИЙ БУДУВАВ МОСТИ У МАЙБУТНЄ
(про Василя Іванишина)**

У одному з приватних листів Дарія Віконська колись написала: «Невесело писати щораз некрологи. Та це – останній доказ дружби, який можна дати тим, що відходять від нас». Спогади про людину, з якою тебе звела доля, подарувавши можливість багато від неї навчитися, глибше розуміти життя й твої особисті устремління – це також особливий некролог, тільки трохи з дальшої оптичної перспективи. Ця часова віддаленість затирає дрібні й несуттєві деталі, й, як на полотнах імпресіоністів, дозволяє за мозаїкою минулих днів побачити щось більше й найважливіше, вивірене часом і для великих ідей, історії, та разом із усім розгледіти мікродеталі чогось украй міжособистісного, може навіть цілком приватного.

Моє знайомство з Василем Іванишином почалося пізнього стиглого липня 1989-го, коли я, вже тоді вчитель математики і фізики сільської, забутої Богом школи на Ходорівщині, вирішив вчитися далі й подав документи на вступ на заочне відділення української філології Дрогобицького педагогічного університету імени Івана Франка. Перед вступними іспитами він проводив консультацію. На цій зустрічі з абітур'єнтами він говорив про непростий хліб українського філолога, про різні мотивації, які штовхають людину стати тим, хто любить слово, прагне вслухатися в нього, й почути як воно живе і дихає – в минулому, й тепер. Вже тоді мене вразила одна з його важливих рис: бачити найскладніші, а інколи й найважчі прояви й вияви повсякденності життя в трохи іронічному ракурсі, ставитись до труднощів і проблем зі стійкістю, але, разом із тим із легкою іронією.

Я мав честь слухати його лекції з історії української літератури. Це були бездоганні конструкції з жорсткою методологічною основою, в яких літературні напрямки, школи і течії лягали

щільно припасованими цеглинами, вибудовуючи міцну, з неперевершеними архітектурними пропорціями будівлю письменства жорстокого ХХ віку. Хоча, знаючи його любов до дерева й столярної справи, можна було б порівняти його лекції й із творенням великого іконостасу української літератури. Тут були вирізьблені образи й образи святих та блазнів, нечестивих і юд, справжніх мистців та графоманів.

Пізніше я мав можливість слухати у Мюнхені в Українському Вільному Університеті лекції українських літературознавців, істориків, політологів із різних країн світу й можу твердити, що Василь Іванишин був бездоганним лектором і промовцем: він міг би викладати у найкращих університетах Європи та Америки. Його лекції, однак, одночасно не були мертвими схемами, подібними до бездоганно зібраних, покладених гербаріїв, які лише є безмовним закріпленням упорядкування світу. Це були живі історії літературного процесу, про реальних живих людей, які творили літературу, які, служачи цій літературі, часто клали життя – саме тому, що вони були письменниками українськими.

Він і сам би міг бути непересічним письменником – із його метафоричним, але й прозорим баченням людської душі, із вмінням творити захоплюючі історії й нарації. Однак тектонічні історичні зрушення, розвал імперії, народження в муках нової держави, відкрили його талант провідника й ідеолога.

Коли на зламі 1990 – 1991 в Дрогобичі розгорнула свою діяльність видавнича фірма «Відродження», дві постаті в ній для мене бачилися найважливішими: Василь Іванишин і Петро Бобик.

Приміщення, яке займала видавнича фірма з початку свого існування – неподалік філологічного факультету Дрогобицького університету – було місцем інтелектуальних бенкетів. При добрій чорній каві (яка тоді була одним із елементів розкоші) тут дискутувалося про літературу, мистецтво, політику, шляхи побудови нової держави. Василь Іванишин, як старший колега, часто у цих наших розмовах формулював ідеї, програми і візії, деякі з яких, народившись як слово, стали ділом, і в 2014-му, без перебільшення, врятували Україну від ворожої окупації – бо стали ідейною

основною тих формацій і рухів, які зі зброєю в руках почали боротьбу із російським окупантом.

Для мене Василь Іванишин був взірцем людини-оптиміста у навіть найтрагічніших ситуаціях національного бездоріжжя.

Якось ми обговорювали проблему тотальної русифікації, яку проводив диктатор-блазень Леонід Кучма, зокрема й русифікації медійного простору України. Пан Василь був переконаний, що коли Україна ставатиме сильною державою, набуватиме усе певніших ознак суб'єктності, почнеться повернення українського культурного та медійного простору з-під окупації олігархату й політиканів – «підніжок, грязі Москви», орієнтованого на російський політичний і культурний простір.

Під час наших зустрічей на Кафедрі української літератури в Дрогобицькому університеті й у формальних обставинах науково-педагогічного процесу, й при неформальних спілкуваннях завжди проявлялася його людяність і велика повага до Іншого. Його гумор та подекуди й іронія завжди, навіть у найприкріших обставинах рятували не раз від загострення ситуації.

На початку липня 1996 року ми великою групою поверталися із Києва – після одного із політичних зібрань. У проході купейного вагона ми стояли із паном Василем і довго розмовляли. Саме тоді я почув детальне передбачення того, що потім відбулося на початку 2014, коли Росія напала на Україну й розпочала війну.

Щоб відвернути сценарій, який неблаганно готувала Москва, він бачив своє завдання у створенні парамілітарних сил, які невпинно мали готуватися до цього нападу, рихтуватися до оборони тоді, коли армія буде знищена і розграбована, спецслужби перейдуть під управління ворожої імперії, а недолюга верхівка держави випрошуватиме для себе привілеї за здачу України московитам на пашу.

Він багато років важко й наполегливо працював, щоб запровадити ці ідеї в життя. І коли прийшов момент істини, коли історія України, а може й Європи увійшла в фазу біфуркації, коли біля каменя роздоріжжя стало видно різні шляхи – руху вперед або повернення в нікуди, – його праця й ідеї відвернули, здавалося б, неминучий крах.

Дрібні, дріб'язкові та мізерні політики, такі як Леонід Кучма, не бачили тих перспектив, у які вони тягнуть Україну, колись просили сказати їм, що будувати й куди іти.

Шляхи зміцнення й побудови нової України буквально профетично бачив Василь Іванишин. Коли злодійчуки і блазні-кучми, які опинилися біля керма держави, прямим курсом вели корабель України в пащу імперського російського орла з головами Харібди та Сцілли, а бандюки-януковичі готувалися застрибнути на київські трони, й ласували щойно вкраденими фабриками й заводами, він готував молодих керманичів, які мали б утримати цей корабель, щоб вирватися з пазурів двоголового хижака.

Це ніби про Василя Іванишина три чверти століття тому, написав Євген Маланюк (вірш був присвячений Леонідові Мосендзу):

...Твої руки ... твердо і точно
важать і креслять слова,
І ти бачиш, як всі ми, ту ж нещадиму візію:

В бездорожжя женуть дороги.
Через балки – параболами – мости.
В древню тишу степів – рупори сурм...
І на міді важких легіонів –

Українського сонця жар...

І тут дозволю собі сформулювати найпарадоксальніше для новітньої історії України твердження: Революція гідности перемогла зокрема й завдяки ідеям Василя Іванишина. Бо ці ідеї й його непомітна мозольна праця над вихованням генерації тих, хто з Маланюківським і стилетом, і стилосом став би на захист України, коли не буде армії, коли не буде спеціальних служб, коли над сицилійською протокою історії Сцілла і Харібда Московії чекатиме на корабель Україна, щоб його остаточно розторопити й жерти.

Через дні, тижні, місяці і роки, які віддаляють тих нас, що живуть, від Василя Іванишина, мені все більше він бачиться не якимось забронзовілим образом Людини. Постаттю, яка у глухій ночі карнавалу блазнів – усього легіону шумовиння історії, яке

сиділо на золотих тронах і трониках, грабувало, жерло, й відригувало українською бідною – не покладаючи рук працювала для майбутнього, мостила, за словами великого князя київського Володимира, мости й правила дороги для майбутнього. Він був Столярем, який тесав мости ідей майбутньої України, мостив дороги приготування спротиву ворогові, внутрішньому та зовнішньому, який намагався, намагається й намагатиметься захопити Україну. Він знав і твердо вірив, що прийде час, і армії добровольців, а потім і Української армії рушать по тих мостах і дорогах назустріч ворогові. І переможуть...

2018 р.

Сніжана Новак

СПОГАД ПРО ВЧИТЕЛЯ

На четвертому і п'ятому курсах філологічного факультету тоді ще Дрогобицького державного педінституту імені Івана Франка історію української літератури ХХ століття читав у нашій групі Василь Петрович Іванишин. Викладав правдиві факти про «Розстріляне відродження», говорив емоційно, саркастично про намагання Московщини привласнити нашу історію і культуру, бо, мовляв, «начинается земля, как извесно, от кремля», а «Расія – родіна слонов»; викривав винуватців і виконавців фізичного знищення інтелектуальної еліти української нації, організаторів Голодомору 1932 – 1933 років; оповідав про гідні вчинки перших хоробрих, які життям заплатили за право творити вільно, примножуючи культуру української нації. Не оминав і фактів зради серед своїх і тих вчинків, за які, казав, «у доброму товаристві підсвічником морду б'ють». Це було трохи несподівано, бо ще не всі відвикли від подвійних стандартів у трактуванні довгий час заборонених творів опальних авторів, навіть у перший рік відновленої Незалежності ще існував поділ на правдиву та підрадянську версію історії української літератури. Не все з того, що вдома розповідали про бандерівщину та діяльність ОУН мої мама з бабусею, вже можна було повторювати деінде. Але ж відомо: «Ніщо не зупинить ідею, час якої настав».

Коли свій курс почав викладати нам Василь Петрович, студенти ретельно конспектували почуте, а «потік» складався усього з двох українських груп: у зрусифікованому Дрогобичі була велика «потреба» у групах російськомовних, більшість дисциплін (філософію, психологію, зарубіжну літературу тощо) викладали навіть в українських групах по-російськи, сприймали за належне відсутність українськомовних підручників із багатьох предметів. Тому ми з нетерпінням чекали появи кожного нового числа «Літературної України», де друкували біографії та уривки з творів репресованих письменників, щоб готуватися до практичних за-

нять, які проводив Василь Петрович. Саме на тих заняттях ми почули його інтерпретацію творів Тараса Шевченка, яка значно пізніше, аж через десятиліття, була опублікована під назвою «Непрочитаний Шевченко». Потроху ми при звичаїлися до жартів нашого викладача, до того, що після кожного заняття він промовляв, посміхаючись: «З глибоким сумом прощаюся з вами до наступного разу!» А домігшись від когось розуміння чи виконання складного завдання, говорив жартома про той «знаменний» день: «Нині відпускаєши, Господи, душу раба твого». Коли викладачів і студентів завантажували якоюсь непотрібною бюрократичною писаниною, Василь Петрович щоразу купив: «Дай, Боже, більше! Дай, Боже, більше!» – згадуючи примовляння голодного цигана, який кип'ятив молоко. Коли на екзамені студент не знав відповідей на питання білета, Василь Петрович вдавано скрушно коментував ситуацію: «Винул аблю, винул востру і зарезав сам себе». Якщо на засіданнях ради філологічного факультету виникали суперечки через марні намагання підвищити успішність навчання серед студентів, у розпал словесного герцю доцент Іванишин пропонував вихід: «Що тут довго думати? Хто вчиться – тому ставити «5», хто не вчиться – тому «4»!» Всі сміялися, напруга зникала.

Наше з ним знайомство відбулося на практичному занятті. Так вже склалося історично, що кожен новий викладач, пробігши очима список студентів поки що незнайомої йому групи, розпочинав опитування з мене. Коли в журнал нашої академгрупи вперше заглянув Василь Петрович, подруга штовхнула мене ліктем: «Готуйся відповідати!» І не помилилася. Тема того пам'ятного практичного заняття була присвячена аналізу творчості Максима Рильського. Я характеризувала збірки поета, Василь Петрович уважно слухав. Потім спитав:

- Знаєте напам'ять вірші Рильського?
- Знаю, – відповіла я.
- Скільки?
- Десять.

Викладач здивовано підняв брови, відкинувся на спинку крісла, прослухав перелік вивченого напам'ять і попросив прочитати кілька поезій. Тоді ми ще не знали, що Василь Петрович був

не надто щедрий на похвалу: кожен мусив дуже здивувати його знаннями фактичного матеріалу та загальною ерудицією, щоб почути добрий відгук про свою відповідь. Якщо хтось говорив мляво, невпевнено, не так чи не про те – лунало грізне, як вирок: «Ну, і де тут наука?» Коли я закінчила відповідати і декламувати вірші, наш викладач підбив підсумок: «Таке відчуття, ніби ангел босими ніжками потоптав по грудях». Так у нього виглядав аналог оцінки «Відмінно».

Василь Петрович вважав за доцільне фіксувати хроніку подій відновлення Незалежності України. Одного дня познайомив мене з викладачем-істориком і поставив перед фактом: «Треба, щоб Ви допомогли цьому чоловікові зібрати і систематизувати інформацію про діяльність громадських організацій Дрогобича – писатимемо історію». І я допомагала, доки в тому була необхідність. Значно пізніше з'ясувалося, що Василь Петрович читав деякі мої публікації, і йому сподобався мій стиль. Одного разу в парку біля факультету зупинив мене і без зайвої передмови сказав: «Вам треба писати. У Вас «легке перо», а це зустрінеш нечасто». Було зворушливо дізнатися, що викладач не тільки стежить за чиймись успіхами, але й заохочує, спонукає до нових.

Після відновлення Незалежності України на початку вересня тодішній завідувач кафедри української літератури професор Михайло Йосипович Шалата запропонував мені посаду викладача. Я трохи вагалася, бо вже працювала вчителькою у школі, колектив якої давно мене знав і поважав. І саме під час тієї нашої з Михайлом Йосиповичем розмови ввійшов на кафедру Василь Петрович. Завідувач повідомив йому, що ось, мовляв, приймаємо на роботу нашу випускницю. А Василь Петрович схвально вигукнув: «О, добре! Давайте її до мене – хай проводить практичні заняття». Обіцяв швидко ввести мене в курс справи. У призначений день ми розмовляли в нього вдома в невеличкому кабінеті, до стелі заставленому книжками, де пів квадратного метра простору займало тодішнє «чудо техніки»: електрична друкарська машинка «Ятрань». Після настанов я припустила, що вчорашній випускниці хоч із дипломом з відзнакою буде непросто з першого дня викладати відразу на четвертому курсі. Василь Петрович

відповів: «Не перетворюйте у проблему те, що нею не є! Не святі горшки ліплять». Я цінувала його підтримку.

Під час настановних сесій для заочників багатьом викладачам доводилося читати лекції у дві зміни – від ранку до пізнього вечора. Голосові зв'язки не витримували навантаження, пересихало в горлі. Василь Петрович звично намагався нас розвеселити і жартував про те, як «праця облагороджує» і наскільки «благородним» вже став він сам. Пропонував на перерві хоч кави напитися. Дивлячись на горня з гарячою рідиною, щоразу вдавано скрушно примовляв: «І як то чоловікові пити пісну каву? Всі наші проблеми – від недопивання. Все одно, що дати голодному жувачку». Завжди мав при собі добре нагострений кишеньковий ніж, вправно стругав ним олівці, ділив яблуко на всіх присутніх, різав сало на канапку, незмінно примовляючи: «Сало їв, їм і буду їсти!» Наші «кавування» супроводжувала традиційна оповідь про те, що серед солодкої випічки Василь Петрович «визнавав» хіба яблучний пляцок його тещі. Він завжди вмів дотепно пожартувати, підняти настрій присутнім.

Якось я запросила на свій день народження членів кафедри, серед них, звичайно, і Василя Петровича. Він прийшов не сам. Поряд із ним стояв молодий чоловік із букетом троянд. «Це Дмитро Ярош», – відрекомендував Василь Петрович. Новий гість розповідав про свої уподобання, сім'ю, про обставини переходу на українську мову спілкування, подарував видану ним статтю Степана Бандери «З невичерпного джерела». Товариство загостювалося до пізнього вечора. Прощаючись, Василь Петрович весело повідомив мені: «А знаєте, Дмитро – Ваш студент-заочник». Це було дуже оригінальне знайомство.

Коли відзначали 60-річчя доцента Іванишина, він не пропустив можливості пожартувати: «Те, що чоловікові до шістдесяти років зараховувалося як гріх, те після шістдесяти зараховується як подвиг. От і я вже досягнув такого віку». Нікому не докучав скаргами на проблеми зі здоров'ям, але зрідка казав, що ніг у нього «майже нема».

Він любив дітей. Щоразу, коли зустрічав малих сина чи доньку когось із колег, широко посміхався, вітався з ними за руку, як

із дорослими, і незмінно вигукував Тичинине: «Ростемо ж ми, гей!» Казав мені, що дитину треба пильнувати, що важливо не прогавити момент, коли в неї з'явиться забагато вільного часу. Розповідав, як свого найстаршого сина Петра відвідав у секцію боксу, щоб не було вагань у хлопця, куди подіти енергію. Пишався успіхами своїх дітей. Коли його син Петро захистив кандидатську дисертацію, Василь Петрович довірливо зізнався мені: «Якби Ви знали, ЯК я того чекав». З повагою говорив про свою маму, яка втратила здоров'я, працюючи «за так» у колгоспі, проте, як вона звикла у всьому собі відмовляти, як навіть привезену ним на свята пляшку коньяку зберігала хоч би і півроку, щоб почастиувати сина, коли той знову приїде в гості. Розказував, що в їхній родині не переводилися імена Василь і Петро, бо старшого сина в сім'ї прийнято було називати на честь діда по батьковій лінії. Не раз повторював, що перевага порядної людини в тому, що вона навіть у негідникові бачить порядну людину, а негідник і в найпоряднішій людині вбачає лише негідника. Шанував тих, хто здатний приймати самостійні рішення і відповідати за наслідки. Коли траплялося, що студенти змовлялися не підготуватися до заняття чи кілька викладачів гуртувалися для немудрого вчинку, боячись персональної відповідальності, Василь Петрович був категоричний в оцінці: «Дурні сильні тим, що вони однастайні!»

Не міг спокійно дивитися, як когось кривдили. Тоді ворушив жовнами під вилицями і казав крізь зуби: «Я готовий до вбивства». Коли моя дисертація чотири місяці пролежала на кафедрі, і ніхто навіть не збирався призначати дату попереднього захисту, Василь Петрович радив, обурений подіями: «Чого Ви чекаєте? Академічні заздрощі – це хвороба невиліковна. Вам необхідно зробити наступне: дати прочитати дисертацію тому, хто знає вимоги ВАКу. З тим зверніться до мого Петра. Я попрошу – він допоможе. Далі йдіть до ректора. На готове дослідження нового керівника знайдете, хоч би там не знати що! Робіть щось, бо ніхто не зацікавлений у Вашому захисті, крім Вас самої!»

Особливо пізнавальними були наші розмови, що починалися словами Василя Петровича: «Зараз працюю над монографією – дуже цікава тема!» Оповідав, що найбільше його вразило

у знайденому матеріалі, рекомендував, де можна прочитати про проблему, якщо і мене вона зацікавила. Саме таким чином ми обговорювали його «Мову і націю» та «На розпутті велелюднім». Розповідав про той чи інший вишкіл в організованому ним «Тризубі» імені Степана Бандери: що і як треба робити, щоб навчити людину бути національно свідомою і наполегливою в боротьбі, говорив про перевагу поняття «свобода» над поняттям «воля». Інформував, що нового вийшло друком у видавничій фірмі «Відродження», в якій він був президентом – цікаві теми для розмов знаходилися завжди.

Цінував спокій і дружні взаємини нашої кафедри. Періодично наголошував, наскільки важливо те, що після роботи людина не мчить стрімголов додому, а хоче посидіти в товаристві колег, поговорити про новини, про смішне чи сумне в житті кожного з нас. Не раз пропонував організувати «виїзне засідання кафедри» на природу, але з різних причин так і не вдалося це реалізувати. Багато доброго Василь Петрович зумів зробити, а ще більше хотів і не встиг, але залишив після себе тих, хто продовжує його справу.

«Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану...»

Світла пам'ять і щира вдячність моєму Вчителю за добру науку.

2018 р.

Ярослав Радевич-Винницький

ВАСИЛЬ ІВАНИШИН: КІЛЬКА ШТРИХІВ ІЗ ЖИТТЄПИСУ ВИЗНАЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ

З Василем Іванишиним моє знайомство відбулося на заліку з фонетики російської мови. Той залік кафедра чомусь доручила приймати мені – на той час викладачеві порівняльної граматики східнослов'янських мов і загального мовознавства, замість викладача, який на тому курсі провадив заняття з російської мови. Не пригадую ні причини, ні того викладача чи викладачки. Але добре пам'ятаю, що студент Василь Іванишин помітно вирізнявся серед одногрупників не лише віком (був старшим за інших), а й рівнем знань з фонетики, яку мало хто любить і ще менше хто знає, та й рівнем лінгвістичної обізнаності загалом.

З розумним студентом цікаво розмовляти – розмова на заліку вийшла за межі фонетики. З'ясувалося, що цей студент – рідний брат моєї інститутської однокурсниці з паралельної групи Лесі Іванишин – відмінниці, дуже сумлінної студентки і порядної людини. Я пожартував: «Якби знаття, чий Ви брат, я б поставив Вам залік відразу, не опитуючи». – «А я готувався, як належить, і не погодився б на такий варіант».

Наступна наша зустріч була в міському Будинку культури на якомусь урочистому вечорі нашого тоді ще інституту. Зал був заповнений вщерть. Я прийшов трохи пізніше і повільно йшов між рядами, не так шукаючи місця, як щоб мене побачило начальство, бо мав твердий намір піти додому. Уже повертаючись і наблизившись до виходу, почув: «Ярославе Костянтиновичу! Тут є вільне місце». Фраза належала Василю Іванишину. Місце було поруч із його кріслом. Із коментарів Василя до того, що відбувалося на сцені, я зробив висновок, що цей студент не лише розумний, а й дотепний.

По дорозі додому познайомилися ближче. З'ясувалося, що Василь не набагато молодший за мене. Я запропонував перейти на «ти», але він відповів: «Не скоріше, ніж отримаю диплом!». Потім ми часто спілкувалися, обговорювали різні проблеми, пе-

редусім національні, політичні, літературні, наукові. Робили це здебільшого під час недільних відпочинкових мандрів у лісах, переважно між Трускавцем і Оровом. У лісі ми зустрічали і Новий рік – колядували, співали повстанських пісень. З нами було ще кілька студентів, яким Василь довіряв.

Улюбленою нашою інтелектуальною розвагою було кепкувати з викладачів марксизму-ленінізму. Принагідно я підходив до когось із них і казав: «Оцеї допитливий наш студент звернувся до мене питанням... Оскільки воно не з філології, а з філософії (наукового комунізму, політекономії, історії КПРС), то, може, Ви кваліфікованіше за мене йому поясните?». Той (та) бадьоро брався за пояснення, а ми, ніби між іншим, підкидали додаткові запитання, поки бідолаха не заходив у сліпий кут. Потім, коли зустрічався з нами, робив вигляд, що дуже поспішає, або й завчасно переходив на другий бік вулиці.

Закінчив Василь інститут, і після випускного вечора ми перейшли на «ти». Скерували випускника В. Іванишина на працю у гірське село на Сколівщину. Я намагався переконати тодішнього декана, у якого вже став заступником, посприяти поверненню Василя до інституту. Не знаю, наскільки допомогли мої слова, але Василь через певний час таки повернувся до Дрогобича. Однак працював не на кафедрі української літератури, про яку мріяв і до роботи на якій був готовий, а в інститутській газеті «Радянський педагог», і то не головним редактором. Потім викладав українську мову на підготовчих курсах.

Попри завантаженість, Василь приїздив на мій захист дисертації у Чернівецький університет.

Якось В. Іванишин потрапив у прикру ситуацію. Обурений хаосом в отриманні зарплати, необачно сказав біля інститутської каси, що в цивілізованих країнах працівникам наприкінці тижня приносять платню в конвертах на робоче місце, а тут треба стояти кілька годин у черзі. Викладач з факультету іноземних мов, німець (правда, радянський) за національністю, доніс про це в партком інституту. Василя, який перед тим зробив спробу вступити до партії, викликали у партком «на килим». Останні репліки розмови з ним були такі:

- З ким ви приятелюєте в інституті?
- З Радевичем-Винницьким.
- Ясно!

Тодішній секретар парткому (у нас із Василем він мав прізвисько «Неандерталець») був гостро налаштований проти мене і, напевно, ще й через це не пустив Василя в партію.

Через якийсь час той-таки колишній наш декан, будучи вже секретарем факультетського партбюро, викликав мене на предмет мого вступу в партію. Після розмови з ним, зустрівшись із Василем, раджуся, що чинити. Він каже: «Вступай! Будемо знати, що там робиться. Все одно вони від тебе не відчепляться». «Неандерталець» уже не керував парткомом, і я вступив. Пізніше вступив і Василь – «розвалювати партію зсередини».

Якось перший і останній раз ми були вдвох на загальних партзборах інституту. Вибирался новий склад парткому. Кажу Василеві: «Зараз розіграємо комедію. Підтримаєш мене!». Піднімаю руку і кажу: «Ми обрали партком, а в ньому немає жодного представника від робітничого класу, хоч у трудовому колективі нашого інституту є багато таких працівників – членів партії». Василь встає і каже: «За статутом КППС – партія передусім робітничого класу і трудового селянства!».

- Кого пропонуєте? – пролунало з президії зборів.

Ми запропонували обрати в члени парткому «товариша» Кузьменка, електрика чи то слюсаря. За нього й проголосували. По закінченні зборів, червоний від несподіваного щастя чи, певніше, від оковитої, «товариш» Кузьменко чекав нас у коридорі, щоб сказати: «Ви настоящіє комуністи! Только ви здесь панімаєте, что такое КПСС, чья это партия і кто в ней должен состоять членом!».

З початком горбачовської гласності я, працюючи деканом факультету, намагався змінити навчальні плани інституту: позбавити їх від засилля марксизму-ленінізму, на вивчення якого припадало 35% навчального часу, не кажучи вже про різні відверті привілеї для викладачів цих предметів. Свої пропозиції я подав у ректорат. Вони були заслухані й обговорені на розширеному засіданні ректорату та, як і очікувалося, цілковито відкинуті.

Василь, уже будучи рухівцем, каже мені: «Ти сам не зможеш дати їм ради. Звернися до Руху». Я зустрівся з головою Руху в нашому інституті фізиком Євгеном Шерегієм, дав йому текст пропозицій, аби він ознайомився з ними і, якщо Рух згоден, зачитав їх від цієї організації на засіданні Вченої ради інституту. Собі я залишив функцію роз'яснення пропозицій і спростування контраргументів. Усупереч зусиллям тодішнього ректора, більшість членів Вченої ради проголосували за рухівські пропозиції, і ми з головою Руху відправили їх до Міністерства вищої освіти УРСР.

Василь також порадив мені приєднатися до ініціативної групи заснування Товариства «Бойківщина», а також до праці у створюваному П. Бобиком і ним книжковому видавництві (згодом – фірма «Відродження»). Я підготував до перевидання диспору книжку Дмитра Соловея «Голгота України» про жахиття московсько-більшовицького режиму в Україні, зокрема про геноцидний голодомор 30-их років, написав до неї передмову, і мені було запропоновано стати літературним редактором видавництва (звісно, на громадських засадах).

Якось 1990 р. я говорив із Василем про широкий успіх і важливе значення його книжки «Українська Церква і процес національного відродження». Василь каже: «Конче треба написати також про мову. Напиши таку книжку, бо як ти не напишеш, її в Україні ніхто не напише». Я відповів, що не можу писати, бо болять очі – перепрацюювся. «Тоді приходь до мене додому, у мене є друкарська машинка. Будеш диктувати, а я – друкувати на ній».

Так ми і зробили, і вже наприкінці серпня 1990 р. вийшла друком наша книжка «Мова і нація. Тези про місце і роль мови в національному відродженні України». Видання теж мало великий успіх, до того ж на всіх теренах України. Зір у мене, дякувати Богові, поліпшився, і наступні три видання (кожен раз ґрунтовніше і ширше) я вже друкував сам на своїй машинці, після чого ми разом із Василем обговорювали кожну тезу і, в разі потреби, вносили доповнення чи зміни.

Василь багато уваги приділяв створенню і діяльності парамілітарної організації, яка згодом отримала назву «Тризуб» імені Степана Бандери. Пригадую доволі гострий лист до фірми «Відро-

дження» широко знаного українського бізнесмена-мецената Петра Ячика з Канади із негативним ставленням до ідеї створення парамілітарної структури. Автор листа радив предметно займатися просвітою, освідомленням населення, підприємництвом, а не бігати поза корчі з автоматами. Лист, однак, не змусив Василя відмовитись від свого задуму. Часом він просив і мене виступити перед його «хлопцями» з різних питань національно-екзистенційного та політичного характеру. Брав я участь і в організованій Василем нараді Об'єднання українських націоналістичних сил (ОУНС) Дрогобиччини 22 листопада 1992 р. На прохання Василя, я був перекладачем і гідом по «австрійському» Дрогобичу двох німців – представників відновленого в Мюнхені Товариства Україна – Німеччина, які з метою ознайомлення з молодіжними організаціями правого спрямування в Україні приїхали і до нашого міста.

Петро Бобик і Василь доручили мені перекласти російською мовою книжку Петра Полтави «Хто такі бандерівці і за що вони борються» для поширення у східних областях України. Я її швидко переклав, і книжка вийшла накладом 10 000 примірників, більшість із яких Микола Муль відвіз на Донбас. Перекладав я її за виданням 1950 року. Яким же було моє здивування, коли один доцент нашого інституту, колишній працівник Дрогобицького обкому КПРС, приніс показати мені російськомовний варіант цієї книжки 1948 року видання. «Що ж Ви мені скоріше її не показали? Я б не витрачав час і енергію на переклад!». До слова, нещодавно, на початку 2018 р., «Літературна Україна» писала, що цю книжку знову хтось переклав російською і видав у зв'язку з антибандерівською істерією, що спалахнула в Польщі.

Як головний редактор Видавничої фірми «Відродження» В. Іванишин жодних розпоряджень чи настанов мені як літературному редакторові фірми ніколи не давав. Правда, коли вийшла друком моя праця «Україна: від мови до нації» (1997), він жартома запитав нас із П. Бобиком: «А як це я, головний редактор, нічого не знав про те, що ми видаємо таку книжку?».

Василь не давав мені на редагування машинописи своїх книжок. Єдиний виняток – його саркастична й досі актуальна бро-

шура «Жерці імпрези» (2003). Перед своїми публічними виступами і перед дискусіями він просив, щоб я не ставив йому запитань та не робив зауважень. Такої ж тактики він дотримувався і щодо мене. Це не означало, що ми не говорили відверто про допущені чи уявні хиби, помилки, промахи, незбіжність позицій тощо, будучи наодинці один з одним.

На фірмі «Відродження» сформувався невеликий, але високопрофесійний і діяльний видавничий колектив. Ми горювали, коли несподівано відійшов у засвіти технічний редактор «Відродження» – прекрасна ділова людина Євген Гнатик, а згодом і президент фірми – великий трудівник Петро Бобик. Фірму очолив Василь, я став її головним редактором. Але через якийсь час сталося непоправне...

Ім'я Василя Іванишина викарбуване на меморіальній таблиці на стіні будівлі, де була редакція першої в новітній Україні національно-патріотичної видавничої фірми «Відродження», якої Василь Іванишин був засновником, головним редактором, президентом, – усе це зафіксоване на сотнях тисяч книжок, виданих ВФ «Відродження». А передусім це ім'я знають і знатимуть читачі в Україні та в українському світі за книжками авторства Василя Іванишина, написаними ним з позицій національно-екзистенційної методології та присвяченими проблемам розбудови й утвердження Української Церкви, Української Держави, модерної Української Нації.

2018 р.

Тарас Салига

ВАСИЛЬ ІВАНИШИН “ЗДАЛЕКА”

Правду кажучи, Василя з Дрогобича я «зблизька» не знав, але за його публікаціями стежив, які час од часу з’являлись у журналі «Жовтень», а пізніше – у цьому ж журналі, але вже під назвою «Дзвін». У своїх записниках я навіть розмежував: Іванишин Дрогобицький та Іванишин із Дори (маю на увазі Володимира Іванишина). До речі, вони «два, як рідні брати» – обидва яскраві українські націоналісти.

Пізнавав я Василя Іванишина з розповідей Зенона Гузара, який кожного приїзду до Львова ніколи не забував мене відвідати на кафедрі української літератури ім. акад. М. Возняка. Ми вели білялітературні розмови, як це найчастіше буває із філологами. Він умів прекрасно «белетризувати» науково-творче життя на своїй рідній кафедрі.

Професор З. Гузар ніколи нікого не обкидав прикрими словами. Він не любив розмови «поза очі». До багатьох своїх колег ставився прихильно, по-батьківськи зичливо. А про кого не хотів говорити, то від незручних йому запитань відбивався: «Що я буду казати...? Ти, Тарасику, сам знаєш». Знав я чи ні, але в словах «що я буду казати...» прочитував відповідну оцінку. А якщо виникала навіть спонтанна згадка про Василя Іванишина, то коли він промовляв: «Василько файний, дуже файний...», тоді його обличчя цвіло, а душа співала. Я вже знав, що Василька люблять студенти, як він проводить семінари, як читає лекції, над чим працює, яку веде просвітницьку роботу. Це була шляхетна розповідь і неприхована горда втіха Вчителя за свого Учня. «Якщо б ми були всі такі, як Василько, то давно б мали свою державу» – не раз я чув від мудрочолого професора.

З Василем Іванишином «зблизька» з’єднав нас Петро Скунць – точніше його поезія. При одній несподіваній зустрічі ми повели розмову про Скунцеву творчість і Скунцеву громадянську позицію. Василеві, як провідному ідеологові сучасного українсько-

го націоналізму, поезія автора із закарпатського Міжгір'я лягала бальзамом на душу, оскільки в її художній плоті пульсували ті ж самі ідеї національного патріотизму, що й у його політичний публіцистичний націоналістичного дискурсу. Розмовляючи із Василем Іванишином на тему Петра Скунця, в мене завжди було таке відчуття, що між їх світоглядно-екзистенційними «я» жодних розмежувань не існувало. Ці два «я» духовно «ототожнював», єднав, ідентифікував герой Скунцевої поеми «На границі епох» Дмитро Вакаров. Він душу одного й другого заряджав державоствердними імперативами:

- *є така країна Франкіана,
де зів'яле листя ожило...;*
- *є така країна Франкіана,
де весь вік гримлять каменярі...;*
- *є така країна Франкіана,
де не роблять кроку без мети...;*
- *є така країна Україна,
де живуть Шевченко і Франко.*

І цієї сакрально-клятвенної, світоглядно-патріотичної віри було вже не здолати жодній силі.

Про Василя преса справедливо говорила, що він ніколи не підсолоджував своїх усних виступів і публікацій україноценричними ідеями, не прикрашав їх популярною термінологією, ніде і ні в чому не фальшував, щоб себе таким чином популяризувати. Він не кидав на вітер жодних гасел. Його гаслом був український націоналізм, що виражав стан душі. Природньо «інфікований» ідеологією Скунцевої поезії, він мав моральне право стати до сповіді перед лицарем духу В. Вакаровим – героєм із поеми «На границі епох»:

*Розумієш, Митре, –
я будую –
розумієш?
кращу з Україн...
Я будую
значить я бунтую
проти пустовщини і руїн.*

Що для когось – те і проти когось.

Щоб світити – мусило й некти.

Це дворушність?

Думаю двоногість.

Бунт – себе на неї наректи –

то повстати

проти пов'язань, проти плазувань.

То протест ЛЮДИНИ –

виростати

Не у бік щоденних просувань.

Знаю, що Василь у поезію П. Скунця ввів свого талановитого сина Петра, який за його творчістю захистив кандидатську дисертацію та опублікував дві монографії: «Петро Скунць. Силует митця на тлі епохи» (1999) і «Поезія Петра Скунця (художнє вираження національно-духовної ідентифікації ліричного героя)» (2003). Поезія П. Скунця досі «не відпускає» від себе Петра Іванишина, як «не відпускала» від себе його батька. Глибинне герменевтичне та національно-екзистенціальне тлумачення творів дозволило йому вибудувати концепцію національно-духовної ідентифікації ліричного героя.

Мій спогад, як бачиш, шановний читачу, в основному будується на взаєминах В. Іванишина з поезією П. Скунця, що, власне, нас і зблизило. Зустрічей з Василем я мав небагато. На жаль, драматичною була на захисті докторської дисертації його сина «Національний сенс екзистенціалів у поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Ліни Костенко (діахронія української літературної герменевтики)». Але про це мова піде нижче. Отже, мені було б значно легше писати наукове дослідження про політичну, публіцистичну, літературознавчу, культурологічну, педагогічну спадщину В. Іванишина, ніж белетризувати кілька наших зустрічей. Я б тоді говорив про його збірник праць «Державність нації», зокрема про дослідження «Нація. Державність. Націоналізм», «Українська Церква і процес національного відродження», «Українська ідея і перспективи націоналістичного руху». Звичайно, я б ніколи не оминув його життєстверджувальних, емоційно наснажених та науково-грунтовних публікацій про Д. Донцова, Є. Коновальця, Ст. Бандеру, Я. Стецька та інш. Список основних праць В. Іва-

нишина, як засвідчує бібліографія (див. зб. праць «Державність нації»), начисляє більше трьох сотень позицій. Це праці різнопрофільні і за обсягом різних форматів.

Не може стертися з пам'яті Василь Іванишин на захисті докторської дисертації сина Петра, який ще студентом четвертого курсу Дрогобицького педагогічного інституту ім. Івана Франка опублікував монографію «Олег Ольжич – герольд нескореного покоління» (1996). У таких випадках тішаться прихильні вчителі та друзі і радіють появі молодого творчо-наукового імені як своїй майбутній зміні, але не менше появляється заздрісників. Батько, не показуючи цього, теж радів. Радів, що не заслаб син на зоряну хворобу, а ще пильніше студіює філологію та філософію і, безперечно, цьому всіляко сприяв. Та дійшло до захисту докторської дисертації. І тут вдарили громи.

Відомо хто (але імені не називаю) із кола дисертованих і батькових фобів «сфабрикував» пасквільний відгук за підписом Тамари Гундорової і Джорджа Грабовича, а потім цей «Хтось» підступно умовив академіків Івана Дзюбу, Ярослава Яцківа і Михайлину Коцюбинську підписати паскудний та наклепницький у брехливій риторичі «папір» і відповідно спрямувати його у ВАК, Міністерство освіти та Львівський національний університет імені Івана Франка, де відбувався захист. У Львові ще знайшлися підписанти «калібру» Ярослава Грицака, Марії Зубрицької та всіляких інших «моголів, моголів»... На бік цієї «важкої артилерії» професор І. Денисюк принципово не пристав, хоч із Михайлиною Коцюбинською в усьому і завжди науково солідаризувався, а Дзюбу буквально обожнював, вважав його лідером і духовним очільником нації.

Під час захисту, що тривав шість годин і швидше був схожий на політичний спектакль, на терор проти науки, ніж на засідання спецради, при обговоренні професор І. Денисюк попросив слова: *«Такого захисту, як сьогодні, – промовляв відомий вчений, – вже давно не було, такого цікавого, такого складного і такого контраверсійного. Це пояснюється складністю і важливістю проблеми, її актуальністю і наявністю різних поглядів на цю проблему. Дехто в оцінках нашого дисертанта шокований і переляканий, що П. Іванишин у свій час виступив проти культу деяких осіб. Як*

смів він їх критикувати? (...) Зачитують сфабриковані суцільно негативні відгуки. Та якщо відгук суцільно негативний, отже, відгук упереджений, він несерйозний. Невже нічого позитивного не можна знайти, навіть критикуючи? Автори самі себе видають. Або ті автори, які вже заздалегідь ще до захисту критикують опонентів за їх «єлейні» виступи», яких ще не чули, себто професорів Володимира Панченка, Григорія Клочека і Тараса Салигу...»

Денисюків виступ підтримали Ярослав Дашкевич, Ірина Калинець, Ігор Калинець, Сергій Квіт, Володимир Моренець, Анатолій Карась, Марія Матіос, Дмитро Штогрин і теж оформили листа до ВАКУ. А окрім них, велика кількість українських учених (філологів, істориків, філософів) різних поколінь. Уже в ранзі доктора філологічних наук Петро Іванишин у монографії «Агон, або перипетії одного захисту» (Дрогобич: Просвіт, 2015) «із герменевтичною глибиною та націософською прозорістю розкрив складні питання новітнього українського літературознавства, зокрема полемічного дискурсу».

Думаю, що тут варто згадати Франкову сповідь «Історія моєї габілітації». Але не спонукаю до будь-яких аналогій... Захищаючи не себе, а своїх прихильників, Франко висловився: *«Досі я вважав це діло своєю приватною справою і ніколи не говорив про нього прилюдно. Але тепер, коли цю справу, хоч, без сумніву, в доброму намірі, з'ясовано неправдиво і тим самим зроблено кривду тим мужам, що при тій габілітації поводитись зі мною прихильно та лояльно, чую себе спонуканим перервати мовчанку...»* (Іван Франко. Історія моєї габілітації. Зібр. тв. у 50 т. – т. 39. – Наукова думка. – К. – 1983. – с. 45).

«Агон, або перипетії одного захисту» П. Іванишин написав не для прослави себе самого. Анотація книги справедливо твердить: *«Спираючись на власний досвід захисту докторської дисертації, автор досліджує такі виміри наукового буття, як світоглядні протистояння, етичні норми, коректність та аргументованість суджень, вагомість національної ідентичності, важливість неупередженої метакритики та ін. Водночас читач має змогу простежити еволюцію полемічного мислення автора, а також поглянути під новим кутом зору на різні актуальні теоретико-методологічні та історико-літературні проблеми: неоміфологізму, франкознавства, шевченкознавства, культурного імперіалізму, постмодернізму, кі-*

тчу, еристики та ін.». Крім цього, безпосереднім стимулом публікації «Агону...», – зазначає у передмові автор, – «стало розпочате у 2014 році із окупацією Криму та регіонів Донбасу криваве протистояння українського народу із путінською імперією. На жаль, до ослаблення постколоніальної України в цьому протистоянні призвели не лише ідеї новітнього москвофільства та злочинна система неокolonіальної влади В. Януковича, а й систематичне підривання культурних (духовних) основ української державності з боку прозахідних космополітичних інтелектуалів».

Навіть не батькові, а людині цілком сторонній важко було переслухати виступи опозиційних наклепницьких ораторів. М. Зубрицька привела свою гендерну спільноту наукових «сестриць» в особі О. Галети та І. Старовойт, які намагались «тримати фасон» Т. Гундорової. Та й сама Марія Олексіївна «не здавалась без бою».

Дрогобицький десант дисертаційних погромників очолив доцент Євген Пшеничний, тодішній завідувач кафедри історії та теорії літератури Дрогобицького ДПУ ім. Івана Франка. Не зміг з ним бути професор Марк Гольберг, бо він напередодні захисту, верстаючи негативні інвективи проти свого недавнього студента-відмінника, не встиг дочекатись дисертаційного шабату, взяв та й помер. Правда, Гольбергові опуси з собою прихопив пильний охоронець «неексплікатної України» Є. Пшеничний. Не знаю, чому, але вони були заверстані на кількометрових факсових лентах. Є. Пшеничний їх урочисто читав. Проймало враження, щодесь там, у кращих світах, Марк Гольберг вступив в УПА і кликав до бою: «Лента за лентою набой подавай...»

Всупереч офіційному відгуку Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України за підписом академіків М. Жулинського та М. Сулими та кільком десяткам позитивних відгуків відомих вчених, зокрема Гр. Клочека, Ол. Вертія, Лариси Мороз. В. Матвіїшина, Наталі Шумило, В. Марка, Б. Мельничука, Ганни Давидової-Білик, В. Пахаренка та багатьох інш. Є. Пшеничний петлював свою фарисейську муку, мовляв, як же так, що Жан-Жак Руссо у дисертації «через крапку з комою сусідить із Степаном Бандерою. Адже одвертий космополіт Жан-Жак Руссо, покинувши Францію, насолоджувався любовними утіхами на березі Женевського озера

у Швейцарії.., а мученик за волю України Степан Бандера – антипод інших дій...» При цьому наївному, точніше, абсурдному твердженні, для реалістичного ефекту, Пшеничному слід би було пригадати слова: «...бодай тую Швейцарію кров нагла заллела...» із галицької гумористичної пісні про паню цісареву.

Або: чи можна пояснити, що природнім чином, як це буває при розсилці рефератів, якийсь Йоханан Петровський Штерн (Іллінойс, США) зміг його одержати і встигнути до захисту надіслати пасквільний відгук, у якому цей Іллінойський Штерн, не хочачи цього, подає себе за професора-недоріку: «Як в найогидніші сталінсько-щербинські часи, – пише він, – Іванишин демонструє советських часів логіку, неприпустимий рівень полеміки і примітивне мислення... пропонує для захисту примітивний ідеологічний дискурс, нічого спільного з наукою не **[маючий!!!]**, як **[науково образний!!!]** дисертаційний текст, що ніяк **[не задовольняють!!!]** вимогам до докторської дисертації, **[тим більше, тим більш!!!]** високим критеріям якості Львівського [університе**[та!!!]**».

Чи, наприклад, таке бундючне твердження недавнього лаборанта кабінету франкознавства Львівського національного університету ім. Івана Франка, який ігноруючи своїм патріотичним обов'язком, але, сповідаючи комплекс власної більшевартості та нехтуючи авторитетом своєї alma-materra доброзичливим науковим опікунством проф. І. Денисюка, втік у Канаду, щоб служиво бити поклони перед грантодавцями, звідтам надсилає повчальний відгук на автореферат. Знову ж таки автореферат у Торонто потрапив невідомим (відомим!) чином. І що пише Тарас Кознарьський, той що зрадив свого професора, який йому «неба прихилив». Цитую: «(...) Автореферат є заплутаним голослів'ям, в якому п. Іванишин намагається рядом герменевтичних штампів прикрити своє поверхове і вибіркове знання української літератури і своє довільне притягнення окремих творів трьох шанованих поетів для роздмухування примітивної, вторинної і бездоказової тези. (...) Продукт п. Іванишина не витримує... порівняння. Соромно, що це ненаукове, беззмістовне і творіння з'являється у 21-му столітті під егідою Львівського університету. Адже ж ця так звана дисертація не тільки не сприяє творчому вивченню україн-

ської літератури, а нав'язує їй ще один комплекс неповноцінності, намагається загнати українське літературознавство в інтелектуальний тупик і саморобне гетто. Від таких підходів і методів слід відмежуватися».

Схопивши голову у руки... Василь усе це слухав, але зривавсь і виходив із зали засідань. На кафедрі української літератури палив сигарету за сигаретою... Знову заходив і знову виходив тамувати біль та образу. В перерві я підійшов до нього, щоб хоч якось розрадити. Він сидів у накуреному кабінеті завідувача якось дуже віддалено від того, що відбувається, і наче не бачив мене. Я казав якісь слова. Здається, він їх не чув. А потім глянув ув очі й якимсь наче бадьорим, дуже щирим, товариським, але мені здалось, прощальним тоном сказав: «дякую тобі!»

– Не мені, а синові, Василю, дякуй...

– І синові дякую... Я за нього не боюсь. Він витримає всі удари.

Слово за словом і ми розговорились. «Знаєш, – казав Василь, – мене так не гнітять кацапські зайти, які століттями нас нищать, руйнують, п'ють із нас кров, намагаються знівельювати нас як народ, як націю. Тут усе зрозуміло. З ними треба до останнього подиху воювати, бити їх. Найбільше болять мене наші «святотні патріоти», рідні «ботокуди», що вміють цитувати «Руська мати нас родила...», що урочисто цитують-перецитувають Франка, Шевченка, ходять до Шашкевича на Білу Гору, називають його Будителем Галичини та галицьким просвітителем». Дивись і зараз, з мого рідного вузу приїхала одна войовнича група, що виступає і проти сина Петра і водночас проти мене. Інша – припишкля, таких собі нейтральників, сидить там у Дрогобичі і чекає, що з того вийде. Це ті, що, як пахне смаленим, завжди ховаються під лопухами і, пересиджуючи там, кладуть у штани. Лиш трохи просвітліє – готові співати «Хлопці підемо, боротися будемо...» Закінчиться захист у Петра перемогою – тоді й залунає: «Вітаємо, вітаємо, Петре Васильовичу»...

На щастя, чи, на жаль, батько цих привітань від лукавих нейтральників не дочекався. Через неповних 2,5 місяця після захисту, не дочекавшись синового диплому, батько, Василь Іванишин помер.

2018 р.

Віктор Сердулець

НЕ ШУКАЙТЕ ХОРОШИХ ЛЮДЕЙ!

«Я не критик намірів. Покажи мені виконану роботу і я скажу тобі добре це чи зле». Так відповів мені, як відрізав, Василь Іванишин, коли одного разу я намагався випитати його думку про свій черговий письменницький задум. Така дещо різка, як тоді здалося, відповідь – виявилась для мене, далєбі, цінною наукою на майбутнє. Цей імператив і досі спонукає вимогливо оцінювати себе та інших. Бачити людей справжніми, а не такими, якими їм вигідно себе подавати і таким чином уникати марних очікувань, сподівань та прикрих несподіванок, а відтак і розчарувань. Саме настанови Василя Іванишина значною мірою допомагають мені в дні нинішньому успішно продовжувати започатковану ним справу.

Людину якнайвиразніше характеризують не слова, не поривання, а таки вчинки. Бо *«я хочу зробити»* і *«я зробив»* – це відмінні речі, навіть на початковому: граматичному рівні. А коли йдеться про Справу визволення нації, – не до пустопорожнього п'ятякання. *«Тризуб» не є товариством взаємного вшанування,...»,* – наголошував Провідник, – *«...це там знайшлося б належне місце численним хвалькам і базікам. А організація, метою якої є пришвидшення процесу здобуття української державності. Тут неабияк важать чин і здобуток».*

Василь Іванишин – людина слова і чину, волів гуртувати навколо себе не пустомель-пустобрехів та «ябунів»¹, а таких як і він сам: діяльних осіб, наміри котрих втілюються в конкретні справи, а не виснуть у просторі уявними ментальними конденсатами. Бо мальовидла зámків на піску то можливо подекуди й гарно, прецінь, вельми непрактично в світі, де *«Ното homini lupus est»*, а нація в стані жорсткої боротьби за своє виживання.

¹ *«Ябуни»* – категорія імпресіоністів, котрі голосно кричать: *“Як буде необхідність, то я й автомат візьму!”*, для яких така необхідність, очевидно, не настає ніколи. Іванишин Василь. Жерці імпрези. Майже науковий трактат зі сфери політичної патології. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2003. – 20 с.

Пригадую час, коли українські націонал-демократи, засліплені ілюзіями своєї віри в зичливість, добру волю та безкорисливість «прогресивної світової спільноти», вели цілий український нарід із однієї в'язниці в іншу, лише з більш привабливим фасадом. Коли лютий хижак з Півночі заचाївся, зализуючи рани і готувався до нового стрибка. Тоді ж визріла гостра потреба перенапрямити ходу з націєвбивчого в рятівне русло національного державотворення та належної підготовки до нових спроб Кремля загнати Україну назад в імперське стійло. А в країні бракувало сили, котра мала хоча би візію тих загроз. Не кажучи вже про здатність очолити спротив. Саме тоді у 1994 році доля звела мене із Василем Іванишином – без перебільшення, одним із рушіїв процесу українського національного відродження на зламі тисячоліть. Він не тільки розповідав, що і як треба робити, а й сам взявся творити структуру, котра змогла б показати приклад ефективної протидії тим згубним процесам, котрі загрожували втратою, хоч і невеликих, але перспективних для нації досягнень, набутих самим фактом проголошення Незалежності. І створена та розбудована ним організація вже більше двадцяти п'яти років знаходиться на самому вістрі боротьби за українську державність.

Вклад Василя Іванишина був яскраво проілюстрований під час так званої «Революції гідності», коли «Тризуб» ім. С. Бандери став двигуном процесів, котрі врешті примусили змінити хід історії в бік українських національних пріоритетів. Та на початку московської агресії в 2014 році, коли Збройні Сили України, внаслідок планомірного нищення в попередні роки, ні фізично, ні морально не здатні були протидіяти наступу ворожої армії – а їх функцію (на подив ворогам) перебрали на себе добровольчі підрозділи, до творення деяких із них (полк «Азов», Добровольчий Український Корпус «Правий сектор», а пізніше й Українська Добровольча Армія) безпосередньо причетні кадри виплекані ВО «Тризуб» ім. С. Бандери.

Вимогливість та категоричність Василя Іванишина у підборі кадрів для «Тризуба», декому здавалася занадто високою. У світі немає досконалих людей, а тому організація приречена на кадро-

вий голод, – стверджували вони. *«А не шукайте хороших людей, не найдете, – парировав Провідник, – шукайте щось хороше в людині, те що може прислужитися загальній справі. І розвивайте в ній цю позитивну рису до таких розмірів, аби вона переважила усі її вади.»*

Завдяки цьому принципу, «Тризуб» ім. С. Бандери, за час діяльності став унікальною в новітньому часі школою націоналізму зі своєю системою людинотворення. Ця школа спромоглася виховати велику плеяду особистостей, котрі сьогодні в різноманітних середовищах творять українську історію.

І якщо я й можу пишатися якимись особистими досягненнями, то у цьому є велика заслуга мого Вчителя – славної пам'яті Василя Іванишина.

*19 грудня 2018 року Божого,
м. Київ*

Дмитро Синяк

СВЯЩЕНИК У ХРАМІ ЛІТЕРАТУРИ

Вперше ми почули його лекції на IV чи V курсі. У той час ми були вже досвідченими студентами: вміли непомітно списувати на контрольних, віртуозно користувалися шпаргалками, а на іспитах чи заліках могли успішно удавати, що знаємо матеріал, який часто бачили тільки у пів-ока. Ми знали, наприклад, аби добре скласти іспит в одного викладача, треба лишень не пропустити у нього жодної «пари»; в іншого – ретельно вести конспект, а згодом видавати «на гора» якнайбільше фраз з нього. Дехто з викладачів дуже любив, коли на іспиті цитували вірша з його курсу; дехто обожнював термінологічну плутанину; комусь треба було тільки гарно усміхнутися; а з кимось треба було «домовлятися».

Василь Іванишин розірвав усі наші шаблони. Свої лекції він читав без жодних конспектів і, природно, не вимагав від нас, щоб ми записували за ним. Там, де інші викладачі диктували нам: «Народився письменник у такому-то році...», Василь Петрович кидав мимохідь: «Роки життя подивитесь у підручнику». Нехай не ображаються на мене інші викладачі філфаку, але по-справжньому любити українську літературу особисто мене навчив Василь Іванишин. Чи краще сказати, заразив любов'ю до неї.

Здається, кожна лекція була для нього естетичною насолодою. Він нагадував майстра, який завдяки наполегливій праці зазирнув у таємниці життя і тепер відчував непереборне бажання поділитися ними з іншими. Максим Рильський, Микола Зеров, Володимир Сосюра, Павло Тичина... Ці імена звучали з уст Василя Іванишина, наче давні молитви, набуваючи незмірної глибини та змісту.

Я закінчив російську школу, і мої пізнання з творчості того ж Тичини обмежувалися безглуздим дитячим віршиком:

Я узяв би кирпичину
Та й убив Павла Тичину!

Уявіть собі моє здивування, коли саме з цього віршика розпочав свою лекцію, присвячену поетові, Василь Петрович.

– Ви ніколи не замислювалися над тим, чому саме Павло Тичина став об'єктом такої «народної любові»? – запитав він. – Чому таких віршиків немає ні про Миколу Бажана, ні про Володимира Сосюру?

І далі йшла незрівняна за своїм драматизмом історія хлопчини з Чернігівської губернії, який став одним з провідних співців комуністичної партії. Це була історія вибору між добром і злом, між життям і смертю, між перемогою та зрадою. Цитати з критичних книжок доповнювалися уривками віршів, а висновки, до яких підводив Василь Петрович, часто йшли у розріз з тим, про що писали підручники. Ми почувалися наче у театрі, ми сміялися і плакали на його лекціях.

Після одного з таких перформенсів до мене підійшла наша відмінниця і розгублено запитала: «Ти щось конспектуєш? Бо я не знаю, що конспектувати...»

Ми не звикли до таких лекцій – вони йшли від серця до серця. Викладачі зазвичай півтори години диктували нам «диктанти», відтворюючи те, що самі вони прочитали у підручниках та творах критиків. Василь Іванишин нічого не диктував. Він прищав нас вином української літератури, намагаючись, щоб і ми згодом знали на ньому, могли б відрізнити по-справжньому вартісну річ від підробки.

Збиті з пантелику його яскравими, напрочуд емоційними лекціями-виставами, ми з страхом чекали заліку. За нашими конспектами готуватися було марно, не було і підручника, який ми мали би визубрити, щоб все успішно скласти: Василь Петрович надиктував нам назви кількох десятків книжок, які ми мали опрацювати. Що як він питатиме нас за кожною з них?

Ми могли розраховувати хіба на те, що викладач віддячить нам за виняткову відвідуваність його лекцій: чи не вперше за весь час навчання ми ходили на них з самої лише цікавості, й «енок» у журналі майже не було.

Та залік перевершив усі наші сподівання. Василь Петрович продиктував нам три запитання і сказав, що поки ми писатиме-

мо відповіді, він буде на кафедрі. Природно, що за таких умов залік миттєво перетворився на колективне переписування першого-ліпшого підручника. Хоч багато хто з нас міг обійтися і без цього, ми вирішили не ризикувати. І от раптом посеред цього конкурсу швидкісного копіювання у двері просунулася голова Василя Петровича. Ми захолюнули. Та він начебто і не помітив, як швидко ми поховали підручники та конспекти.

– Вибачте, я вам не сказав, – делікатно почав він. – Я буду не на кафедрі літератури, а на кафедрі мови, ось тут, навпроти...

У той день ми отримали свій залік – усі, без винятку. Думаю, Василь Петрович навіть не заглядав у наші роботи. Мені здається, що він відчував неприязнь до самого обов'язку екзаменувати когось. Для нього, мабуть, це виглядало так само безглуздо, як для Ісуса Христа виглядала би пропозиція екзаменувати когось із Закону Божого.

Протягом навчання ми не раз скидалися грошима на квіти і цукерки викладачам – щоб вони були лагіднішими до нас перед заліком чи екзаменом. Лише раз ми подарували квіти після заліку – Василеві Іванишину. Причому самі наполягли на тому, щоб староста купила не тільки квіти і цукерки, але й пляшку доброго коньяку. Ми були вдячні – не стільки за символічний залік, скільки за виняткове спілкування. Вперше ми бачили не викладача, а радше священика у храмі української літератури.

Я закінчив університет майже 20 років тому. А от зерно, яке зронив у до моєї душі Василь Іванишин, відчуваю й досі. До речі, тоненький зошит з його курсу я ретельно зберігаю – як пам'ять.

2017 р.

Юрій Сиротюк

ПАМ'ЯТІ ПРОВІДНИКА

Україна початку 90-х бурлила. Час національної романтики захоплював маси людей.

З громадською спортивно-патріотичною організацією «Тризуб» імені Степана Бандери я познайомився під час літньої археологічної практики на першому курсі університету в 1994 році. Це були наші старшокурсники, що вдягнули військові однострої з шевронами «Тризубу». Хлопці належали до організації, що поставила собі за мету боротися за здобуття Української Самостійної Соборної Держави, за владу – для нації, а не для себе.

«Тризуб» був покликаний для виконання трьох важливих функцій: військово-патріотичного вишколу, пропаганди національної ідеї та націозахисної – фізичної протидії ворогам України. Із часу заснування у 1993 році «Тризуб» провів десятки вишколів, пропагандивних рейдів, націозахисних акцій. Як парамілітарна організація «Тризуб» культивував військову дисципліну.

А керував усім цим Провідник. Провідник, авторитет якого в організації був беззастережний, а вплив на членство – магічним. Та й не тільки на членство.

З Провідником – професором Дрогобицького університету Василем Іванишином – вдалося особисто ближче зазнайомитися на одному із тризубівських вишколів у містечку Сколе, що на Львівщині. Ані до цього, ні майже 25 років після, мені практично не доводилося зустрічати людей такого рівня системного, глибинного і стратегічного мислення. Якщо у той час більшість намагалися підлаштуватися під обставини, вмонтувати ідею в існуючий стан, Василь Петрович відформатовував обставини і людей під національну ідею. Саме вона – Українська національна ідея – була в нього альфою і омегою його думок, а отже – і дій. Пропаганда національної ідеї, розбудова організації, що не підлаштовується під час і обставини, організації орденського типу, що наблизатиме реалізацію національної ідеї, системна робота

з молоддю, які мали стати носіями цієї ідеї, – це те, на що Василь Петрович поклав увесь свій час і життя.

Василь Петрович був унікальний промовець. Неймовірна ерудиція, харизма поєднувалися з його фундаментальністю мислення. Національно-екзистенційна методологія, яку він розпрацьовував, дозволяла по полицях розкласти події. Він вчив не зачаровуватися і не розчаровуватися в людях. Якщо людина готова стати носієм національної ідеї – вона твій побратим. Іванишин мав унікальну здатність хоча б на якийсь час ставити під прапор боротьби за національну ідею найнесподіваніших людей. Вмів знаходити добро у, здавалося б, останньому пропащому «Саулі». Умів знаходити ресурси для того, щоб просувати націю до своєї мети.

Нам, молодшим, часом хотілося все і зразу, ми були більш категоричними і, здавалося, більш революційними. Проте Провідник не був позером, не скочувався на істерію емоцій, йому була невласлива зайва метушливість. Будував організацію на роки. І показав, що саме організація, створена Василем Іванишиним і люди, яких виховала ця організація, відіграли ключову роль у тому етапі національної Революції, який назвали Революцією Гідності, та в московсько-українській війні.

Системна пропаганда національної ідеї зробила її органічною і зрозумілою по всій території України. Нині усі політики живуть у силовому полі і вербальних дефініціях, сформованих цією ідеєю. Нині зрозуміло, що без цієї фази успіх національної революції був би неможливий. Організація, яка об'єднала людей у боротьбі не за власну вигоду – вистояла і відіграла ключову роль. Учні Василя Іванишина, до яких маю честь належати, продовжують крок за кроком наближати Україну до Реалізації цієї Ідеї. Посіяне Провідником виросло. І хочеться вірити, що десь там, на Небесах, йому сьогодні не соромно за країну, до становлення якої він доклався, і організацію, яку він створив, та людей, яких виховав.

А ще у важкі хвилини сумнівів дуже часто саме у його працях шукаю розраду і відповідь на складні питання...

2019 р.

Іван Сута-“Вітер”

*Друзові, Побратимові, Вчителю і Провіднику
полковнику Василю Іванишину присвячую.*

ПРОЛОГ

Антологія «На сторожі української нації» – збірник частини філософських, наукових, політологічних, публіцистичних праць провідного ідеолога та теоретика українського націоналізму кінця ХХ-го – початку ХХІ-го століть Василя Петровича Іванишина (1944-2007 рр.) і його учнів: командирів, референтів, активних членів та симпатиків Всеукраїнської організації «Тризуб» імені Степана Бандери, яку він створив, був її першим Командиром і Провідником. Поданий на суд читача матеріал присвячений проблемам прирощення національної свідомості, націю- та людинотворення, українського національного відродження, державотворення, осмислення та популяризації національно-екзистенціальної методології інтерпретації.

У них автори розкривають й обґрунтовують конструктивно-творчу суть і безальтернативність українського націоналізму як основи українського національного мислення і діяння та життєву необхідність, шляхом націоналістичної революції, реалізації української національної ідеї – ідеї державного самоутвердження української нації, через створення української національної держави із всеохопною системою українського національного народовладдя.

Видання розраховане передусім на патріотично налаштовану молодь, духівників, науковців, інтелігенцію, громадських активістів, військових – тих національно пробуджених і політично активних читачів, яких турбує стан української нації і подальша доля України.

НА КРИЛАХ ВІРИ

(Уривок із вступної статті «Організація ідеї та чину» від упорядника до антології «На сторожі української нації»)

*«Світючи іншим, згораю сам;
служачи іншим, марную себе».
Латинський вислів*

*«По полях каменистих, по дорогах тернистих,
Нам ще довго орати і йти,
Коли хмари нависли – спопелій, але зблисни,
Щоби інші зробили хоч крок до мети».
В.Іванишин*

Спогади... Спогади, як і документи, – важливе джерело для історичних досліджень діяльності суспільних, політичних, громадських організацій, творчих колективів чи окремих особистостей. Лише, на відміну від документації зафіксованої в офіційних резолюціях, зверненнях, маніфестах, листівках, плакатах, інтерв'ю, статтях у ЗМІ, відеоматеріалах, світлинах, зібраних матеріалів спецслужб в т.ч. – дописах «сексотів-стукачів» і т.д., у спогадах завжди присутній живий дух часу, емоції людей які його описують, радість і смуток від спільних досягнень чи переживання від тимчасових невдач, природна ностальгія та душевний біль при втратах побратимів.

Минає тридцять років з того часу, як мені, тоді ще молодій людині, яка не мала належної практики відкритої революційно-політичної боротьби, виростала в християнській націоналістичній сім'ї і якій, за велінням серця, душі та внутрішнім переконанням, довелося долучитися до національно-визвольного руху, який у 1991 році, привів до здобуття Незалежності України.

Багато чого проходить в пам'яті, виринають перед очима постаті людей, яких уже немає в цьому світі і які, залишили глибокий слід у формуванні світогляду бандерівця-революціонера, способу мого мислення, позначилась на практиці багатогранного діяння (мирного і не дуже) в різних життєвих ситуаціях.

У житті мені часто щастило. Зростав і формував свою життєву позицію у великій, репресованій комуністами родині. У більш зрілі роки, мав багато вчителів з колосальним досвідом перебування у московсько-більшовицьких концтаборах. Чимало на формування світогляду вплинуло спілкування з родоначальниками боротьби, у нових умовах горбачовської «перебудови», що дало можливість зустрічатися з тодішніми керівниками національно-визвольних процесів – підпільними священиками репресованої УГКЦ, політв'язнями-дисидентами, старшим поколінням із ОУН-УПА. Не мало знань почерпнув від нашого родича Василя Галаси-Орлана, провідного члена ОУН, полковника УПА та члена УГВР нагородженого Золотим та Бронзовим Хрестом заслуги і медаллю «За боротьбу в особливо важких умовах». Але, найбільше на мої погляди на суспільно-політичне, духовне, господарсько-економічне, культурне, мілітарне буття підневільної української нації в нинішній державі Україна, вплинуло перебування, спочатку в УГС, та головно – на різних командирських і керівних посадах у створеній Василем Іванишином, за дорученням Служби Безпеки ОУН, орденовській Всеукраїнській організації «Тризуб» імені Степана Бандери.

Власне він – полковник ОУНівського «Тризуба» Василь Іванишин, сформував ту когорту сучасних націоналістів-революціонерів, громадських діячів та воїнів-добровольців які відіграли визначальну роль у порятунку української державності в 2013-15 роках, перші взяли в руки зброю. Новітніх «крутянців», які були учасниками першого наступально-визвольного бою проти москвинів 20 квітня 2014 року, після 70-літньої перерви, відколи замовкли скоростріли УПА, відомих у світі захисників Донецького аеропорту, Народних Героїв України, які досі воюють і борються на фронтах проти зовнішніх ворогів і внутрішніх окупантів.

Отже, що собою являє створена Василем Іванишином Організація, його погляди на сучасний націоналізм і його життєва наука?

Почнемо з того: «Що було запропоновано українському суспільству, щоб позбутися режиму внутрішньої окупації та розпочати будівництво Української Національної Держави?». Мето-

дів є багато і, всі вони були дієві. Але є й головна – формування державницької та національної свідомості. Предтеча і Пророк для усіх «мертвих, живих і ненароджених» українців Тарас Шевченко на сторожі поставив СЛОВО, де вказав головний політичний імператив – здобуття власної національної держави: «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля».

Членство «Тризуба», втілюючи в життя його заповіді та оперуючи колосальним ідеологічними та політологічними, створеними протягом двох десятиліть пропагандивними та світоглядно-формульованими матеріалами, витворило величезний плацдарм для наступальної боротьби у царині ідеології. Тому виникла ідея видати антологію «На сторожі української нації» з різновекторними, друкованими у різних ЗМІ статтями, інтерв'ю, політичними заявами тощо, авторами якої є, до нині незрозумілі для більшості одурманеного системою внутрішньої окупації суспільства, «чорні й колючі» тризубівці.

Чому? Бо, на відміну від «творинь» вчорашніх і нинішніх політичних пігмев, солодкоустих «білих і пухнатих» патріотів-іскаріотів, а власне – пристосуванців, у пропонованій книзі-антології зібрані матеріали тих, для кого головним смыслом життя є – здобута Українська Національна Держава і хто, на ділі, бореться за її майбутнє утвердження.

Проблему творення національної держави корінної нації на етнічних територіях України, особливо після Революції Гідності, піднімають не лише тризубівці. Цим також фундаментально, з моменту заснування займається НІЦ ім. Д.Донцова, долучаються відомі публіцисти, письменники, поети, журналісти, духовники, історики, геніальна Ліна Костенко а нині, – ще й військові. Процес пішов і його вже не зупинити, ні різним закордонним спецслужбам, ні нинішній «порохнявій» владі, що всілася на трон на крові патріотів, ні т.зв. «опозиції» – яскраво вираженим ворогам України.

Зрозуміло, що нинішня система влади за своє існування буде боротися до кінця. Силою подавити повсталий народ не вийде і, усіх в тюрми не пересадиш. Потенціал озброєних добровольців і бувалих у боях, озлоблених діяльністю «паркетних» генералів, командирів офіцерської ланки ЗСУ переважає набраних із «тіту-

шок» та вчорашньої «беркутні» вірних псів режиму. Ті, кого через військкомати, загнали в Національну гвардію – проти батьків, братів і сестер не підуть. Тому, очолити ці невідворотні революційні процеси, що витають в повітрі, й знову повести народ на манівці, люди влади обов'язково спробують. І це вже почалося. Вітання: «Слава Україні! Героям слава!», Гімн ОУН: «Зродились ми великої години», взятий як марш ЗСУ, сприяння у наданні Українській Православній Церкві Томосу, людиною, яка є більш атеїстом, ніж віруючим, намагання відновити звання Героя України та перепоховати прах Степана Бандери – є тими маніпулятивними чинниками, якими нинішні олігархи намагаються вкотре обдурити українців.

Хтось має це розвінчати, призупинити і самому очолити. Самому це неможливо. Потрібна національна революційна система. «Тризуб» ім. С.Бандери повинен стати частиною цієї системи. Маючи колосальний революційний досвід, підтримку національно зорієнтованих мас і достатній кадровий потенціал Організація зобов'язана ініціювати це першою. «Наступний восьмий Великий Збір, поряд з кадровими питаннями та аналізом стану, в якому опинилася українська нація, має присвятити цій тематиці найбільше уваги», – писав я ще у 2016 році. Збір відбувся, обрано нового Головного командира і оновлений склад Центрального Проводу «Тризуба». Як будуть діяти ті, хто замінив нас в керівництві Організації – покаже час. Однозначно що ми, перебуваючи в запасі, але продовжуючи справу розпочату другом Василем у інших структурах як УДА, ДУК ПС чи політичній партії Правий сектор, будемо активно їм допомагати.

А нині, через друковане слово, необхідно довести до широкого загалу, який все більше радикалізується, світоглядно зростає і внутрішньо готовий до найрішучіших дій, що не все те, що пропагується в «голубому ящику» та Інтернеті, наклеєне на білбордах та друкується в періодиці, є правдою та істиною. Бо, є інша і єдина альтернатива чужим доктринам та ідеологіям – НАЦІОНАЛІЗМ.

Монтуємо цю антологію ще й задля розуміння чисельно зростаючою, національно-свідомою частиною суспільства, що їй нині

треба робити і куди далі йти. А також, щоб дати відповіді на задані нам, учням Василя Іванишина націоналістам-бандерівцям, сотень питань, іноді з потреби та природної цікавості, іноді спровокованих ворожою пропагандою. Наприклад: чому ми завжди радикальні і ніколи не поступливі? Чому, як і усі інші нормальні люди, не йдемо до влади, коли вже є українська держава? Чому в своїй діяльності, у більшості випадків, не згоджуємося та конфліктуємо з політикумом та владою? Чим національна держава краща від громадянського суспільства? Чому не сприймаємо нинішніх «європейських цінностей»? Що ми маємо проти ліберального світу, де «торжествують» гендерна політика і права людини? Хіба буде зле, якщо ми станемо частиною нинішнього, створеного США та ЄС, глобалістичного світу? Чому вважаємо, що більшість нинішніх законів є «правилами поведінки для рабів та інструкцією для їхніх наглядачів»? Чому нинішню Конституцію, як і колись І.Франко, вважаємо «свинською»? Чому не згуртуємо всіх добровольців і вже нині не йдемо на Київ? Чому вважаємо кримських татар корінним народом на території Криму? Чому маємо намір поставити пам'ятник «Жидівському пробоевому куреню» УГА? І чому дехто (з пристосуванців-політиканів) отримував від нас по декілька «буків», це ж бо – дикунство? Інколи доходить до абсурду – нормальна з вигляду людина, патріотично налаштована, задає питання, чому ми боремося проти «душпастирської» діяльності УПЦ МП, Бог же один? Ще інші питають, чому ми ще не захопили Почаївську Лавру і не поселили туди отців Київського Патріархату? Є взагалі ідіоти або провокатори, що запитують: а нащо нам той Донбас – там гинуть наші хлопці? (Запитали би краще, скільки дітей можновладців були чи є на передовій). Навіть десь відкопали мое і Ростислава Винара спільне відео-інтерв'ю, записане на прощі у Зарваниці декілька років тому, і звичайно запитали: «А чому ми проти входу в НАТО?» І таких «чому?» безліч.

Маємо намір видати цю книгу задля осмислення тими, хто нині бореться, і хто буде продовжувати нашу Справу, основ наших ідейно-політичних та програмових засад, передання досвіду та вивчення історії боротьби націоналістів у часи внутрішньої і, починаючи з 2014 року, зовнішньої окупації України. Присвячу-

ємо її черговій річниці кончини нашого, славної пам'яті, Друга, Побратима і Вчителя, Командира і Провідника ВО «Тризуб» імені Степана Бандери полковника Василя Петровича Іванишина і тих, кого теж уже нема поряд з нами.

Про діяльність і творчість Провідника, треба писати окрему багатотомну працю, як і видати окрему книгу про його учнів і послідовників, всіх тих, хто від початку створення «Тризуба», розбудови його перших загонів, до нині (чи до своєї передчасної кончини) не виходили з процесу боротьби, здобули колосальний організаційний досвід, створили неповторну тризубівську атмосферу. Одних вже немає а інших, на жаль, залишилися одиниці. Різносторонні, надруковані в антології матеріали – лише частинка того що було написано, чи виголошено моїми побратимами із «Тризуба» на численних різнопланових заходах по всій Україні.

Маю честь перебувати в цій Організації з 1994 року. Став у ряди націоналістів-бандерівців на старті її широкомасштабної розбудови на всіх теренах України, яке розпочалося літом цього ж року. За плечима тоді вже був шестилітній досвід боротьби за незалежність України, починаючи з січня 1989-го, в рядах: Товариства української мови ім. Т.Шевченка (нині Просвіта), Української гельсінської спілки, Народного Руху, УРП-УКРП. Це було добре обдумане, виважене і остаточне у тодішній складній, для мене, ситуації рішення.

Друзі й подруги, які творили Організацію по всій Україні, пройшли приблизно такий самий шлях і опинилися у 1992-95 рр. перед тим самим вибором: «Що далі?». Опустити руки, не жити – а існувати як багато інших, робити політичну кар'єру і разом з демократами та недобитою комуно-номенклатурою обкрадати і дурити власний народ, виїхати на принизливі заробітки за кордон чи, все ж таки – жити і продовжувати те, до чого звав внутрішній поклик того вільного українця, що пережив більшовицько-московський тоталітаризм, звав генетичний дух предків і голос крові. Ми у цей час свій вибір зробили, пішли за Провідником Іванишином а майбутнє – цей вчинок розсудить.

Але дещо з недавнього минулого. Буремний 1991-й рік. Здобуто незалежність України. Всеукраїнський референдум 1-го

грудня назавжди похоронив ненависний комуністичний СРСР. Перед українцями замайоріла перспектива вирватися із семисотлітньої неволі й розпочати нове державницьке життя, імперативними істинами якими є: БОГ, УКРАЇНА, СВОБОДА. Та не судилося. Національна держава не відбулася. «Батьки народу» – тодішні вожді національно-визвольної боротьби, можливо, самі того не розуміючи, зупинили національно-визвольні революційні процеси. Для більшості з них демократія була вищою за Національну ідею. Разом з комуністами, КДБістами, а згодом – і підконтрольним криміналом, почали по-демократичному облаштовувати «українську хату-державу» з усіма майбутніми катастрофічними наслідками для корінної української нації. Збережена ними державна радянська система влади, без чітко визначеної, на відміну від Прибалтійських держав, ідеології державного будівництва («Яку державу будуємо?», – Л.Кучма) стала скелетом режиму внутрішньої окупації. Владний, контрольований Москвою режим розпочав першу «зачистку території». У різний спосіб убито політ'язнів-націоналістів: голову ОУН(р) в Україні Зіновія Красівського та його заступника о. Ярослава Лесіва; Народного депутата Романа Купера, видатного військового спецназівця Ярослава Горошка, студентського активіста Володимира Гвоздя, викрадено рухівця Михайла Бойчишина...

Повернення в Україну та діяльність євро-американо-демократизованих націоналістів із обох, бандерівської та мельниківської ОУН, при всіх щирих намаганнях, ситуації не змінили. Створені ними, на кшталт західних, політичні та громадські, демократичного типу «фасадні структури» результату, при недовершеній революції, не дали. У цій ситуації першими зорієнтувалися ветерани Служби безпеки ОУН(р) та місцеві націоналісти які були причетні до здобуття незалежності. Вони знайшли єдиноправильний вихід із ситуації – продовжити боротьбу за національну державу титульної нації – УССД. Була гостра потреба, окрім політичної партії (тоді КУН), у створенні націоналістичної організації орденського типу. Організації – з чіткою метою: продовження недовершеної національно-визвольної революційної боротьби (при обов'язковому захисті й збереженні здобутої дер-

жавності України) усіма методами і усіма засобами, з конкретними напрямками діяльності: націозахисному, пропагандивному та вишкільному.

Так виникла і почала активно діяти організація «Тризуб» імені Степана Бандери. Створив її, і очолив, доцент Дрогобицького педагогічного інституту ім. І.Франка (нині університет), член ОУН Василь Іванишин-«Столяр», залучивши своїх синів Петра та Андрія. Основою став найбільш активний дрогобицький загін УНСО, що діяв під його керівництвом на засадах українського націоналізму в інтерпретації Степана Бандери.

З націоналістом Василем Іванишином був знайомий заочно з його книг. Першою була – «Українська церква і процес національного відродження», видана ще у горбачовську «відлигу». Згодом, – «Мова і нація». Потреба особисто поспілкуватися з ним виникла, після декілька разів, з олівцем, перечитаної праці «Нація, державність, націоналізм» у часи, коли ми, тоді ще молоді національно-свідомі й активні патріоти, шукали вихід із глухого кута, в який нас завели вожді-демократи після референдуму 1991 року. Орієнтацію на щось справжнє, а не фальшиве і головню ідейне було зроблено після побаченого мною строю «Тризуба» в січні 1994 року на марші у Львові, під час відзначення річниці ОУН, тоді – коли вже знав що саме він її Командир.

Приїхав у Дрогобич. Чекаю на друга Василя по вул. Шевченка в їхньому штабі. Заходить кремезний, середнього росту, чоловік в однострої з строгим, пронизливим і допитливим поглядом, з іскрою глибинної внутрішньої доброти. Всі стали струнко і доповідають. Прийшла черга і до мене. Декілька секунд, погляд очі-в-очі, й одразу чітке питання: «Хто? Звідки? Від кого? Чи готовий я і друзі, якщо вони у мене є, розбудовувати Організацію на Тернопільщині?». Після даної згоди – він окреслив мету і основні принципи діяльності Тризуба.

Поряд був курінний Завірюха. Він мовчав, свердлов мене колумчим поглядом зверху до низу, але один раз промовив: «Ми тобі нічого, окрім пишних похоронів, обіцяти не можемо», і ще, враховуючи що я мав партійно-політичне минуле в УГС-УРП-УКРП додавав: «Боївка, яка політикує у мирний час – розпускається, у

військовий – розстрілюється!». Це мене влаштувало. Отже, потрапив до справжніх.

Тоді друг Василь, вже «м'якше», пояснив у чому суть сказаного другом Завірюхою: «Вступаючи в авторитарну та ідейну націоналістичну організацію орденського типу, ти друже береш на себе велику відповідальність, спалюєш за собою мости», – пильно вивчаючи мене промовив він. І, для затвердження сказаного, процитував древній далекосхідний філософський вираз: «Раз осідлавши тигра, спішитися – не можеш». На що прийшлося відповісти, що: свого тигра осідлав ще в КДБівські часи розваленого нині СРСР, а мости спалені в усієї моєї родини.

Це був перший справжній ідеологічно-політичний та світоглядно-формууючий вишкіл, який він проводив індивідуально більше години і якого так бракувало, до вступу в бандерівську організацію «Тризуб». Згодом цих вишколів, «по наростаючій», було десятки.

З того часу революційне життя поділилося на три періоди – до Іванишина, з Іванишином і, на жаль, після Іванишина. Не одному мені, а цілій плеяді національно-пробуджених і радикально налаштованих молодих людей з усієї України, він відкрив очі де шукати істину, сформував світогляд, показав світло в кінці тунелю. Наступним заходом який довелося, ще не будучи в Організації, організовувати – перший приїзд кількох сотень Тризуба в Тернопіль на Свято Героїв у травні 2004 року, їхній похід по Тернополі і незабутній виступ В.Іванишина на Співочому полі. Цей захід запам'ятався надовго і нам молодим, і окриленим ветеранам ОУН-УПА: «Що все воскресає» і нашим недругам, недобиткам із КДБ-НКВС разом із їхніми сексотами: «Що все пропадає».

Моя скромна особа, мої побратими першої і пізнішої старшинської генерації: Зіновій Багрій-Крук, Євген Філь-Афганець, Степан Бичек-Вовк разом з синами Ігорем-Туром та Олегом, Дмитро Ярош-Яструб, Ростислав Винар-Спис, Микола Терлецький-Завірюха, Степан Різник-Олексій, Олег Баган, Петро Бобик, Сергій Квіт-Сірий, Валерій Чоботар-Гатило, Богдан Климчук-Залізний, Микола Рідкун-Степовий, Леся Боднарук-Журавка, Олексій Щерба-Олекса, Ігор-Іванченко-Соکیل, Андрій Строе-

вус-Джура, Віталій Применко-Кіт, Віктор Сердулець-Яр, Михайло Шаламга-Бескид та його брати Мирослав-Смерічка і о. капелан Юрій-Спас, Мар'ян Куделич-Клен, Степан Ковальчук-Калина, Валерій Краснян-Барс, Ігор Вільха-Кобра, Микола Гумен-Тихий, Володимир Рясков-Орест, Леонід Підлипчук-Лісник, Вадим Зінківський-Палій, Юрій Сиротюк-Мамай, Ілля Єфремов-Люфа, Володимир Ткач-Залізник, Анатолій Філіпас-Кармелюк, Сергій Работа-Малюк, Вадим Левковський-Тезка, Василь Деревінський-Богун, о. капелан Петро Бурак-Кропило, о. капелан Сергій Окунев-Італієць, Ігор Стругаль-Горець, Євген Поважний-Грім, Ігор Пендзюр-Прут разом з батьком Іваном та братом Михайлом-Явором, Сергій Кіндрат-Сівач, о. капелан Ігор Федоришин-Параман, Андрій Сута-Граніт, Вадим Рябченко-Зірваний, Володимир Лящик-Крук, Петро Дець-Задрабина, Ігор Борщук-Дзвін, Віталій Шафранський-Явір, Анатолій Онуфрійчук-Ворон, Андрій Стемпіцький-Летун, Сергій Безотосний-Байкар, Андрій Тарасенко-Пилипась, Андрій Козюбчик-Орест, Юрій Махов-Скіф, Сергій Борисенко-Гнат, Ігор Загребельний-Філософ, Вадим Литвин-Чорний, Микола Хлинов-Беркут, Артем Луцак-Доктор, Олексій Семенович-Перепелиця, Роман Хмара-Пилип та ін. пройшли його націоналістичну триzubівську школу і багато в чому із своїх досягнень в житті, завдячують Провідникові Василю Іванишину. Хтось з них до нині залишився в триzubівському строю, хтось перейшов в інші організації, хтось хворий, травмований, когось фізично знищила антиукраїнська «поліційна» система, хтось загинув у нинішній війні проти московських окупантів. Ще інші, через об'єктивні обставини, припинили активну організаційну діяльність але, в критичний момент, (вірю у це!), стануть на захист Батьківщини.

Багатогранність його життєвих поглядів та напрямків діяльності у сферах: духовній, науковій, релігійній, ідеологічній, політичній та геополітичній, методичній, мілітарній, теоретичній і практичній просто вражає

Василь Іванишин був для нас Провідником у всіх напрямках життя-буття, глибоко віруючим християнином, володів енциклопедичними знаннями, мав фундаментальну освіту, сформований

батьками та життєвою практикою ідеалістичний світогляд, філософський підхід до вирішення будь-якої проблематики, чуттєвий психолог, аналітик, теоретик і генератор новітніх революційних ідей, дослідник суспільно-політичного життя, що помічав у бутті нації ті нюанси яких, до нього, ніхто не бачив та зразковий сім'янин – чоловік та батько трьох дітей.

Все це у нього пов'язувалося з високою мораллю, людяністю, справжнім побратимством, твердою волею і характером, поєднаними із скромним життям у сімейному побуті.

Вдивляюся на його світлину-портрет у тризубівський уніформі, зроблену під час нашої першої Всеукраїнської прощі у Зарваниці в 2014 році: горда постава, військова виправка, пильний погляд, внутрішня зосередженість на межі тривоги та одночасно впевненість у своїх силах, строгість, людяність та щирість закладені в глибині очей і, хто його знає? які далекоглядні думки.

Тому, пишучи спогад про друга Василя і його учнів та підлеглих, виходжу із позиції тих його відкриттів, суджень та ставлень до сучасних політичних процесів, тих крилатих висловів та нововведених понять в сучасний політикум та тих ідеологем, на яких формувалося і формується нове покоління українських націоналістів. Головною його настановами для нас було і є: «Підтримувати усе що йде на користь нації, та поборювати все те, що йде проти прав українців».

Він добре розумів, що для творення власної суверенної національної держави кожна нація повинна мати внутрішній чинник, органічно витворений протягом історичного буття із своїх власних суспільних верств, як: католицький костел (духовенство) у поляків, військо (у часи Бісмарка) у німців, інтелігенція у чехів (Шафарик, Колас, Ганка), як і монархічні династії, буржуазія, аристократія, тобто, ті стержневі інституції, які творили національні держави сучасної Європи.

Українці, протягом семисотлітньої бездержавності, усе це втратили. Наших монархів не стало після татарської навали та утворення Речі Посполитої, бояри ополячилися, козацька старшина змосковщилася, військові структури Запорізька Січ, УСС, УГА, УПА не витримали фізичного тиску навколишніх сусідів,

Українська Церква розділена на дві гілки – католицьку і православну, інтелігенцію до гла знищили більшовики у 30-х на сході та у 40-х на заході України. В чужих імперських кайданах, не могло бути і мови про свою буржуазію, а Терещенки чи Чикаленки, це окремі особистості а не суспільний клас. Але українці зуміли витворити свій власний державотворчий чинник – військово-політичний орден ОУН, аналогів якому не було в європейській історії. Тому, власне відродження діяльності цього Ордену Української Надії (так називаввн ОУН), Василь Петрович присвятив усе своє життя. А його дітище «Тризуб» – це одна з частин цієї цілісної революційної та людино- та націотворчої системи. Його унікальна праця «Орден і партія» була і є стратегічною на нинішньому етапі боротьби за УССД.

Важливою життєвою віхою у його житті та боротьбі було ставлення до релігії. При чому, не лише християнської. На цю тему він багато писав у своїх книгах та наукових працях. «Українська церква і процес національного відродження», «Рецепція благовістя», «Кримський вузол», «Остання, не виголошена промова на установчій конференції МАіФ» та ін. засвідчують те, що друг Василь, окрім фундаментальних знань у царині різних доктрин та ідеологій, добре розумівся на вченні богословів та сам творив у цьому напрямку. «Боротьба за Церкву і боротьба за парафії, це не завжди одне і те ж», – навчав і відповідно діяв Провідник, під час спровокованих спецслужбами релігійних конфліктів, особливо у 1990-х роках в Галичині.

Візьмімо хоча би його ставлення до сучасних велетів українського духу. Він знав на пам'ять поезію Петра Скунця та часто на вишколах, виступах, чи приватних розмовах наводив влучні вислови із його творчої спадщини. А нам, тризубівцям, назавжди вбив у пам'ять що ми маємо: «За всіх прокричати, коли всі мовчать, за всіх промовчати – коли всі кричать!», чи те що: «... до чужинців по одинці, ходять тільки у полон».

Але найбільшою постаттю сучасної України Провідник вважав Ліну Костенко. Одна з його статей так і називалася: «Україна – очима генія». Не раз він любив нагадувати: «Хлопці, ми живемо в епоху Ліни Костенко, але мало хто з нинішніх політиків усві-

домлює це. Бо, хто їх згадає через роки. А таких велетнів як Тарас Шевченко, Дмитро Донцов та Ліна Костенко пам'ятатимуть і шануватимуть століттями».

Взагалі – філософії, поезії, науці та ідеології друг Василь приділяв найбільше уваги. Він навчав нас і інших людей з навколишнього оточуючого середовища про їхню виняткову роль у житті як людино- та націотворчих гуманітарних дисциплін, як розуміти, правильно трактувати та втілювати у життя їхні імперативи та революційні ідеї.

Особливу перспективу бачив у становленні сучасної української інтелігенції, як провідного суспільного прошарку. «Інтелігенти – це не усі ті, що мають документи про закінчену вищу освіту, інтелігенти – це люди інтелектуальної праці, що формують думку і оздоровлюють навколишнє середовище», а «Мудрість – це вроджений інтелект та багаж знань і набутого життєвого досвіду, помножені на благородні вчинки», – ще два відомих вислови В.Іванишина присвячених формуванню духовної аури українців. Також не раз, коли йшлося про сучасний політикум, від нього чули фразу: «Інколи вистачає розуму і знань та мудрості – бракує».

Провідник глибинно знав також мистецтвознавство і мав розвинуту творчу художню уяву. Щодо першого, раджу всім прочитати його науково-дослідницький шедевр: «Непрочитаний Шевченко» і все стане ясно. Щодо другого, то графічний образ відомого стилізованого і вплетеного у форму тризубця нашого гасла: «Бог! Україна! Свобода!», був створений мною власне після його підказки. Також концепція виготовленої мною і моєю дружиною Надією організаційної Хоругви, належить Василю Іванишину.

Василь Петрович мав своє ставлення і до таких юридичних термінів як Закон і Право. Діяльність, завжди переслідуваного владними вельможами та їхніми нишпорками «Тризуба», базувалась на його трактуванні цих понять, де він – чітко розмежовував, Богом дане Право нації та людині на особисту й національну Свободу та створений внутрішнім окупаційним режимом пакет антинародних та антинаціональних законів.

«Якщо закон суперечить національній ідеї народу, то це вже не закон, а інструкція для наглядців і правила поведінки для ра-

бів», – цю фразу я виголосив, у липні 1997 року в Тернополі, на судилищі проти мене і моїх побратимів з «Тризуба», яку сформулював і написав для мого заключного слова Василь Іванишин. Нею користуємося і понині і, будемо – до того часу допоки в Україні не звершиться націоналістична революція та покладуть край кримінально-олігархічній системі влади.

Триzubівці окрім занять з ідеології, організаційних та політичних ви шкільних занять, організаційних рейдів, завжди активно займалися спортивними дисциплінами, особливо рукопашним боєм. Інколи на нарадах чи вишколах, хтось з командирів із захопленням доповідав скільки спортсменів, борців чи боксерів залучив до діяльності «Тризуба». Провідник уважно вислуховував, не забарився похвалити доповідача і повчав наступне: «Наша сила хлопці не в міці наших кулаків та біцепсів, хоча і це потрібне. Наша сила в ідейності нашого членства. Бо великих і навіть геніальних, але безідейних спортсменів світового рівня вороги можуть використовувати проти власного народу». Як бачимо нинішні приклади з боксерами Кличком чи Усиком – є тому підтвердженням. До речі в молодості він займався боксом і знав у ньому толк. Як не раз любив жартувати, що до поступлення у Львівський університет ім. І.Франка, виростав на будівельних роботах та активно «виживав» у «батарейському» Львові.

«Сірник», «Свічка» і «Факел» – три типи людей, так охарактеризував Провідник перебування членства, у постійно переслідуюваній владним режимом Організації.

«Сірники» – люди, що прийшла до нас з добрими намірами, але внутрішніх переконань, можливо і характеру та, враховуючи матеріально-побутові обставини, їх на довгий шлях у націоналістичній структурі не вистачило. Вони були у строю (тобто в боротьбі), приймали участь у, хоча і не багатьох але, вкрай важливих, на той час, націозахисних акціях, вклали свою лепту та запалили інших. Може зроблено не багато, а головне – правильно і з користю для Справи. Таких, без перебільшення, було тисячі. Багато їх прийшлося зустріти і, за традицією, по-триzubівськи обнятись на першому «помаранчевому» Майдані. Приїхали вони тоді не лише з України, а із різних країн Європи де, через обста-

вини, змушені заробляти на кусок хліба для сім'ї. Вони не були дійсними членами, не приймали організаційної Присяги і не зобов'язані перебувати у ній постійно.

«Свічки» – більш ідеологічно вишколені, у свій час активні члени Організації, що перебували в ній роками, тільки через обставини (родинні, матеріальні, стан здоров'я, навчання у ВУ-Зах, зміна адреси проживання, створення власної сім'ї, організація власного бізнесу і т. д.) перегоріли і зійшли з дистанції. Але не зреклися побратимських взаємовідносин і теж, у критичний для України момент, стануть на її захист. Частина з цих хлопців пішли у державницькі політичні партії, стали депутатами різних рівнів. Тих хто має тризубівську школу, але поряд з тим має політичні амбіції, не можна «консервувати» в Організації. Зі своїм вишколом, набутим досвідом та сформованими переконаннями вони на голову вищі від тих, кого нам до влади готують різні фонди Сороса і йому подібних неукраїнців, МАУПи, Магістратури державного управління...

«Факели» – не згаснуть ніколи. Відхід від Справи – лише абсолютна втрата здоров'я, або смерть! І тут – без коментарів! Наші полегли побратими донині борються із могили. Провідник сам горів факелом і всіх запаливав...

У кожного із цих трьох категорій – своя дистанція, кожному Василь Петрович віддавав максимум своїх енциклопедичних знань, частину свого серця і щиро вважав, що кожен з них зробив для України свій жертвний внесок. Бо: «Раз добром нагріте серце – вік не охолоне» (Т.Шевченко).

Пам'ятаю випадок коли поділився з ним своїм першим враженням від його книги «Нація, державність, націоналізм». На що він, задавши кілька контрольних питань, відповів (цитую не дослівно): «Тоді була потреба у цій праці. Демократи не знали що далі робити, а можливий комуно-реванш, як і нав'язування європейських стандартів були очевидними. Я тоді ще не мав можливості ознайомитися з працями Степана Бандери, їх ще не було в Україні. Але, коли попала в руки книга «Перспективи української революції» пережив найбільш драматичніший у житті момент. Чи відповідає написане мною тій лінії, якої дотримувався Про-

відник ОУН?». Виявилося що так. Тому він зробив усе можливе щоб перевидати її в Україні.

Багато запитань було до нього стосовно вирішення проблеми національних меншин. Де він часто, однією фразою, жартівливо відповідав: «Читайте і вивчайте хлопці Бандеру». (Ставлення С.Бандери до неукраїнців в Україні є у пропонованій читачеві книзі). Звичайно що після цього читали. Але вже тоді, коли, з його ініціативи «Перспективи української революції», були перевидані в Україні.

Не один раз тризубівців, іноді із зверхньою посмішкою, запитували: «Чому ми носимо націоналістичні шеврони та погони з офіцерськими зірками, адже ми не регулярна армія?». І насправді, не кожен з нас був офіцером у колишньому радянському чи нинішньому українському війську.

На одному з перших вишколів, у якості слухачів, ми повідомили про цю проблему і задали Провідникові питання: як нам в такому випадку діяти? Бо є два варіанти: або п'ястуком межі очі, або треба щось аргументувати. Більшість з нас мали уже досвід революційної боротьби починаючи з 1989 року в рядах УГС-УРП, НРУ, КУН, СНПУ, варті Руху, УНСО і т.д., приймали участь у силових акціях (згадаймо релігійні протистояння в Галичині, приїзд московського Владики в Київську Софію, похорони Владики УПЦ КП Володимира Романюка у Києві, розгін комуністичних шабашів у Харкові і Запоріжжі та ін.), але вагомих аргументів не знаходили.

Друг Василь задав зустрічне питання: «Хлопці, що на вашу думку є головним в будь-якій армії світу?». Відповіді були різні: зброя, військова техніка, сучасні технології, кількісний склад, ідейна підготовка, інформація про ворога, мотивація і таке інше. «Так це все вірно друзі, але запам'ятайте: військо – це офіцери! Для офіцера головне не життя – а честь, а честь нації – понад усе! Ми, друзі, сюди прийшли добровільно, як і добровільно прийняли Присягу. Ми тут не для того щоб просто погуляти, уподібнитись тим, хто жадає влади, статків і привілеїв. Ми прийшли відстояти честь свою, честь своєї родини, і головне – честь своєї нації. Ми не будемо, під чужу мелодію співати разом з усіма,

в демоліберальному чи соціал-демократичному хорі. Ми сюди прийшли виконувати націоналістичне соло й, при потребі, іти пробоем проти течії. Нас створила революційна ОУН – військово-політичний Орден, який ще не проводив демобілізації та не оголошував що війну закінчено. Війна триває, тільки в іншій площині. Ми переймаємо у них естафету, ми спадкоємці їхньої, а тепер – і нашої спільної Справи. Тож будьмо офіцерами і доведемо що ми достойні, отриманих з їхніх рук, офіцерських звань», – емоційно і переконливо сказав член ОУН, полковник Василь Іванишин. У спілкуванні з нами він майже не застосовував слів: «керівник» чи «керувати» (керують службовці чи директори), для нього привичним були вирази: «командир» і «командувати».

Історія становлення і розвитку Організації переконливо довела його правоту. Власне із офіцерів «Тризуба» в процесі постійної діяльності, іноді на межі можливого, було природно утворено його організаційний кістяк. Людей різного віку, рис характеру, освіти чи професії. В Організацію приходили тисячі бажаючих, отримували організаційні вишколи, були задіяні в різноманітних акціях, але не всі витримали прес системи, життєвих труднощів, матеріальних нестатків, нерозуміння оточуючих. А тризубівський офіцерський кулак витримав, залишився і не раз бив по вразливих місцях поліцейської системи; бо – Офіцери. На офіцерському складі тримається рядове і підстаршинське членство. Багато з них обов'язково стануть офіцерами.

Провідник, не показуючи цього публічно, вивчав усіх нас, спрямовував у необхідне русло нашу діяльність та сприяв росту наших знань та ідейних переконань. Він вважав що ми, перебуваючи у постійній боротьбі, є тим оголеним нервом суспільства, через який можна бачити приховані, підземні течії на тенденції у суспільно-політичному житті народних мас, які ось-ось вплинуть на поверхню. Завжди вмів, навіть з обривку якоїсь розмови між членством, ловити генеральну думку та розробляти цілісні концепції. Наприклад із випадкового вислову майора Віталія Применка-Кота, що «святу справу для свободи Вітчизни можуть творити і грішники» він наводив як приклад нашої «мудрості» у різних аудиторіях.

Ще один приклад коли, під час одного із засідань Центрального Проводу, тодішній командир із Чернігова друг «П'єтро» висловив у питальній формі фразу: «Нам треба мабуть творити національні громади?». «Батька» немов електричним струмом пронизало, він навіть миттєво оторопів і моментально взяв записник і зробив якісь помітки. А згодом, вийшла його геніальна, всесторонньо обґрунтована концепція про необхідність творення національних громад в Україні.

Також пам'ятаю, як будучи з «черговим візитом» в Дрогобичі, у його домашньому робочому кабінеті я висловив про своїх побратимів свою багатолітню думку, вироблену згідно власних переконань: «Ми – внуки Шевченка та діти Бандери!». Він пильно глянув на мене, промовчав деякий час і промовив: «Це мудра фраза і у неї велике майбутнє». Василь Петрович ніколи не скривав, що багато його висновків для друкованих праць, мають свої витoki із діяльності Організації.

Також, перед тим, як друкувати свою чергову книгу, він зачитував її текст серед провідного членства, щораз дивуючи нас новизною ідей та відповідаючи на наші чисельні питання. Це був оди із методів проведення ідейно-світоглядного вишколу старшинської та підстаршинсько ланки «Тризуба», а ті вже, у свою чергу, доводили інформацію до рядового членства і разом поширювали ідеї Провідника «в маси».

Особливою увагою друг Василь наділяв тих, у кому бачив далеку перспективу бойовика-революціонера, але в першу чергу Людину, з кожним проводив індивідуальні бесіди. «Наша боротьба – не від ненависті до ворога а, від любові до Батьківщини», – настанова Провідника, яка закарбована у пам'яті кожного, вишколеного ним націоналіста-бандерівця. Тому велике значення Іванишин надавав індивідуальним вишкалам членства. Він міг годинами займатися з одним-єдиним тризубівцем, всебічно готував майбутнього професійного революціонера. Також безпомилково міг визначити хто на що здатен і в яке організаційне русло спрямувати його енергію. А коли частина членства здобула певний рівень і здала, в його очах, екзамен на зрілість запропонував самим проводити такі вишколи.

Бувало й таке, коли хтось з людей «розумової праці» (тризубівці розуміють про що йдеться) вважав що він уже достатньо політично та ідеологічно вишколений а тому, замість того щоб послухати чергову лекцію Провідника, просив зайнятись чимось іншим. Тоді друг Василь робив таке порівняння: «Друзі, ось два художники високої кваліфікації. Кожен з них має завдання написати пейзаж населеного пункту. Один це робить з якогось рівчака, чи окопу а інший з церковної дзвіниці. Хто з них більше побачить? Отож бо!». Інколи додавав, що кожен раз Кобзар читається по іншому і кожен раз ми у геніальному творі Шевченка відкриваємо щось нове.

Тому всі училися і у нього, і формували світогляд з творів інших класиків націоналізму методом самовдосконалення. Бо Батько (так усі поза очі називали Іванишина) постійно прививав членству розуміння і переконання, що ніякі міцні кулаки, ніяка зброя не замінить сили національної ідеї. Бо лише з висоти національної ідеї можна побачити магістральний шлях нації, безпомилково зчитувати поточну політичну ситуацію і відповідно діяти. Так серед бойовиків Тризуба почали зав'язуватися, не звичні для них до того дискусії, з'являлися нові ідеї, виникала потреба публічно виступати серед мас, братися за перо.

Провідник створив не одне із нинішніх популярних новітніх революційних гасел. Нинішній популярний вислів: «Ви – не даєте нам жити! Ми – не дамо Вам панувати!», що вперше пролунало на одній нашій націоналістичній акції у 1999 році в Тернополі, належить йому, як і декларація наших принципів із головними і визначальними орієнтирами: «Бог! Україна! Свобода!».

Одні із запроваджених ним у життя організаційних принципів, не плестися у хвості інших організацій він бачив так: «Ми йдемо завжди попереду, ми голка, яка тягне за сою нитку», і: «Ми покликані історією виконувати революційне соло, а не співати в хорі разом з демократами, лібералами та іншими ідейно-виродженими пристосуванцями». Бо – «Йти у бій здоровому разом з калікою – прогашна справа, а ми – не безідейні каліки, ми генератори та носії нових, революційних ідей!».

Він був переконаним соборником, тому «Тризуб» теж був організацією бандерівців-соборників, з всієї України. Він не вірив у

слова тих політичних карликів, які запевняли, що націоналізму не сприймуть на Наддніпрянщині й переконливо всім довів що вои глибоко помиляються.

Іванишин часто бував на східних теренах України. Особливо зворушливо він почував себе на лівому березі Дніпра. Тому керівники східних загонів старалися робити з ним зустрічі саме там. «Нинішня україномовна Галичина – це лише закваска до хліба. Революційний хліб буде пектися на сході, на Великій Україні», – твердо у це вірив і не раз повторював друг Василь. Нинішні військові події на передовій підтверджують глибину знань і далекоглядність його мислення.

Будучи людиною твердої волі, він не показував своїх почуттів, тому дуже рідко ми бачили його в емоційному стані але, коли розповідав про творення організаційних структур на Великій Україні він не стримував того, що вирувало в його душі. «Лівий берег Дніпра. Сотня вишикуваних бандерівців в строю. Це ж була мрія Євгена Коновальця – розбудувати організаційні клітини і залізною сіткою, з крицевим характером революціонерів, обплутати всю Україну. А ми це зробили!», – не без почуття гордості стверджував Провідник. Ці позитивні емоції передавалися усім нам, його учням, відчувалася впевненість в тому що нами обрано правильний життєвий шлях, спонукало до подальшої революційної діяльності.

І ще на цю тему. Іванишин на молекулярному рівні знав що означає кожна літера політичного визначення УССД – Українська Самостійна Соборна Держава. Щодо соборності він розрізняв її на духовну та географічну. Він знав історію кожного клаптику української землі та кожної гілки українського етнічного дерева – волинян, поліщуків, галичан, подолян, закарпатців, буковинців, гуцулів, бойків, лемків, наддніпрянців Черкащини та Січеславщини, сіверян, полтавців, слобожанців, запоріжців, таврійців. Запамятався момент коли від на елементарному прикладі доводив про велич сукупної культури світового українства. «А порівняйте друзі дві пісні: «Водограй» Володимира Івасюка та фронтову: «Степом, степом йшли селом солдати...». Відчуваєте різницю у дзюркотанні води карпатських гір та шелест трави і широчінь козацьких просторів, а все це наше спільне, українське, просяк-

нуте одним потом хлібороба та одною червоною кров'ю тих, хто, з мечем в руках, боровся за свободу спільної Вітчизни».

Пригадуються також неодноразові, власне, часи проведені під час спільних поїздок до побратимів-бандерівців на Наддніпрянщину. Вирушали зазвичай командою. Інколи потягом, а в більшості – автомобілем. Як завжди за кермом Вовк, поряд Провідник а позаду, ми з Круком. Одного разу, під час поїздки ми почули від нього тужливо-зажурливий і мабуть душевно-болісний вислів: «Стиль – баракко». Навколо сплюндровані комуністичною системою та голодоморами і добиті нинішніми владними кровопивцями, а колись квітучі, заможні й радісні українські села і містечка. Свята неділя, а люди пораються по господарству і лише де-не-де видно якусь церковку. Не дивлячись на подавлений душевний стан, він одразу ж перевтілювався, ожив і аргументовано почав нам окреслювати перспективу духовного, культурного та економічного розвитку цих сіл після здобуття української національної держави та утвердження національної влади. На цю тему він написав окрему фундаментальну працю.

Будучи літератором Іванишин, як ніхто інший в Організації, розумів значимість Слова. Тому, разом з однодумцями Євгеном Гнатиком і Петром Бобиком, заснували видавничу фірму «Відродження», а видані нею книги формували і формують світогляд не одного, шукаючого істину українця та дали творчий старт теж не одному молодому літератору.

Провідник постійно спонукав і нас писати, вчитися цього мистецтва, а все, що було написано, уважно і прискіпливо перечитував, уважно вивчав напрямки наших думок та майбутні літературно-публіцистичні можливості. Завжди, замість заслуженої розгромної критики, робив зауваження, давав дружні поради. Одним словом – Батько «Тризуба» імені Бандери. Не знаю чи існує в незалежній Україні організація де би її керівник користувався таким авторитетом. Він ніколи нікого не сварив, умів так поставити факти, що той, хто зробив якусь помилку мав природне бажання якомога швидше її виправити. Його настанову: «Те що було зроблено не так, треба завжди виправити на користь Організації», – пам'ятають усі.

Коли в одній своїй ранній статті я вжив вираз: «Українці – вибрана Богом нація», – він без докору мене запитав: «А звідки ти знаєш наміри самого Бога?». Мені, християнинові, стало соромно перед самим собою а не лише перед Іванишином. І щось подібне мабуть було з кожним.

Він навчав що все те, що подається до друку повинно відповідати сучасному стану речей, бути актуальним, ніколи не виходило поза рамки націоналістичної ідеології, щоб не було колись соромно за цей матеріал. Провідник звертав увагу на те що «натворили» інші: «Подивіться хлопці й дівчата на попередні друковані матеріали всіх партій і партійок, вождів і вождиків. Проаналізуйте що вони недавно понаписували, пропагували, пропонували, переконували ошуканому ними ж народу під час своїх передвиборних кампаній. Прикиньте, чи раді би вони нині щоб, коли час, ситуація і кон'юнктура змінилися, було винесено на широке обговорення їхні профанації. Бо нині вони знову, виступають, дають інтерв'ю, друкують в пресі цілком протилежне. Вони знову обіцяють і пропонують нездійсненне, вкотре брешуть, протирічають самим собі. Їхнє неписане гасло: «Я йду до влади – я йду красти!». А візьміть наші матеріали, причому усіх часів. Хто з вас посоромиться того що писав, аналізував, пропонував? Навпаки треба гордитися тим що завжди йдете в ногу з часом, бо не видумували ніяких нових «націоналізмів» а взяли ідейну базу попередників і доповнюєте її». Так він навчав, спонукав до літературної чи пошукової творчості не лише членів «Тризуба» а й талановитих особистостей серед своїх студентів, багато з яких нині відомі в Україні політичні та громадські діячі, літератори і науковці.

Іванишин досконало знав старослов'янську мову і письмо, також з інтересом ставився до походження древніх символів, рун, та до сакральних місць поширених на території України. Особливо цікавився історією і всім іншим пов'язаним з Кам'яною Могилою біля Мелітополя. Збирав наукову та публіцистичну літературу. Він мріяв там побувати та, на жаль, не встиг.

Василь Петрович був простий у спілкуванні, часто і дотепно жартував, був товариський з побратимами, знав багато пісень,

ніколи не поводив себе зверхньо, нікого не принизив, за що його любили як Провідника і поважали як Людину.

Не раз нам командирам, після якоїсь невдачі, а вони інколи траплялися, жартома казав: «Я колись умру. Обов'язково умру. Здогадуєтеся, до кого я буду приходити із вас у вісні?». «Звичайно, хто вище рангом, до того й частіше», – натякаючи на Головних командирів, відповідали ми. Або, іще таке із нашого побуту. Друг Василь виділяв три головних, особливих прикмет націоналіста за таким порядком: ідейність; жертовність; відповідальність.

Бо, безідейні – не готові до Франкового «Великого моменту».

Без жертовності – людина не здатна на великі діла. Не раз із уст Іванишина звучало: «Ми інші, ми добровільно, без жодної особистої вигоди, жертвуємо, своїм часом, який можна присвятити рідним, своїм майном, здоров'ям, свободою і навіть життям».

А щодо відповідальності, то: «Раз ми взяли на себе ношу боротися за майбутню долю України, а поряд інших немає – ми відповідальні за долю нинішніх майбутніх поколінь перед своїм сумлінням, перед рідними і побратимами, перед історією, перед Богом і Україною. І чим більша посада в Організації, тим більша відповідальність! Це важка ноша, але почесна і не усім дана». Цю науку друга Василя знав кожен провідний член «Тризуба». Звідси й організаційний жарт, висловлений Дмитром Ярошем: «Найбільшим покаранням в Організації, є підвищення на командирській посаді».

Тому, продовжуючи нас «страшити», жартуючи піднімав на душі: «Смерті не боюся, але боюся, коли попаду на Суд Божий зустрітися з тими, хто уже на Небесах. А там, уявляєте собі хлопці й дівчата: Коновалець, Бандера, Шухевич, інші провідники... Вони будуть питати усіх нас, по всій строгості революційних законів підневільної нації: «Що ти друже зробив для її звільнення і процвітання?». Звичайно це жарт, але кожен глибоко задумувався над його змістом, одночасно відчуючи себе причетним до творіння історії та свою відповідальність за долю тих, задля чийої свободи став у лави борців.

У найкритичніші часи, переслідувань, безгрішшя, нерозуміння нашої боротьби політиками та громадою, він зажди з опти-

мізмом, маючи на увазі чергування проблем і успіхів, казав; «І в часи темних ночей, і в часи сонячних днів робіть головне – розбудуйте Організацію!».

Звичайно бували випадки, що доводилося випити й чарку. І тут, ще одна життєва наука від Провідника. Одного разу доволі велика команда, після вдалої акції на підтримку місцевої громади засіла за обідній стіл, де було й спиртне. Друг Василь жартома промовив: «Я пропоную пригубити чарку, хто теж?». Розумію настрій побратимів, які би і не проти, але при Провідникові, якось ніяково. Лише два сміливці моршинський Крук і сколівський Калина підняли руки у знак згоди. Тоді, під гучний регіт бувалих у гучних застіллях «професіоналів», прозвучало наступне: «Ось ми троє вип'ємо, а всі інші подивитися». Це був тонкий психологічно-вишкільний трюк. Після цього випадку, його настанову: «Не біда в тому, коли людина інколи бавиться горілкою. Біда тоді – коли горілка бавиться людиною, перетворюючи її у двоногу, людиноподібну істоту», – знають усі тризубівці на пам'ять (я – теж). Особливо ті, хто десь-колись і вряди-годи, попадає на застілля.

Ставлення до перебування в Тризубі дівчат і жінок у В.Іванишина було особливе, як і до їхнього місця і ролі в організованому націоналістичному русі. В нього на цю тему була особлива концепція. З ними, на масових організаційних заходах, він проводив спеціальні вишколи і наради. Запам'яталося те, що коли друг Василь був у якомусь з організаційних таборів, дівчата на кухні не чергували, а всі організаційні заняття в т.ч. військово-спортивні він лише вітав. Уважний читач має змогу ознайомитись з їхніми творами. Матеріали друковані в пропонованій читачеві книзі – підтвердження цьому.

Він творив організаційну кадрову систему на авторитетах: ідейних, жертвних, ініціативних і активних її членах. Друг Василь користувався правилом: «Що створив, тим і командуєш». Так творилися рої, і хлопці ставали ройовими, чоти і, відповідно чотовими, сотенними, курінними... В Тризубі діє правило: «В авторитарній організації (а Тризуб саме таким був, є і буде) усі повинні працювати на авторитет Командира». Цей, неписаний закон не має права порушити жоден член Організації. Також, ви-

щому командирові забороняється наказувати за проступки нижчого за рангом підлеглого командира в присутності тих, ким він командує, щоб не підірвати його авторитет.

Ще один з організаційних, випробуваних на практиці, повчальних моментів діяльності «Тризуба». Попри те, що в організації орденського типу дисципліна й ієрархія є домінантами і це, – поза всякими сумнівами, тут, в особливий спосіб, культивувалися і належно оцінювалася ініціатива місцевих командирів на місцях. Одразу ж у вічі кидалося, хто є хто з командирів, і які у нього перспективи. Одні сумлінно виконували накази зверху, і не більше, за що їм – щира подяка а інші, окрім стратегічного напрямку, ще діяли творчо в тактичній площині – виходили з новими ініціативами, що збагачувало загальний організаційний досвід, за що їм – честь і хвала. Одним словом, вони впевнено рухалися до цілі обома ногами, що цілком природно. Перший крок – виконавча організаційна дисципліна, другий – творча націозахисна ініціатива.

Були в «Тризубі» й конфліктні ситуації. І немало. Усі ж з характером, кожен народився і виростав (читай виживав) ще при радянській системі де, без характеру, важко було щоб не збожеволіти і залишитися нормальною, повноцінною людиною. Провідник усе це розумів, знав причину таких конфліктів і дуже легко виправляв ситуацію: «Хлопці головне в нашій справі це побратимство і висока мета. Ми продовжуємо те, що робили наші попередники – святу Справу. Тому, щоб цього не повторялося – навчіться цінувати в кожному побратимові все, що для вас самих є святе». І ми навчилися шанувати. Ніхто, ніде і ніколи не залишав побратима у біді, і кожен твердо знав що його теж не залишать. А якщо таке, у найрідкісніших випадках траплялося то, тому хто побоявся стати на захист друга чи подруги, вже назавжди не було місця серед нашого націоналістичного братства.

Інколи, під шаленим пресом оточуючої реальності, хтось з тризубівців бідкався, що нас більшість політиків, і головню збаламученої ними громади не розуміє, особливо під час наших «непопулярних рішень», коли усі перебувають у масовому психозі а в нас, у цей час, є своя позиція – націоналістична, далека від

ейфорії. Як наприклад перед президентськими виборами 2004 року: «Якщо ви не за Ющенка, значить ви за Януковича!». В таких випадках Провідник наводив слова класика: «Коли зібрався в далеку дорогу – не звертай увагу на кожну шавку, яка гавкає з підворотні», іноді жартома доповнював: «Aquila non captat muscas – Орел не полює на мух».

Він непорушно стояв на тому що Організація, завжди і всюди, в будь-яких ситуаціях повинна відстоювати Істину, одними із складових якої є Правда, Честь і Свобода. Василь Іванишин, своїм життєвим прикладом, доводив навколишньому довіллю: колегам по роботі, студентам яких навчав, оточуючим з якими жив і побратимам з якими разом боровся проти нашої фальші й брехні що це – єдиний шлях для порятунку підневільної нації, відстоювання власної гідності й честі та спасіння власної душі. Він переконував що «і один, у полі воїн» здатний відстояти істину. В той час «Тризуб» якраз був тим самотнім воїном, ідейним світочем в пітьмі принесених «з чужого поля» ворожих «істин», «культур», «цінностей» та ідей. Національний імператив Тараса Шевченка: «...вставайте, кайдани порвіть...», – були наказом, орієнтиром і нормою поведінки у різносторонній діяльності «Тризуба».

Ще один спогад з, далекого уже, 1995 року. Закінчення акції в Києві. А нас, перед тим, намагались туди не пускати, і лише ультиматум тодішній владі, яка захиталась і пішла на поступки, не довів до кровопролиття. Стоїмо в строю. Традиційне прощання «східняків» та «західняків» на перехресті Хрещатика та Інститутської (де згодом загинуло більшість Героїв Небесної сотні). Останні настанови Провідника перед виїздом по домівках. І що найбільше з його слів запам'яталось: «Кожен з вас є молекулою ДНК із якої ви повинні відродити Організацію, в разі її тотального знищення навіть, якщо залишитися на одинці». Багато з нас тоді зробили з цього належні висновки. Хай би не пригодилися.

На кожному проводі, нараді, вишколі чи дружньому спілкуванні завжди заходила розмова про діяльність поточної влади, як центральної так і місцевої. Провідник завжди в таких випадках мав що сказати. Давши характеристику усіх її складових під су-

часну пору: системи влади, структур влади і людей влади, одним нагадував а інших запитував: «Яке головне завдання влади?». Більшість із новоприбулих, як і ми колись, навіть люди з різного роду вищою освітою, не могли дати правильної відповіді. Тоді Василь Петрович вкотре повчав: «Головне завдання влади – якнайдовше утриматися при владі. Бо влада керує економічними процесами. А економіка це такий вид інтелектуальної та трудової діяльності, який призначений для забезпечення матеріальних інтересів людей влади». Тому тим хто нині нищить і грабує Україну, і верхівці, і тим що живиться крихтами з барського стола – не вигідно міняти систему і режим на користь народу. Їм начхати на його біди і проблеми». Ще одна відома жартівлива фраза Іванишина: «Відрізання рила від владного корита – болісний процес». А відрізати треба, при тому що, по всій Україні одночасно.

Батько чудово розумів, що собою являє нинішня влада в Україні, але чітко розрізняв те, що, будучи цілісним політичним організмом, вона має свої складові: систему влади, структури влади та людей влади. На наші питання: чи готовий він зустрітись з тими, хто є червоними, та промосковськи налаштованими політиками і виступає проти української державності, як О.Мороз чи П.Симоненко, він відповідав що: «Так – готовий!». І аргументовано доводив чому. Бо, за його теорією є декілька прошарків у своєму визначенні щодо політичних процесів в Україні, а тому необхідно: з ворогів робити бодай нейтральними, байдужих людей активізувати до суспільно-громадського життя, а з активних у громадській діяльності патріотів – дієвих націоналістів. Бо, в індивідуальних зустрічах, приватних дискусіях сіється те зерно сумніву та відчуття переваги нашої правди та їхньою фальшивістю, яке вибиває бажання і, хоча би частково, нейтралізує їхню агресивність. Він вважав, що система влади повинна бути революційним шляхом демонтована, структури реорганізовані а, з людьми влади треба працювати, як публічно, так і індивідуально. Не одного недруга, слідуючи його вченню нам, мирним способом, вдалося врятувати від обраного ними хибного шляху, чи перетягнути на свою сторону і отримувати бодай корисну інформацію про те, що діється у ворожому таборі.

Також Іванишин дуже серйозно ставився до визволення підлеглих із за ґрат. Найбільше «залітав» Євген Поважний-Грім, легенда Організації. Вперше під час захоплення приміщення Чортківської районної Ради членами Тризуба. Відкрито кримінальну справу, в т.ч. проти двох дівчат, яким до повноліття не вистачало двох місяців. На ноги поставили всю організацію. Тисячі листівок (одну з них почепили на вхідні двері обласного СБУ), масові пікети організовані «Тризубом», але виконані іншими громадськими організаціями (бо «Тризуб» не пікетує, а те, що не можливо зробити вдень, з успіхом вирішувалося в темну пору доби), не давали результату. Місцеві «менти» раді б були закрити справу, але вона контролювалася зверху.

Я тоді був кошовим Західноукраїнського коша і мав пряме завдання витягнути «Грома» з чортківської тюрми. Приїхавши в Дрогобич, я запропонував Василю Петровичу зустрітися з керівником Тернопільської ОДА, яку сам ініціював. Він погодився і зустріч, яка тривала три години, дала результат. Тоді Представником Президента в Тернопільській області був старий і досвідчений партократ. Він після зустрічі зумів пояснити тим, хто сидів у стольному граді, чим це може для них закінчитися. Правда, про що йшла тоді мова я дізнався значно пізніше, коли сам потрапив під прес тоталітарної машини режиму внутрішньої окупації, але те, що Батько готовий був захищати кожного знали усі, від стрільця до полковника.

Під пресом «правоохоронних» структур Організація часто опинялася у безвихідних ситуаціях. Окрім прямого тиску на членство, на батьків та дружин «розпрацьовували» і тих хто допомагав тризубівцям матеріально та фінансово. Не один з них, на жаль, ставав банкрутом. Згодом, ми з допомогою нашої внутрішньої служби з екзотичною назвою «Едельвейс», навчилися мистецтва скривати усі джерела нашого забезпечення.

А щодо членства поставленого на грань виживання з перспективою опинитися у в'язниці, друг Василь завжди повторював: «Ми пішли проти системи, як в середині держави так і поза її межами. Проти Націоналізму і Християнського світу працюють усі глобалістичні структури, яким допомагають розвідувальні

центри розвинутих держав. Ми – поставлені на край прірви, перелетіти її можливо лише на КРИЛАХ ВІРИ. Ніякий прагматизм нам не допоможе, крапка!».

Якось воно ніби дивно, але саме такий підхід виявився найбільш дієвим.

Провідник знав не лише можливості і риси характеру своїх підлеглих а й їхні сімейні проблеми. З великою повагою ставився до дружин триzubівців, батьків та матерів.

Можливо, не було би усієї цієї романтично-містичної триzubівської аури, якби не було надійного тилу – наших триzubівських дружин. Не хочу нікого з них виокремлювати. Але те, що вони з нами пережили і витримали, достойне великої поваги. Майже постійна відсутність чоловіка-господаря вдома і періодичні «націозахисні гастролі» побратимів (іноді за відсутності господаря, який теж поїхав на «гастролі», тільки в інший кінець України), яких треба нагодувати, переночувати, перемити за ними посуд і перепрати постільну білизну. Мало молодими революціонерами-батьками приділено уваги сім'ї, своїм старіючим батькам і, особливо, дітям (значну частину свого сформованого світогляду діти отримували теж і від татових побратимів); постійне безгрошів'я; арешти та обшуки (в присутності неповнолітніх й переляканих дітей); кримінальні справи, судові засідання; погрози від криміналітету; переслідування на роботі; нерозуміння ролі їхніх чоловіків у національно-визвольній боротьбі навіть серед свого найближчого оточення; постійні переживання – неповний арсенал того, що їм доводилося і доводиться пережити. А нині – ще й війна!

Рідкісні зустрічі та спілкування між ними і та повага одна до одної й порозуміння, співчуття до своїх, лише їм відомих, стражданих жіночих проблем, – це теж щось неповторне, хоча й важке, і воно дано лише тим, хто все це пережив. Звичайно, жаль їх, але Україна – понад усе! Вони теж навчилися підтримувати і поважати одна одну, як і революційну справу своїх чоловіків. Для них створений Іванишиним «Триzub» теж став часткою їхнього серця, світлим проблиском у повсякденному, хоча й тривожному житті. Лише одиниці з них активно цікавилися ділами своїх чо-

ловіків. Більшість – мовчки їм допомагали, морально підтримували, сприймаючи сімейну реальність такою, якою вона є. Вони вміли, не видаючи власних емоцій, гордитися своїми чоловіками тими, «хто любов і мужність поєднав». Тож і ми, не показуючи назовні, в глибині душі шануймо їхнє терпіння, їхню любов, їхню материнську опіку над дітьми та виховання їх у патріотичному дусі, любимо і поважаймо їх.

Загрозлива суспільно-політична ситуація у поділеній на клани Україні, часті зміни людей влади та політичного курсу олігархічної «еліти», штучне нагнітання напруги між різними регіонами, необхідність постійного впливу на ідейно хворий політикум вимагали від керівництва «Тризуба» постійно тримати руку на пульсі повсякденної активної діяльності. Тому більшість старшин із командного ядра, референтів, інструкторів завжди перебували в постійних поїздках, що було неодмінно пов'язано з побутовими проблемами: забезпечення транспортом, пошуком приміщень для зустрічей, нарад, проводів, доступу до Інтернету, харчування, особистої гігієни, нічлігу. Офісні приміщення були лише в декількох містах. І то відкривалися вони лише вдень, у визначені години. У таких організаційних «відрядженнях» найбільшою морокою завжди була проблема нічлігу, адже переважно приїжджали не на один день. Деколи, при виконанні специфічних завдань і під час масового перебування членства в одному регіоні, винаймали тимчасові квартири.

Наплічник, спальник та каремат – незмінні атрибути кожного тризубівця. Під час вишколів ночували в наметових таборах, також – приватних мотелях, пансіонатах, гуртожитках, шкільних спортзалах, які, ризикуючи потрапити під ковпак «правоохоронців», втратити роботу і кар'єру надавали наші прихильники і симпатии. На вишкільній базі в Слов'ятині було найбільш «комфортно» – спали у відновлених бандерівських бункерах. Однак найчастіше доводилося ночувати в оселях побратимів.

Домівки В.Іванишина, Д.Яроша, З.Багрія, О.Щерби, М.Гумена, І.Пендзюра, В.Чоботаря, Є.Поважного, С.Кіндрата, А.Стемпіцького, М.Терлецького, Р.Винара, В.Рябченка, А.Тарасенка, С.Ковальчука, М.Куделича, О.Щерби часто перетворювалися на

міні-готелі, де можна було провести індивідуальні бесіди, відпочити чи заночувати. Моя оселя у селі Великі Гаї на Тернопільщині, мабуть, давала притулок побратимам найчастіше. Важко пригадати, хто з членів Центрального Проводу, оргреферентів, капеланів чи хлопців із «едельвейсу» тут не перебував, гостював, відпочивав, творчо працював, ночував.

Пригадуються ті місця і ті події, де доводилося перебувати, ті ситуації, які пережив сам. А скільки було поодиноких випадків тимчасового перебування триzubівців під час акцій на дачах, у квартирах чи приватних будинках своїх організаційних друзів? Переконаний – тисячі по всій Україні! Були також випадки, коли декому з триzubівців треба було (іноді місяцями) переховуватися (думаю, усі розуміють, від кого), і жодного разу нишпорки, що їх розшукували, не виходили на слід.

Поряд з організаційною діяльністю, у кожного триzubівця є ще й свій сімейний куток, обов'язок перед дружиною, дітьми, батьками, поточні господарські та побутові проблеми, власне хобі. Спектр індивідуальних захоплень членства дуже широкий – від творення власних бібліотек та колекціонування кактусів до захоплення холодною зброєю та професійного заняття різними видами рукопашних боїв. Тут кожен старався допомогти побратиму порадою, наданням інформації чи подарувати якусь оригінальну річ до його приватної колекції. У «Триzubі» стало доброю традицією запрошувати до себе в гості сім'ї побратимів під час релігійних свят, храмових празників, відзначення днів народження, хрестин...

На шістдесятиліття з дня народження Провідника, триzubівці приготували для нього сюрприз. Його запросили відсвяткувати свій ювілей у місті Кам'янському, в місцевому кафе, розташованому на символічному для нього лівому березі Дніпра. Донині кожен з теплотою згадує цю незабутню поїздку та зустріч найближчих друзів у тісному колі. Друг Василь був тоді зворушливо вражений і висловився, що це – найкращий дарунок у його житті.

Добре розумів, що будь-яка влада – це система. А систему можна здолати лише власною націозахисною революційною системою, яку він, разом з побратимами та однодумцями творив.

Творив у різних сферах: філософській, ідейній, світоглядній, політичній, науковій, націозахисній... Авангардна сила цієї системи його дітище – Всеукраїнська організація «Тризуб» імені Степана Бандери.

За активної участі, хоча не чисельного, але ідейно стійкого і політично вишколеного «Тризуба» було відрізано рило від корита біло-голубому кнурові, відріжемо і нинішнім, теж солодкоустим, політичним фарисеям що, двічі на революційних Майданах, дурили людей а нині, на крові патріотів, прийшли до влади. Батько добре вишколив тих, хто поряд з ним постійно був до його передчасної кончини. Їх тоді було десятки, нині послідовники його ідей – вимірюються тисячами.

Василь Іванишин геній сучасності, усе ним написане, виголошене в аудиторіях, сказане в інтерв'ю є істиною, проте мало хто це розумів. Щасливі ті, хто зумів разом з ним, під його керівництвом, вчитися і діяти. Залишився обов'язок – продовжувати ним започатковане.

Його геніальні вислови: «Українцям можна відібрати все, але *доки* вони пам'ятають Святе Письмо і Кобзар – українська нація незнищенна», та «Христова наука – абсолютна інтерпретація абсолютної істини абсолютним авторитетом» є хрестоматійними.

Втрата Василя Іванишина непоправна не лише для Організації і України, а й всього світового націоналістичного руху. Руху, гасла якого: «Світ – без імперій!», «Воля народам! Воля людині!». В день своєї кончини він мав бути обраний Головою новоствореного Міжнародного антиімперського фронту. Та не судилося, у Всевишнього свої плани.

Проте він, у порівняно короткий період, із не підготовленого організаційно та не вишколеного ідеологічно, проте, внутрішньо готового до націозахисного чину членства, зумів відродити сучасну модерну, націоналістично-революційну та світоглядно-ідейну, дієву революційну систему національного спротиву та генератора націозахисних ідей. Систему, творену із жертвних її членів, які пройшли випробовування у різноманітних акціях, набралися досвіду і нині продовжують започатковану ним Справу. Сотні проведених націозахисних акцій, зірваних ворожих антиу-

країнських планів, випуск друкованих різнопланових матеріалів, які створили його учні – результат повсякденної усесторонньої праці друга Провідника. Кожен з них, для кого, Ідея і Чин були вище за родинні, сімейні чи особисті проблеми, для кого слова із маршу ОУН: «Не хочемо ні слави ні заплати. Заплата нам – це радість боротьби! Солодше нам у бою умирати, Як жити в путах, мов німі раби», – були стимулом життя, генератором нових ідей, – однозначно, непересічна особистість.

Бандерівський «Тризуб» – революційне, ідейне, жертвне середовище, як і його неповторна, незабутня побратимська атмосфера, творена і постійно удосконалювана її членством. Це – започатковане, з невідомих широкому загалу звичайних хлопців і дівчат організаційне тіло. Як у свій час, персонаж Шевченкового наймита Яреми, переродженого у народного месника гайдамаку-Галайду, а нині, – сучасного революціонера-бойовика, воїна-добровольця чи волонтера. Це – створена, природним способом, через постійну діяльність на межі можливого, система націю- та людинотворення. Це – щоденні різнопланові заходи по всій Україні, пропагандивні походи в т.ч. у Криму, вишколи з білорусами і кримськими татарами, таборіві ватри, постійні націо-захисні дії (в день і вночі), охорона релігійних прощ, організація наукових конференцій та круглих столів, дискусії з «теж-націоналістами», факельні ходи, виступи і публікації у ЗМІ після резонансних акцій, змагання з рукопашного бою, випуск різноманітних пропагандивних та агітаційних матеріалів та їх розповсюдження, Великі Збори і також, все те інше, що не дозволяє озвучувати шоста точка Декалогу. І все це – одночасно з арештами, судами, каліченням і фізичною ліквідацією владою побратимів, залякуванням «правоохоронними» органами найбільш вразливих її членів студентів та підприємців. Тризубівське орденське побратимство – це атмосфера людяності, жертвовності й добра в якій жило, діяло, і буде діяти, поєднане спільною ідеєю товариство нескорених чоловіків і жінок, юнаків і дівчат усіх, що за покликом серця, пішли «пробоем проти течії». Не всі вони писали статті, виготовляли пропагандивні плакати та агітаційні листівки, видавали книги, розробляли програмні документи, виступа-

ли публічно на різнопланових заходах, але усі, як і тисячі інших кандидатів та симпатиків, що пройшли організаційні вишколи і боролися за УССД, поклали свою цеглину в підвалини майбутньої національної держави.

Твердо переконаний, – що не відбили би українці у донецьких «ригів» Майдан Незалежності 1 грудня 2013 року, не взяли би штурмом КМДА, Будинок профспілок, не поставили би в «стойло» найнятих «тітушок», не горіли би автобуси «бандитів-беркутівців», а згодом і бронетранспортери під час Революції гідності, якби їх, націоналістів-бандерівців із сталлюю волею і твердими переконаннями, на чолі з Провідником полковником Дмитром Ярошем, там не було. Не був би створений і Правий сектор, який вселив віру і став стержневою структурою Майдану, в революційний чин якого повірили мільйони людей. Не було би Добровольчої української армії (раніше ДУК ПС) що гідно, з честю, на початку окупації, зупинила ворога у перших боях на Донбасі, відстояла решту територіальної цілісності України весною 2014 року і до нині виконує свої взяті обов'язки на передовій.

І все ж таки, закінчуючи цю статтю, з ностальгією поринаю у спогади, бо перша зустріч з майбутніми найближчими побратимами незабутня і найбільше врізалася в пам'ять.

Липень або серпень такого далекого і такого близького 1994 року. Луцьк. Одна з ідеологічних конференцій організована Головою Проводу ОУН та КУН п. Славою Стецько. Привожу делегацію молодих активістів з Тернопільщини. Представництво було зі всієї України. Виступ за виступом та все – щось і не так, і не те. І ось – виступ Іванишина. Коротко, чітко і зрозуміло. Тонкий психолог, він доручив одному з членів «Тризуба» Олегу Багану спостерігати за реакцією слухачів, у кого загоряться очі, та пізніше індивідуально з кожним поговорити. І не прогадав. Згодом, в якомусь із гуртожитків, де ми ночували після конференції, зібралась нарада усіх тих, хто уже мав бажання розбудовувати Організацію по всій Україні. Там вперше зустрівся з Дмитром Ярошем та Ігорем Іванченком з Наддніпрянщини, Сашком Климчуком з Хмельниччини, Богданом Климчуком з Горохова, Зіновієм Багри-

єм з Моршина, Степаном Бичеком з Турки. Молоді хлопці з Великої України побували на місці першого бою боївки ОУН проти німецьких окупантів, у лісі де було створено перший табір УПА, поспілкувалися з її ветеранами. Вони теж зробили свій остаточний вибір. Ми роз'їхались і кожен, на своєму терені, почав творити зародки майбутньої структури.

Так, поряд з Провідником і його правою рукою другом Завірюхою та їхніми побратимами, в націоналістичному середовищі, протягом короткого часу, опинилися: Крук-моршинський і Крук-криворізький; нерозлучна четвірка із нинішнього Кам'янського – Яструб-Спис-Сокіл-Лісник; харківські Кармелюк, Палій, Летун і Птах; хмельницький Кремінь; волинські Залізняк і Журавка; рогатинський Олекса; буковинські Яр, а згодом, Орест, Барс і Гатило; бойовики із гірських міст: Турки – Вовк, Тур, Яструб, із Старого Самбора – Клен, Кобра, із Сколе – Бескид та Смерічка із Закарпаття; тернопільські Вітер, Афганець, Грім, Прут, Джура, Сівач; херсонський Степовий; донецький Кіт...

Проходять роки, час все більше віддаляє нас від тих романтичних часів боротьби, коли молоді, запалені ідеєю націоналістичної революції романтики, взявши науку та ім'я Степана Бандери, під керівництвом першого Головного командира «Тризуба», полковника Василя Іванишина пішли пробоем проти течії. Пішло наше покоління – підуть й інші молоді революціонери-бандерівці, послідовники його вчення.

ЕПІЛОГ

Ми нині ще живі, ми у строю і нам, незалежно від того де ми нині перебуваємо, продовжувати Справу тих, кому належить Слава. Ми ще маємо можливість боротися і творити, а вони – вже ні. Тому матеріали, ними написані за життя, мають особливу вартість. В усіх площинах – вишкільній, історично-пізнавальній, духовній, науковій, світоглядній, ідейній, політичній, військовій.

Друг Провідник зумів виховати, вишколити, світоглядно сформувані і дав змогу проявити себе в націоналістичному строю відомих в Україні особистостей: свого сина доктора філологічних наук, професора Петра Іванишина, багаторічного

Головного командира ВО «Тризуб» ім. С.Бандери а нині Командувача УДА Дмитра Яроша, кандидата філологічних наук та керівника НІЦ ім. Д.Донцова Олега Багана, Голову ОУН Богдана Червака, Лауреата премії ім. І.Франка та громадського діяча Євгена Філя, Народних Героїв України Валерія Чоботаря-Гатила, Валерія Красняна-Барса та Командира 5 ОБату УДА Владислава Литвина-Чорного, кандидата філологічних наук Лесю Боднар-Журавку, політика Юрія Сиротюка-Мамая, доктора філологічних наук, професора Сергія Квіта-Сірого, доктора історичних наук Василя Деревінського-Богуна, Командира ДУК ПС Андрія Стемпіцького-Летуна, Голову політичної партії «Правий сектор» Андрія Тарасенка-Пилипаса, нинішнього Головного командира ВО «Тризуб» ім. С.Бандери Віктора Сердудьця-Яра, священників і капеланів о. Петра Бурака-Пустельника, о. Сергія Окунева-Лемана, о. Сергія Орду-«...» та Народного Героя України о. Ігоря Федоришина-Парамана, громадського діяча Ігоря-Іванченка-Сокола, публіциста Івана Кілика та сотень інших націоналістів, які перебувають на вістрі нинішньої двофронтової боротьби проти зовнішніх і внутрішніх окупантів.

Знаменита фраза, в кінці публічних виступів Провідника Василя Іванишина: «Ми хочемо перемогти! Ми можемо перемогти! Ми переможемо!», – і надалі залишається для його послідовників наказом і орієнтиром для подальшої боротьби.

І хай у цьому допоможе нам Бог!

*Великомихайлівка-Тернопіль
Листопад 2016- грудень 2018 рр.*

Олександр Труханенко

ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ...

Ні, я не можу стверджувати, що знав його; мав честь спілкуватися – це так, але не більше. Зовні з-поміж оточуючих він зовсім не вирізнявся, хіба що мав якийсь своєрідний погляд, разом твердий і доброзичливий. Саме цей погляд привернув мою увагу, коли я вперше побачив Василя Петровича за кафедрою на зборах колективу філфаку Дрогобицького педінституту. Для мене тоді, у вересні 1991 року, було тут нове товариське середовище, новий етап у біографії.

Простора аудиторія, щедро освітлена сонцем, звичайні слова і фрази промовця, ніякої риторики. Йшлося, зокрема, про іноземну термінологічну експансію у вітчизняному літературознавстві. За багатьма із тамтих термінів, вважав Василь Петрович, стоять проблеми іншої культури, надмірне при аналізі застосування такої термінології лише огортає туманами або й спотворює сенси власномовного письменства. Ці твердження сприймалися як прояв академічного консерватизму. Думка ж промовця була ширшою, його бентежила не сама мудрувата термінологія, а охочі до неї неофіти.

Десять років потому син Василя Петровича, молодий науковець Петро Іванишин, подарував мені свою полемічну книжку “Вульгарний “неоміфологізм”: від інтерпретації до фальсифікації Т. Шевченка” (Дрогобич, 2001). У ній компетентно і темпераментно спростовуються тексти, що їх поширили по світі дуже відомі “постмодерні апологети правд з “чужого поля” (с. 111). Семантично це багатошарова формула: етика, мораль, філософія, історія, політика, патріотизм, який не бажає хитких правд з чужого поля. Стильна одіж чужоземних правд, постмодерністська термінологія, тому й не сприймалася Василем Петровичем, а згодом, видається, також його сином-філологом. Це не означає, що останній своєрідно не послуговувався нею.

Можливо, подарувати мені згадану книжку порадив Петрові батько. Ніяких товариських стосунків межі мною і Василем Петровичем ніколи не було. Але час від часу, коли ми працювали у сусідніх аудиторіях і в паузах між півпарами виходили в коридор, він мав охоту до відвертої розмови.

– Правда, добре відшмагав Петро авторитети? – питає якось Василь Петрович.

– Зроблено принципово, - відповідаю я.

– Отож, зроблено. Праця чимала зроблена, і на їхньому ж полі.

– Ви маєте на увазі форму чи зміст?

– Та усе, аби їм до тями було. А ви як думаєте, зрозуміють?

– Більше обуряться, ніж зрозуміють.

– Дай Боже, може, тоді і зрозуміють.

Цікава репліка ... Треба, однак, повертатися до аудиторії.

Там само іншим разом Василь Петрович, радісно розчулений, виймає з кишені пачку фотографій, каже до мене:

– Дивіться, мої хлопці ідуть Хрещатиком колоною.

– “Тризуб”? – питаю я.

– Та ж бачите, вони. Орли, чи не так?

Я бачу їх вперше, переглядаю уважно фото, мовчу. Мою мовчанку Василь Петрович трактує абсолютно толерантно:

– Розумію вас: виховання, освіта, історія. Буде час, ще поговоримо про це детально.

Я не читав майже нічого з того, що Василь Петрович писав про створену ним військово-громадську організацію, про її базову ідеологію. Стосовно цієї відомої ідеології, здається, він мав ухил до певного її осучаснення. Поняття “націоналізм” в усному тлумаченні Василя Петровича завжди сповнювалося озоном високих стремлінь національного романтика..

З усіх спорадичних наших розмов найбільш пам’ятною мені залишилася єдина довга бесіда в місті Хуст за Закарпатті. Ми були у відрядженні, працювали із студентами-заочниками. Раз ввечері якась владна потреба привела мене на третій поверх похмурого готелю. Я обережно постукав у двері номера, де зупинився Василь Петрович. Почув:

– Заходьте!

– Добрий вечір.

– А, будь ласка, будь ласка, - ввічливо і трохи здивовано реагував колега на мій візит.

– Ви, може, зайняті справами?

– Та ні, читаю газету. Хочете коньяку?

– Дякую, мені не можна.

– Ну, то вип'ю келишок сам. З чим прийшли?

– Просто побалакати.

Балакали кілька годин.

– Над чим зараз працюєте? – спитав Василь Петрович.

– Над Короленком.

– Розкажіть щось, зізнаюсь, мало читав його і про нього.

Вийшла не розповідь, а така лекція. Я гадав, що Василя Петровича цікавитиме відсутність у Короленка україномовних текстів. Ні, акцент випав на релігійні погляди письменника, дуже своєрідні.

– А знаєте, як було у нас? – говорить Василь Петрович. – Ми ж виховані у греко-католицькій традиції. По війні наші священики правили у підпіллі. Ми їх запрошували до себе, дітей хрестили з ними. Ви моїх дітей знаєте?

– Хіба старшого.

Дзеленчить мобільник, саме він зателефонував – син до батька. Потім телефонували другий син і донька. Треба було чути оте батьківське *сину сину доню...* І скільки світла в очах!

Я упоминувся про свою антологію “Псалтырь в поэтических отражениях” (Львів, 2006), тобто збірку переспівів біблійних псалмів у російській поезії.

– Щось прочитаєте на пам'ять?

Я прочитав вірші Державіна, Язикова. Василь Петрович був у захопленні, сам прочитав знаменитий Шевченків переспів першого псалма. Потім попросив передати йому примірник моєї антології. Здається, він, таки встиг переглянути її перед смертю, що навздогнала його через два тижні.

Я досі вдячний долі за той чудовий вечір щирого спілкування з цією непересічною і незабутньою особистістю.

Неправда, що зірка, яка падає з неба, то знак чиєїсь смерті – це сяючий початок нового життя. А та, що сходить на небі, є його продовженням. На небі зірок більше, ніж людей, що ходять по землі і вже перейшли нею кудись за виднокрай. Всупереч древній легенді, можна думати, що світила у Всесвіті – більші, менші, ледь помітні – то люди за виднокраєм. Такими рівновеликими були вони й серед нас. Шукаймо, шукаймо у цьому товаристві Василя Петровича – він тихо світить нам з надземних висот...

2017 р.

Володимир Турмис

ДЕ ВИ, “МАЕСТРО”?

Уперше про Василя Петровича Іванишина почув з уст двоюрідної сестри, яка навчалася в одному класі з його майбутньою дружиною. Згодом працюючи в редакції газети, ближче познайомився із цією неординарною людиною. Понад 20 років Василь Петрович майже щодня переступав поріг «Галицької Зорі». Він був бажаним гостем. У невимушеній довільній формі він давав нам, спраглим до новизни думки, відкриті уроки із української літератури, розшифровував деякі послання для нації між рядками великих класиків. Василь Петрович любляв говорити, що українська мова така багатюща на різні синоніми, епітети, порівняння, що вона є зразком для дипломатичної лексики. Адже можна сказати людині образливе: «Ти – дурень», а використати – «Ти не мудро мислиш», і зберігаєш свою душу від злобного нашарування. А суть та ж сама.

Василь Петрович був унікальною людиною, його розповіді це міні-літературні шедеври у доступній і жартівливій формі як для професора так і двірника. Він вмів лаконічно фокусувати суть предмету розмови, чи дискусії.

Вряди-годи у моїй пам'яті виринає його світла постать, і я зв'язую нинішні реалії з його пророцтвом щодо майбутньої долі України. Василь Петрович вмів заглянути у далечінь історії і багато засторог він адресував до нації. Але, що поробиш, коли, зазвичай, у владу потрапляють сліпі, глухонімі, у широкому сенсі цього слова. Він не встиг із своєї духовної скрині витягнути на світ Божий багато цікавого. Василь Петрович накреслив контури партитури національної держави. На жаль, не знайшлося «маєстро», який би всі ці ідеї поклав на музику.

2018 р.

Євген Філь

ПРОВІДНИКА НЕ ОБИРАЮТЬ, ЗА НИМ ПРОСТО ЙДУТЬ (Спогади про Василя Іванишина)

Провідника не обирають, він сам своєю працею, відданості справі, ідейністю, жертовністю виборює право вести і за ним просто йдуть до спільної мети. Таке місце в нашій Організації займав полковник Василь Іванишин. Його знання, сформований світогляд, педагогічний досвід, вміння слухати і вміння переконливо доводити до правильного вирішення питання на християнських та національних засадах робили йому беззаперечний авторитет. Під час вишколів, конференцій, на яких піднімалися складні ідеологічні, політичні та світоглядові теми, він умів їх як ніхто інший так подати, що триzubівці та інші слухачі не тільки зацікавлено слухали, а також розуміли сказане.

В «Тризуб» я вступив вкінці літа 1994 р. Перша зустріч відбулася восени. Це була поїздка разом з Іваном Сутою на видавничу фірму «Відродження» м.Дрогобич. Добре пам'ятаю 1 січня 1995 р. Ст. Угринів відзначення дня народження Провідника ОУН Степана Бандери. Туди ми приїхали з Тернополя, з нами також група наддніпрянців на чолі з тоді ще молодим 23-річним Дмитром Ярошем. В Угринові виступив біля пам'ятника головного командира «Тризуба» полк. Василь Іванишин, триzubівцями керував підполк. Микола Терлецький-«Завірюха». На цьому місці триzubівці приймали присягу на вірність Україні. Головний командир звернувся до членів Організації і зробив наголос, що справу, яку розпочали наші попередники, ми маємо завершити. Там розпочалась наша спільна діяльність.

14 жовтня 1995 року на Всеукраїнському зборі братства ОУН-УПА імені Романа Шухевича «Тарас Чупринка» організація «Тризуб» ім.Степана Бандери була прийнята асоційованим членом Братства. Провідник це трактував так: «Слава за вами, ветерани, а справа за нами – молодими». Бо з цього був подвійний вииграш,

тому що старші братчики відчували себе коло нас молодими, а ми біля них набиралися досвіду.

3 жовтня 1996 року по лютий 1997 року я перебував на Чернівецькому «Машзаводі». Моїм організаційним завданням було розбудова і проводити тризубівську діяльність на Буковині. В моєму розпорядженні було 80 членів, які охороняли завод і до півсотні місцевих тризубівців. За цей період ми провели десятки різних акцій, вишкіль. Провідник часто навідувався до нас і я мав з ним зустрічі, він до мене приглядався, заодно радив, вчив як самостійно приймати рішення, діяти, нести відповідальність за доручений мені терен. Я в цей час був курінним Подільського куреня майор «Афганець». У моєму підпорядкуванні були організаційні структури в Тернопільській, Хмельницькій та Чернівецькій областях. Завдяки Василю Петровичу, який радив і вчив мене як займатись самоосвітою, яку читати націоналістичну літературу, формувати свою організаційну бібліотеку, за короткий термін я навчився вести пропагандистську і вишкільну діяльність, презентувати Організацію, давати накази і відповідати за людей, вести «розборки» з місцевим криміналом, який хотів на нас наїхати та ін. Також він мене навчив тризубівських мудростей: **«Що створиш, тим і будеш керувати», «найбільше покарання в «Тризубі» – це підвищення у званні і посаді, бо крім проблем і відповідальності ти нічого «доброго» не отримаєш»** і ще жартував: **«Якщо в когось щось є, а воно нам потрібне, то воно має бути наше»**. Перебуваючи в Чернівцях, я пройшов добру школу, за що вдячний як Провіднику, так і головному командирі полковнику Дмитру Ярошу.

Не можу не згадати, як «Тризуб» пройшов випробування на гроші – «хабар». 1998 року я балотувався до ВРУ. На цей час я був відомим громадсько-політичним діячем на Тернопільщині, був курінним Подільського куреня, а ще був арештований за тризубівську діяльність. На прохання наших побратимів з УКРП і КУНу, Голова Центрального Проводу полковник Дмитро Ярош дав згоду мені балотуватися. У цей час я був ще під слідством і чекав на вирок суду. Як зараз пам'ятаю, Дмитро приїхав з Києва в Тернопіль, я його зустрів і ми разом переговорили. Він запитав,

чи готовий я балотуватись до Парламенту. Відповів, якщо буде підтримка від Організації і Національного фронту, то я згідний, але ще одна умова: незалежно від виборчої кампанії – мною ніхто не торгує і я не знімаю свою кандидатуру. Ярош погодив з Василем Іванишином і дав згоду балотуватись.

У Провідника я залишився на кілька днів. Він пояснював як проводити виборчу кампанію, як себе вести під час зустрічей з громадою і ми накидали тезово передвиборчу програму. Розказав мені, що таке система влади, структури влади і людина влади. Провідник сказав: «Я не дуже вірю у твій виграш, але пробуй, пропагуй наші ідеї. Це для тебе буде добрим політичним уроком». Виборча кампанія з самого початку пішла добре, за кожним районом був закріплений провідний член «Тризуба» з командою. Ми за 2 дні охопили 290 населених пунктів і розповсюдили мої агіт-матеріали. Це була бомба для моїх конкурентів. Через короткий термін я вийшов у лідери перегонів. І тоді почалось. Основним конкурентом якого ще підтримував НРУ був Олег Іщенко – бізнесмен-мільйонер, який не жалів коштів і всіх купував. Він розумів, що всіх виборців не купиш. Тоді він за сприяння Голови Проводу ОУН Слави Стецько і депутата ВРУ Михайла Ратушного звернувся до Провідника «Тризубу» Василя Іванишина, а через нього і до Головного Командира Дмитра Яроша, щоб вони повпливали на мене і я зняв свою кандидатуру. А він за це матеріально допоможе Організації у два мільйони доларів США. А мені перепаде квартира, машина і закриття кримінальної справи. Він також і зі мною зустрічався і це все пропонував. Я не погодився. Тоді він запитав, яка моя ціна, я відповів - Українська Самостійна Соборна Держава. Він похитав головою і сказав: «Я вас не розумію». А я мовив: «Бо ви ніколи не мали справи зі справжніми націоналістами». Перед Організацією постало питання «що робити?»

Провідник і Командир розуміли, що я добровільно свою кандидатуру не зніму, а наказувати не хотіли. Ця пропозиція розглядалась Провідним активом Організації на Тернопільщині. Переважна більшість, а особливо ті, які приймали участь у моїй виборчій кампанії і зустрічались з громадами, стояли на прин-

циповій позиції, що «Тризуб» не продається. Найскладніше було командирю Дмитру Ярошу, бо йому приймати рішення. Треба віддати належне, він не піддався спокусі і дотримав даного мені слова. Вибори я програв, а всі хлопці з гордістю раділи, що нема тих грошей, аби купити організацію орденського типу «Тризуб» імені Степана Бандери.

10-16 листопада 1998 року у Львові в палаці культури Г.Хоткевича відбувся суд наді мною і членом УКРП Василем Деревляним. Мене – за створення і керівництво воєнізованого формування «Тризуба», а нас двох – за порушення громадського порядку. Суд був відкритий, були визначні діячі – Ігор та Ірина Калинці, Іван Кандиба, Юрій Шухевич, члени громадських політичних організацій Львівщини і Тернопільщини. Нам присудили умовні терміни. Після суду я мав розмову з Провідником і сказав, що буду подавати касаційну скаргу у Верховний суд України, на що він відповів: «Я не вірю у справедливе судове рішення, але ти маєш право і знаю, що ти на суді будеш не себе захищати, а Організацію».

23 лютого 1999 року в Києві відбувся Верховний суд України. Ми виграли справу і з мене була знята стаття ККУ 187, ч.1.2 створення і керівництво воєнізованим формуванням, а це автоматично розповсюджувалось на всіх членів «Тризуба», які були засуджені як Іван Сута. На цей час влада не хотіла загострювати ситуацію перед президентськими виборами, тому було таке рішення. Тим більше, за нами ніяких кримінальних злочинів не було.

5-6 грудня 1998 року з ініціативи «Тризуба» та за безпосередньої участі Василя Іванишина в Тернополі відбулася науково-практична конференція «Національна ідея – основа ідеології державного будівництва». Василь Петрович велику увагу приділяв тій конференції, яку ми проводили спільно з Тернопільською обласною радою на чолі з Василем Олійником. Під час конференції працювало 5 секцій, були запрошені наукові, державні діячі, політики з 10 областей України – Сергій Квіт, Мартин Феллер, Олег Соскін, Володимир Цибулько, Петро Іванишин, Богдан Червак та інші. Це перша наукова конференція на державному рівні,

на який було піднято питання державного будівництва на основі національної ідеї. Провідник казав: **«Ми окреслили напрямки до будівництва національної держави і переконаний, що до цієї праці долучаться науковці, політики і державні мужі, бо іншого шляху українці не мають».**

У червні 1999 р. в Київ мене викликав головний командир Дмитро Ярош. На цей час я був заступником ГК та кошовим Західноукраїнського коша. Ми обговорювали ситуацію, яка склалась в Організації. Прогулюючись біля берегів Дніпра, Дмитро мені сказав: «Євгене, так склалось, що ти контролюєш, забезпечуєш усю діяльність «Тризуба», мені складніше це робити та ще з Наддніпрянщини в мене є пропозиція, щоб ти очолив Організацію». Я відповідав, що цю тему потрібно обговорити з Провідником, що ми й зробили у телефонній розмові. Василь Петрович спочатку був здивований, подумав і сказав Дмитру: «Якщо ви так вирішили, хай так і буде». Але це питання має прийматись на ЦП «Тризуба», також порекомендував піти до Голови Проводу ОУН Слави Стецько і поінформувати її. Подруга «Корінь» була здивована і запитала, чи знає про це Провідник. Після чого сказала: «Це ваше внутрішнє питання і я проти нічого не маю. Тим більше я друга Філя знаю по його діяльності, арешті і суді».

3 липня 1999 р. в с. Великі Гаї відбувся Центральний Провід «Тризуба», де мене призначили в.о. Головного командира «Тризуба» до обрання на III Великому Зборі.

13-15 серпня 1999 року «Тризуб» провів Всеукраїнську акцію проти червоних реваншистів. Похідними групами було охоплено усі області до районних центрів. А в Західній Україні аж до сіл. Розповсюджено й розклеєно півтора мільйонів листівок і плакатів. Акція завершилась в Києві Третім Великим Збором Всеукраїнської організації «Тризуб» імені Степана Бандери, де мене було обрано Головою Організації і присвоєно звання полковника. У спілкуванні Провідника з Євгеном Марчуком, він з похвалою відмітив нашу боротьбу з комуністами і сказав: «Я знаю, в Україні дві структури, які можуть за добу пропагандивно охопити всю державу. Це адміністрація Президента, коли очорнює мене як

кандидата в Президенти і «Тризуб», який бореться з антиукраїнськими силами».

28 лютого 2000 року за сприяння тодішнього заступника голови Тернопільської ОДА Володимира Слюзаря, який певний час працював в адміністрації Президента, ми з Провідником мали зустріч в адміністрації Президента з керівником внутрішньої політики Юрієм Якименком. Обговорювали наш меморандум, який ми подавали ще перед президентськими виборами 1999 року, де ми пропонували не обмежуватись боротьбою з комуністами, яку вів Леонід Кучма під час виборчої кампанії, а піти далі – взяти на озброєння національну ідею, яка би стала основою побудови національної держави. На жаль, чи рівень впливу був не той, а пізніше ще й справа Гонгадзе нівелювали наші наміри, але відгуку не було.

У 2000 році Василь Петрович мені порекомендував поспілкуватися з довголітніми політв'язнями та провідними діячами ОУН та на Львівщині Михайлом Вітром та Мирославом Панчуком, які з повагою ставились до мене, як до командира Організації і вчили як дохідливіше спілкуватися на ідеологічні теми. У такий спосіб він розширював мій кругозір, а також сприяв, щоб я набирався досвіду діяльності роботи в ОУН. Він старався з мене зробити командира націоналістичної Організації, за що я йому вдячний. Одна з характерних рис Провідника – це вміння йти на компроміс в малому і в той же час відстоювати головну мету – національну державу. В нього було особливе ставлення, сформоване ще Степаном Бандерою до вчорашніх комуністів, які стали на національну дорогу і старались долучитися до державного будівництва. Він таких людей з досвідом, практичними навиками називав «золотим фондом нації».

28 липня 2000 року на прохання колективу і директора ВАТ «НПК Галичина» у м. Дрогобичі Романа Матолича «Тризуб» здійснював націозахисні акції проти рейдерського захоплення бандитським угрупованням із Західної України нафтопереробного заводу. Провідник подзвонив до мене в Тернопіль і сказав, що він виїжджає з дому і буде через кілька годин, є термінова розмова. Ми зустрілись у готелі «Тернопіль». Там ще були Роман Матолич і

міський голова Анатолій Кучеренко. Розмова велась про те, як захистити колектив і завод від захоплення рейдерами за допомогою бандитів. У цей час у Слов'ятині проходив вишкіл, де було керівництво Організації: полковник «Яструб», піпюкльвник «Гатило», майор «Крук» і більше півсотні тризубівців. Провідник запропонував, щоб я зв'язався з хлопцями, а він задіє Дрогобицький політикум, який би підключився із захисту підприємства. Так і вирішили. Коли ми були один на один, він застеріг мене, що це все серйозно і можуть бути непередбачувані наслідки. Потрібно все добре обмізкувати і підготуватись до найгірших наслідків, що й було зроблено. Ми відстояли підприємство і ця перемога була взаємною. Колектив відстояв свій завод, а «Тризуб» черговий раз довів, що він сила і криміналітет йому не перепона, він з ним теж може справитись.

3 січня 2001 року в Києві на Хрещатику вже проходила Всеукраїнська акція «Україна без Кучми», у якій брали участь різні політичні організації від комуністів, соціалістів, демократів, патріотів до націоналістів.

Під час акції у колонах перемішались червоні, рожеві, синьо-жовті, партійні і червоно-чорні прапори яких об'єднала боротьба «Проти» (Л.Кучми) і розділяла боротьба «За» (Україну). Навіть частина націоналістичних організацій пішла за більшістю, як у народі кажуть «за вітром, куди всі, туди і я, щоб не бути білою вороною», не дивлячись на ідеологічну несумісність. Бачачи це, Василь Іванишин не міг спокійно споглядати і запропонував у цій ситуації для «Тризуба» - третій шлях.

5-7 лютого 2001 року на Хрещатику орієнтовно 300 тризубівців розбили табір і провели акцію «За державність нації – Українську Самостійну Соборну Державу». З нами були і нас підтримували Братство ОУН-УПА імені Романа Шухевича «Тараса Чупринки», ОУН(м), Рух за єдність та інші громадські організації і активісти, які не перебували в одній колоні та ще й під червоними прапорами. В той же час Валерій Чоботар – підполковник «Гатило», створивши спеціальні групи з тризубівців, у сутичках нейтралізували комуністів і захопили трофеї - десятки червоних прапорів. У цей період ми з Провідником провели ряд зустрічей

як з опозицією так і владою, пояснюючи нашу позицію. А під вечір я, Василь Іванишин, Дмитро Ярош, Валерій Чоботар, Іван Сута провели прес-конференцію в УНІАНі, на якій висвітлили не тільки нашу позицію, а й дії проти червоних реваншистів. Як доказ показали захоплені трофеї - червоні прапори.

На Хрещатику протестувальники нас розглядали як провокаторів, найнятих Кучмою, а всі наші аргументи, що ми за Україну, не мали успіху. Допоки на містечко протестувальників не напали так звані «анархісти» (курсанти міліцейського училища), почали руйнувати намети, кидати на землю державні прапори. Тоді полковник Дмитро Ярош, який керував зведеним загonom тризубівців, прийняв єдине правильне рішення – пішов у рукопашний бій, розгромив близько 600 так званих анархістів з їх чорними прапорами і взяв під охорону табір протестувальників. Згодом там встановили синьо-жовті і червоно-чорні прапори. Коли колона протестувальників повернулась з вулиць Грушевського і Банкової, вони були здивовані щодо дій тризубівців і почали дякувати, вибачатись. До Дмитра Яроша, Івана Сута підійшли Левко Лук'яненко, Степан Хмара та інші політичні активісти і раділи, що «Тризуб» не провокатори та почали узгоджувати з нами позиції, виправдовувались, казали, що союз з комуністами тимчасовий. Ми мали тверду позицію: ми не за Кучму і зрозуміло чому, але боротьба з Президентом не може бути ціною України. «Тризуб» готовий виступити проти Кучми, але на державницьких позиціях і з державницькими організаціями і під синьо-жовтими і червоно-чорними стягами. На жаль, патріотичні протестувальники до цього були не готові. Тоді і їм відповів: «На стику ідей компромісів не буває» - Ярослав Стецько Провідний діяч ОУН. Трохи пізніше Василь Петрович мені сказав: «Ця акція була справжнім випробуванням. Ми пішли **«пробоем проти течії»** і хлопці вистояли, хоча тиск був сильний не тільки на вулиці. Навіть родичі не розуміли, а деякі звинувачували нас у співпраці з режимом. Я щасливий, що Україна має таку націозахисну, ідеологічну Організацію. І час підтвердив, що наші дії були правильними, але не всі хочуть це визнавати».

8 лютого 2001 року у нас з Провідником була домовлена зустріч з представником Президента Романом Безсмертним. У цей час здоров'я Василя Петровича була дуже поганим. Закупорення (атеросклероз) судин не давало йому можливості ходити і він терпів нестерпний біль. Під'їхавши поблизу до будівлі представника Президента нам довелося ще пройти пішки біля 200 метрів. Для Провідника це було дуже важко. Я навіть перелякався і запропонував далі не йти. На що він відповів: **«Євгене, другого разу в нас може не бути. Ти бачиш, що коїться: червоні, рожеві, синьо-жовті, червоно-чорні прапори переплелися в одну колону. Для них є одна мета – скинути Кучму. Після того можливо й України не стане. Ми маємо все зробити, аби в цьому проти-стоянні, а вірніше – грізні, ми не втратили держави»**.

11 лютого 2001 року після 9 спроби подання реєстрації Організації «Тризуб», мене в телефонній розмові повідомили з Мін'юсту, що Організація «Тризуб» зареєстрована, приходьте і отримуйте свідоцтво. Я, Василь Іванишин та Юрій Сиротюк, купивши квіти, шампанське і цукерки, пішли на прийом до Міністра юстиції Сюзанни Станік. Вона нас прийняла зі своїм заступником, привітала і зачитала реєстраційне свідоцтво. В назві організації було відсутнє ім'я Степана Бандери. Я запитав, яка причина. Міністр відповіла, що це ім'я не сприймають інші національності. Тоді я відповів: «Пані Сюзанна, я можу мати це свідоцтво, але втрачу Організацію. У мене вибір: свідоцтво чи Організація. Я обираю Організацію. Хочу вам навести приклад, що ОУН не потребувала реєстрації ні польської, ні російської, ні німецької влади. Вона діяла і боролась. Так і «Тризубу» імені Степана Бандери любити і боротись за Україну – дозволу не потрібно! Для нас Бандера – це боротьба за Україну і тому я обираю Бандеру». На другий день нас зняли з реєстрації за відмову брати запропоноване свідоцтво.

9 травня 2003 р. в місті Тернополі у парку Слави під час відзначення Дня перемоги - закінчення радянсько-німецької війни, комуністи вчоргове використали це свято під червоними прапорами в політичних цілях. Правоохоронні органи забезпечили їх безпеку. Тому мною був продуманий план. Ми в колону СДПУ(о) вклинили групу переодягнених тризубівців. Я також з ними по-

слав свою старшу доньку Наталку, з якою перед тим переговорював, щоб мамі нічого не казала, тим більше вона проходила тризубівські вишколи, бо не міг я підставляти чужих дітей, а своїх берегти. За умовним знаком тризубівці порвали червоні прапори, комуністичний шабаш було зірвано. Коли про це взяв провідник, він як старший побратим мене відчитав, що не треба було посилати свою дочку: «Ти нікому і нічого не зобов'язаний доводити». Хоча я бачив по його очах, щоб у душі він виправдовував мій вчинок. Бо сам не раз таке робив зі своїми синами, беручи їх на націозахисні акції.

Провідник заохочував тризубівців до націозахисних дій (захист громади, державного суверенітету, чи боротьби з представниками влади, які вели антиукраїнську політику і при цьому казково збагачувались). Але в той же час застерігав від немудрих і шкідливих дій, які могли принести шкоду для організації. Він казав: «Ми маємо «дружити» з двома адміністративно-кримінальними статтями, а саме: «Порушення громадського порядку» і «Дрібне хуліганство», за які дають штраф або умовний термін». Він любив жартувати, коли стосувалося корумпованих владних чиновників і закликав проводити «Операцію відрізання рила від корита» або тих, які тримали владного крісла, «як вош кожуха», то їх потрібно виносити разом з кріслами. А якщо не дуже високо – викинути через вікно разом з кріслом. При тому продовжував: «Крісло для держави дешевше обійдеться, ніж його зловживання». Або відоме на всю Україну гасло: «Ви не даєте нам жити! Ми не дамо вам Панувати!». В Організації були хлопці, за якими деколи «золоті» верби росли. Один з таких – це майор Євген Поважний-«Грім», який для організації був як чемодан без ручки. І не раз провіднику доводилось зі своїм ровесником вести пояснюючі бесіди, що його дії не мають створювати проблеми для Організації. І кожен його вчинок не мав суперечити українській справі. Такі розмови давали не раз позитивний результат.

У житті він був простий, невибагливий, комунікабельний. Наша спільна робота вимагала багато поїздок в Київ і по Україні. Коли Провідник перебував у мене в хаті, не раз доводилось йому спілкуватися з моєю дружиною Ларисою та дітьми Наталею та

Олею. Мені цікаво було споглядати з боку, як він легко й просто з ними розмовляв і був з ними як рівний з рівними. Таке саме доброзичливе відношення було і до Наді Сути, Ольги Ярош та інших дружин наших побратимів. Він міг з ними вести спільні теми, які їх цікавили і в яких вони знали толк, взамін вони з великою повагою ставились до нього, не кажучи вже про дітей, з якими він також спілкувався і при можливості допомагав робити уроки. Як ділилась враженнями вже тепер моя старша дочка Наталя, звертаючись до мене: «Тату, чому, коли була маленька, ти мені в шашки не піддавався і я не могла виграти, а в Іванишина з його настановами я вигравала». Це ще одне підтвердження його педагогічного професіоналізму. Він умів дитину зацікавити, вчити і розвивати її здібності, а таке діти запам'ятовують на все життя. У побуті, спілкуючись на нейтральні теми, старався у такий спосіб відпочити від національно-державницької проблематики, з якої він жив і шукав виходи, аби запропонувати різним політикам – як опозиційним силам, так і представникам влади. На жаль, ті люди були сліпими, глухими і немудrimi. А були такі дні, що після тяжкої перевтоми від хотів спокою і відпочинку на самоті. Я це бачив, розумів і старався йому не заважати і створити певні умови. На жаль, ми так і не змогли вплинути на нього, щоб він підлікував своє здоров'я. Для нього його обов'язки були на першому місці – перед студентами університету, «Тризубом» так і Україною в цілому, а про своє здоров'я не піклувався, а лікування відкладав.

З першого дня створення «Тризуба» велись розмови про «Програму українського державотворення». Так, як наша Організація є орденського типу і не йде до влади, Провідник велику увагу приділяв вирішенню цієї проблеми і покладався на Конгрес Українських Націоналістів на чолі з Славою Стецько. Але партійне мислення брало верх і КУН, щоб потрапити до Парламенту, блокувався з іншими партіями, а виборча програма насичувалася соціально-демократичними тезами тих партій. Тому з 1998 року «Тризуб» повів свою політичну лінію, хоча сам політичним гравцем не ставав, бо сам до влади не йшов.

В одній з розмов з одним із визначних діячів РУХу та народним депутатом Богданом Бойком він нам сказав: «Ви говорите про національну ідею і національне державотворення, то напишіть шляхи реалізації, а я – створю вам всі умови для роботи». Що було і зроблено.

Я, Василь Іванишин і Богдан Бойко поїхали в м. Трускавець. Там п. Богдан зняв невеличкий готель і там ми тиждень працювали. Часто під час прогулянок ми дискутували, давали різні ідеї, пропозиції.

Як кажуть у народі: «Стругай, синку, рубанком, а я – згодом сокирою поправлю». Так і сталося – Провідник у себе вдома за короткий термін написав «Програму реалізації української національної ідеї у процесі державотворення». У написанні Програми Іванишин дотримувався ідейно-світоглядних засад наших попередників від Шевченка до ОУН. Враховуючи у якому часі ми живемо, актуальні завдання на сьогодні і майбутнє. У програмі є також констатація фактів, щодо побудови національної держави – «Так і ніяк інакше».

12 жовтня 2003 року у Львові на відзначення 10-ї річниці створення Всеукраїнської Організації «Тризуб» ім. Степана Бандери було озвучено та прийнято «Програму реалізації української національної ідеї у процесі державотворення». У присутності членства Тризуба, старших побратимів Всеукраїнського братство колишніх вояків ОУН-УПА ім. Романа Шухевича-Тараса Чупринки, ОУН, партії «РУХ за єдність» та знаних активних діячів національно-патріотичного середовища.

Також він говорив: «Ми не претендуємо на істину і готові до дискусій, як краще реалізувати мету всіх українців, а саме: «Здобути, закріпити і розбудувати українську самостійну Соборну Державу – державу української нації на етнічних українських землях, зі свої власним суспільним ладом, який би гарантував українській нації найкращий розвиток, усім громадянам України – всебічне Свободу, Справедливість, Добробут»».

Наша організація була створена 14 жовтня 1993 р. з ініціативи ОУН провідними діячами Служби Безпеки. Переймаючи ідейні засади, досвід, жертвність ОУН, Провідник старався,

щоб їх наслідував «Тризуб». Він бачив ОУН як єдину націозахисну структуру, яка апробована часом і старався, щоб тризубівці виховувались на її ідеях і чині. У Василя Петровича було дуже непросте, навіть болюче ставлення до керівництв ОУН 1990-2000 років. Він старався все зробити, щоб Провід ОУН, до якого він особисто належав, діяв як наші попередники за часів Коновальця, Бандери, Шухевича... І в той же час він був дисциплінованим членом Організації і дуже прихильно ставився до Голови Проводу Слави Стецько, подруги «Корінь».

Місце «Тризубу» в націоналістичному середовищі Провідник визначав за «теорією птаха», Головою якого є Провід ОУН, одним крилом партія КУН, а іншим – наша орденського типу Організація «Тризуб». Рішення Проводу ОУН для нас є законом, а розпорядження Голови Проводу ОУН – наказом.

У «Тризубі» революційна ОУН завжди мала, має і буде мати надійну, організовану і дисципліновану силу – суттєвий фактор у реалізації української національної ідеї. Провідник говорив: **«Сьогодні відродимо ОУН, а завтра - Україну».**

ОУН для Провідника була взірцем як боротись за Україну. Він доводив: **«ОУН - це Орден, який об'єднав усі верстви українців навколо спільної мети. В інших народах, які боролись за свої державності ту роль відігравали монархи, військові, аристократи, церква, інтелігенція. На жаль, за часи поневолення Україна такі чинники втратила».** Тому потрібно було витворити структуру, яка б ставила перед собою завдання не маючи кон'юнктури і вищі ліги організації і партії, у якій її членство в ім'я УССД готові йти на Голгофу. Фундаментом ОУН стали Ідея, Кадри, Чин і Провідник, який мав беззаперечний авторитет, полк. Євген Коновалець. І результат не забарився. Боротьба кувала кадри, з яких формувалась провідна верства, вона опиралась і залучала широкі народні маси.

Він казав: **«Той, хто вступав у «Тризуб», відігравав роль запаленого сірничка, від якого запалювались інші та йшли до спільної мети. І кожен вносив свою лепту в загальну українську справу».**

Ким він тільки за життя не був. Мало хто з тризубівців знав його непростий життєвий шлях: від будівельника, журналіста,

викладача, громадського діяча. Але для нас, тризубівців, він назавжди залишиться засновником, Головним командиром, Провідником Всеукраїнської організації «Тризуб» імені Степана Бандери. В одній особі – батьком, побратимом і Провідником. Його світогляд формувався в непрості 40-50-і роки, адже мама і батько були членами ОУН, які назавжди були для п.Василя прикладом як жити, любити і боротися за Україну.

В Організації були і є різні люди, які мають свої вподобання, вади і не раз йому доводилось на їхні недоліки реагувати. В той же час намагався не образити, не принизити людську гідність. Одним з прикладів були випадки, коли хтось з хлопців зайвого випив. Тоді Провідник делікатно, повчально і переконливо говорив: **«Дуже добре, коли людина керує горілкою, але зле, коли горілка керує людиною»**. І це давало свій результат: хтось задумувався, хтось старався більше на очі не потрапити, але з його слів висновки обов'язково робили. Але командири такими добрими до любителів випити не були і вони несли покарання.

Найболючішою темою в Організації було фінансування. Дуже часто я з Провідником вирішували такі питання. Василь Петрович розпочинав розмову з владним чиновником чи бізнесменом. Переконавав, чому йому вигідно допомагати «Тризубу», бо Організація бореться за Україну, а в національній державі всім добре буде жити. А коли вже доходило до певної суми, залишав це питання за мною. Пам'ятаю, в одному з кабінетів, де ми проводили бесіду, на завершення зустрічі я на папері написав суму і віддав владному керівнику. Він подивився, подумав і погодився. Ми вийшли з кабінету, Провідник запитав мене, скільки я написав. А я відповів, а скільки ви думаєте. Він назвав цифру, а я сказав, що в 10 разів більше. Він зупинився, на мене подивився і сказав: «Чому ти таку велику суму написав?» Тоді я відповів, що якби я написав його суму, нас би прийняли як несерйозних людей, бо за їхніми мірками з цієї ж суми ми маємо ще половину взяти. А вже решту – на справу. А він відповів, що про таке він не міг і подумати.

Провідник для членів Організації був як батько, до нього звертались з різними питаннями і проблемами. Не завжди ці теми мали відношення до організаційних справ. Кожен знав, що

Василь Петрович не тільки вислухає, а також дасть слушну пораду. Дуже боляче він переживав, якщо були якісь непорозуміння в «Тризубі», бо в першу чергу він винуватив себе, значить десь він не допрацював. У народі таких людей називають «громовідводами», які всі негаразди пропускають через себе.

Не завжди було можливо залагодити ті непрості відносини. Як приклад, відхід самбірського «Тризуба», який все ж таки через невеликий час повернувся у Всеукраїнську структуру Організації. Я також не раз звертався з такими питання, адже мені безпосередньо доводилось розв'язувати такі проблеми. Я добре знав, що така розмова залишиться між нами. Тепер я вже добре розумію, наскільки треба було мати терпіння, сили волі і здоров'я все це вислуховувати, радити і не завжди треба було особисто втручатись у ті непорозуміння, бо покладався на час, який був найкращим радником, а спільна боротьба дуже часто непорозуміння переносились на другий план, а досягнення Організації цементували наші відносини. Це життя, від нього нікуди не дітися і в наших попередників були також різні ситуації.

Провідник дуже велику увагу приділяв вишколам і формуванню у членстві націоналістичного світогляду. Ідеологічні та політичні заняття були стратегічним завданням в Організації. Більшість Провідного членства «Тризуба» не тільки читали праці Т.Шевченка, М.Міхновського, Д.Донцова, С.Бандери, С.Ленкавського, Я.Стецька, В.Іванишина та інших. А могли їх праці використовувати у пропагандивно-практичній діяльності. Він пояснював: **«Ідейно-сформований націоналіст вартує десятка, а то й сотні борців України, бо він може не тільки боротись, а також запалювати інших на боротьбу. Він також може зчитувати суспільно-політичну ситуацію чи проблему через призму добра нації»**. І наводив такий приклад. **«Людина може ходити селом і малювати план-схему села і дуже важко і затратно накреслити все правильно і точно. Але, якщо людина вилізе на сільську дзвіницю, вона побачить цілу панораму і їй легше зорієнтуватись. Так і в нашій боротьбі за Україну. Якщо ми будемо озброєні ідеологією українського націоналізму, тоді безпо-**

милково оберемо шлях до спільної мети – здобуття і побудови національної держави».

В розмовах з Провідником я не раз один на один зачіпав різні складні політичні теми ставлення до інших національностей.

Зрозуміло, що він у загальному давав відповідь, трактуючи словами С.Бандери «побратимське», «толерантне» і «вороже»: відповідно до того, як вони ставляться до нашої державності, так і ми до них. Але більш дохідливо і детальніше мені пояснював: **«Євгене, в нас нема проблем ні з євреями, ні з росіянами чи іншими народами. В нас головна проблема – це українці, які за столітні часи поневолення сильно духовно і національно постраждали. І ми повинні боротись за кожного українця, який має стати в один ряд борців за свою державу. Якщо тільки ми вирішимо цю непросту, але єдину рятівну для України проблему, всі інші для нас будуть нескладними. А інші національності, які проживають на теренах нашої держави, не тільки змиряються з нашою державністю, а й долучаться до нашого будівництва і будуть непоганими будівничими, а як приклад історія знає Тадея Рильського, Вільгельма Габсбурга, Софію Русову, Мартена Феллера».**

І навів приклад, як схожі питання вирішував у Чехословаччині Президент Томаш Масарик. І додав: «А цей вереск «бий живців!», щоб сподобатись примітивним людям, є провокацією і нічим іншим як шляхом в нікуди, а ще гірше – відхиленням від нашої мети – національної держави і творення негативного іміджу українців у світовій політиці».

Провідник підтримував ініціативи, які йшли на користь справи, хоча деколи це робилось не професійно. Приклад: я ініціював випуск «Інформаційного бюлетеня» Організації «Тризуб» імені С.Бандери. Пізніше він став газетою «Бандерівець». На початках я з Юрком Сиротюком робили газету, передруковували наші агітаційні матеріали, вітання з святами, заяви «Тризуба». Провідник був професійним журналістом і до нашої писанини ставився виважено, щоб не закопати наш ентузіазм, не нав'язував свої думки, а так, ніби ми самі до того дійшли. Розповідав, як він колись робив газету. Але так, щоб ми могли

це використати. З кожним номером у нас виходило все краще і професійніше.

Вже коли я був Головою Центрального Проводу, Василь Петрович на самоті мені сказав: **«Наша Організація, якщо пройшла таке випробування і проігнорувала кошти, які суперечили нашим принципам, значить на доброму фундаменті вона збудована. Я не хотів впливати на прийняття рішення і тому це мав вирішити Дмитро і треба було віддати належне, хоча тиск на нього був від деяких командирів і він не піддався, вистояв, прийняв правильне рішення».**

При вступі в Організацію Провідник любив у розмові з кандидатом перевіряти на «вошивість». Він говорив: **«Тризуб» - Організація орденського типу, мета – УССД. Тому ми не шукаємо добрих людей, а стараємось розвивати добро в людях і святих на землі немає, вони на небесах».** До нас приходять різні люди і він запитував: **«Чи мав ти колись проблеми з міліцією, СБУ, прокуратурою та ін. правоохоронними органами?»** Якщо хтось відповідав, що ні, то він казав: **«Тепер будеш мати. Організація нічого своїм членам не обіцяє, окрім гарних, пишних похоронів борцеві за волю України».** Реакції були різні. Одні казали, що їм потрібно подумати, інші зразу вступали в «Тризуб». Цей приклад майже всі командири використовували. Понині деколи при розмові Валерій Чоботар «Гатило» нагадує мені, як я його вербував у «Тризуб» в Чернівцях.

Велику увагу ще, будучи Головним Командиром «Тризуба», полковник Василь Іванишин приділяв розбудові та діяльності Організації на Наддніпрянщині. Він чим тільки міг допомагав Дмитру Ярошу - літературою, транспортом, фінансово, бо розумів, що від їх діяльності у певній мірі залежало, яка перспектива буде Україні. А нам казав, що вони на передньому плані боротьби і їм на місці видніше як діяти в тій чи іншій ситуації. Багато часу він приділяв особисто Дмитру Ярошу, бо бачив у ньому Провідного діяча націоналістичного руху. Також, спілкуючись з Ігорем Іванченком, Ростиславом Винаром, Валентином Калиною та іншими хлопцями зі Сходу, він не тільки їх вишколював, а й сам через них вивчав ситуацію на їх теренах. Дуже любив відвідати

Наддніпрянщину, проводив вишколи для членства, спілкувався з різними людьми, проводив презентації книг, зустрічі з громадами і владою. Після кожної такої поїздки він ще якийсь час був під враженнями від спілкування і побаченого. І завжди любив повторювати: **«Галичина – це лише закваска до тіста, а хліб буде пектися на Сході»**. І його слова справджуються. Сьогодні на Сході вирішується доля України. В братів-українців прокидається національна свідомість, гордість і відповідальність. Вони складають переважну більшість у добровольчих батальйонах і ЗСУ, і захищають свою державу.

Вміння спілкуватись з людьми, зацікавлювати їх, пояснювати невідомі або маловідомі для них теми робили йому повагу та авторитет. Один з прикладів є мій кум Йосип Худий, який нас возив автомобілем більше 5 років. Він любив під час поїздок спілкуватися з Василем Петровичем на різні теми, аж до пояснення назв населених пунктів, які ми проїжджали. А кум, як професійний водій, ділився своїми знаннями: як обслуговувати автомобіль і технікою водіння в екстремальних ситуаціях. Ці бесіди спонукали Йосипа почати читати непрості історичні та ідеологічні книги і набиратись знань. Розмовляючи з Провідником, я сам вчився і багато чого брав на озброєння.

На завершення статті-спогадів хочу сказати словами Провідника ВО «Тризуб» імені Степана Бандери славної пам'яті полковника Василя Іванишина, якими він апелює до всіх українців: **«Націоналізм – остання надія для народу, і останній ідеологічний резерв для влади. Бо національна справа така: в ній або всі виграють, або програють теж усі»**.

2018 р.

Олександра Химин

КВІТКА ПАМ'ЯТІ

Є люди, як сніжинки: побули деякий час на долоньці твого життя і розтанули.

А є інші: яких не забуваєш, яких пам'ятаєш, до яких повертаєшся час від часу, розуміючи, що вони у твоїй долі залишили яскравий слід.

До таких належить і Василь Петрович Іванишин.

Вже багато років його немає серед нас, але образ цієї веселої людини, з хитро-добрими іскринками в очах, і досі стоїть переді мною. І так часто хочеться зайти на кафедру і побачити його усмішку, почути роздуми про долю країни і долю нашої літератури, та й, що там, просто поговорити про життя, бо Василь Петрович умів слухати.

Колись Михайло Коцюбинський писав: «Я не можу бути самотнім. Я не можу розминутися з людиною. Я чую, як чуже існування входить в моє, мов повітря крізь вікна і двері, як води притоків у річку». Саме ці слова міг би повторити і Василь Петрович, який все своє життя був серед людей, вражаючи своєю ерудицією, широкомасштабністю мислення, намаганням не просто говорити, але діяти на користь своєї Батьківщини.

А ще Василь Петрович був дуже багатогранною особистістю. Його слово могло бути при потребі гострим, як криця, але згодом він міг з особливою ніжністю і чуйністю читати інтимну лірику Володимира Сосюри.

До цього часу пригадую, яке враження справили на мене слова Василя Іванишина: «Бо ж відомо: письменник малює, а художник пише. Письменник малює словом у нашій свідомості свій, тільки ним бачений і пережитий світ, а художник пише свою картину, закодовуючи в її образах якийсь смисл, прагнучи через них передати щось важливе своїм майбутнім глядачам. І марно відшукувати зміст і сенс літературного твору в окремих рядках і фразах тексту – не уявивши і не переживши цього складного

малюнка. Так само марно розглядати живописне полотно, не намагаючись його прочитати».

Саме такі критерії застосовував Василь Іванишин, інтерпретуючи картину Тараса Шевченка «Катерина», і висловлюючи мрію, щоб «шевченкознавство в Україні процвітало і щоб розвивалося воно на науковій основі, таки з національних позицій і несло людям неспотвореними і думки, й образ, і славу Шевченка».

А ще Василь Іванишин автор знакових для нашої нації праць і з історії державності, мови, релігії... Вони були, як ковток свіжого повітря, як буквар, який треба було вивчити, усвідомлюючи, що ти не просто людина, а й українець, і свобода має бути невід'ємною частинкою твого життя, бо, як говорив Ф. Шпільгаген, у нас повинна жити непохитна рішучість не дати нікому себе поневолити; ніколи не схиляти своєї голови, коли проти цього протестує наша совість; жити так, як самі життя ми розуміємо, і йти лише тим шляхом, що ми собі обрали, яким би він трудним не був, не даючи нікому ніяким підлецуванням, ніякими погрозами звести із цього шляху.

Малюючи портрет Василя Іванишина, варто відзначити також його унікальний ораторський талант. Його лекціями і виступами зачаровувались, вони мали широкий резонанс.

Будучи студенткою Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника (а це було ще в радянські часи), я вже чула про надзвичайно цікаві лекції дрогобицького викладача Василя Іванишина.

Так, справді... Є люди-сніжинки, а є люди-зірки.

Василь Петрович Іванишин назавжди залишиться такою зіркою. Згаснути йому не дадуть його праці, його діяльність, любов його рідних і близьких людей. І тому хочеться повторити слова Лесі Українки: «Не всі мають те, що хтось має; хтось має іскру в серці, вогонь у душі, це, може, не дає щастя, але дає щось більше і вище від щастя, щось таке, чому нема назви в людській мові».

2018 р.

Богдан Червак

УМІТИ ІНТЕРЕСИ НАЦІЇ І ДЕРЖАВИ СТАВИТИ ВИЩЕ ВЛАСНИХ АМБІЦІЙ

З Василем Івашиним я познайомився, якщо не зраджує пам'ять, у 1989 році. Після невдалої спроби вступити до Львівського університету мені нічого не залишалося як записатися на підготовчі курси Дрогобицького педагогічного інститут ім. Івана Франка, оскільки бажання стати українським філологом стало непереможним.

Як зараз бачу, в аудиторію заходить викладач української літератури абсолютно на схожий на усталений образ вузівського «професора». Кремезний дядько, з великими долонями, скромно вдягнений, усміхнений, більше схожий на одного з нас – слухачів-заочників, які мріють стати студентами.

Однак вже перша лекція зруйнувала перші враження. Блискучий лектор, ерудит, закоханий в українську літературу, яка, здавалося, була сенсом усього його життя.

Справжній естетичний шок справила його лекція про невеликий, але геніальний вірш Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати». Про цю поезію Великого Кобзаря, а точніше її ідейно-естетичний зміст Василь Іванишин розповідав понад дві години. При цьому в аудиторії панувала мертва тиша. А дзвінок, який сповіщав про завершення лекції, видався безглуздим і недоречним на тлі лекції Василя Іванишина, де на прикладі маленької поезії Тараса Шевченка постав величний образ пророка Української нації.

Ніколи не забуду лекції про творчість Ліни Костенко. Василь Іванишин зайшов в аудиторію, відклав на бік усі папери і понад годину читав на пам'ять вірші поетеси. Це була найкраща і найсильніша розповідь про Ліну Костенко, яку коли не будуть мені доводитися чути.

Не хочу, щоб склалося враження, що Василь Івашини був академічним викладачем української літератури. Він був блискучим літературним критиком, який знав сучасний літературний процес. Знаходив час для спілкування із обдарованими дітьми, для цього не соромився очолювати дитячі і юнацькі літературні гуртки.

Я і зраз вважаю, що заангажування В. Іванишина у політичні процеси не дозволило нам зберегти у його особі одного із найталановитіших і найавторитетніших літературних критиків сучасної України. Водночас щиро радію, що шляхом батька пішов син – Петро Іванишин у якому впізнаю тата, завжди усміхненого, надзвичайно скромного трудівника на ниві української літератури.

Десь у 1996 році Голова ОУН Микола Плав'юк запросив мене до Києва. Для мене це означало покинути улюблену роботу; я тоді уже працював викладачем на кафедрі української літератури, а найголовніше – розпрощатися із друзями до яких уже звик і без яких не уявляв собі буремного життя початку і середини 90-років минуло сторіччя.

Першим до кого прийшов за порадою був Василь Іванишин. Його порада була однозначною – не сумніватися, ні про що не жалкувати і їхати до Києва. Василь Іванишин мав одну особливу рису характеру, на жаль, не властиву більшості українців, він умів щиро радіти, коли хтось із його друзів, чи навіть знайомих, досягав успіху, або ж, як моєму випадку, з'являвся шанс для успіху.

Насправді мій переїзд до Києва хоч і вплинув на інтенсивність наших взаємин, але не припинив дружнього спілкування, яке згодом переросло у побратимство.

Окремо хочу зупинитися на взаєминах Василя Іванишина із Головою ОУН Миколою Плав'юком. Це важливо не тільки тому, що мені довелося бути учасником практично усіх їхніх зустрічей, а передусім тому, що взаємини цих двох непересічних постатей можуть слугувати зразком взаємин людей, які уміли інтереси нації і держави ставити вище власних амбіцій і політичних переконань.

Василь Іванишин, як відомо, був переконаним бандерівцем і організаційно належав до ОУНр, яку на той час очолювала пані Слава Стецько. Але при цьому вважав за необхідне і привчав до цього молоде покоління українських націоналістів з належною повагою ставитися до ОУН, не роз'ятрювати рани розколу у 1940 році, а навпаки – намагатися об'єднати український націоналістичний рух на засадах ОУН, яка постала у 1929 році під проводом Євгена Коновальця.

Пригадую як одного разу приїхав із Миколою Плав'юком до Львова. Дізналися, що у Дрогобичі є Василь Іванишин, а відтак ви-

никла думка про зустріч. Було тільки одне «але» – пізній час, а відтак до Дрогобича могли приїхати під вечір, а сама зустріч мала шанс відбутися майже опівночі. Я зателефонував до Василя Іванишина і повідомив його про всі організаційні і часові нюанси. Для нього це не мало жодного значення. «З Головою ОУН Миколою Плав'юком я зустрінуся за будь-яких обставин» – такою була відповідь.

Ми зустрілися в приміщенні філологічного факультету майже опівночі. Вже зараз не можу пригадати усіх тем, які обговорювалися, бо більшість з них стосувалися поточних питань мінливої української політики. Але в деталях пам'ятаю розмови про роль і місце українського націоналізму у сучасній Українській державі, потребу відновлення єдності ОУН, співпраці ОУН і ВО «Тризуб» ім. Степана Бандери, безумовним лідером і моральним авторитетом якого був і залишається Василь Іванишин.

Пригадую, як тоді Василь Іванишин говорив націоналізм, ОУН, «бандерівців», «мельниківців». «Знаєте, пане Голово, а я б хотів дожити до того часу, коли у Верховній Раді буде тільки дві фракції ОУН – фракція «мельниківців» і фракція «бандерівців». Оце будуть гарні для України часи!», – напівжартома і напівсерйозно говорив Василь Іванишин.

Або – «Не розумію, як можна бути «бандерівцем» чи «мельниківцем», але при цьому не бути українським націоналістом». «Ви можете собі уявити православного чи католика, але які при цьому не є християнами», – так реагував Василь Іванишин на поверхове розуміння суті українського націоналізму, який для нього і Миколи Плав'юка, був загальнонаціональним явищем і ніколи не вміщався у вузькі рамки якогось «відламу».

Не пригадую випадку, щоб Василь Іванишин приїхав до Києва і не зустрівся з Миколою Плав'юком. Не завжди їхні зустрічі мали лагідний характер. Доводилося обговорювати складні і болючі питання, ніколи не оминалися гострі кути. Але завжди я бачив справжній, високий рівень культури спілкування, коли сторони ставлять ся один до одного з повагою, усвідомлюючи відповідальність за кожне сказане слово. Жодна зустріч між ними не завершувалася без міцного і дружнього потиску руки.

2018 р.

Ярослав Яремко

“МИ НЕ БОРЕМОСЯ “ПРОТИ” – МИ БОРЕМОСЯ “ЗА”

Я часто чув ці слова, і вони звучали не пафосно, а природно з уст людини ідеї і чину Василя Іванишина – науковця, політика, громадського діяча, воїна. У цих різних іпостасях бачимо рису, яка їх об’єднує, цементує, – «культ цивільної відваги». Кажучи словами Олени Теліги: «То є передусім вміння сказати «ні», коли від тебе вимагаються речі, противні твоїй гідності і твоїм переконанням. То є вміння бути собою у всіх обставинах і перед людьми різних поглядів і різних становищ, одверто маніфестувати і боронити свої власні переконання і людей, думки яких ти ділиш».

Свідченням «цивільної відваги» Василя Іванишина є його багатогранна творчість, тематика якої пронизана утвердженням україноцентричних позицій у різних сферах: науковій, політичній, культурній, релігійній. Авторський україноцентризм відбито у вибраних творах із лаконічною і концептуально місткою назвою «Українська ідея». Пам’ятаю той суспільний резонанс, який викликали на зорі національного відродження праці «Українська церква і процес національного відродження», «Мова і нація» (у співавторстві з Ярославом Радевичем-Винницьким). До читача, спраглого правди, прийшли книги, які сприяли національному самоусвідомленню. Через релігійну і мовну проблематику вони загострювали потребу історичного, культурного, ментального самопізнання, сприяли консолідації українства.

Невипадково будителів національного відродження часто називали «лінгвістичними революціонерами», «мовними націоналістами». Наші недруги вважали, що поняття *українство* вигадали українські націоналісти, хоча попри войовниче невігластво українофобів в інших мовах існують свої ідентифікаційні терміни: у німців – *Deutschum* (дослівно «німецтво»), у сербів – «србство», у чехів – «чехизна», у поляків – «польщизна», які виникли в період європейського романтизму і національних відроджень.

Як аналітичний політик, Василь Іванишин чітко усвідомлював, що українство повинно себе утверджувати не тільки як етнос – у мовному, культурному, релігійному, звичаєвому вимірах, а передусім як нація, суб'єкт історії – в державотворчому сенсі, тобто в тріаді: «Нація. Державність. Націоналізм». Власне таку назву має програмна праця політичного мислителя. Відтак предметом політологічних студій стають не стільки антидержавні зовнішні чинники – видимі і очевидні, скільки внутрішні – часто невидимі або замасковані «правильною» риторикою і від того ще більше небезпечні, руйнівні для національного організму. Своєрідним діагнозом історично задавленої національної хвороби прозвучала стаття-памфлет «зі сфери політичної патології» «Жерці імпрези». На тлі їдкої іронії і майстерних каламбурів український політичний словник збагатився авторськими неологізмами – *імпрезіонізм* (від *імпреза* «урочистість, святкування»), *імпрезіоністи* «категорія істот, без яких не обходиться жоден публічний захід, жодне святкування і покликанням чи завданням яких є робити потрібне враження, імітувати діяльність та скеровувати громадську думку з головного на другорядне» (В. Іванишин. Українська ідея: Вибрані твори. – Дрогобич, 2014. – С. 526 – 527). Авторський термін-політонім *імпрезіоністи* поповнив синоніміїний ряд назв, які повсякчас виникали в українському публіцистичному дискурсі з послідовно негативною конотацією: «сонне кодро» – в Лесі Українки, «патентовані патріоти» (І. Франко), «партачі життя» (О. Теліга), «хитрі хахли» (Є. Маланюк). Зрештою, цю публіку – «добрих людей» розгледів ще Т. Шевченко: «Не так тії вороги, як добрії люди – і окрадуть жалкуючи, плачучи осудять».

Імпрезіоністи «усіх часів» типологічно подібні, оскільки їх об'єднує моральне фарисейство, уміння «крутитися», і при цьому ніяких докорів сумління, якогось там когнітивного дисонансу за роздвоєність своєї моралі. Навпаки, цілковита „гармонія” із самим собою, бо в її основі – суто утилітаристський підхід: зиск за всяку ціну. І хоча проблема національної і взагалі людської гідності (того, чого не можна ні навчити, ні «прищепити», ні «вмовити») не була, звісно, персоналізована, персонажі памфлету впізнавали себе в багатій палітрі виведених типів. Зокрема ті, що

вважали політологічні праці В. Іванишина мало не політичною Біблією.

Альтернативою професійним патріотам-імпрезіоністам мали послужити ідея і чин. Виховавши не одне покоління студентів, відомий науковець і громадський діяч став воїном – полковником, засновником, першим керівником і провідником Всеукраїнської організації «Тризуб» імені С. Бандери. Саме з цієї організації вийшли майбутні захисники ідеалів Революції Гідності.

Пригадую зустріч із Василем Петровичем у Дрогобичі біля міського Будинку вчителя. Невиправний оптиміст, за його ж самооцінкою, «втомлений, але щасливий», він поділився враженнями від чергового вишколу «Тризуба» – на цей раз у Криму: «Коли на мапі побратими розставили прапорці – мало залишилося територій, де б ми не побували. Поки що нас не всі розуміють. Та прийде час, і вони зрозуміють», – і кивнув в бік мого сина Андрія, що стояв поруч. Час прийшов, і мій син-студент невдовзі виїхав на Майдан, ставши учасником Помаранчевої революції від її другого дня аж до завершення.

Політологічні й публіцистичні студії В. Іванишина тяжіють до наукових роздумів – аналітичних, націософських і по-людськи небайдужих, часто приперчених авторською іронією, а то й сарказмом. Знаючи з досвіду, що політика не терпить сентиментів, а надає перевагу силі – і частіше аргументу сили, ніж силі аргументів, він робив те, що мав робити: аналізував, радив, передбачав, застерігав. Часто повторював: «Командувати і керувати – не одне і те ж». Але при цьому наголошував: «Не можна політикувати тільки на патріотизмі: потрібно, щоб кожен ще й мислив як українець».

Ключем до пізнання феномену української душі, українського світовідчуття, зрештою, до пізнання себе є Шевченко. Ми його трактуємо як живого сучасника, та, здається, тільки тепер, коли «...майдани кров почервонила», особливо гостро збагнули глибокий смисл запитань: «Що ми?... Чиї сини? Яких батьків? Ким? За що закуті?...» Відтак з'являється «Непрочитаний Шевченко». Бачимо Іванишина-науковця, а точніше – художнього критика, який вдумливо, проникливо вдивляється в лабораторію Шевчен-

ка – не лише поетичну, а й художню, кардинально переосмислює, здавалось би, такі звичні думки, оцінки, ставлення.

Будучи авторитетним і багатогранним ученим з проблем теорії літератури, літературної критики, історії літератури XIX – XX ст., лінгвістики, Василь Петрович не творив науку заради науки, а неодмінно опирався на національно-екзистенціальну методологію в характеристиці тих чи інших мовно-літературних явищ. Його інтелектуальне і живе слово завжди відгукувалося на виклики часу, зокрема коли національна ідея стала модним брендом – «теж націоналістів» і «теж державників». Унаслідок кон'юнктурно патріотичних проповідей слова «державотворення», «нація», «патріот» та ін. семантично знецінились, перейшовши в розряд слів-симулякрів. Для розпізнавання, за І.Франком, «патентованих патріотів» автор «Української ідеї» радив керуватися Біблійною мудрістю: «По їхніх плодах Ви пізнаєте їх». Справді, бутафорський плід таким і залишиться, в якій би обгортці його не подавали.

З того часу, коли Василеві Петровичу вже було важко ходити, його думка встигала за значущими подіями буття: до останку переймався усім, що діялося в загальноукраїнському просторі. І це тільки підсилювало трагізм ситуації, бо скованість рухів не могла скувати вільної думки і вільного духу.

2018 р.

Розділ II.

Статті, рецензії, некрологи

Петро Бобик

ВИДАВНИЦТВО “ВІДРОДЖЕННЯ” – ДЛЯ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ (уривки)

ПРОЩАННЯ З МИНУЛИМ

1.8.1985 р. Признаюся, мені тоді так усе було набридло, і журналістська праця під наглядом „партії“ в тому числі, що я погодився на непопулярну і низькооплачувану посаду відповідального секретаря Дрогобицької організації Товариства книголюбів (Добровільного товариства любителів книги – ДТЛК). Обласною організацією керував „свій хлопець“ – журналіст Григорій Шрамко, пізніше – Василь Покидько. Загалом Товариство книголюбів було ланкою централізованої системи відповідної всесоюзної організації, і збір членських внесків у визначених термінах та обсягах вважався чи не основним показником роботи. Для мене, як на мій досвід і знання, цього було замало.

З перших днів роботи було спрямовано на українську тематику, залучення до просвітницьких справ своїх, місцевих людей. Появилися Франківські читання до дат вшанування пам'яті І. Франка, літературно-музичні композиції до Шевченківських днів, зустрічі з письменниками в колективах, зокрема такими, як Іван Гнатюк, Богдан Стельмах, Марія Барандій, Євгенія Божик, Євген Куртяк, Роман Кудлик, Богдан Залізник, Петро Шкраб'юк, Роман Дідула та ін.

У загальній політичній атмосфері популярність наших новітніх акцій зростала. Запамяталися (1988–1990 рр.): вечір „З журбою радість обнялась“ до 110-річчя від дня народження О. Олеся (читець Федір Коник), вечір пам'яті В. Стуса (молодіжний театр зі Львова), концерти і зустрічі з участю Олеся Бердника, Євгена Дудара, Богдана Якимовича, Остапа Стахіва, бандуристів Павла Супруна і Василя Литвина.

Для ближчого і не зовсім гласного для загалу спілкування неофіційно ми гуртувалися у клубі (гурті) „Роди' на“, господинею в

якому була завжди життєрадісна і всюдисуща Богдана Чередарчук – викладач класу скрипки Дрогобицького музучилища. Вона глибоко любила свою скрипку. Богдана вражала нас незвичайною обізнаністю в культурі та етикеті, широтою і глибиною свого духовного світу. Вона жила у якомусь надзвичайному захопленні новим часом і відчувала безмежне розкриття в ньому своєї невгамовної душі. Час відродження України був її еством і життєвим кредо. Видно, тому, що зростала і виховувалася в Коломиї в українській священичій родині (дев'ятеро дітей), зазнала немало біди, бо батько – греко-католицький священик – не піддався більшовицькій владі, не зрадив церковні традиції і дотримувався свого обряду підпільно.

На дискусії, читання самвидаву (наприклад, творів Віктора Рафальського), прослуховування стрілецько-повстанських пісень, релігійних творів, зустрічі з цікавими заїжджими людьми (Атеною Пашко, бардом Олегом Покальчуком, депутатом Олександром Ємцем, редактором журналу „Знання та праця“ Михайлом Сорокою) ми збиралися на квартирах Богдани Чередарчук або Мирослава Мариновича. В наше оточення входили Мирослав і Люба Мариновичі, Омелян Михаць, Зіновій Буга, Ганя і Богдан Гринчишини, Роман Пастух, Василь Іванишин, Ержебет Чехаровська (угорка за походженням, тоді – викладач класу фортепіано музучилища; тепер мешкає в Угорщині). (...)

ОСЯЯНІ СВОБОДОЮ

(...) 21 лютого 1990 р. в газеті „Радянське слово“ було опубліковано звернення до дрогобичан під заголовком „Альтернатива 15-и“, що засвідчило сміливий і глибоко обґрунтований бунт у „монолітних“ рядах комуністичної партії в нашому регіоні. „Партія і уряд“ якраз активно готувалися, або, як тоді писали в рубриках, „йшли назустріч XXVIII з'їзду КПРС і XXVIII з'їзду Компартії України“. Ініціаторами звернення виступили люди різного суспільного статусу і різних посад, які доти разом зустрічалися рідко або й зовсім не зустрічалися. І саме в переддень тектонічних потрясінь у могутній імперії нас об'єднало святе і в новому осяянні поняття Ідея, відчуття власної відпові-

дальності за долю України. Назвемо їхні прізвиська за газетною публікацією: Б. М. Білий, П. Й. Бобик, М. В. Ваврин, Я. Є. Гарун, В. П. Іванишин, Ю. Л. Кишакевич, О. Ю. Михаць, Р. І. Пастух, Р. І. Сисин, І. С. Тихий, Д. І. Цюцюра, С. В. Чень, О. І. Черненко, М. Й. Шалата, В. П. Яцишин.

Категорично й ультимативно ми заявили такі імперативи та вимоги: народ прагне національного відродження і реального суверенітету республіки. Негайна відставка ЦК і Політбюро Компартії України. Усунення партійних структур з державних установ, підприємств, організацій. Українська Республіка як рівноправний член ООН – це суверенна держава з усіма атрибутами державності. Заміна чинної, штучно накиненої Україні державної символіки історично-традиційною, українською. Всі багатства республіки: надра, земля, повітря, водні та морські ресурси, а також основні засоби виробництва, заводи, фабрики, інші державні організації – належать народові України на основі приватної, державної та змішаної власності. Ми проти надання в законодавчому порядку російській мові статусу офіційної на території республіки, оскільки це суперечить її суверенітетові та провадить до звуження вживання національної мови. Пропонуємо як перший крок до узаконення національної символіки виступити з законодавчою ініціативою провести спільне засідання міської Ради і міськкому компартії, на якому визнати офіційною національну символіку. Спільне рішення скерувати в облвиконком та у Верховну Раду України з пропозицією про надання національній символіці статусу державної. Юридично визнати сталінсько-брежнєвський терор і репресії злочинами проти людства, які не підлягають термінові давності.

Як бачимо, наші вимоги ввібрали в себе і сконкретизували найголовніші постулати політики, здійснення яких загрожувало не лише дрогобицькому міськкомові компартії, а всій імперії. Вже у березні міськком скликав нараду активу – основних своїх проімперських сил, – де було категорично заперечено „самостійницькі“ тенденції „Альтернативи-15“. І тут, і в різних так званих органах загалом, найбільше відбивався за нас Омелян Михаць, який був головним ініціатором і упорядником тексту заяви, орга-

нізатором її скрупульозного попереднього обговорення і згуртування нас п'ятнадцятьох. (...)

КНИЖКА, ЯКУ ДРУКУВАЛИ ВСІ

1989 р. викладач педінституту Василь Іванишин на легалізацію Греко-Католицької церкви, складні і делікатні міжконфесійні відносини відгукнувся дослідженням „Українська церква і процес національного відродження“. Ще в рукописному вигляді праця справила на багатьох сильне враження. Але як донести її до людей? Влада (міськком партії) йде громаді, її новітнім лідерам на поступки і береться узаконити видрук книжки, тим, між іншим, спускаючи пару народного перенапруження.

Книжку було подано як методичку Львівського Інституту вдосконалення вчителів. Право видавати методички Інститут мав. Перші 20 тисяч брошурки, видрукованої у Дрогобицькій міській друкарні, пронеслися в народ яскравим метеором. Тим часом право займатися друком виборола й обласна організація книголюбів. Під її грифом у тій же друкарні в травні 1990 р. ми видали книжечку накладом 40 тисяч примірників.

Здавалося, всю Західну Україну охопив шал зацікавлення цією невеличкою книжечкою. Її повсюдно передруковували газети, відбивали і тиражували хто на чому міг. Після її велелюдної презентації у Народному домі в Дрогобичі автора навперейми замовляли на виступи у різних і найнесподіваніших місцях. Ці презентації мали принциповий, нерідко гострий характер і здебільшого замирювали ворогуючі на ґрунті релігії групи людей. Відгукнулися і три кафедри суспільних наук „рідного“ педінституту, вчена братія не додумалась ні до чого ліпшого, як осудити і книжку, і її автора, не прочитавши перед тим жодної книги з історії Церкви. Більшовизм в інституті ще був монолітним, у старих і добрих для деякого радянських традиціях. (...)

НАЙПЕРШЕ – РІДНА МОВА

Звичайно, найбільш дотичною до усіх проблем національно-визвольного піднесення зразу стала тема рідної мови – усвідомлення її історичного призначення у розмаїтості аспектів

функціонування. Тут якраз мені попалася брошурка „Наука про рідномовні обов’язки“ Івана Огієнка, видана ще 1936 р. Найпершим бажанням було зразу розтиражувати її фотодруком. Але, прочитавши, відмовився від такого наміру, бо попри те, що книжечка виглядала застарілою викладом і правописом, вона віддзеркалювала мовну проблематику свого часу, істотно відмінну від нинішньої. Правда, зважаючи на значні вартості цієї праці, її через кілька років (1994) перевидали фотодруком у Києві і Львові.

Як кажуть, новий час вимагає нового слова. Тези І. Огієнка про надзвичайно важливу роль мови в житті народу розвинули в новітньому освітленні Василь Іванишин і Ярослав Радевич-Винницький у праці „Мова і нація“. Спочатку (1990) це була брошурка, через рік – книжечка. Автори продовжували її вдосконалювати і доповнювати. 1992 р. вийшло третє видання „Мови і нації“, 1994 р. – четверте, накладом 30 тисяч примірників.

Згодом літературознавець Григорій Штонь стверджував, що дрогобицькі автори так повно розкрили роль Мови у відродженні, створенні і утвердженні Української держави, що кожен, хто торкнеться цієї теми, не обійдеться без їхньої праці. Справді, в Україні і скрізь, де живуть українці, не знайдете регіону, де б не знали цієї унікальної книжки. Її цілими розділами цитували і цитують українська преса, радіо, про неї говорять на наукових диспутах і конференціях, її широко використовують у навчальних закладах.

Майже все 20-тисячне третє видання було роздароване переважно у східних регіонах України школам, бібліотекам, військовим частинам, громадським організаціям. У минулому, 2000 р., наприклад, кілька тисяч примірників придбали Івано-Франківська і Тернопільська облдержадміністрації, а також Бережанська і Підгаєцька райдержадміністрації. Приклад вартий наслідування. Адже нерідко, зокрема у нас на Львівщині, чуємо від керівників адміністрацій відмовки про те, що у їх бюджетах кошти на придбання українських книжок не передбачені.

„Мова і нація“ остаточно утвердила своїх авторів працівниками фірми, правда, позаштатними, на громадських засадах.

Утримувати штат, виплачувати гонорари ми не можемо. Чому? Бо законами нинішньої влади поставлені в такі умови. Докладніше про це нижче.

1992 р. вийшло два видання книжки В. Іванишина „Нація. Державність. Націоналізм“ (35 тисяч), 2000-го – „Українська ідея і перспективи націоналістичного руху“ (10 тисяч). Ці складні політичні теми В. Іванишин бере з практики власної праці. Він – засновник та ідеолог Всеукраїнської організації „Тризуб“ ім. Степана Бандери, у „Відродженні“ – головний редактор. Відповідно фірма „Відродження“ була базою творення осередків „Тризуба“ по усій Україні і є його пресово-пропагандивною референтурою. (...)

Близько 250 назв видань – книжок, буклетів, календарів, листівок – випустила у світ фірма „Відродження“. Загальний наклад їх сягнув понад 2 млн. прим. Це надто мало з огляду на потреби і таки багато, якщо брати до уваги те, що цей обсяг роботи виконало кілька осіб. Можливо, тому, що нас так мало, й витрати наші скромні, і книжки через це виходять набагато дешевшими, як деінде.

2001

Олег Баган

РОЗУМІТИ І ДІЯТИ

Нещодавно Науково-культурологічне товариство «Бойківщина» (керівник – Любомир Сікора) презентувало в серії своїх культурологічних бесід «Тезаурус» Василя Іванишина, тобто словник літературознавчих термінів і понять. Хоча зміст і концепція словника ніби-то не передбачає полемічного «заряду», що є в програмі «бойківських» культурологічних бесід, все ж автор у своєму виступі зробив розмову про наукові категорії і естетичні поняття вельми захопливою, дискусійною і повчальною. Видання стало самобутнім науковим явищем і вже зацікавило студіюючу молодь. З огляду на це ми спробуємо дати свої оцінки-осмислення цієї порівняно невеличкої, але місткої ідеями книжки.

Повна назва книжки: «Тезаурус до курсу «Теорія літератури»: основні засади формування націоцентричного літературознавчого мислення». Автор явно не пробував конкурувати з існуючими літературознавчими словниками обсягом і кількістю гасел свого словника. Його метою було вироблення і стратегічне унапрявлення такого наукового мислення, яке б чітко базувалося на трьох визначальних істинах – категоріях: Бог, Україна, Свобода. «Тезаурус» став черговим твором В.Іванишина (як і його сина – Петра Іванишина, який виступив тут редактором видання), який реалізує авторову давню засаду «національно-екзистенційної методології». Коротко її можна сформулювати так: усі явища культури і мистецтва мають розглядатися науковцем з позицій усвідомлення глибин буття, захисту і розвитку нації. Саме нація є тим духовним, органічно культуротворчим і суспільно-політичним континуумом, в якому найповніше може реалізуватися особистість. У книжці наведено багато теоретичних, ідейних положень та дефініцій, які допомагають глибше збагнути ці методологічні та світоглядні тези.

Відзначимо якісну лаконічність, логічність і концептуальність мислення Василя Іванишина. Особливо це стосується тих

гасел, де розписані тлумачення складних, іноді полемічних, контрверсійних понять, теоретичних та ідейних положень. У словнику немає загальникових, двозначних визначень, що є доволі характерним для цього жанру, оскільки авторам завжди доводилося зсумовувати різні теоретичні положення і системи.

В.Іванишин чітко називає явище своїми іменами. Перебусім ті літературні, культурні і наукові явища, що позначені якимось негативізмом, деструкцією, антинаціональним, а це: культурний колоніалізм, постмодернізм, масове мистецтво, авангардизм, кітч і т.ін. Тут зауважимо: у сучасній українській науці витворилася ситуація «завороженості», під якою ми розуміємо інтелектуальний параліч, ідейну безплідність і сліпий пієтет перед західними науковими теоріями. Це пояснюється тим, що понад півстоліття в радянський період українська людина і культура перебувала в стані морального та ідейного гніту, культурної відгородженості від світу, без нормальних форм і інституцій, тобто без якісних часописів, видавництв та академічних установ, які б уможливлювали ефективний науковий діалог і творче засвоєння нових ідей. Відбулася катастрофічна провінціалізація (відставання і здрибніння) українського культурного і наукового мислення, його зашореність і примітивність. Більшість українських культурників і науковців прийняла все, що виникло на Заході в сфері ідей від 20-х рр. XX ст. до 90-х рр. (тобто в період панування більшевизму на нашій землі), як неодмінний позитивний набуток людства, єдиноможливий шлях оновлення національної культури, як теоретичну й естетичну альфу і омегу для сучасного інтелектуала. Тому науковці переважно середнього віку й особливо заповзято молодь кинулися калькувати західні методологічні, ідейні, теоретичні зразки. Фактично калькуванням західного постмодерну займається і сучасна українська література: це постійне штукарство, безідейність, і безпроблемність творчості, руйнація духовних і традиційних вартощів і принципів мистецької краси, егоцентризм, епатажна вульгарність, глумлення над всім високим. Тож, коли сучасник звертається до цієї культури, то не знаходить там ані органічної досконалості стилю, ані шляхетности духу, ані зна-

чущих і насущних проблем, щоб самому підноситися на вершини естетичних переживань і проникливо-високих дум. Так сталося об'єктивно: Захід і західна культура стали також жертвами великого «бунту мас» (Х.Ортега-і-Гассет), тобто повсюдного наступу меркантилізованих ментально, вирваних із християнства, із середовища духовних принципів, озлоблених, гедоністичних юрб. Цю цивілізаційну небезпеку передрікали ще Ф.Ніцше, Г.Лебон, О.Шпенглер, Х.Ортега-і-Гассет та ін. наприкінці XIX – на початку XX ст. Якщо в Російській імперії і деяких інших країнах цей бунт мас вилився у вакханалію терору і встановлення тоталітарного режиму небаченої жорстокості, то на Заході, де вдалося силою та ідеями зупинити наступ різних анархістів, соціалістів і комуністів, він обернувся дивовижним сплеском матеріалізму, цинізму і антитрадиціоналізму. На рівні культури це виразилося у надзвичайному поширенні примітивної поп-культури (джазу, авангардного мистецтва, рок-н-ролу, кітчевого постмодернізму та ін.), яка має одну велику мету – зруйнувати духовну (релігійну) субстанцію Особистості, перетворити її на звичайного споживача, людину здатну сприймати тільки щось спрощене, з тенденцією до деструкції. Саме цю культуру, як ніби-то «антиоталітарну», «несоветську» і «справді передову», нам сьогодні запропонували прийняти за неунікнений еталон і модель власного мистецько-інтелектуального розвитку. Зрозуміло, що на Заході паралельно упродовж усього XX ст. розвивалися високоякісні, традиціоналістські, продуктивні література, мистецтво і наука. Однак через специфічну ситуацію, коли суспільством маніпулюють засоби масової інформації, що перебувають «на утриманні» фінансових кіл, які зацікавлені в поширенні і зміцненні мас-культури як фактору примітивізації мас, високоякісна західна культура і наука потрапляють лише спорадично. Це яскраво видно на прикладі телебачення: із 1000 художніх фільмів на українських каналах за місяць з'являється 1-2 справжні твори мистецтва. Власне цю проблему відмовляється визнати і проаналізувати сучасна українська наукова еліта. Вона «мовчки чуває чуби», або ховає голову в пісок, боячись критичного аналізу постмодернізму і його теорій, щоб часом

не виявитися «не модною». І саме на цю глобальну і загрозливу проблему націлює «Тезаурус» Василя Іванишина.

Ось кілька думок з нього, подібних до яких не завжди прочитаєш в науковій літературі: «В українській літературі авангардизм найбільше проявився у 20-х рр. у творчості футуристів, а потім у 90-х рр. у творчості таких об'єднань, як Бу-Ба-Бу, ЛуГоСад, «Нова література» - як запізнїла реакція на творчу безплідність соцреалізму, ґрунтовно розкритикованого ще у 80-х рр. у межах літературознавства. Нових ідей і новаторських творів український аванґард запропонувати не зміг, тому швидко виродився у пустопорожню і звульґаризовану словесну гру, в епатаж як самоціль і розчинився в постмодернізмі».

Або ось така думка про чужу експансивність в культурі: «Найбільш руйнівними виявами культурологічного імперіалізму і засобами девальвації, маргіналізації та деструкції національних культур в наш час є імперкомуністичні («інтернаціоналістські») і демоліберальні («загальнолюдські») вчення про якісь міфічні наднаціональні «вартості», які нібито набагато вищі і кращі за національні».

Чи таке осмислення одного з типів літератури: «Література еґоцентрично-формалістична – це література (точніше – тексти) словесної гри, єдиною метою якої є формотворчі амбіції автора, його самовираження через демонстрацію спроможності у грі словом, формою, асоціаціями, чужими текстами тощо. Твори такого типу позбавлені якоїсь значимої інтенціональності, у них марно шукати тематику чи мотиви, проблеми чи ідеї. Суперечність з ідеєю мистецтва, прихована чи явна інтенція деструкції, маргіналізації та нищення національної літератури, мистецтва, духовності – характерні ознаки і сутність творів такого типу (особливо аванґардистських і постмодерністських)».

Або ось такий аналітично правдивий розтин постмодернізму: «Творчий» асортимент постмодерну: псевдолітературність, настанова на розважальність, квазіреалізм, заперечення будь-якої природної та соціальної ієрархії, програмно беззмістовне слово у поезії, пермутація, нонселекція, чорний гумор, перманентна іронія, провокуюча естетика, «холодний еротизм», пато-

логічний секс, гедонізм, «атомування» людини, тиранія «нового», абсурдність, імітаторство, розмивання ідентичностей (національної, релігійної, сімейної, родинної, класової та ін.) людини, невмотивоване вживання нецензурної лексики, часте моделювання головного героя як маргінала (злочинця), гомосексуаліста, наркомана тощо), заперечення історії.

... Постмодернізм в сучасній українській культурі проявився з 90-х років як фактор деструкції, обездуховлення і денационалізації літератури, мистецтва».

Часто В.Іванишин вражає прекрасним добором цитат з літератури, філософської світової думки. Наприклад, у гаслі «Геній», де подані глибокі й оригінальні визначення цього поняття різних авторів – від Канта до Ліни Костенко.

Такі гасла «Тезаурусу», як «Принципи стратегічного аналізу», «Критерії художності», «Класифікація художніх образів», «Форманти літературних творів», «Типи літератури», «Системний характер літературного твору» є просто зразковими схемами аналізу літератури і літературного твору для студентства.

Шкода, що в «Тезаурусі» не подано, наприклад, таких гасел, як «графоман», «графоманство», «неонародництво», «просвітянщина» тощо. Адже сьогодні примітивними текстородами продукуються цілі копи пустомельства, рутини і дешевий псевдопатріотизм буквально заливають читацьку аудиторію і тому молодій людині дуже важливо зорієнтуватися в цьому хаотизуючому і профанаторському напливі низькопробності. Кожна культура повинна захищати себе від безсмаку, від назадняцтва, від дрібничково-амбітного позерства в літературі, власне, від творення «літературщини». У ширшому вимірі, саме неонародництво сучасної української інтелігенції, тобто спрIMITIViзоване розуміння національних традицій («шароварщина»), інтелектуальна загерметизованість, невідчуття реальних культурно-цивілізаційних проблем та інтенцій, сліпе плекання національної пасивності через постійну нарікально-стогнальну настроєвість в культурі, загрожує перетворити націю і національну культуру у вічних паріїв, у безнадійну провінцію. Саме просвітянщина витворила для більшості української інтелігенції програму «страусиної страте-

гії», тобто програму занурення в пісок самообману, самозамикання перед викликами цивілізаційного розвитку, витворила ілюзію ефективного самозбереження без інтелектуально-культурного напруження. Вона або обмежує наш широкий діалог зі світом, або уникає його цілком.

На жаль, «Тезаурус» Василя Іванишина» відбиває й правописну неузгодженість сучасної української мови, що, очевидно, треба буде усунути при перевиданні книжки. Так, автор подає прізвище відомого німецького філософа як «Шлейермахер», хоча мало би бути, згідно з німецькою вимовою і сучасними настановами української транскриптології «Шляєрмахер»; грецьке слово записане як «аксіс», хоча вартувало б уніфікувати написання його з традицією використовувати в подібних словах літеру «и», як у слові «катарсис».

Ми дякуємо товариству «Бойківщина» за такий подарунок, який неодмінно збагатить сучасне українське культурологічне і літературознавче мислення, за наклад 100 примірників. Однак просто вимагаємо від друзів і побратимів Василя Іванишина видати цю надзвичайну «поживну» книжку належним тиражем і в належному технічному оформленні. Бо, як ніхто інший, Василь Іванишин вчить кожну мислячу людину правильно **розуміти і діяти** у сфері національної культури. А це найважливіше: набути знання тільки тоді продуктивно «вирують» в молодій людині, коли вона навчилася розуміти їхню інтенціональну дію.

квітень 2007р.

ІДЕЯ І ЧИН ВАСИЛЯ ІВАНИШИНА

Буття Нації зароджується в глибинах праісторії і променіє в майбуття людського всесвіту. Кожен період її історії покликає до звершень, страждань і боротьби нових робітників і героїв. В епіцентрі і серцевині цього буття й історії в новітні часи був і є організований націоналістичний рух. Від його якості, ідейних імпульсів, духовної наснаги і характеру залежить внутрішня вітальна сила Нації. Теперішній постсовєтський період української історії зродив багато яскравих особистостей націоналістів. Серед цієї новочасної когорти особливо виділялася постать **Василя Іванишина** – органічного теоретика нації, мудрого ідеолога і стратега, дивовижно працелюбного і жертвовного організатора націоналістичної справи.

Коли похитнулася імперія і перед українським народом відкрилася Надія і широка дорога до національної Свободи і державницького Самоствердження, саме перші статті і книжки Василя Іванишина означили цю надію і цю дорогу світоглядними принципами та ідеалами націоналізму. Всупереч наївним, але тоді популярним, програмам по-народницьки виховної української націонал-демократії, всупереч колосальній привабливості і нав'язливості західного космополітичного лібералізму, всупереч спокусливо-прагматичним програмам доморощених соціалістів і соціал-демократів, Він вперто вірив у містику націоналізму і розумно креслив стратегію націоналістичної боротьби. У по-своєму складний і небезпечний період демократичної демагогії і соціального популізму Він несхитно формував молодий націоналістичний рух на засадах філософії християнського ідеалізму, національного традиціоналізму і волюнтаризму як єдину запоруку збереження в Нації високого рівня духовності і характерності, політичної відповідальності.

Шляхетність і щирість натури, могутній інтелект, велика здібність до діалогу і спільного пошуку істини зробили Василя Іванишина «людиною-ядром», «людиною-порадником», «людиною-принципом» для тисяч і тисяч українських патріотів і наці-

оналістів – представників інших народів. Протягом 1990-х років Він безнастанно зустрічався з різними політичними діячами й активістами, дебатував і переконував, запалював і надихав на Дію. З усієї сили прагнув відродити націоналістичний рух у таких формах і на такій морально-ідейній основі, яким його створила героїчна ОУН у славні і жертвовні 1930-40-і роки. Не все вдалося здійснити, не всіх вдалося переконати...

Здобувши собі авторитет як практичний теоретик сучасного українського націоналізму книжками «Українська церква і процес національного відродження», «Нація. Державність. Націоналізм», численними статтями і брошурами, відродивши ідейно-духовні традиції Дмитра Донцова, Степана Бандери, Ярослава Стецька та інших визначних ідеологів націоналізму в сучасній публіцистиці, Василь Іванишин у 1993 р. узявся творити молодіжну націоналістичну організацію орденського типу. Так поставла Всеукраїнська організація «Тризуб» ім. Степана Бандери. Незмінним ідейним Провідником нашої організації друг Василь був і залишиться назавжди.

За довгі роки спільної боротьби і випробувань Покійний став для нас, сотень молодих націоналістів, справжнім Батьком: мудрий, співчутливий, розрадливий і водночас безмежно заряджений на високе, на героїку і національне самоствердження! Усе це формувало і виховувало нас щодень – у спілкуванні з ним чи при роздумах над його порадами та ідеями. Людина великого серця, Він грів нас своєю любов'ю до нації і вірою в її величне майбутнє.

За неповні 14 років «Тризуб» ім. Степана Бандери разом з Василем Іванишином пройшов різноманітні шляхи гарту і ширення національної гідності. У цих змаганнях збраталися тисячі сердець молодих українських націоналістів. Сьогодні ми з безмежною вдячністю і відданістю клянемося завжди і всюди служити Твоїй Ідеї, Друже Провіднику! Клянемося нести прапор боротьби крізь всі випробування і бурі, які ще можуть захлиснути нашу землю і охопити українську націю. Твоя смерть ніколи не стане для нас сумнівом чи ваганням, ні, вона вже стала для нас новим закликом і спонукою до Чину!

Якраз напередодні Твоєї смерті відбулася спеціальна міжнародна політична конференція, результатом якої стало утворення Міжнародного антиімперського фронту, що об'єднав націоналістичні сили різних народів – від Кавказу для країн Балтії. Нехай це останнє Твоє дітище буде тим заповітом, що назавжди увічніть Твою Справу, якою Ти горів і згорів до кінця!

*Центральний Провід ВО «Тризуб» ім. Степана Бандери
2007 р.*

ВІРИМО В НЕВМИРУШІСТЬ ІДЕЙ ТВОЇХ (пам'яті Василя Іванишина)

Прощання і Вічність, Сум і Надія – ці знакові категорії людського буття ніколи так щемко не протинають душу і серце, як в момент втрати дорогої людини.

8 травня 2007 року відійшов у Вічність наш колега, доцент кафедри теорії та історії української літератури, прекрасний педагог і самобутній вчений, великий Громадянин і Майстер Слова, життєлюб і оптиміст – Василь Іванишин. Відхід цієї людини для усіх нас – викладачів-науковців, студентів, патріотичної громадськості Дрогобича і всієї України – позначив віху періоду, коли ми відчували і по-різному переживали радість і піднесення, захоплення і натхнення від Його дум і писань, Його дій і змагань. За останнє двадцятиліття, відколи в країні запанувала свобода слова, жоден інший науковець Дрогобицького педуніверситету і мешканець нашого міста так не зацікавлював громадськість України своїми ідеями і полум'яним словом, гостротою наукової та політичної аналітики, високим патріотизмом, як Василь Іванишин. Його чудові книжки – «Українська Церква і процес національного відродження», «Мова і нація» (у співавторстві з Ярославом Радевичем-Винницьким), «Нація. Державність. Націоналізм», «Непрочитаний Шевченко», політологічні брошури – ставали подіями всеукраїнського значення і популярності. Жоден мислячий українець, націоналіст не пропускав блискучих думкою і стилем статей Василя Іванишина.

Від першого дня послаблення тоталітаризму в СРСР, відколи в Україні завирувало громадянське життя, Василь Іванишин неодмінно перебував на вістрі ідейної боротьби, у буремних потоках національного і культурного піднесення: переконував і вболівав, діяв і організовував, застерігав від хибних кроків і мобілізував на кардинальні, ефективні прориви. Він був з українською творчою інтелігенцією, коли та будила пригасле в умовах несвободи національне сумління, він був з Українською Церквою, коли та воскрешала національну душу і виводила народ на шлях до Бога,

він був з українською молоддю, коли та бунтувалася проти деспотії і несправди, він був з новоствореними українськими політичними силами, що руйнували імперію і боролися за національну свободу, – і всюди залишив щирість своїх переконань, вкарбував мудрість стратегічних порад, життєствердну волювитість свого характеру.

У 1991 р. разом з побратимом Петром Бобиком Василь Іванишин заснував перше незалежне патріотичне видавництво – фірму «Відродження». Плоди цієї діяльності – це мільйонні накладки ідейних книжок, це якісне ширення українського слова і культури, це творче об'єднання цілої групи українських інтелектуалів. Видавнича фірма «Відродження» назавжди увійшла в історію України як незнищенне середовище утвердження свободи і гідності українця.

Найважливішим дітищем своєї діяльності Покійний уважав створену, виховану й натхнену ним молодіжну націоналістичну Всеукраїнську організацію «Тризуб» ім. Степана Бандери. Тут гартувалася молодь з усіх регіонів України, тут вона піднімалася до висот справжнього національного служіння і жертвності. Сьогодні ця організація, через виховання в якій пройшли тисячі молодих людей, зайняла своє важливе місце в українському націоналістичному русі і надійно стоїть на варті України.

Понад 10 років систематичний роз'їздів Україною, постійна участь у різноманітних політичних акціях, полеміки, зіткнення з політичними опонентами, недоспані ночі і надмірні морально-психологічні напруження виснажували нервову систему і підривали здоров'я. А він був таким, що не вмів віддавати себе справі тільки наполовину, тільки частково. Він горів нею, безмежно любив своїх побратимів і жертвував заради Ідеї усім – родинним затишком, кар'єрою, часом, творчим потенціалом і, найстрашніше, – здоров'ям. Мужньо йшов крізь павутиння і бруд обмов, підступів, нищості і заздрості, які щедро дарували йому сіренькі люди. Йшов, як личить їти Націоналістові.

Син селянина із Самбірщини, інтелігент у першому поколінні, Василь Іванишин був справжнім втіленням шляхетності духу та інтелектуального горіння. Пройшовши складний шлях юнаць-

ких шукань, він закінчив Дрогобицький державний педагогічний інститут імені Івана Франка вже у віці зрілої людини. Спочатку утверджував себе як публіцист і літературний критик. Саме у цій сфері здобув собі ім'я як майстер слова і тонкий аналітик, проникливий інтерпретатор красного письменства. Виховав плеяду молодих талантів і відкрив перед ними дорогу для творчих звершень. Мріяв викладати українську літературу, але з різних причин довго довелося чекати на можливість говорити з молоддю про найулюбленіше, про найсакраментальніше в українській культурі. Мав блискучий талант риторики, логічності викладу, глибини і широти узагальнення. І тому його лекції так заворожували, давали стільки насолоди, образності мислення, дотепу, здорового критицизму. А головне, чарували дивовижним умінням формувати в студентстві національний світогляд, будити національну гідність, оцінювати світ і прекрасне в культурі крізь призму національного зростання. У цьому плані Василь Іванишин, можливо, справді залишиться незамінним в нашому університеті.

У ці дні, коли над світом лунає благодать Христового Воскресіння, громада Дрогобича і колектив Дрогобицького педагогічного університету прощаються з Великою Людиною, прощаються і вірять що її думи і заповіді, її натхнення і мрії ще роки і роки служитимуть Україні, українській науці і культурі.

У ці дні ми щиро співчуваємо родині Покійного, його сім'ї – дружині, дітям, онукам – зразковій сім'ї християнського благочестя і громадянського служіння.

Мир душі Твоїй, Колего, Друже, Патріоте!

***Друзі і колеги з філологічного факультету
Дрогобицького державного педуніверситету ім.І.Франка.***

2007 р.

Леся Кравченко

“УМИРАЮТЬ МАЙСТРИ, ЗАЛИШАЮЧИ СПОГАД, ЯК РАНУ...”

Того теплого травневого ранку ніщо не віщувало біди. І сонце щедро зігрівало землю теплом, і в сонячних променях розквітали пишним цвітом вишні та яблуні, і серце раділо тій неземній красі. Як ніколи, хотілося жити, творити і любити.

І раптом у цю божественну благодать, у цей світовий спокій чорним птахом увірвалася страшна звістка – **Василь Петрович Іванишин** у реанімації. Разом із нею серце заповонило жажливе почуття тривоги за цю прекрасну Людину. Відганяючи від себе страшні думки про небезпеку для життя цієї близької людини, подумалося, що, можливо, це лише перший дзвіночок-попередження, що все уладнається, що в житті кожної творчої особистості, яка не жаліє себе і працює на грані своїх фізичних можливостей, настає момент, коли необхідно підлікуватися, відпочити тиждень, другий, щоб з новими силами продовжити свою щоденну боротьбу. При цьому завжди залишається велика надія на наших лікарів.

Але для такої творчої особистості, палкого борця за справедливість, як Василь Петрович, ніколи не було багато часу для себе, а тим паче, щоб «відпочивати» по лікарнях, бо ще стільки потрібно було встигнути.

Пригадалося, як кілька днів тому, Василь Петрович, виступаючи на святі «Останнього дзоника», сказав, що для нього є «нестерпним розставання зі студентами-випускниками, в яких усі викладачі філологічного факультету упродовж п'яти років вкладали свою душу і знання, але скільки ще не додано, не пояснено, не розказано. А час, на жаль, так скоро летить».

Пригадалася і остання нещодавня розмова на кафедрі світової літератури, де він завжди був своїм, рідним, близьким. Пригадуються його слова, що «стільки прекрасного є на світі, такі чудові є книжки, які б усі хотілося перечитати, бо вони того варті, але, життя, на жаль, таке коротке. Не встигнеш і оглянутися».

Людина надзвичайно великого багатства душі, незламного духу і сили волі, тонкий знавець української літератури і культури, історії і політики, талановитий журналіст і педагог, Василь Петрович Іванишин належав до тих викладачів Дрогобицького державного університету, в який він вступив молодим юнаком, у стінах якого відбувалося формування і становлення його особистості, його непересічного таланту і професіоналізму. Він завжди переймався і жив проблемами університету і факультету, радів і пишався перемогами і здобутками своїх колег, своїх учнів і дітей, болісно переживаючи й перебираючи на себе відповідальність за найдрібнішу їхню невдачу.

Блискучий літературознавець, критик і теоретик літератури, автор численних праць з історії та теорії української літератури, культури, політичної аналітики і проблем церкви Василь Петрович горів на лекціях, конференціях, диспутах, зборах, заворожуючи своїм талантом і надзвичайною магічною силою слова. Він завжди був у центрі подій, у вирі пристрастей, віддаючи своє життя, згораючи доостанку, висувачи на перший план громадське, залишаючи лише крихти часу для особистого життя, для своїх дітей і внуків.

В.П.Іванишин належав до тих викладачів, яких найбільше поважають студенти, поважають за високий професіоналізм, за глибокі знання, за неймовірну любов до свого предмету – української літератури, намагаючись запам'ятати кожне його слово, намагаючись збагатитися хоча б часточкою такої доброти, щирої душі, що прагнула справедливості, добра і щастя для всіх на цій грішній землі. Він завжди намагався підтримати у скрутну годину щирим словом і ділом, порадити і розрадити. До нього тягнулися, до нього йшли за порадою, до його слів прислухалися, бо не було у них фальші, лицемір'я, злоби, задрощів.

Він був блискучим лідером, якого поважали за розум і талант, за великий потенціал борця і порядність, і завжди зустрічали шквалом оплесків і тамували подих, вслухаючись у кожне його слово. Він болів життям України загалом і Дрогобищини зокрема, він переживав у глибині душі найменші поразки і невда-

чі. Він був Людиною сталеної волі, але серце не змогло вмістити масштабів світового болю...

Неочікувано чудовий травневий день раптом затьмарився, небо потемніло, розверзлося і розридалося. І в цей момент не стало більше Василя Петровича. Шквальний вітер і дощ нещадно збивав ніжний вишневий і яблуневий цвіт, протестуючи проти того, що у Вічність відходить Людина, якій би жити і жити, творити, боротися і любити. А мені хотілося кричати: “НІ! НІ! НІ! Боже, зупини цю мить, поверни його на землю, яку він так щиро любив і благословив. Ще стільки не створено, не написано, ще стільки зустрічей не відбулося, ще такі маленькі внуки. Поверни його, Боже! Він так потрібен нам тут, його підтримка, його посмішка, його слово...”

Так нежданно, так рано відійшов у вічність Майстер, залишаючи таку болючу рану в серці. А небо ридало разом із душею, і холодні краплини дощу зливалися з гіркими сльозами втрати, розпачу і болю.

2007 р.

Петро Мацан

ПРОЩАЛЬНЕ СЛОВО

У вівторок, 8 травня, автор цих рядків і тисячі наших співвітчизників, які усвідомили свою національну приналежність і прониклися почуттям обов'язку перед пам'яттю мертвих, сутністю живих і за майбутнє ненароджених українців, стали сиротами. Несподівано обірвалася нитка життя нашого ідейного лідера, Великого Українця Василя Петровича Іванишина.

На жаль, приголомшлива звістка, пекельний біль від незмірної втрати, що спаралізовує серце і розум, не дають змоги опанувати почуття і думки, щоби, прощаючись з Тобою, дорогий Учителю, сказати нашим читачам те, що передусім належить сказати.

Твоя присутність у цьому світі зробила нас сильнішими, зміцнила нашу віру в досягнення Великої Української Мети. Але, на жаль, нам сьогодні не вистачає сили духу і волі, щоби зібратися з думками. Нам нелегко пережити цю катастрофу. Саме так – катастрофу.

Один із вірних твоїх учнів, сповіщаючи нас сумну звістку, так і сказав: «Катастрофа». Не горе, не біда, а катастрофа.

І це, напевно, не перебільшення. Бо на небосхилі згасла не просто зірка. Згасло світило, яке осявало в своїй хаті шлях до своєї правди і сили, і волі.

Осучаснивши непересічну спадщину Степана Бандери, інших теоретиків національно-визвольних змагань, Ти вручив нам зброю, за допомогою якої можна збудувати українську Україну, зберегти велику націю у просторі й часі.

Ти був не просто творцем націопротестантських ідей. Створивши Всеукраїнську організацію «Тризуб» імені Степана Бандери, Ти став плугатарем і сіячем, який невтомно борознив і засівав плодотворними ідеями Велику Україну.

Твої праці з теорії національно-визвольних змагань викликали щораз більше зацікавлення не тільки в співвітчизників, які усвідомили свою національну приналежність, але й в інших підневільних народів. Твої гостро-публіцистичні, глибоко аналітич-

ні розвідки перекладалися російською, білоруською, англійською і навіть арабською мовами, а відтак допомагали і допомагатимуть поневоленим націям у боротьбі за свободу.

Для Тебе не існувало численних земних богів і божків, яких свідомо чи несвідомо повсякчас плодив інфантильний чи меркантильний український політикум. Відтак Тебе поспішили зарахувати до ворогів українського народу і навіть, що називається, піддати анафемі.

Тобі вистачило сили і мужності пройти крізь ці випробування. Ти розумів, що разом із тобою проходить випробування і багатомільйонна нація, яка за декілька століть втратила імунітет державності.

Божий млин перемолов ці сум'яття. Сьогодні ті, хто готовий був почепити на твою світлу голову терновий вінок, називають Тебе Пророком. Бо Твої невітшні прогнози, на жаль, справдилися один до одного.

Ти великодушно пробачив своїм кривдникам, бо усвідомлював, що не відають, що творять.

Учора Всевишній випробував Тебе, а сьогодні, забравши Тебе в кращий світ, випробовує нас, Твоїх учнів.

Ти щиро радів кожній нагоді, яка дарувала Тобі можливість вивести на ту високу дзвіницю, з якої Ти дивився на український світ, хоч одне Боже створіння. Тих Божих створінь сьогодні – легіони.

Кожен, кому завдяки Тобі пощастило запізнати істину національного буття, уже не зверне з того твердого шляху, який веде до правди і справедливості, який уможливорює людині стати Людиною, українцеві Українцем (великим, а не малим), грішнику Праведником.

Серце терзає несамовита біль. Єдиним, що зігріває заскочену катастрофою душу, є те, що кожен із Твоїх учнів підготовлений іти Твоїми слідами.

Спи спокійно, дорогий Провіднику, Учителю, Друже. Прапор української національної ідеї, який ти підняв і мужньо ніс крізь роки українського лихоліття, у надійних руках.

2007 р.

Петро Іванишин

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНО-ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ: РОЛЬ ВАСИЛЯ ІВАНИШИНА

Поняття національно-екзистенціальної методології усе міцніше і глибше проникає в гуманітарну свідомість сучасного покоління, формуючи ефективні метадискурсивні типи. Ідеї ж її уже віддавна структурують українське, і то не лише наукове, мислення. Можлива спірність цього висновку долається двома переконливими фактами.

По-перше, якщо під методологією будемо розуміти не лише окрему науку про методи дослідження чи сукупність методів тієї чи іншої студії, а й щось інше. Безпосередньо на те інше вказують, наприклад, розмірковування відомого українського вченого Леоніда Білецького, що стосуються вагомості методології, котра і “виробляє звичку до критичного мислення”, і, “надаючи нашому мисленню якнайбільшої концентрації думок.., робить наші конклюзії очевидними не лише для нас самих, але і для других”, і, “узагальнюючи принципи досліду, ...підготовлює ґрунт задля якнайскорішого й якнайлегшого зрозуміння один одного”¹. Важливими видаються також міркування класичних філософів про роль “регулятивних ідей” чи обґрунтування онтологічними герменевтами вагомості “передсуджень” у процесі пізнання. Таким чином, варто окреслити методологію також і як *систему регулятивних принципів наукового чи художнього мислення, і як ідейно-наукову основу світогляду митця чи дослідника, і як ідейно-світоглядне ядро логічної матриці наукового пізнання та інтерпретації літературних явищ*.

Інший момент, який варто враховувати, і який уже отримав певне висвітлення у фаховій літературі, стосується того факту, що окреслена методологія – як система націоцентричних передсуджень, чи регулятивних ідей, – має в українській культурі

¹ Білецький Л.Т. Основи української літературно-наукової критики / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів та приміт. М.М.Ільницький. – К.:Либідь,1998. – С.33.

довгу традицію. Йдеться про закоріненість її, як і будь-якої іншої методології, у певній філософії. У нашому випадку – у *філософії національної ідеї (націософії)*, конкретніше, в *ідеології та філософії українського націоналізму*, яку від Тараса Шевченка так чи інакше розвивали О.Кониський, О.Пчілка, Т.Зіньківський, І.Франко, М.Міхновський, В.Липинський, Д.Донцов, Ю.Вассиян, М.Сціборський, Ю.Липа, Є.Маланюк, С.Ленкавський, О.Ольжич, С.Бандера, Я.Стецько та ін. Не слід забувати також про типологічні подібні інокультурні націософські досвіди, що враховуються націоекзистенціальною епістемологією: Гердер, Руссо, Фіхте, Шлейєрмахер (Шляйєрмахер), Мадзіні, Маміямі, Манчіні, Ніцше, Карлайл, Дільтей, Вебер, Гайдеггер, Юнг та ін. Окреме місце займає постійний діалог із націологією (Старосольський, Бочковський, Ребет, Янів, Шлемкевич, Сміт, Андерсон, Хюбнер, Гантінгтон, Шпорлюк, Касьянов та ін.).

Тому не буде надто сміливим ствердити, що ця методологія так чи інакше використовувалась та розвивалась, щоправда, переважно в імпліцитному плані, у низці художніх, філософських, наукових та суто літературознавчих досвідів. Цьому підтвердженням є передусім класичні літературологічні праці таких відомих авторів, як: О.Кониський, І.Нечуй-Левицький, Б.Грінченко, О.Потебня, І.Франко, Леся Українка, А.Кримський, Д.Донцов, Є.Маланюк, Ю.Липа, О.Ольжич, О.Теліга, ранні У.Самчук та Ю.Шерех, В.Янів, Ю.Бойко та ін. Не випадково, ця методологічна традиція стала провідною, і в наш час її з більшою чи меншою мірою послідовності та усвідомлення застосовують І.Денисюк, М.Жулинський, В.Дончик, Г.Сивокінь, С.Андрусів, Л.Сеник, Т.Салига, Г.Клочек, Вал.Шевчук, О.Пахльовська, Н.Шумило, С.Квіт, С.Хороб, О.Баган, Н.Зборовська, О.Вертії, Я.Гарасим, В.Пахаренко, Л.Йолкіна та ін.

Що ж маємо на увазі, коли пробуємо рефлексувати у гносеологічному плані над органічними основами нашого мислення, над тим, що називаємо **національно-екзистенціальною методологією**? А йдеться про “гуманітарну методологію націозахисного типу, яка являє собою іманентну українській герменевтичній традиції систему регулятивних принципів національного мислення,

ідейно-наукову базу національного світогляду, що впливає з класичної філософії національної ідеї та онтологічно-екзистенціальної інтерпретації сенсу національного існування і спрямована на освоєння, вивчення і захист буття нації”². Це остаточне і найбільш повне визначення 2007 року належить українському вченому, філософу та громадському діячеві Василеві Іванишину (1944-2007), який власне перший в українській гуманітаристиці дав дефініцію та у філософському й методологічному сенсах окреслив концепцію національно-екзистенціальної методології.

Щоб належним чином оцінити пройдений гносеологічний шлях та роль В.Іванишина у розвитку націоекзистенціальної методології, а значить розвитку сучасних гуманітарних наук (передусім, літературознавства, політології, лінгвістики, історіософії та націології), варто бодай в ключових моментах простежити шлях формування його методологічної системи. Це ж повинно посприяти і кращому усвідомленню теоретичної структури досліджуваного інтелігібельного феномена, і вивченню його діахронії, і можливого використання у дослідницькій практиці. Окремого вивчення потребує загальна історіографія національно-екзистенціальної методології та її суголосність іншим епістемологічним концепціям: історіософії Віко, Гердера, Карлайла і Шпенглера, класичній герменевтиці Шлейєрмахера і Дільтея, численним теоріям романтичних філософів та вчених європейських народів, етнопсихології Лебона і Вундта, онтологічно-екзистенціальній інтерпретації Мартіна Гайдеггера, філософській герменевтиці Ганса-Георга Гадамера, постколоніальній інтерпретації Саїда, Дюрінга і Томпсон, христології Честертона, Толкіна та Еліота, архетипній теорії Юнга і Ноймана, етнометодології Гаролда Гарфінкела та ін.

Насамперед варто врахувати декілька важливих моментів культурно-історичного та суб’єктивно-психологічного планів, що вплинули на формування наукового мислення В.Іванишина. По-перше, його становлення припало на два складні періоди в історії України: окупація російсько-радянською імперією та непевний у державотворчому сенсі постколоніальний період Незалежності. Тому природно, що системотворчою ідеєю у його сві-

² Іванишин В. Тезаурус до курсу “Теорія літератури”. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 2007. – С.58.

тогледній та аксіологічній базі до кінця життя була національна ідея, що спонукала до активної громадсько-політичної позиції у сенсі здобуття та розбудови української національної держави. По-друге, В.Іванишин належав до давнього україноцентричного роду, в якому, як і в більшості селянських родин Галичини, культивувались традиційні національні та християнські цінності, особливо ідеї національної гідності, відданості Українській греко-католицькій Церкві та героїчності національно-визвольної боротьби. Формуванню світогляду та активістичного характеру сприяли також і схильність до теоретичного філософського мислення, й поглиблене студіювання української та світової націоцентричної традиції, й активна участь у націоналістичному русі.

Початок методологічних шукань був покладений ще у молоді роки, передусім студентські, коли під впливом батька (члена ОУН Петра Іванишина (1906-1974)) та ідей шістдесятництва і дисидентства відбуваються систематичні пошуки виходу за навіязану колоніальним режимом “єдиноправильну” марксистсько-ленінську методологію. Нонконформістські пошуки охоплювали усе доступне на той час у радянському інформаційному просторі: класичну філософську спадщину, українську традицію (передусім художню), новітні методи (передусім структуралізм). Наприкінці 1980-х років, в часи послаблення режиму за часів горбачовської “перебудови”, стало можливим поневоленим націям наполегливіше боротися за свої права. З 1987 року Василь Іванишин активно включається у національно-визвольну боротьбу в русі так званих “неформалів”, обороняє права української мови, бореться за легалізацію УГКЦ, деміфологізує компартійні стереотипи, утверджує потребу комплексного національного відродження у власній українській державі. Паралельно йде процес осмислення ідейних основ власного мислення та світогляду як сутнісно національних, націотворчих систем.

Як наслідок практичної громадської роботи, у 1990 році з’являються друком дві книжки, що згодом багато разів перевидавались. Ідеться про історіософську розвідку “Українська Церква і процес національного відродження”³ (що вийшла в лю-

³ Іванишин В. Українська Церква і процес національного відродження. Матеріали до вивчення дисциплін гуманітарного циклу. – Дрогобич, 1990. – 42с.

тому) та видана у серпні лінгвонаціологічна “Мова і нація”⁴ (у співавторстві із давнім другом, відомим мовознавцем Ярославом Радевичем-Винницьким). Ці роботи – абсолютно класичні зразки національно-екзистенціальних досліджень – переконливо свідчили про націоцентричний тип гуманітарного мислення, що зумовив їх постання, але вони ще не містили осмислення теоретичних основ цього мислення. Причому, що саме у цей час, в другій половині 80-х, в усних розмовах, бесідах, лекціях та консультаціях В.Іванишин починає активно обговорювати з друзями та учнями термін та основні риси національно-екзистенціальної методології.

Прикметно, що вже восени 1990 року (з 30 жовтня по 2 листопада) Василь Іванишин виступає у Києві на всесоюзному теоретичному семінарі “Кієво-Печерська лавра та її місце в історії вітчизняної духовної культури XI – XVII ст.” із доповіддю “Петро Могила і Кієво-Могилянська Академія: проблема корекції методологічної бази пізнання й оцінки явищ”. Невдовзі він переробляє цю доповідь і друкує в газеті “Радянське слово” під назвою “Світогляд нації”⁵. Мабуть, тут вперше сформульовано поняття та викладено теорію національно-екзистенціальної методології.

Щоб об’єктивно, в сутнісних рисах зрозуміти такий історичний феномен, як суперечлива діяльність Петра Могили, автор попередньо дає експлікацію та диференціацію політико-ідеологічного та наукового пізнання, з метою увиразнення потреби у методології історії, а також аналізує основні типи окреслень Могили у різних історичних школах і приходять до висновку про їх неповноту і тенденційність. Це дозволяє йому запропонувати свій власний ракурс розгляду історичної проблеми: “Та особливо різко змінюється (у порівнянні зі звичним, стереотипним) образ Петра Могили, його епохи, нашої історії взагалі, якщо стати на позиції **національно-екзистенціальної методології**, тобто такої, одним із фундаментальних принципів якої є завдання збереження, буття і розвитку нації. Вона передусім дає можливість помітити, класифікувати й осмислити факти, які оминали імперські чи

⁴ Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Методичні матеріали про місце і роль мови в національному відродженні України. – Дрогобич, 1990. – 32 с.

⁵ Іванишин В. Світогляд нації // Радянське слово. – 1990. – 30 листопада.

“відомчі”, вузько-тенденційні історіографії, належно й об’єктивно оцінити їх – за причинами, роллю і наслідками в долі народу, а не за лакейською звичкою догодити владі імущому...”

Свою студію В.Іванишин підсумовує вагомими наукологічними та методологічними спостереженнями, які чітко виражають передструктури національно-екзистенціального мислення: “Наука – автономна і суверенна галузь людського духа, метою якої є добування істини на шляху пізнання. Тільки такою вона може бути корисна нації, і в інтересах нації – мати науку, яка служить істині, а не якіїсь, навіть “найпередовішій”, соціальній групі.

Зорієнтованість на проблеми виживання, розвитку і процвітання народу дає науці імунітет від підпорядкованості чужим, груповим чи суб’єктивно-кон’юнктурним інтересам, стимулює її до максимально енергійних пошуків істини, найоптимальніших шляхів розвою в усіх сферах буття народу. (...)

Отже, вироблення національно-екзистенціальної методології, послідовне дотримання в наукових дослідженнях її принципів веде не до того, щоб наука фальшувала істину в інтересах власної нації, а щоб вона давала народові об’єктивну картину минулого і сучасності, була справді розвинутою і здоровою свідомістю нації, основою її світогляду”.

Саме наука, базована на націоекзистенціальних регулятивних ідеях, на думку автора, “ніколи не стане знову знаряддям денаціоналізації в чужих руках і не збайдужіє до долі народу на манівцях космополітизму. І тільки такої науки (і не лише її!) народові не замінить ніщо – ні чуже, ні нав’язане замість свого «вселюдське»”. Для обґрунтування своїх положень методолог доречно цитує відому методологічну максиму Івана Франка із праці “Поза межами можливого”: “Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими «вселюдськими» фразами покрити своє духове відчуження від рідної нації”.

Взимку 1990-1991 років Василь Іванишин виступив ініціатором видання першої збірки творів відомого дрогобицького

дисидента, християнського публіциста Мирослава Мариновича. Причиною стали не лише особисте знайомство та своєрідна мода на підтримку дисидентів, а передусім бажання підтримати загальнокультурний антикомуністичний наступ, потужно оприсутнений у переддень Незалежності. На жаль, численні знамениті друзі чомусь відмовили пану Мирославу у написанні передмови до його вибраного, а тому В.Іванишину довелось стати не лише видавцем та редактором-упорядником, а й автором розлогого вступного слова.

Передмова “Голос із вершин духовності”⁶ перетворюється на глибоку культурологічну розвідку (не випадково на радіо “Свобода” їй було присвячено цілу передачу). У ній осмислюється феномен дисидентства взагалі та творчість М.Мариновича зокрема з усіма перевагами такого типу творчості, але не приховуючи й очевидних уже в той час недоліків (пов’язаних, наприклад, із сповіданням низки позанаціональних, космополітичних ідей, що уже пізніше призвело до лібералістичного спотворення християнської духовності та національної ідеї⁷). В епіцентрі методологічної бази цієї роботи знову-таки національно-екзистенціальна інтерпретація як надійний спосіб наукового пізнання. На початку передмови редактор-упорядник здійснює методологічну актуалізацію, зауважуючи, що “об’єктивні праці” у сфері вивчення історичних феноменів та закономірностей з’являться лише тоді, коли “українська історіографія зможе ґрунтуватися на національно-екзистенціальній методології, тобто коли буде керуватися не нав’язаними їй «зверху» чи «збоку» ідеологічними приписами, а строго науковими фундаментальними принципами пізнання, коли одержить можливість і відвагу оцінювати історичне явище чи особу за реальним внеском у справу збереження, захисту та розвитку власного народу”⁸.

⁶ Іванишин В. Голос із вершин духовності // Маринович М. Україна на полях Святого Письма. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 1991. – С.6-18.

⁷ Детальніше див: Іванишин П.В. Аберация християнства, або Культурний імперіалізм у шатах псевдохристології (основні аспекти національно-екзистенціального витлумачення): Монографія / Іл. Г.Доре. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 2005. – 268с.

⁸ Іванишин В. Голос із вершин духовності... – С.6-7.

У 1992 році виходить етапна, найбільш важлива для розвитку його ідей монографія Василя Іванишина “Нація. Державність. Націоналізм”⁹, системність і масштаб якої Георгій Касьянов небезпідставно окреслив терміном “ідеологічна”. Справді, ця синтетична робота поєднала у собі низку гуманітарних напрямків осмислення, найосновнішими з яких стали політична філософія та політологічна аналітика (на тлі історії, державознавства, історіософії, культурології, націології, етнопсихології тощо). На відміну від попередніх праць, автор відводить їй у праці чимало місця й уперше чітко вказує на поєднання в її епістемологічній матриці християнської та власне національної ідей, а також вказує на генезу націоекзистенціального способу мислення.

Так уже на початку книжки ми спостерігаємо уточнене окреслення цієї методологічної системи: “Підставою аналізу минулого й сучасності тут є національно-екзистенціальна методологія, філософські презумпції, гносеологічні евристики та аксіологія якої верифіковані з християнством та ідеєю свободи народу і яка зобов’язує осмислювати дійсність передусім у категоріях захисту, відтворення і розвитку нації. Бо історія переко­нує: усяке, навіть найменше і, здавалося б, вигравшне відхилення в українській суспільно-політичній теорії та практиці від християнського максималізму і національної ідеї неминуче веде до трагічних світоглядних і політичних помилок, за які нація роз­плачується кров’ю і рабством”¹⁰. У середині праці цілком справедливо (і це підтверджують інші дослідження) вказується на Тараса Шевченка як основоположника національно-екзистенціальної методології: “У творчості Шевченка, – зазначає автор, – закодована і потребує лише логічного переко­дування, наукової експлікації довершена національно-екзистенціальна методологія мислення, тобто мислення в категоріях захисту, розвитку і процвітання нації, особистого і суспільного чину в ім’я її свободи й утвердження”¹¹.

⁹ Іванишин В. Нація. Державність. Націоналізм. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 1992. – 178с.

¹⁰ Там само. – С.6.

¹¹ Там само. – С.122.

Згодом систематичні стреси та перевтома призвели до нервового виснаження, що тривалий час унеможливило Василю Іванишину систематичну інтелектуальну роботу. Хвороба трохи відступає аж наприкінці 1990-х. Відтоді з'являється низка книжок, статей, політичних програм тощо зі сфери, за авторським окресленням, “націоналістичної політології”, в яких можемо спостерігати застосування практики національно-екзистенціального мислення стосовно політичної дійсності. Найбільш помітними серед них стали: “Українська ідея і перспективи націоналістичного руху” (2000), “Село і вибори-2002” (2002), “Вибір нації-2002: Голосуємо за особу чи за ідею?” (2002), “На розпутті велелюднім...” (2003), “Програма реалізації української національної ідеї у процесі державотворення” (2003), “Кримський вузол” (2005), опублікована посмертно “Національна громада” (2007). Цей же тип творчої реалізації націоцентричного мислення можемо віднайти у літературознавчому дослідженні останнього роману Романа Іваничука “Вогненні стовпи національного подвигу” (2002), фейлетоні “Жреці імпрези” (2003) чи філософсько-христологічному роздумі “Рецепція Благовістя” (2006).

Однак продовження теоретичної експлікації основних елементів національно-екзистенціальної методології, остаточно їх формулювання можемо віднайти у наукових, передусім педагогічних і літературознавчих працях В.Іванишина. Ключова роль тут належить роботам, прямо пов'язаними із теорією літератури. Йдеться про навчальний посібник (написаний у співавторстві протягом 1999-2001 рр.) “Пізнання літературного твору” (видааний у 2003), теоретичну і мистецтвознавчу розвідку “Непрочитаний Шевченко” (2001), програми курсів “Теорія літератури” (2001) та “Вступ до літературознавства” (2005), словник “Тезаурус до курсу «Теорія літератури»” (2007), великий курс лекцій “Теорія літератури”, написаний на базі націоекзистенціальної аналітики протягом 2005-2006.

Одним із найважливіших теоретичних елементів, який структурує національно-екзистенціальний герменевтичний процес, стає пояснений у цих працях *національний імператив*. Кла-

сичним художнім прикладом його може бути уривок із поеми “Сон” Т.Шевченка:

...Я Богу помолюсь...
 Я так її, я так люблю
 Мою Україну убогу,
 Що проклену святого Бога,
 За неї душу погублю!¹²

У “Непрочитаному Шевченкові” Василь Іванишин уточнює попередні дефініції і вказує, що національно-екзистенціальна методологія “впливає з національного імперативу і зобов’язує до осмислення усіх явищ суспільного життя (у тому числі й художньої дійсності) в категоріях захисту, утвердження і розвитку нації”¹³. А в “Тезаурусі” дає докладне роз’яснення національного імперативу як основної системотворчої ідеї у межах націоекзистенціальної структури переддумок. **Національний імператив** формулюється автором наступним чином: “усе те, що утверджує буття нації в часі і не суперечить релігії (у нашому випадку – християнству), – є добром, а все те, що шкодить нації і релігії, – є злом”. При цьому пояснюється інтерпретаційна функція цього імперативу у межах гуманітарних наук: “У гуманітарній царині, зокрема у літературознавстві, це означає, що, по-перше, позиція дослідника мусить бути верифікована (звірена) з християнством та ідеєю свободи народу; по-друге, науковець зобов’язаний осмислювати дійсність (у тому числі й текстуральну) передусім у категоріях захисту, відтворення і розвитку нації”¹⁴.

Очевидно, що гносеологічні завдання, які ставив перед собою Василь Іванишин, були великі, адекватні масштабів мислення цієї неординарної, багатогранної постаті. Схоже як Фрідріх Аст, Фрідріх Шлеєрмахер чи Вільгельм Дільтей у межах класичної теорії інтерпретації розробляли вчення про герменевтику як універсальну методологію гуманітарних наук, у подіб-

¹² Шевченко Т.Г. Сон // Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 12 т. – К.: Наукова думка, 1990. – Т.2. – С.30.

¹³ Іванишин В. Непрочитаний Шевченко. – Дрогобич: ВФ “Відродження”, 2001. – С.9.

¹⁴ Іванишин В. Тезаурус до курсу “Теорія літератури”... – С.58.

ний спосіб формував собі мету В.Іванишин, прагнучи у перехідний період, коли переважали методологічний колапс, неспіливі пошуки, німічне імітування російської чи західної епістемологічної традиції, скерувати творчість українських теоретиків у напрямі вироблення іманентних українській культурній традиції типів і форм загальногуманітрних методологій. Щоб новітня українська наука творилась передусім виходячи із власних наукових потреб та завдань, із власної філософської традиції, базованої на найвищих шевченківських ідеалах – Бога, України, Свободи. І якщо ми всі тут сьогодні зібралися на цій конференції, значить мета В.Іванишина була не такою вже й нездійсненою. Значить його теоретичні ідеї та принципи можна і треба втілювати в життя.

2008 р.

Богдан Червак

НАЦІОНАЛІЗМ: НА ПЕРЕХРЕСТЯХ ДУМОК, АБО УРОКИ ВАСИЛЯ ІВАНИШИНА

Більше ніж два роки з нами немає Василя Іванишина. Майже кожен, хто з ним був знайомий каже, що так і не змірився із його смертю. До таких належу і я. А тому вихід у світ двотомника відомого літератора, громадського і політичного діяча В. Іванишина «Державність нації» сприйняв як можливість передусім незримого спілкування з людиною, яку глибоко поважав і знав довгі роки.

Книжки, що побачили світ у Тернопільському видавництві «Астон» сповна віддзеркалюють духовний світ та сферу зацікавлень автора. Кожен, хто не полінується прочитати двотомник відчує наскільки непересічною особистістю був автор: він – тонкий цінитель літератури, добрий знавець релігійного й церковного життя, полум'яний публіцист, політолог, ідеолог українського націоналізму.

Власне, роздумуючи над тим, яку грань його таланту зробити аналізом цієї статті, прийшов до висновку, що маю обов'язок написати про націоналізм, у який так вірив В. Іванишин, культивуванням якого займався багато років.

Потреба написати про «націоналізм Іванишина» виникла ще й тому, що про український націоналізм сьогодні говорять чи не найбільше, з одного боку, це свідчить про його актуальність, а з другого, зважаючи на численних adeptів і ворогів, існує повсякчасна потреба виставляння необхідних акцентів. Так, лише побіжний огляд статей на цю тему засвідчує як довільно, спрощено, а то й примітивно розуміють націоналізм окремі автори. Ось, один з них вважає націоналізм «надідеологією», а тому за націоналізм видає лібералізм, консерватизм чи навіть соціалізм. Інший – ставить знак рівності між націоналізмом і расизмом. Ще один, маючи на меті модернізувати чи осучаснити українських націоналізм, вважає за необхідне зрікатися спадщини по-

передників, які начебто «хворіли на тоталітаризм». І так далі і таке подібне...

Найбільш ґрунтовно свої погляди на український націоналізм як суспільний феномен В. Іванишин виклав у найвідомішій своїй праці, яка увійшла до першого тому книжки під назвою «Нація. Державність. Націоналізм». Найголовніше, відзначає автор, це те, що «націоналізм не можна видумати: він – «дух одвічної стихії», який об'єднує людей одного народу в соціальний моноліт ідеєю національної свободи, незалежності, державності. Він передається з покоління в покоління крізь віки не у вигляді теорії, а всіма набутками духовної й матеріальної культури народу, рятує націю в критичні моменти і стимулює її розвиток у час політичного затишшя».

В. Іванишин унікав спрощеного визначення поняття «націоналізм». Натомість пропонує розглядати його на різних рівнях: масово-побутовому, особистісному, суб'єктивно-психологічному суспільному, раціональному, філософському, громадському тощо.

Для нас, очевидно, буде цікавим визначення націоналізму як ідейно-концептуального явища, оскільки найбільше плутанини саме із такою дефініцією. Отже, «націоналізм – це ідеологія національно-визвольної боротьби, національного державотворення чи національно-державного функціонування, яка побудована на приматі національної ідеї в житті народу і яка задоволення індивідуальних та групових інтересів і соціальних потреб громадян ставить у залежність від повноти реалізації ідей національного визволення, державотворення, незалежності».

З огляду на здобуття Україною незалежності автор також вважав за необхідне дати визначення націоналізмові як державній політиці. На державному рівні «націоналізм – це політика забезпечення індивідуальних і групових потреб та інтересів членів суспільства через реалізацію загальнонаціональних інтересів; це політика державних гарантій захисту, умов відтворення і розвитку нації».

Сподіваюся, що зазначені визначення допоможуть уникнути різних спекуляцій довкола питання «А що таке націоналізм?»

Зрозуміло, що В. Іванишин не обмежується лише констатацією визначень, а повсякчасно намагається «вкоренити» націоналізм у сучасну проблематику суспільно-політичного життя, зробити його чинником національного державотворення.

Перше, що впадає у вічі, це чіткість й недвозначність мети, яка виставляється перед націоналістичним рухом: «Наша мета – реалізація української національної ідеї, здобуття, закріплення і розбудова національної держави – держави української нації на українських землях, яка б запевнила українській нації гарантований розвиток, усім громадянам України – всебічну Свободу, Справедливість, Добробут». Ця цитата взята із іншої його праці, а саме «На розпутті велелюднім». Проте у різних модифікаціях вона присутня у більшості статей, що писалися у різні роки. Це свідчення послідовності його як автора і громадянина.

Як відомо, В. Іванишин, не обмежувався теоретизуваннями на тему націоналізму, а був практичним політиком, довгий час очолював Всеукраїнську організацію «Тризуб» ім. Степана Бандери. Думаю, що саме вир політичної боротьби спонукав його до різноманітних уточнень, напрацювання нових ідей, які б сприяли успішній діяльності націоналістичної організації.

Одна з проблем, яка виникла перед націоналістичним рухом, це необхідність руйнації багатьох радянських стереотипів, які змальовують націоналізм як нетерпимість до інших народів, національних меншин. Правда, сьогодні з'явилася інша крайність. Чимало «теоретиків», або, за визначенням В. Іванишина, «теж націоналістів», з дивовижною настирливістю переконують людей, що не українська нація має стати господарем у своїй державі, а якийсь конгломерат без виразного етнічного ядра. З цього приводу В. Іванишин зазначає: «Органічно вписати національні меншини в українське суспільне життя можна буде тільки в українській національній державі, а закласти надійні підвалини спільного майбутнього можна і треба вже зараз – у процесі розгортання боротьби за реалізацію української національної ідеї». А в іншому місці читаємо таке: «Український націоналіст повинен бути кровно зацікавлений у розвитку національних почуттів представників національних меншостей в

Україні, у тому, щоб вони обов'язково ставали націоналістами. Інакше вони стануть явними співниками ворогів нашої національної держави чи скритою «п'ятою колоною» зовнішніх антиукраїнських сил. Для націоналіста національне завжди вище особистого. І якщо представник національної меншини зацікавлений у розвитку свого національного, то йому потрібні для цього права і можливості. Гарантувати їх на нашій землі може тільки українська нація, до того ж тільки при умові власної державності».

Можливо, такі твердження не сприймуться окремими «радикалами» та багатьма «лібералами», але вони, без сумніву, допоможуть реалізувати українську національну ідею.

В останні роки свого життя В. Іванишин багато уваги приділяв розробці концепції національної держави. Переконалий, що його до цього примусила наша політична дійсність. Ідею національної держави сьогодні піднімають на щит багато партій і окремих діячів. При цьому, як правило, кожна чи кожен тлумачать це поняття відповідно до політичної кон'юнктури та власної інтелектуальної підготовленості.

Як апологет національної держави В. Іванишин зазначав, що така держава як політична система може працювати тільки у двох режимах: або на користь народів, або проти народу. В історії і сучасній політичній практиці людства ще не було жодного випадку, щоби в інтересах народу діяла не національна держава. А тому його обурювало, що влада і опозиція в Україні не розуміють цього. «Національна держава – це природне прагнення кожного розвинутого народу, це завершення його політичного самоутвердження, внаслідок якого він стає повноправним і єдиним господарем своєї долі на своїй землі, своєї держави і влади в ній, своєї країни і всіх її ресурсів». На запитання, хто має стояти на чолі цієї держави відповідав: «В національній державі творити закони, керувати суспільством і судити громадян можуть тільки обранці народу – з числа носіїв національної ідеї цього народу. І це право українського народу на національне народовладдя, на формування власної, національної влади і національної керівної еліти має бути узаконене».

А щоб не виникало питань на зразок: «Але ж ми маємо незалежну Україну, то для чого нам національна держава»? – відповідав так: «Національна держава – це держава, у якій не змішуються поняття «права національних меншин» і «претензії колишніх окупантів та колонізаторів» і в якій громадяни інших національностей визнають корінний народ господарем країни, мають не тільки рівні з ними права, але й обов'язки, знають і поважають його мову, закони та історію, мають необхідні умови для свого національного збереження і розвитку, виступають повноважними представниками культури свого народу, а не п'ятою колоною чужих держав і транснаціональних хижаків»

А тепер думайте, чи насправді ми живемо у «своєї» державі? І чи не зарано приспущено прапор національно-визвольної боротьби?

Ще одна особливість творчості В. Іванишина. У своїх книжках, статтях, виступах він чимало уваги приділяв Організації Українських Націоналістів. Скажете, що це не дивина для націоналістичного публіциста. Але ж більшість нинішніх авторів пишуть про ОУН виключно у стилі «ретро», віддаючи данину її славній історії.

Натомість В. Іванишин бачив за ОУН велике майбутнє, розглядав її як невід'ємний і важливий чинник національного державотворення. Більше того, він був переконаний, що без ОУН неможливо організувати дієву політичну силу, яка реалізує українську національну ідею. З цього приводу писав: «Виконати таку консолідуючу і спрямовуючу роль у сучасному політикумі України може тільки національний орден – ОУН. З усіх відомих державотворчих чинників (монархи, аристократія, шляхта-дворянство, буржуазія, інтелігенція, армія, Церква), які ставали ядром і проводом державотворення в країнах Європи, ми не маємо жодного. Але є ще один: це незримий, але дієвий політичний орден. І саме він є в розпорядженні української нації: з народорятівною ідеологією, ефективною організаційною структурою, з колосальним досвідом політичної боротьби, зі славною історією, зі своїми героями і мучениками борні за свободу і державність України».

Його сильно турбував поділ ОУН, який стався у 1940 році. А тому він докладав багато зусиль, щоб у свідомості нації ОУН залишалася єдиною і монолітною: «Насправді ОУН була, є і буде завжди одна, – писав В. Іванишин, – та ОУН, чий світлий образ залишився навіки у вдячній пам'яті народу, та ОУН, яка разом зі своїм народом у важкій боротьбі спливала кров'ю в степах України, на карпатських схилах і по волинських пущах. Але не зрадила, не відступила. І вписала найяскравіші сторінки в історію українського народу».

Не можливо у короткій статті викласти усі думки, міркування, питання і проблеми, яких торкається В. Іванишин у своїй творчості, присвяченій українському націоналізму. Та це і не потрібно робити. Адже тепер кожен українець має змогу зробити це сам.

2009 р.

Богдан Червак

МІСІЯ ОУН У КОНЦЕПТАХ ВАСИЛЯ ІВАНИШИНА

Політична катастрофа, що її зазнали проукраїнські сили під час останніх президентських виборів спонукає до глибшого аналізу суспільно-політичної ситуації та вироблення ефективної моделі поведінки на найближчу перспективу.

Закономірно, що цю проблему передусім намагається розв'язати вітчизняний політикум, зокрема та її складова, яку усунули від влади. Час збігає, а дискусія на тему «хто винен» та «що робити» так і не завершилася позитивним результатом.

Спробуємо глянути на дану проблему під дещо іншим ракурсом, зокрема вийти за межі усталеної парадигми, коли ситуація моделюється виключно під кутом зору інтересів партій. Натомість важливіше і цікавіше проаналізувати нашу дійсність у площині інтересів нації і держави.

З-поміж різних політичних проєктів, в основі яких лежала українська національна ідея, відносно успішним можна вважати лише один, – створення та діяльність у минулому сторіччі Організації Українських Націоналістів. По-перше, цей проєкт проіснував більше ніж вісімдесят років; по-друге, він був і залишається суто ідеологічним проєктом; по-третє, він не втратив своєї актуальності, що засвідчує значна увага до нього з боку різних політичних сил, громадських і державних інститутів, і навіть зарубіжних країн.

Загалом у суспільстві сформовано декілька дуже живучих уявлень про ОУН, її місце і роль в історії.

Найживучіший стереотип. Він був придуманий в ідеологічних кабінетах КПРС з метою дискредитації національно-визвольного руху у XX сторіччі. Для багатьох людей ОУН, це, як правило, колабораціоністська організація, яка у роки Другої світової війни виступала на боці нацистської Німеччини, а її члени боролися із зброєю в руках за так звану «самостійну Україну»,

планували встановити у ній диктаторський політичний режим, який надав би перевагу етнічним українцям та всіляко дискримінував національні меншини, зокрема росіян.

Націонал-демократичний стереотип. Сформувався на зорі новітньої державності як своєрідна відповідь радянським ідеологам. Його творці із середовища націонал-демократів вважають, що ОУН – це яскравий етап боротьби за незалежність України, «світла» сторінка у нашій історії, але не більше.

Врешті, націонал-патріотичний стереотип. Він активно культивується у патріотичному середовищі, яке вважає, що ОУН є «панацеєю» від усіх сучасних політичних недуг, варто лише «оформити» її як партію і вона неодмінно приведе українських патріотів до влади.

Переконаний, усі три стереотипи не віддзеркалюють суті реальної проблеми, є поверховим осмисленням минулого та неадекватного сприйняття дійсності.

Парадокс полягає у тому, що на тлі значного масиву літератури, документів і свідчень про ОУН, так і не вдалося сформувати реальний образ цієї організації, визначити її справжню роль і місце в історії, а головне у сьогоденні.

Навіть побіжний аналіз публікацій на цю тему вказує, що їх автори, не залежно від свої ідеологічних переконань і політичних поглядів, сконцентровані виключно на переказуваннях та інтерпретаціях історичних фактів на які так багата історія ОУН.

Винятком може слугувати наукова і публіцистична діяльність Василя Іванишина, який для власного аналізу застосовував принципи національно-екзистенціальної методології, коли підставою для рефлексій над минулим і осмисленням сучасності виступає християнський максималізм і національна ідея, які зобов'язують сприймати дійсність передусім у категоріях захисту, відтворення і розвитку нації.

Квінтесенція його роздумів на дану тему сконцентрована у пацях: «Нація. Державність. Націоналізм», ВФ «Відродження», Дрогобич, 1992р.; «Українська ідея і перспективи націоналістичного руху», 2000 р; «На розпутті велелюднім» (Вбори-2004: кого,

що і для чого вибираємо?), Дрогобич, ВФ «Відродження», 2003 р.; «Орден української надії. До 75-ї річниці Організації Українських Націоналістів».

Спробую виступити лише ретранслятором деяких його концептів.

Ключ до розуміння сутності ОУН лежить у її генезисі. Сама ідея ОУН визріла із розуміння необхідності розв'язати ключове питання для нації: виконання нею історичної місії – здобуття Української Самостійної Соборної Держави.

А тому:

ОУН згуртувала різні націоналістичні об'єднання, але не на партійній основі, не в партію, а в Організацію, яка не була і не збиралася ставати партією, оскільки ті не витворюють ідеї, ідеології, вчення. Вони приймають їх готовими і творяться саме для їхньої реалізації. Це зробило ОУН, безкон'юнктурною, всепроникною і невловимою.

ОУН – не принагідний чи штучний витвір жменьки фанатиків-націоналістів. Вона виникла з усвідомленої історичної необхідності, що сама партійно-парламентська діяльність – навіть дуже патріотичних об'єднань! – не спроможна суттєво вплинути на становище українського народу, докорінно, якісно, революційно змінити його.

ОУН задумувалася не як партія, а як національний орден, покликаний компенсувати структурну неповноту українського суспільства. У нас не було ні своєї аристократії, шляхти, ні класу промисловців, фінансистів, бізнесменів, ні масової національної інтелігенції – народ «попув і хлопув», як собі кпили з українців поляки. Тобто, не було в Україні жодної соціальної групи, головною функцією, справою життя якої було б плекання української національної ідеї.

ОУН повинна була стати і стала своєрідним орденом – становим хребтом нації, у який приводить і об'єднує людей сама ідея, готовність присвятити своє життя справі її культивування, поширення та реалізації.

В ОУН плекають ідею постійно, завжди, за будь-яких обставин, а не пристосовують до обставин, умов, можливостей. Тут бе-

режуть її цілісність і повноту, тут людина служить ідеї, а не ідея людині.

Саме тому, що ОУН була задумана, збудована і діяла у відповідності із такими принципами, вона успішно пройшла крізь горнила різних епох та спричинилася до якісних зміни у політикумі.

Насамперед, ОУН піднесла національну і політичну свідомість мас до такого рівня, що сьогодні чимало українських партій змушені декларувати як свою мету реалізацію української національної ідеї – створення української національної держави.

ОУН розмежувала поняття «опозиція» і «вороги». До окупантів та їхніх холоуїв була не в опозиції, як усі легальні партії, а в стані постійної війни.

ОУН власним прикладом демонструвала ефективність і корисність для народу тільки високоідейної політики.

ОУН вдалося зорієнтувати своє членство тільки на таку організацію масового руху, коли боротьба за частковості і владу стає елементом боротьби за державність нації.

Боротьба за незалежність і державність – визначалася не як кінцева мета, а необхідний етап на шляху боротьби за власну національну державу.

І найголовніше, залишаючись становим хребтом і провідною силою національно-визвольного руху ОУН довела, що виборює не владу для себе і своїх лідерів, а свободу і державність для цілої нації.

Чи варто, після цього сумніватися у необхідності відродження у ХХІ сторіччі ОУН як провідника української нації на шляху утвердження та розквіту державності? Без зайвого пафосу зазначу: це - історична необхідність і неминучість!

Ця проблема також хвилювала Василя Іванишина. Більше того, він вважав, і переконував у цьому політиків і громадянство, що єдиний реальний державотворчий чинник, який є в розпорядженні українців, – це не партії, не окремі безідейні особи з командою патріотів-іскаріотів, а тільки національний політичний орден: Організація Українських Націоналістів.

Тільки ОУН – цей випробуваний Орден Української Надії – може консолідувати наш пошматований і дезорієнтований політикум, згуртувати народ під прапором української національної ідеї і вивести українців на твердий шлях національної державності, національного відродження і процвітання. І ніякого замітника ОУН ніхто і ніколи не витворить: ОУН єдина і неповторна.

Його кількарічної давності оцінки стану суспільства кореспондуються із нинішньою суспільно-політичною ситуацією.

Ось перед якими загрозами, на його думку, опинилася нація і держава: З одного боку - безправ'я, зневіра, злидні, денационалізація, деморалізація, обездуховлення народу, з другого – чужорідна й антиукраїнська влада, корупція, отаманщина, патологічна багатопартійність, політичне шахрайство, виборювання влади різними групами пройдисвітів і злодіїв, загроза неоколоніалізму і глобалізації, небезпека втрати незалежності і державності України.

Висновок напрошується один: ОУН знову стає політичною необхідністю. І чим скоріше це усвідомлять націоналісти і ненаціоналісти, політики і громада, тим швидше ОУН стане визначальним фактором національного державотворення, а український народ – господарем своєї долі на своїй землі.

Василь Іванишин доклав чимало організаційних та інтелектуальних зусиль для осучаснення теорії і практики українського націоналізму, що його репрезентує ОУН. У сконцентрованій формі його міркування викладені в «Програмі реалізації української національної ідеї у процесі державотворення» (2005р). Зокрема опрацьовано засади ідеології і програми національного державотворення; концепцію діяльності політичного ордену нації в умовах незалежності; концепцію участі націоналістів у владі; концепцію діяльності легальних націоналістичних об'єднань, форми і методи боротьби нації в нинішніх умовах.

Очевидно, що згадана праця заслуговує на окреме дослідження і аналіз. Однак вже зараз можна зробити кілька висновків.

У політичній конструкції незалежної Української держави, як ніколи бракує надійного світоглядного каркасу. Жодна з іс-

нуючих партій, політичних груп, інших суспільних інститутів не може ним стати, оскільки не культивує націоналізму як ідеології побудованої на приматі національної ідеї у всіх сферах життя народу. Це аж ніяк не применшує значення зокрема партій. Україні вкрай необхідна одна сильна і впливова націоналістична партія як чинник політичної боротьби за владу.

Але Україні ще більше потрібен «каркас» для всього національного організму, бо тільки так він зможе чинити реальний опір окупантові, виступати ефективним чинником національного державотворення, бути суб'єктом міжнародної геополітики.

У минуло таку місію виконувала ОУН. Ця місія чекає на ОУН сьогодні.

Завершу престрогою Василя Іванишина: «І жорстко помиляються ті, хто мислить кращу долю України без ОУН. Це ілюзія, за яку українці вже заплатили десятиріччям втрачених можливостей. Може, годі?».

2010 р.

Андрій Печарський

У ДЗЕРКАЛІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ АПОЛОГЕТИКИ БОГО-НАЦІО-ЦЕНТРИЗМУ

(Іванишин В. П. Нариси з теорії літератури : навч. посіб. [упоряд. тексту П. В. Іванишина]. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 256 с. (Серія «Альма-матер»).

Якщо спробувати без зайвої веломовності схарактеризувати науковий вектор багатолітньої праці «Нариси з теорії літератури» Василя Іванишина, то перше, що кидається у вічі – це його українолюбні позиції, зігріті правдивим Євангелівським словом. Як запевняв святитель Йоан Золотоустий: «Послухай Бога в заповідях, щоб і Він почув тебе в молитвах».

На жаль, у наші часи так званої «демократії» та «гуманізму» поняття *людяності* (*віри*) та *патріотизму* (*нації*) сприймаються радше як *оксиморон*, а не *гармонія*. Тому для Василя Іванишина інтелектуальне невігластво бездуховного національного бездоріжжя українського народу було нестерпнішим, ніж неосвічене. Адже християнські духовно-моральні цінності не слід «переоцінювати», а жити ними, дотримуватися їх згідно зі Святим Письмом. Це стосується і смислу (Істини) в літературно-мистецькій свідомості, парадигмальну градацію якого дослідник-літературознавець постулював так: «Смисл (сенсація) є одним із трьох аспектів пізнання й оцінювання твору: когерентного (що?), когезійного (як?) і смислового (в ім'я чого?), тобто – що, як і в ім'я чого (для чого, з якою метою) створив автор» [2, с. 178].

Справді, коли немає в мистецтві «смислового (в ім'я чого?)», з'являється апокаліпсичний код «беззмислового» в ім'я Хаосу, Абсурду і Руїни, прикладом чого може бути деконструктивізм, постструктуралізм та постмодерністська теорія, які за своєю суттю є радикально конвенційними в тому сенсі, що неухильно розглядають реальну дійсність мистецтва як комплекс текстуальних умовностей. Тому не дивно, що в їхній свідомості з відчаєм й апатією

синхронно утвердилось поняття – «death of God» (смерть Бога)» [див.: 1, с. 393].

Автор переконливо продемонстрував у своїх «Нарисах з теорії літератури» абсурдність і демонізацію таких нігілістичних тенденцій інтелектуальних течій ХХ ст. Адже за християнським світоглядом *зло* само по собі не існує як «буття», бо не є «першопричиною», а лише спотвореною природою самого *добра*. Зло наче хвороба, яка паразитує в здоровому тілі людини. Літературознавець із психологічною проникливістю наводить слушні слова Е. Фромма, що усі люди – «ідеалісти», а розрізняються саме за тим, у які ідеали вони вірять.

Архітектура наукового храму Василя Іванишина зведена із тривкого матеріалу ідеалів Віри, Надії і Любові. Тому навчальний посібник є доволі простим для сприйняття і водночас складним за глибиною думки. А це справжній критерій виваженого академізму! Праця містить універсальний науково-інтелектуальний інструментарій, який допомагає проникнути у глибини літературного твору. Так дослідник в літературознавчій поетиці тексту виявляє гегелівське розуміння *змісту* і *форми* художнього твору як «діалектичної єдності» [2, с. 148], а в лінгвістичній – є прихильником гайдеггерівської інтерпретації мови, що існує як «дім буття» самосвідомості людини і народу» [2, с. 149].

На цьому перевалі думки літературознавець торкається глибинних смисложиттєвих орієнтирів митця, пов'язаних з духовно-моральними цінностями і національною свідомістю, яка, на його думку, завжди є маркована індивідуальним авторським стилем. Навіть тоді, коли письменник залишається на своєму безлюдному острові самовираження, потопаючи в лабіринтах нікому незнаного потаємного внутрішнього світу. Загально це свідчить про наявність архетипних символів (К.-Г. Юнг) в психічній структурі індивіда, які відповідають уявленням певної етнічної групи, підпорядковуючись законам національного мистецтва. Така ситуація у творчому процесі є, безумовно, із сфери неусвідомленого. Здається, немає жодного українського класика, на творчості якого у той чи інший спосіб не позначилися б етнопсихологічні ознаки художньо-образної системи мислення. І автор

«Нарисів з теорії літератури» утверджує цей загально визнаний факт з урахуванням літературної спадщини Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Є. Маланюка, О. Ольжича, В. Стуса, Л. Костенко та ін.

Таким чином дослідник розглядає художній твір як «естетико-інтенціональну систему», а мистецтво загалом як «освоєння світу за законами краси і добра. Адже література є не «річчю самою в собі», якимось окремим, персоніфікованим світом, що існує поза людською психікою, а лише допоміжним засобом вираження внутрішніх потреб. Найбільшу небезпеку на українських літературознавчих теренах, на думку автора, представляє та запозичена космополітична ідеологія методологічного плюралізму, яка швидше поширюється серед загалу, ніж її основоположник встигає за нею думати.

У цій оригінальній за структурою праці автор яскраво репрезентував складну діаграму основної методології сучасного світового й українського літературознавства, а саме: *феноменології* (Едмунд Гуссерль (заснов.), Роман Інгарден, П. Рікер, Ж.-П. Рішар та ін.), *онтологічної герменевтики* (Мартін Гайдеггер (заснов.), Е. Аuerбах, В. Ізер, У. Еко, С. Смаль-Стоцький, Д. Донцов, М. Бондар та ін.), *психоаналітичної інтерпретації* (З. Фройд (заснов.), Ж. Лакан, Ж. Дельоза, С. Балей, А. Халецький, Я. Ярема та ін.), *архетипної критики* (К.-Г. Юнг (заснов.) Нортроп Фрай, М. Бодкін, Р. Грейвас, Дж. Кемпбелл та ін.), а також *міфоруитуальної та семантико-символічної, феміністичної, постколоніальної, націоцентричної критики, структуралізму, формалізму, постмодернізму, деконструктивізму, екзистенційної, христологічної, наратологічної інтерпретації та ін.* Відтак знайдемо чітке розуміння та розмежування змісту понять «текст» і «твір», «зміст» і «сєнс (смісл)», «мімєзис» (наслідування), «анамнезис» (згадування), «катарсис» (очищення), «екзегеза» (роз'яснення), «герменевтичне коло» (від цілого до частини і навпаки) та ін.

У чому полягає суть художньо-естетичного освоєння дійсності?! Яка мета «творчих мук» людини?! Яке ж призначення літератури взагалі?! Відповіді на ці важливі екзистенційні запитання ми знаходимо у *Бого-націо-центричній* апологетиці літе-

ратурознавця, на тернистому шляху беззастережної жертковності до свого ближнього, до своєї нації, до Бога в ім'я любові і добра. Узагалі, які б проблеми не порушував учений, досить відверто і переконливо прочитується його основна теза: «Визначальним у національно-екзистенційній методології є *національний імператив*: усе, що утверджує буття нації в часі і не суперечить релігії, є добром, а все те, що шкодить нації і релігії, – злом» [2, с. 68].

Колись один старий мудрець сказав, що справжнє визнання – це квітка, яка найкраще розцвітає на могилі. Ці слова значною мірою стосуються і наукового світу Василя Іванишина, якому, на жаль, не судилося за життя побачити свою надруковану працю «Нариси з теорії літератури». Утім впевнений, що ця книжка у задзеркаллі літературознавчої апологетики *Бого-націо-центризму* розкриє перед своїм читачем незглибимі духовно-мистецькі виміри.

1. Енциклопедія постмодернізму [за ред. Чарлза Е. Вінквіста, Віктора Е. Тейлора; пер. англ. В. Шовкун; наук. ред.; пер. О. Шевченко]. – Київ: Основи, 2003. – 503 с.

2. *Іванишин В. П.* Нариси з теорії літератури : навч. посіб. [упоряд. тексту П. В. Іванишина]. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 256 с. – (Серія «Альма-матер»).

2012 р.

протоієрей Іван ГАВАНЬО

УКРАЇНСЬКЕ ХРИСТІЯНСТВО І НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ: ДОСВІД ПРОЧИТАННЯ ТВОРІВ ВАСИЛЯ ІВАНИШИНА

У ставленні християн до суспільного життя нації можна простежити дві крайнощі: своєрідні суспільні “монофізицтво” – у зведенні християнської активності виключно до соціальної діяльності та заангажуванні в політику, та “несторіанство” – у відриванні аж до протиставлення християнського життя від суспільних питань. Обидва підходи є спотворенням християнства. У першому підході вихолощується духовно-трансцендентна сутність християнства, коли у зануренні в “земне” відтісняється небесне. Другий підхід, за образним виразом прот. Олександра Меня, зводиться до акцентування “одного тільки загробного ідеалу, залишаючи земну сторону життя, усе коло суспільних відносин порожнім, без втілення істини”.¹ Для християн це означає добровільну, зворотну секуляризацію, коли вони самі віддаляють Бога в недосяжну сферу священного. Не може Церква, ведучи людей до “нового життя”, бути байдужою до суспільного визволення, списувати народні біди на Господні випробовування і не намагатися боротися із цими бідами. Негоже тим, хто посланий у світ, замикатися від світу в “духовному скиту”.

У відомих християнських традиціях застосовано різні підходи і ставлення до суспільних питань. Візантійська і московська традиції під впливом теорії симфонії Церкви і Держави та духовності ісихазму віддали суспільну етику на розгляд імперської держави. Тут сформувалося містично-монастичне благочестя. У Римській традиції, де богослов'я є моральноцентричним, сформувалося легалістичне благочестя. Кирилометодіївська традиція, а з нею й київська, є синтетичною, поєднуючи глибоку духовність з високою моральністю. Тут сформувалося пасхально-радісне, суспільно-літургійне благочестя.

Такий підхід знаменує активне входження Церкви в суспільні процеси. Церква, відхиляючи будь-який соціальний утопізм, не сприймає спіритуалістичне гетто-християнство, яке не визнає за християнською вірою здатності до впорядкування суспільної сфери, полишаючи світ його власній долі. Сподівання на прийдешнє не спонукає нас до втечі від світу, а робить нас внутрішньо вільними, так що ми можемо будувати світську дійсність, виходячи із сили віри. Немає християнського вдосконалення без суспільної активності. Суспільне правило Церкви є таким: прагнути будучого віку, турбуючись про сьогоднішнє; переживати сьогоднішнє, не забуваючи про будучий вік.

Першу біблійну парадигму суспільної, “земної” діяльності людини знаходимо в Бут 1, 28: “Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю та підпорядкуйте її собі”. У цій першій заповіді Божій міститься покликання людини до богоуподібнення, щоб через облагородження “землі” – творіння Божого – стати співтворцем, партнером Богові.

У біблійній розповіді про Вавилонську вежу відкидається людське намагання так званого “вертикального”, миттєвого сходження до Бога поза “працею на землі”. Бог розсіяв людей “по всій землі” і “змішав їм мову”, руйнуючи спотворену гріхом солідарність гордині – цей, так би мовити, первинний космополітизм (пор. Бут 11, 8-9). Ось так, спочатку у певному негативному аспекті, на сторінках Святого Письма з’являється “язик”, народ, нація: вдосконалення людини можливе тільки в лоні рідного народу і з народом на виділеній Богом землі.

Надалі вся священна історія – це історія вибраного народу Ізраїлевого, поселеного на “землі обітованій”. Невеличкий клаптик близькосхідного середземноморського узбережжя, здебільшого гористий та вкритий пустелею, названо землею, що “тече медом і молоком”, адже це рідна земля – дана Богом.

Христове Євангеліє універсальне, скероване до всіх людей щирої віри. У Христі, як навчає апостол Павло, “немає ні грека, ні юдея, ні варвара, ні скита” (Кол 3, 11). Однак у зціленні дочки хананейки Христос недвозначно наголосив на Своєму тісному

зв'язку з рідним народом: “Я посланий лише до загинувших овець дому Ізраїля” (Мт 15, 24).

У досвіді Святої П'ятидесятниці Святе Письмо розкриває позитивне значення народу. Тоді апостоли сповнилися Святим Духом і “почали говорити іншими мовами, як Дух давав їм промовляти” (Ді 2, 4). Представники численних народів, що перебували на святі в Єрусалимі, чули як вони їхніми “мовами проголошують величні діла Божі” (Ді 2, 11). У Святому Духові кожен народ є обраним, щоб у своїй культурі, зі своєю мовою наближатися до Бога.

Це і є християнський націоналізм, заснований на євангельському принципі інкультурації. Інкультурація – це вимога, породжена боговтіленням. Бог велить своїй Церкві завжди відкривати Йому шлях до будь-якої культури. Христос входить в життя кожного народу і приймає його культуру, преображуючи її. Християнство ж, за висловом о. П'єра де Шардена, є рухом у “над” через рух “вперед”. Для цього, як зауважує Отець Церкви св. Іларій з Пуатьє (Піктавійський), “необхідно, щоб люди набули нового способу мислення”.^{II}

Чудовим прикладом такого “нового способу мислення” є творчість Василя Іванишина. Зазвичай, його називають сучасним ідеологом українського націоналізму. Твердження правдиве, однак звужене, редуковане лише до однієї з граней діяльності цієї непересічної особистості. Василь Іванишин є насамперед філософом націоналізму, у світлі власної ж дефініції: “Націоналізм – філософія буття нації”.^{III} Йому вдалося створити справжній філософський синтез, примиривши три основні складові українського націоналізму ХХ ст., репрезентовані С. Бандерою, А. Мельником та рухом “двійкарів”. Цей синтез поєднує пророчий вимір служіння борця за свободу нації, зусилля нації на розбудову власної держави і соціальну скерованість державного будівництва на основі народовладдя. Водночас В. Іванишину вдається оминати спокусу філософського абстрагування та здійснити аплікацію філософії націоналізму в чіткій політичній програмі національної боротьби.

Найбільша ж оригінальність думки Іванишина в тому, що нашому авторові в обґрунтуванні української національної ідеї

вдалося піднятися до її богословського виміру. Філософія націоналізму Василя Іванишина має характер справжньої інкультурації християнства в сучасне українське національно-культурне буття, є адекватною суспільно-екзистенційною інтерпретацією євангельських принципів життя. Слід наголосити на кількох богословських аспектах творчості Іванишина: пізнання принципу літургійної анамнези в розумінні сутності нації; опрацювання “триединого гасла націоналізму: Бог, Україна, Свобода; паралелі із вченням митр. Андрея Шептицького про державу як організацію; використання національного критерію у визначенні помісної Церкви і значення Берестейської унії; об’єктивна оцінка морально-екзистенційного стану поневоленої нації. Зробимо короткий огляд названих богословських аспектів.

Назва поеми Тараса Шевченка “І мертвим, і живим, і ненародженим” стала класичним українським визначенням сутності нації: буття нації, окрім теперішнього покоління, включає в себе як давно минулі, так і прийдешні покоління українців. Оце піднесення думки понад час стало можливим тільки завдяки богословській рефлексії поета, який у спогляданні України застосовує принцип літургійного анамнезису. Принцип анамнезису стоїть в осерді Церковної Літургії, коли спільнота вірних, споглядаючи присутнього в Слові та Євхаристії Христа, здійснює анамнезис – “вспоминання” всіх спасительних задля нас діл Господа: смерть, погребіння, триденвне воскресіння, вознесіння і праворуч Отця сидіння, а також славне Зновупришестя. При цьому спомин стає справжнім відтворенням цих подій, а вірні стають їх безпосередніми живими учасниками. В цьому зосередженні минулого і майбутнього в теперішності – уся незбагненна містерія Літургійного дійства. Шевченко геніально і пророче переносить принцип літургійного анамнезису на буття нації, що дозволяє йому реально і містично споглядати, поруч із сучасниками, померлих і прийдешніх і звертатися до них живим словом. Василь Іванишин чітко збагнув задум Шевченка і застосував у своїй творчій думці. Для Іванишина народ – це Особа осіб, яка завжди мотивується неминущим минулим і скерована до вже тепер присутнього майбутнього.

Національний анамнезис дозволяє Іванишину закласти в основу філософії націоналізму “три абсолютні константи”, вивести і обґрунтувати триєдиний принцип української національної ідеї – Бог, Україна, Свобода. Фундаментальною засадою націоналізму Іванишин визнає наближення нації до Бога. Трансцендентний Бог та емпіричне буття нації – ці два онтологічно відмінні поняття не суперечать одне одному, оскільки нація покликана до здійснення Божого задуму щодо себе в світі та історії. Адже атеїстичний шлях вів людство, починаючи з гуманістів, “через якобінство, соціалізм і соціал-демократію, до націонал-соціалізму, який перетворював людину в звіра, і до комунізму, який творив безтямного раба і мільйонами винищував власні народи”. Націоналізм – це єдина дієва апологія релігійної віри, а не підміна її матеріалістичним фетишем “нація понад усе”. Без утвердження і культивування християнської свідомості та моралі неможливе національно-духовне відродження, розвиток і гарантоване майбутнє української нації.^{IV}

Дорога ж людини до Бога лежить тільки через Батьківщину. Наша Батьківщина – це Україна, її народ і земля.^V А наближення нації до Бога полягає в досягненні Свободи для людини, для України. Без Свободи немає розвитку і вдосконалення, а свободи немає без обов’язків перед Богом і нацією. Тому боротьба за Свободу – це наш християнський і національний обов’язок.^{VI}

Розуміння Свободи Іванишина співзвучне з християнським. Свобода визначає гідність християнина як особи, створеної на образ Божий. Свобода християнина не означає постави індивідуалізму, це свобода в спільноті, у Христі, яка в негативному аспекті є свободою від гріха, а в позитивному – свободою до служіння. Насамперед, вільний християнин відмовляється від гріховних дій і мужньо відстоює правду, свідчить добро і справедливість. Свобода в спільноті спонукує християнина до відповідальності за спільноту, а отже, до активності в різних ділянках суспільного життя. Свідчення правди у свободі вимагає подвигу в умовах функціонування структур гріха – таких суспільних утворень, в яких людину спонукають до грішних вчинків.

Іванишин засвоїв і утілив у своїй творчості антиномічність мислення східно-християнського богослов'я, як це показав у своїй творчості Дмитро Донцов, на якого покликається наш автор: "В добу, подібну до нашої, казали: "Скоріться Богові і протиставтеся дияволу, і втече від вас" (Як 4, 7). Не раз двоєдушні чинять перше, та не мають відваги на друге, або мають останню, та не приймають першого. Тому й не можуть відігнати від себе диявола, ані від країни своєї".^{VII}

Отже, суспільне життя нації визначається антиномією "віра-боротьба", зрештою "християнство-націоналізм". Християнство – основа, суть і мета людського буття, а отже – і філософії націоналізму. Без християнства немає українського націоналізму. Без націоналізму не буде свободи нації. Без Свободи не буде українців та України. Християнство – універсальна віра, однак це не універсальність космополітична, за якою ховаються "імперські та шовіністичні засоби духовного поневолення людей і народів у вигляді знеособлених, денаціоналізованих і денаціоналізуючих сурогатів" істинної віри.^{VIII}

Органічне поєднання християнства з націоналізмом є запорукою як виживання нації, так і плідності віри. По суті справи справжній націоналізм завжди є тільки християнським, оскільки націоналізм без християнства миттєво перетворюється у свої протилежності: расизм, шовінізм, тоталітаризм, імперіалізм, комунізм, більшовизм, лібералізм. З іншого боку, християнство без вкорінення в життя нації буде неуспішним у евангелізації або покриватиме різні форми поневолення людини.^{IX} Відхилення від християнського максималізму і національної ідеї неминуче веде до трагічних світоглядних і політичних помилок.^X

Своєю суспільною антиномією Іванишин наближається і сходиться із суспільним мисленням митр. Андрея Шептицького. Проблема національного становлення українського народу була основною турботою Митрополита. Ця турбота про рідний народ, його земну долю – не вузька політика. Адже національна царина – головна площина втілення церковної благовісті; водночас стан національного будівництва – один з основних показників ефективності цієї благовісті.^{XI} Праця для здійснення національного

ідеалу є вимогою і виявом справжньої християнської свідомості людини.^{xii}

Особливо близькими є погляди Митрополита та Іванишина на заснування української держави. Митр. Андрей геніально поєднує вчення Платона про ідеальну державу і вчення Аристотеля про державу як натуральну субстанцію. Для Митрополита держава – це “організація”. “Організація” – це не формальний термін, а філософський, похідний від поняття “організм”, де під “організмом” Митрополит розуміє націю як живе “природне тіло”. Митрополит вважає, що маючи в уяві своїй мистецький первовзір ідеального образу держави, слід намагатися створити на землі можливо найвірнішу його копію, тобто створити “тіло, яке по змозі якнайбільше було б подібним до творів природи – організмів”.^{xiii} Створення “організоподібної держави” лежить в границях спроможності нації. Така держава – це “і поліс пневматікі” – “християнською душею обдарована держава”, на відміну від “і поліс саркікі”, “тілесна, без душі, держава”.^{xiv} До речі, саме під натхненням думки Шептицького, українські націоналісти назвали своє об’єднання “організацією”. Саме в світлі цього поняття розумів завдання і покликання ОУН Степан Бандера, саме так тлумачить сутність служіння націоналістів Василь Іванишин – як пророче і жертвне служіння нації її свідомих синів і дочок.

Для Іванишина саме віра в Бога стимулює нас до боротьби за Свободу та національну державність України. Бо поневолений, обездуховлений і бездержавний народ приречений виконувати не Божу волю, а волю тих “вовків в овечих шкурах”, які паразитують на його крові та поті, формують не національно-релігійну, а рабську свідомість та мораль народу і ведуть цей народ до виродження і небуття.^{xv} Іванишин наголошує на тому, що “захищаючи Україну, прагнучи створити українську національну державу, ми відстоюємо не тільки свої національні права, а передусім – Божу волю. І тому – з нами Бог!”^{xvi} Це відповідає богословському розумінню держави. Християни є активними учасниками державного життя. Вони не можуть заперечувати сам інститут держави, оскільки відкидання політичної влади означає зневажати свободу, щоб встановити насильство. Однак християни покликані

визначати, обмежувати і надихати державну політику. Визначати політику означає визнати водночас її необхідність та відносність.

Найвищим критерієм існування держави є служіння Батьківщині, нації. Церква навчає, що дорога до небесної батьківщини проходить через земну Батьківщину, а тому плекає серед вірних чесноту патріотизму як любов до Батьківщини. Як відомо, Іванишин розрізняє поняття “патріотизму” і “націоналізму”. На його слушну думку, патріотизм – це почуття любові до батьківщини, а не світогляд, а тому самого патріотизму недостатньо для побудови незалежної держави. До того ж, часто-густо цим поняттям намагаються відволікти від необхідності засвоєння філософії націоналізму.^{xvii} Однак у Шептицького йдеться не про почуття патріотизму, а про чесноту, чеснота ж завжди будується на світогляді. Патріотизм – це активна, жертвна любов до Батьківщини, яка, за висловом Слуги Божого Митрополита Андрея, спонукає українця “поборювати відосередні (антиспільнотні) тенденції внутрішнього розкладу й успішно захищати межі від зовнішніх ворогів”.^{xviii}

Заслугою Іванишина є те, що він не зупиняється на антиномії “християнство-націоналізм” і, уникаючи спокуси задовільнитися красивим, але абстрактним лозунгом, вказує на необхідність існування в народі і для народу національної Церкви: “Самого придбання і навіть прочитання Святого Письма замало, щоб з’явилося “правдиве серце християнина”: досвід переконує, що так здебільшого продукуються тільки “книжники і фарисеї”, яким школярське знання замінило віру. То ж нам необхідна не просто християнізація (що й неможливо), а християнізація через національну Церкву. Інакше – денаціоналізація на релігійному ґрунті”.^{xix} Без помісної, національної Церкви ми зведемо нашу віру до “паламарсько-фарисейського тлумачення християнства”^{xx}.

Іванишин, у світлі філософії націоналізму, дає чітке визначення національної Церкви: “Під національною Церквою ми розуміємо передусім релігійне об’єднання християн, духовенство та ієрархія якого бере на себе відповідальність перед Богом і людьми за те, щоб дорогою Христа вести і привести до Бога довірний їм народ таким, яким створив його і яким хоче бачити його

Господь, а не таким, яким хотіли зробити його різні окупанти та їх спадкоємці”^{xxi}

Він застерігає сучасних українців-християн від поширеної омани: “Немає Церкви як космополітично-абстрактного утворення: є або конкретні національні Церкви та їхні органічно-природні вселенські об’єднання, або приховані за ім’ям Церкви імперські інституції для духовного спустошення і поневолення народів”^{xxii}

Єдина Церква, яка проявила себе як національна, – це УГКЦ. Адже в Україні, як зазначає Іванишин, “не було жодної соціальної групи, головною функцією, справою життя якої було б плетання української національної ідеї. А це робило націю сліпою іграшкою історичних завірюх, завжди не готовою до того, щоб скористатися нагодою звільнення. Єдиною ж стабілізуючою національною структурою, яку мали українці, була УГКЦ. Церква століттями і в неймовірно складних умовах об’єднувала українців і витворювала все нові й нові форми їхнього духовного і національного самозахисту, але, як і всяка інша Церква, вона не могла піднімати народ на активну боротьбу за свободу і власну державність: Церква не вчить змінювати політичний світ, а вчить, як вижити в ньому, залишаючись людиною, християнином, частиною свого народу, – завжди, за будь-яких обставин”^{xxiii}

Іванишин констатує той факт, що “за 400 років УГКЦ привела народ у наш час із збереженою в сорокарічному підпіллі національною Церквою, рідною мовою, високо національною свідомістю і духом непокори гнобителям усіх мастей. Ті ж, кого повели тоді іншими дорогами, денаціоналізувалися, мільйонами спольщувалися або русифікувалися”^{xxiv}

Застосовуючи критерій національної Церкви, Василь Іванишин чи не вперше в історіографії наводить повну об’єктивну оцінку Берестейській унії. Проведений автором аналіз наслідків Унії можна виразити в таких основних пунктах:

1. Унія з Римом дала можливість зберегти в умовах латинізації та колонізації східний обряд, що забезпечувалося спеціальною папською буллою. Адже обряд – це не просто форма віросповідання, а історично складена й освячена традицією органічна

єдність віровчення і культури народу, це вияв і фактор його духовності. Для греко-католиків обряд – ще й те, що врятоване ними і пронесене через майже чотириста літ полонізації та русифікації і наповнене національно-історичним компонентом.

2. Унія викликала пробудження національної свідомості.
3. Унія стала засобом захисту української мови як найважливішої національної ознаки.
4. Унія започаткувала національну школу.
5. Унія створила передумови для появи національної інтелігенції.
6. Унія породила українську національну Церкву.
7. Унія компенсувала структурну неповноту українського суспільного життя – відсутність держави, знаті, шляхти, війська тощо.^{xxv}

Таким чином, сила ідеї унії 1596 року в тому, що вона виникла не з виключно релігійних інтересів, а з необхідності національного захисту.^{xxvi}

Виходом із підпілля після більшовицького погрому УГКЦ започаткувала сучасний процес національного відродження. Однак цього животворного імпульсу не підхопили тодішні політичні лідери. Як жорстко зазначає Іванишин, застосовуючи в оцінці тодішніх драматичних подій критерії філософії націоналізму, духовенство та вірні УГКЦ були віддані дбайливо збереженій компартійно-колгоспній бандократії на розправу, що в багатьох селах і містечках Галичини триває й досі. За її відібрані в 1946 році храми, так і не повернуті багатьом греко-католицьким громадам, “вожді галицької демократії купили собі на Заході та Наддніпрянщині славу борців за свободу совісті і релігійну рівноправність, а саму Галичину втягли в затяжний міжконфесійний конфлікт. І хоча з самого початку була очевидна й імперсько-шовіністична й антиукраїнська роль РПЦ – УПЦ в Україні, і провокативна суть того, що творили духовенство і партократія під виглядом галицької УАПЦ, – керівники демократичної влади так і не піднялися в осмисленні церковних проблем вище формального демократизму, що в цьому випадку зрівняв у правах грабіжника і його жертву, провокатора і патріота.”^{xxvii}

Разом з умінням надавати чітку об'єктивну оцінку історичним подіям, Василь Іванишин, також в богословському дусі, дає визначення морально-екзистенційного стану дотепер підневільної нації. Для Церкви очевидним є той факт, що християнську мораль було вибито зі свідомості народу, який здатний поважати лиш силу, а не особу і свободу. Людині в духовному вакуумі комуністичного режиму було вміло прищеплено атеїстичний світогляд, під впливом якого людина стала носієм лукавої психології раба – зовнішньої улесливості і прихованої злоби. Ось чому і в час свободи та відродження нації в свідомості загалу домінує почуття безнадійності, безсилля, відчуження, прагнення втечі до приватного.

Приєднуючись до церковної оцінки, Василь Іванишин глибше і більш конкретно описує “симптоми хвороби” підневільної нації. Він не задовольняється простою критикою морального стану народу, а виводить діагноз недуги, вказуючи на засоби, що сприятимуть одужанню.

Насамперед, для української нації характерна, що є традиційним бичем підневільних народів, поглиблена, часто потворна стратифікація суспільства з різким відчуженням різних соціальних і регіональних груп населення. Ось чому вивчати і враховувати реальну стратифікацію суспільства – це означає шукати і знаходити шляхи залучення ще однієї групи людей до загальнонаціонального руху.^{xxviii}

Друга ознака визначається тим, що Україна отримала незалежність в стані структурної неповноти. Структурна неповнота не тільки спричиняє ентропію національної духовності: вона перепиняє нації шлях до свободи, унеможливорює створення і використання держави для реалізації національних інтересів.^{xxix}

Третя ознака випливає з того, що українці були приречені у своєму розвитку на вторинність культури, коли народ міг проявляти себе у сфері духовної та матеріальної культури виключно через повторення, наслідування, копіювання чужого. У сфері духовній понівечена, неповна, вторинна українська культура може не справитись із своєю національно-захисною і національно-творчою функціями під могутнім натиском чужинської па-

нівної культури. З цього випливає комплекс меншовартості. Ця хвороба у політичному сенсі особливо небезпечна тим, що поступово значна частина загалу і навіть політичного проводу нації звикає не тільки до свого упослідженого становища (звідси всяка політична угодовщина), але й до думки про те, що без чужої допомоги і проводу він не здатен ні жити, ні боротися. Звідси й наша схильність до самобичування і самопаплюження.^{xxx}

Ще одна хвороба підневільної нації – політична апатія. Страх і примус спонукали людей за радянських часів до імітації громадської активності. Звільнившись від них, народ полегшено зітхнув і махнув рукою на участь у політичному житті. Між тим, не може бути демократії – народовладдя – без участі народу.^{xxxi}

Подібно й з проблемою ігнорування закону. Правова свідомість підневільної нації формується таким чином, що закон сприймається як зло, принесене й утверджуване окупантом. Правова система розцінюється поневоленими як узаконене беззаконня. Закон же в національній державі повинен не тільки нормувати суспільне життя: він мусить відповідати національній етично-правовій свідомості і традиції.^{xxxii}

Неволя гіперболізує в нації і набуті, і питомі характерологічні недоліки – вони теж допомагали вижити. Тут і схильність більше до оспівування свого стану, ніж до його осмислення, скоріше до розчулення, ніж до внутрішньої мобілізації, і недовіра до чужої думки, й егоїзм, у який під тиском обставин перетворився природний індивідуалізм, і вихована століттями відраза до влади, до офіційних структур. У нас дивним чином поєднується або цілковите неприйняття якоїсь ідеї, або така ж бездумна затятість у її утвердженні, що зумовлене схильністю скоріше до емоційного, ніж раціонального вибору.^{xxxiii}

Підневільна нація приречена також бути зорієнтованою на минуле. І це природно: там, позаду, часи незалежності, державності, свободи, там – вияви героїзму, там – моменти слави. А рівень історичних знань надзвичайно низький, а державне мислення – ще незвичне, а навиків осмислювати минуле й сучасне в координатах національного – з позицій національної ідеї та національного інтересу – ще нема.^{xxxiv}

Зорієнтованість на минуле спричиняє й те, що в підневільній нації детермінаторами мислення, поведінки, ставлення до інших народів виступають історичні стереотипи, сформовані колись на основі старих кривд, образ, крові. Виробляються укрити злість, облудлива покірність, зрада, агресивність, мстивість тощо – це і є елементи тої формованої століттями системи самозахисту поневоленої нації, що допомагала їй вижити.^{xxxv}

Надзвичайно низький моральний рівень життя українців, власне кажучи, є наслідком, у першу чергу, саме цих ознак підневільної нації. У виправленні ситуації варто було б поєднати зусилля Церкви, скеровані на відродження особистості, і державницькі зусилля на відродження дотепер підневільної нації. Іванишин вказує на повчальний приклад виховної системи А. Шептицького: виховувати майбутніх борців за національні ідеали не шляхом нагнітання ненависті, а шляхом формування в них високої духовності й органічного неприйняття зла.^{xxxvi} Завданням же національної політики є не зміна людини, а зміна системи, в якій живе, діє і формується людина, нація. Люди змінюються на краще, духовно зростають, коли причетність до великих справ робить їх творцями власної долі й історії; і навпаки – вони деградуєть, примітивізують, коли перестають бути суб'єктами історії чи, тим більше, коли їх роблять знаряддям в антинародній, антинаціональній боротьбі.^{xxxvii} Завдання політичного проводу нації в момент переходу від підневільного до державного стану якраз у тому й полягає, щоб надати всім виявам народної волі, навіть деструктивним за своєю суттю, конструктивного державотворчого характеру, використати їх для реалізації національної ідеї.^{xxxviii} Як бачимо, Іванишин не розділяє, у поставі снобізму, українців на “гречкосіїв” та “лицарів-еліту”, він вірить в кожного українця, надіється на пробудження його національної свідомості: “Рушійною силою нації є тільки український національно свідомий елемент – безвідносно до своєї стратифікаційної приналежності”.^{xxxix}

Іванишин, зрештою, у душі богословської антиномії, визначає категоричний імператив моральної поведінки українця-християнина в образі Христа із бичем у храмі. Несамовитий, шокуючий

вчинок Христа – це і матриця, і приклад: “Син звільняє від скверни дім Отця. Для християн тут – ціла наука: не бійся зла, не мечи бісеру перед свинями, протиставляйся злу, не зважай на думку рабодухих, не лякайся бути один у боротьбі, не бійся поразки, бери в руки бича і виганяй міняйл із храму. І чи суперечить це протиставленню зловорожим силам у “хаті” батьків і предків наших – у своїй країні?”^{XL}

Християнський націоналізм Василя Іванишина – невичерпна тема для нашого осмислення та аналізу: тут і засада народовладдя, справжньої демократії, загалом дотичної до християнського розуміння демократії; тут і розуміння християнського екуменізму та міжрелігійного діалогу з точки зору націоналізму; тут і націоналістичне розуміння соціальної справедливості тощо. Будемо черпати і збагачуватися.

[I] Мень А. Трудный путь к диалогу. Москва 1992, с. 350.

[II] De Trinitate, liber I 18.

[III] Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 149.

[IV] Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 574.

[V] Пор. там само, с. 575.

[VI] Пор. там само, с. 576.

[VII] Пор. там само, с. 223.

[VIII] Пор. там само, с. 611.

[IX] Пор. там само, с. 613.

[X] Пор. там само, с. 68.

[XI] Іван Гриньох. Слуга Божий Андрей – благовісник єдності. Мюнхен 1961, с. 36.

[XII] Пор. там само, с. 38.

[XIII] Іван Гриньох. Слуга Божий Андрей – благовісник єдності. Мюнхен 1961, с. 43.

[XIV] ТАМ САМО, С. 56.

[XV] Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 624.

[XVI] Там само, с. 576.

[XVII] Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 318.

[XVIII] Див. Катехизм УГКЦ “Христос – наша Пасха”, п. 980.

- [XIX] Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 98.
- [XX] Там само, с. 101.
- [XXI] Там само, с. 659.
- [XXII] Там само, с. 612.
- [XXIII] Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 239.
- [XXIV] Там само, с. 269.
- [XXV] Пор. там само, с. 29-31.
- [XXVI] Пор. Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 54.
- [XXVII] Там само, с. 77.
- [XXVIII] Пор. Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 107.
- [XXIX] Пор. там само, с. 109.
- [XXX] Пор. там само, с. 111.
- [XXXI] Пор. там само, с. 113.
- [XXXII] Пор. там само, с. 117.
- [XXXIII] Пор. Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 117.
- [XXXIV] Пор. там само, с. 120.
- [XXXV] Пор. там само, с. 122.
- [XXXVI] Пор. там само, с. 43.
- [XXXVII] Пор. Василь Іванишин. Державність нації. Збірка праць. Т. І. Тернопіль-Астон 2009, с. 103.
- [XXXVIII] Пор. там само, с. 124.
- [XXXIX] Пор. там само, с. 165.
- [XL] Там само, с. 612.

2016 р.

Олег Баган

БУТИ ПРАВДИВИМ ПЕРЕД НАЦІЄЮ: ВАСИЛЬ ІВАНИШИН

7-го травня в дрогибицькому районному Народному Домі відбулося урочисте вшанування 10-х роковин відходу Василя Іванишина – ідеолога й теоретика сучасного українського націоналізму, науковця-літератора й літературного критика, засновника і багаторічного Провідника молодіжної парамілітарної всеукраїнської організації «Тризуб» ім. С.Бандери. Власне, «Тризуб» і став головним організатором акції, на яку з'їхалися близько сотні його представників з усіх регіонів України, в т.ч. із фронту на Донбасі, де зараз воюють «тризубівці».

Постать Василя Іванишина є в чомусь унікальною у просторі сучасності: він, спадкоємець члена ОУН, свого батька, блискучий інтелектуал і скрупульозний аналітик, зумів, може, як ніхто інший, провести ідейність націоналізму крізь нищівні антиукраїнські радянські часи і утвердити її в добі незалежної України. Тоді, в 1990-і роки, проблемою було те, що ідейна традиція вольового, «бандерівського», націоналізму майже вигасла через репресії проти оунівців під час большевицького терору 1944–1959 рр., через об'єктивний відхід з життя тих учасників націоналістичного руху, які опинилися в концтаборах, через втрату живої ідейної традиції. Водночас країна ніби втопилася в благодушних ілюзіях лібералізму, який успішно наступав велетенською хвилею із Заходу. Великою мірою в цій ілюзійності наше суспільство перебуває дотепер. Тоді всім ввижалося, що після падіння комунізму демократичні свободи, вільні вибори, вільний ринок швидко принесуть в країну всі земні блага, а нація розвинеться і заживе щасливо і заможнo. Лише В.Іванишин, поряд з відомими ідеологами націоналізму Валентином Морозом і Ярославом Дашкевичем, здобувши собі величезний авторитет книжкою на захист і відродження УГКЦ «Українська церква і процес національного відродження», застерігав про пастки лібералізму-демократизму.

Він навіть відважився на політологічну критику тодішнього незаперечного і харизматичного лідера українських лібералів В'ячеслава Чорновола (книга «Нація. Державність. Націоналізм», 1992 р.), через що догматики і примітиви взялися розпускати про нього численні чутки як про нібито «агента» і «деструктора». Тепер, після двох Майданів, після десятків поразок і змаління всіх національно-демократичних партій та успішної перемоги космополітичних, завуальовано антиукраїнських середовищ, після збереження темпів русифікації українського суспільства в умовах демократії, очевидним є, якою пророчою була критика В.Іванишина і якими підступними і безвідповідальними були його опоненти. Тепер очевидним стало, що політичні умови ліберальної демократії – це лише сприятливе середовище для постійних перемог великого капіталу над народом, це площина, на якій колишній вбивця (російський імперіалізм) може вільно доводити (бо демократія!) своє право на подальше існування в українському політикумі і суспільстві (і це ми бачимо на численних, скуплених олігархами, телеканалах), це середовище ціннісного хаосу і небаченого користолюбства, пропаганди антикультури і бездуховності, в якому пропадають моральні сили нації і успішно тривають процеси денаціоналізації українства (підтвердженням цього є великі регіони країни, які регулярно і твердо голосують за антиукраїнські сили на просторі від Харкова до Одеси).

Ще у 1991 р. В.Іванишин зрозумів, що без створення бойової націоналістичної організації неможливо буде подолати хаос космополітичного лібералізму. Так у 1993 р. виник «Тризуб» ім.С.Бандери. Так вдалося зберегти живий струмінь націоналізму, бо тоді навіть деякі націоналістичні партії, підпавши під ідейний вплив демократизму, всю надію поклали тільки на поступові реформи і вільні вибори. «Тризуб» виховав і загартував сотні молодих націоналістів, які роками гасили прояви антиукраїнства в денаціоналізованих регіонах України, стимулювали різноманітні молодіжні ініціативи, стали основою «Правого сектору» в Революції Гідності 2013–2014 рр.

Власне про цю доленосну для України лінію діяльності В.Іванишина говорив на вшануванні відомий дрогобицький бого-

слов **о.Іван Гаваньо**. Він говорив про Особистість, Вільну Людину, яка зуміла духовно і морально вийти з цинічної доби радянщини Високою, Просвітленою. Згадував, як В.Іванишин під час гострої політичної суперечки, коли на нього агресивно нападали, сказав спокійно: «Отче, я ж їх люблю, бо вони українці, хоч і засліплені ілюзіями та неправдами». Це була демонстрація високої духовності ідеолога і політика. Богослов наголосив, що В.Іванишин був найвидатнішим сучасним філософом національної ідеї, він не тільки дуже влучно перевів націоналістичні ідеологеми на площину практичної політики, а й увів богословський компонент в теорію національного визволення українства. Його націоналізм ішов від дивовижно сильних у духовному і морально-естетичному сенсах художніх постулатів Т.Шевченка, він ідеально поєднував Слово і Діло, ставши блискучим теоретиком-публіцистом, організатором видавництва «Відродження», яке у свій час засипало націовиховною літературою всю Україну, і водночас був досконалим практиком, відважившись створити організацію бойового націоналізму.

На думку о.Гаваня, кардинально важливою була теза В.Іванишина про те, що «Держава – не наша, сформувався режим внутрішньої окупації». Вона пояснювала в хаосі ліберальної тріскотні, що в усьому треба ставити національні критерії, мати візію правдивої України, як мав її Т.Шевченко в часи найглибшої неволі нації. Це мобілізувало тисячі патріотів до протистояння режимові псевдodemократії. Багато передбачень В.Іванишина справдилося і це повинно стимулювати його послідовників до глибшого студіювання спадщини чудового аналітика і світлого ідеолога. Так, він передбачив ще у 2002 – 2004 рр. провал політики В.Ющенка, хоча тоді дрогобицькі пристосуванці і профанатори організували за над ним за це т. зв. «громадський суд». Чи не гризе сумління тих суддів, які і в 2010 р., коли й сліпому було ясно, що ця політика бездарна, продовжували співати дифірамби цьому геростратові національної ідеї?

У своїх виступах головний командир ДУК «Правий сектор», полковник Андрій Стемпіцький, майор «Тризуба» Віталій Применко та один із засновників «Тризуба» Микола Терлецький

говорили про неймовірну простоту, відкритість і жертвовність натури В.Іванишина як людини і Провідника. Для цих людей сьогоднішня війна на сході України – це війна за ідеали, які їм прищепив В.Іванишин, тисячі молодих людей за ці ідеали віддають своє життя і своє здоров'я. Імперативом для кожного націоналіста мають бути його слова: «Справа Організації – понад усе!» Для цих людей найбільшим пам'ятником Іванишинові буде українська перемога на донбаському фронті. Водночас всі ділилися спогадами про Провідника: він вражав їх ліричністю своєї натури – міг годинами читати вірші напам'ять, – вимогливістю до самого себе, дисциплінованістю; вражав широтою мислення, коли міг поєднувати у виховній розмові проблематику із сфер національної історії, психології, мистецтва, релігії, літератури і робити це з гумором, дотепом, легко і вправно.

Керівник пропагандивного відділу НІЦ ім.Д.Донцова Володимир Москаль означив орієнтири для зростання організації «Тризуб» ім.С.Бандери: це невинна самоаналітика, регулярність ідеологічних вишкільних, наступальних ідейно-культурологічних ініціатив. Націоналізм – це живе розростання Ідеї; якщо організація не дбає про це, то вона костеніє, самозвужується. Кожна з великих теоретичних ідей В.Іванишина може сьогодні стати окремим вишкільним курсом для молоді. Тому треба перетворити спадщину цього дивовижно творчого автора не на об'єкт ритуального вшанування (біймося бути «імпрезіоністами», яких так дотепно висміяв Іванишин!), а на засіб зростання, щоденного і наполегливого, кожного щирого націоналіста.

По-особливому привабливий портрет Батька, мудрого й авторитетного, душевного і ніжного, окреслив син Василя Іванишина – Петро. Він коротко підсумував основні його інтелектуальні здобутки як теоретика: людини завжди націленої на націоналістичну дію у творчості, зануреної в соковиті глибини національної культури, імпульсивної у своїй любові до ідеалу і трепетно-уважної до всіх його граней. Кожна з праць В.Іванишина – це урок морального й ідейного зростання, чи це суворо аналітична політологічна студія «Українська ідея і перспективи націоналістичного руху», чи літературний есей «Непрочитаний Шевченко»,

чи богословський роздум «Рецепція Благовістя». Від імені родини Петро Іванишин подякував організаторам акції за гідне вшанування батька.

І на сьогодні Василь Іванишин залишається до кінця непрочитаним автором. Його органічне походження від живої ідейної націоналістичної традиції, традиції, яка була викорінена із національної пам'яті, зробило цю людину до певної міри Сфінксом національної думки. Сам говорив про свій «дар Касандри», тобто приреченість і здібність говорити нації правду, коли всі довкола брешуть і лестять їй слабкощам; бачити провалля перед нацією, коли всі довкола переконують її, що вона йде правильним шляхом; виявляти і критикувати лжепророків і демагогів-профанаторів, коли всі довкола називають тих «авторитетами» і «просвітниками» нації. У травні, місяцеві особливого буяння природи, Дрогобич і вся Україна вклонилися пам'яті Василя Іванишина і символічність цього зеленого буяння ще раз наголосила нам, що життя лише тоді має сенс, коли є стремління утвердити ідеали Майбутнього, що істина відкривається для того, хто любить і жертвує собою «за други своя», що свободу завойовують ті, хто вірить у вічну і переможну динаміку вольовитості.

2017 р.

Іван Сута

ФІЛОСОФ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА ЗЛАМІ ТИСЯЧОЛІТЬ

*Все, що мав у житті, він віддав.
Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї.*

Іван Франко

8 травня минає десять років як Україна і весь націоналістично-революційний рух поніс непоправну втрату. Відійшов у вічність Провідник і перший Головний командир Всеукраїнської організації «Тризуб» ім. С.Бандери, член Центрального Проводу ОУН Василь Петрович Іванишин-Столяр.

Широкому загалу В.Іванишин відомий як літератор-публицист, ідеолог, політолог, доцент Дрогобицького ДПУ ім. І.Франка, громадський діяч, президент видавничої фірми «Відродження», автор резонансних і потрібних Україні книжок, що завжди з'являлися у моменти найбільшої необхідності, відомих літературних праць «Українська Церква і процес національного відродження» (1990), «Нація. Державність. Націоналізм» (1992), «Українська ідея і перспективи націоналістичного руху» (2000), «Непрочитаний Шевченко» (2001), «Вибір нації-2002» (2002), «Жерці імпрези» (2003), «На розпутті велелюднім» (2003), «Орден Української Надії» (2004), «Кримський вузол» (2005), «Рецепція благовістя» (2006), цілої низки статей національно-суспільної тематики – відповідей на гостро актуальні світоглядні, ідеологічні, політичні, та державотворчі проблеми нашого часу.

У 1989-1991 рр., поряд із змаганнями за самостійність і державність України, йшла боротьба за Церкву – і понад мільйонним тиражем розійшлася по світу його «Українська Церква і процес національного відродження». Сотні й тисячі людей у Галичині і за її межами були учасниками чисельних презентацій книжки,

зустрічей з автором – пошуків спільних і єдиних засад у вирі змагань за українське національне і духовне Відродження.

Проголошення незалежності та викликана цим ідейно-програмовою криза національно-демократичного руху і проблеми українського державотворення покликали до життя книжку «Нація. Державність. Націоналізм». На цей раз своє слово, свій творчий дух і незалежну думку він звертає на оцінку новітньої демократії – цього випещеного космополітичного дитятка в українському вбранні.

У цій праці В.Іванишин застерігав: «Згубний для нас і шлях зрощення ідей соціалізму з демократією, яким свого часу пішли деякі країни Європи, і який пропагують наші демократи. У нас – абсолютно інші стартові можливості та умови, політична влада й економіка – повністю в руках антинародних, антинаціональних сил, які або гальмують економічні реформи, або ж проводять їх у власних інтересах. Піти цим шляхом – це означає боротися за збереження економічного і, отже, політичного панування тих, що панували й досі, і тих «сьогочасних», які своєю «боротьбою» їм у цьому сприяють. Це означає також залишити населення беззахисним перед сваволею перших і других, зробити Україну безпорадним об'єктом колонізації з боку зарубіжних транснаціональних фінансових імперій, а українську націю приректи на цілковите виродження...». Що й робить нинішня неукраїнська влада! Тимчасово!!!

У затяжній боротьбі за утвердження української мови (що продовжується і нині) п'ятьма виданнями виходила написана ним у співавторстві з Я.Радевичем-Винницьким «Мова і нація». У ній В.Іванишин доводив: «Нація – це найвища форма організації суспільства, яку дотепер виробило людство на шляху поступу. Нація, як і будь-яка інша спільнота людей, не може ні сформуватись, ні існувати без спілкування її членів, без збереження ними історичної пам'яті, надбань духовності, самоусвідомлення, без ідентифікації – відчуття приналежності до цієї спільноти. Універсальним засобом здійснення всього цього є мова. Вона забезпечує єдність, функціонування і розвиток національного організму в просторовому та часовому вимірах».

Десять років тривало словоблуддя влади і політикуму про те, яку ж державу будувати, а В.Іванишин у відповідь розвінчував їх політичні спекуляції і формував з націоналістичних позицій мету, концепцію і програму українського державотворення у праці «Українська ідея і перспективи націоналістичного руху». Підсумовуючи результати чергових виборів (без вибору) Провідник констатував: «Дива не сталося: вирішити соціально-економічні проблеми (як і всі інші) на користь народу без вирішення основної політичної проблеми цього народу – створення власної національної держави ще нікому не вдавалося і не вдасться».

Під час «касетного скандалу» в лютому 2001 року, коли, вкотре над державністю України нависла небезпека, В.Іванишин разом з побратимами пропонував і владі і політикуму вихід з тупикової ситуації «третій» – український шлях. Але чи доросла тоді політична «еліта» до позиції бандерівського «Тризуба»? І до якого результату в перспективі це привело?

У творі «Вибір нації-2002» він писав: «Наші найвищі орієнтири-ідеали – Бог, Україна, Свобода. Наші духовні наставники і провідники – Т.Шевченко, М.Міхновський, Д.Донцов, Є.Коновалець, С.Бандера, Р.Шухевич... Наш незмінний учитель і приклад – одна, єдина, неповторна і незамінна ОУН: та свята у пам'яті нації ОУН, яка в «добу жорстоку, як вовчиця» (О.Олесь) організувала й очолила героїчну збройну боротьбу українського народу за свою свободу і національну Українську Соборну Самостійну Державу і яка разом із найкращими синами й дочками цього народу спливала кров'ю в цій боротьбі у безмежних степах України, по волинських пушах і на схилах Карпат. І наша віра, ідеологія й історія дають нам можливість бачити світ політики, зокрема виборів, таким, яким він є, а не таким, яким його і себе показують українцям різні політичні кон'юнктурники і пройдисвіти, шахраї і провокатори чи явні та замасковані вороги». Кожна зміна бездієйних владних кланів в Україні підтверджує сказане Провідником. «Держава не буде українською – доки існують олігархи!», – доводить нині Дмитро Ярош.

У праці «На розпутті велелюднім», В.Іванишин вказував: «У нас є чітко окреслена мета, успадкована від наших попередни-

ків: «Здобути, закріпити і розбудувати Українську Соборну Самостійну Державу – державу української нації на етнічних українських землях, зі своїм власним, відповідним потребам і прагненням усього українського народу суспільним ладом, який би запевнив Українській Нації гарантований розвиток, усім громадянам України – всебічну Свободу, Справедливість, Добробут»».

Василь Іванишин автор фундаментальної націоналістичної «Програми реалізації української національної ідеї в процесі державотворення». Він переконливо доводив: «Український шлях – це продовження багатовікової ідейно-політичної боротьби за реалізацію української національної ідеї-мети. Це боротьба за державне самоутвердження українців у всіх сферах життя. Це боротьба за якісно іншу систему влади – за українську національну державу. Це боротьба за українське національне народовладдя, при якому влада формується, контролюється і змінюється тільки народом, згуртованим під прапором української національної ідеї. Це боротьба за те, щоб кожні вибори були змаганням ідей і програм національного державотворення, а не тільки гризнею бажаючих всістися на шию народові. Це боротьба за виконання заповітів наших предків, за достойне життя сучасників, за гідне майбутнє нащадків».

У ще одному геополітично-фундаментальному творі «Кримський вузол» В.Іванишин, добре розуміючи складні проблеми Криму, їхнє походження і шляхи вирішення застерігав: «Крим у своєму нинішньому стані є міною сповільненої дії під суверенітетом і навіть самою державністю України. Дестабілізуючими тут є фактори Зовнішні (російська імперська політика та мусульманський фундаменталізм) і внутрішні (відсутність конструктивної політики центральної влади, свавілля місцевої влади, діяльність проросійської п'ятої колони, закономірна радикалізація кримських татарів, підневільний статус українців, змішування прав росіян Криму як національної меншини з їхніми колишніми правами колонізаторів...)». В чиїх лабетах тепер знаходиться ця невід'ємна частина української землі і, хто до цього довів, нині добре відомо? А могло бути по іншому!

Будучи націоналістом і глибоко віруючим християнином, у праці «Рецепція благовістя» В.Іванишин пише: «Христова наука – це абсолютна інтерпретація абсолютного вчення абсолютним авторитетом. Християнство – основа, суть і мета людського буття, а отже – і нашої ідеології. Без християнства немає українського націоналізму. Без націоналізму не буде Свободи нації. Без Свободи не буде українців та України. А звідси – і наше головне і визначальне гасло: «Бог, Україна, Свобода!».

Але для нас, бандерівців-революціонерів Василь Іванишин – перш за все Провідник: людина, за якою йдуть у боротьбу не за наказом і не в порядку організаційної дисципліни, а за голосом крові предків і велінням серця.

Він, за дорученням ОУН, створив Всеукраїнську Організацію «Тризуб» ім. С.Бандери – дієву націоналістичну організацію з орденським типом мислення і чину, яка в умовах повної ідейної дезорієнтації суспільства взялася за продовження незавершеної справи української нації – довершення української національної революції для здобуття УССД. Створив не для задоволення власних потреб чи амбіцій, бо вже через два з половиною роки підготував цілу когорту випробуваних керівників і наполіг, щоб Організацію очолив наймолодший з них – наддніпрянець Дмитро Ярош. А зробив це, бо відчував гостру потребу націоналістичного руху, потребу України саме в такій – орденського типу організації, яка, не будучи нікому політичним конкурентом, буде жертовно утверджувати українську національну ідею, культивувати ідеологію українського націоналізму і традиції тої ОУН.

Виступаючи на установчому Зборі Організації у вересні 1995 року Провідник чітко охарактеризував що собою являтиме «Тризуб» і яку роль в суспільно-політичному житті України він має відігравати: «Необхідна окрема, вузькофункціональна, тобто без претензій на всеохопність проблематики націоналістичного руху, але автономна молодіжна націоналістична організація, яка має бути фактором об'єднання і формування людей ідеї і чину, а не черговою кон'юнктурною збираниною у вигляді політичної секти чи клубу псевдопатріотичних балакунів.

Метою нашої Організації є не виборювання влади для себе чи когось, не конкурентна внутріукраїнська міжусобна гризня за депутатські мандати і керівні посади, а національно-захисна дія і культивування в суспільстві української національної ідеї – ідеї державності української нації, реалізація на українській землі Української Соборної Самостійної Держави, всебічна діяльність в ім'я збереження і захисту, утвердження і процвітання української нації та Української Держави.

Наша Організація – це об'єднання навколо ідеї любові до України, патріотизму, а не ненависті до когось; ми не шукаємо і не творимо собі ворогів – нашими ворогами є тільки вороги нашої нації. Тому наша боротьба, як учив славної пам'яті Провідник Степан Бандера, – це передусім боротьба ЗА (За Україну, за її волю, за честь і славу, за народ», – за УССД), у боротьбу ПРОТИ ми вступаємо лише з тими, хто виступає проти нашої свободи, проти права українців бути господарями своєї долі на своїй землі, мати власну державу».

Підсумовуючи десятилітню діяльність «Тризуба» Провідник перед побратимами виголосив: «Десять років тому ми з вами об'єдналися в націоналістичну організацію для продовження справи ОУН, для завершення української національної революції, для створення в умовах незалежності української національної держави, вимріяної багатьма поколіннями борців, – УССД. Тільки на шляху до цієї мети – виправдання нашого існування. Всеукраїнська організація «Тризуб» за десять років жодного разу не збочила з нього. Вірю, що не збочить і в майбутньому. Позаду нас – могили наших побратимів, попереду велика мета. Здобудемо Українську Державу або згинемо в боротьбі за неї!».

8 травня 2007 року Провідника не стало. В цей день на Тернопільщині проходила установча конференція Міжнародного антиімперського фронту за участю представників різних народів Європи та Азії, християн і мусульман, на якій він мав бути присутній і виступати. За попередньою загальною згодою всіх учасників конференції Василь Іванишин мав його очолити. Та не судилося, у Всевишнього свої плани.

В тезах свого виступу до конференції Провідник писав: «Больова точка імперій – національне питання; камінь спотикання для них – національно-визвольні ідеї, гасла, рухи; смертельна небезпека для них – націоналізм. Глобалізм – один із виявів неоімперіалізму. Глобалізм не зводиться тільки до економіки, а передбачає світову владу капіталу – тотальну й абсолютну. Єдина ефективна альтернатива йому – націоналізм як ідеологія національно-визвольної боротьби та національного державотворення й ідейна база міжнародних стосунків».

Василь Іванишин геній сучасності, усе ним написане, виголошене в аудиторіях, сказане в інтерв'ю є істиною, проте мало хто це розумів. Щасливі ті, хто зумів разом з ним, під його керівництвом, вчитися і діяти. Залишилася пам'ять і обов'язок – продовжувати ним започатковане.

Його геніальний вислів: «Українцям можна відібрати все, але доки вони пам'ятають Святе Письмо і *Кобзар* – українська нація незнищенна» є хрестоматійним. Втрата Василя Іванишина неоправна не лише для Організації і України, а й всього світового націоналістичного руху. Руху, гасла якого: «Світ – без імперій!», «Воля народам! Воля людині!».

Український націоналізм виконує свою історичну місію. Нині на фронті йде війна проти московських агресорів та одночасно продовжується боротьба в тилу з режимом внутрішньої окупації. Очолює націоналістів та об'єднує державників-патріотів у цій боротьбі його учень і послідовник – Головний командир УДА, Провідник ВО «Тризуб» ім. С.Бандери полковник Дмитро Ярош-Яструб.

Традиції не зникають! Їх продовжують достойні!

Величною пам'яттю Друга, Побратима, Провідника українського націоналіста Василя Петровича Іванишина стане неминуча перемога української нації над зовнішніми та внутрішніми окупантами та гідне життя у здобутій УССД – державі української нації на Богом даній їй українській землі.

2017 р.

Розділ III.

Джерело

Петро Іванишин¹

МИНУВШИНА НАШОГО СЕЛА

I

Наше село Зелений Гай як з давньої давнини, так ще і до наших днів лежить в межах зеленогайської місцевості, хоча й не на тому самому місці, де лежало колись в минулих часах, а все одно на зеленогайській місцевості.

Як ще давно, так і по сьогоднішній час, маємо на те точний доказ, що наше село належало і належить до районного міста Рудок, яке лежить в полуднево-східній стороні від села Зеленого Гаю. У нашому селі в теперішньому часі є ... мешкальних домів і ... мешканців, всі української національності.

Багато років минуло з цього часу, як тут в селі мешкали люди і іншої національності. Було тут дві коршми і жило тут кілька родин єврейської національності, які управляли цими коршмами. Жили тут і поляки та дві сім'ї циганських, і одна ще сім'я єврейська, яка ще походила з сімей, вище згаданих євреїв.

Німецька влада, яка у нас започаткувала своє панування від 1941 року з місяця червня аж до 1944 року місяця липня, перевела велику акцію над євреями. В цьому то часі в нашому селі жила одна сім'я єврейська в складі чотирох душ, яка стала смертельно знищена.

Було тут і польської нації 8 сімей, але з часом указу, який вийшов в році 1944 в порядку такому, що всі поляки що проживають в межах Радянського Союзу, мають право переселятися в Польщу.

Так, що поляки які тут у нас жили, виїхали в Польщу.

Рівнож такий самий указ в тому самому часі був оголошений і в Польщі для українців, так що до нас тоді прибуло на місце поляків, 8 сімей з Польщі української національності.

Назва села Зелений Гай виникла тепер вже в наших днях за радянської держави 1945 року весною. До цього часу село називалося Угерці Винявські.

¹ Іванишин Петро Васильович (1906-1974) – батько Василя Іванишина, цеховий столяр, член «Просвіти», член ОУН, згодом – ОУН (р).

Від чого виникла назва Угерці, не діалося до цього часу вишукати ані в старих документах, ані в переказі старих людей.

Назва Угерці, то стара назва напевно ще від початку виникнення села, а те, що додавана була назва Винявські, то додав собі бувший пан, який тут жив і почував себе чимось великим на світі в тамтой час, який був властителем панського двора, а прізвище його було Винявський.

Від цього часу коли пан Винявський у нас панував, село називалося Угерці Винявські.

Звідки походять люди, які започаткували життя села, невідомо. Але про страшне лихоліття наших дідів-прадідів, багато я наслухався від старців нашого села, що є згідне з правдою, бо про ті самі події є описано в історії нашого галицького народу.

Можна в те вірити, що наш Зеленогайський селянин в часах колишньої паньщизни, яка у нас існувала до 1848 року, був власністю пана, робив паньщину і був трактований майже нарівні з ходобиною.

II

З оповідань старців слід вірити, що наше село належить до старих сіл, а яка була кількість мешканців і якого вони хто прізвища були не знати.

В кожному разі, діалося досягнути з глибини пам'яті старців і те, що наше село лежало не тут, де сьогодні лежить, тільки в південному напрямку; в пересічній віддалі тепер від села до цього місця буде один кілометр в полю, яке називається «Горб».

Про життя бувшого села, не знаємо нічого. Доказом є те, що було якесь село, а в цьому селі був монастир, під іменем отців Василіян.

Від страшного нападу татарської орди, стало знищене село і монастир. Люди які осталися ще живими, що збереглися в дуплах грубих лісових дубів, не будовали вже мешкальних хатів на місце руїни, тільки вибрали місце внизу, якого ні з жодної сторони не було видно.

На цьому місці побудовали село і церкву. Монастира вже ніхто нбудовав ні на місце руїни, ні на тому місці, де люди стали будовати село.

Частина монахів була вбита ордою, а частина що збереглася в живих також в лісових дуплавих деревах, пішла шукати осідку в інше місце і осіли в Крехові, таким чином повстав там монастир під назвою отців Василиян.

Твердження ці про монастир є дійсні, бо сам я здибав ще 1930 році в українській літературі про крехівський монастир і про те що його заснували монахи які прибули в Крехів із села Угерець рудецького повіту.

Чути було і те в переказі, що в цьому монастирі який тут був, була велика друкарня, найбільша від усіх, які були в той час в Галичині. Рівнош чув я в переказі старців і те, що орда татарська в часі згаданого нападу забрала в полон малих хлопців та дівчат.

Минуло багато років тому як одна жінка із цих полонених вернула вже сивоволосою до новозбудованого села, а вертаючи з такої неволі, купила в дорозі плащаницю і дала цю плащаницю до нашої церкви, яка то плащаниця переховувалася у нашій церкві десь до вибуху першої світової війни, то є до 1914 року. Ця жінка розказувала, що її визволили наші козаки, а в якому році вона прийшла з неволі і яке її ім'я та прізвище було, не відомо.

III

Горе та терпіння нашому селянинові не зменшилися, бо коли вже не було тільки терпінь від нападу орди татарської, то були терпіння від пана, бо ще перед 1848 роком мучився наш селянин в кріпацькому ярмі, битий був панським буком та терпів тяжку неволю, і жалітися не мав перед ким, хіба зносив руки до небесних висот, благаючи Бога о поміч.

Моя бабка народилася 1829 року і встигла ще запам'ятати страшне царство звірської панщини, про яку мені розказувала, я слухав якби яку цікаву казку, сидячи біля бабки маленьким дівчаком.

Бабка вміла дуже багато Богоблагальних молитов, якими то молитвами, просила Бога як свого хоронителя, щоби Бог хоронив від тяжкої панської кари. Зі згаданих молитов, одної і мене бабка навчила, в якій вимовлялося слова «хорони мене Боже, від панської карності».

Одним словом, було страшне безправство, бо в тому часі селянин був тільки посідачем землі, на котрій сидів так довго, як довго на ній робив, а власником землі був пан, дідич. Пан міг селянина вигнати з посіданої землі або прилучити її до своєї. Він міг перевести селянина з одного села до другого, або з одного господарства на друге. Пан міг по смерті мужика викинути його діти з господарства, а землю дати комусь другому.

Він мав право селянські ґрунти ділити між бідніших, щоб мати більше людей до роботи, або міг сполучувати одні ґрунти з другими, без огляду на волю селян.

Селянинові не вільно було одружитися зі своєї волі, він мусив побратися з тою, з якою пан казав, а ніч перед шлюбом дівчина мусила провести в пана.

Невільництво, яке було давніше, цісар Йосиф II скасував патентом оголошеним у Галичині 5 квітня 1782 року.

Одним словом діялися великі безправства по цілій лінії людського життя. Яко повідали наші старці, так воно і було, що пан був навіть власником церкви православної, до якої наші предки належали. Православну церкву пан тоді арендував євреям-коршмарам як звичайну свою власність.

Були й такі села в Галичині, що церкву мав священик під своїм зарядом, але тоді коли він купив собі церкву від пана, а як священик був забідний, то церква в такому селі була арендована євреєві, і люди за кожне богослужіння мусили договоруватися з євреєм, платити йому гроші за ті години як довго буде правитися набоженство.

На підставі оповідань старців нашого села слід вірити, що у нашому селі була церква арендована коршмарові. Ще до наших днів те заховалося, що молодь яка справляла різні забавки в часі великодних свят біля церкви, то в той час співала пісню «Їде-їде Жельман, їде-їде його брат».

Згадану пісню люди склали в часі, коли очікували арендатора Жельмана що мав над'їхати, і відимкнути церкву. Також слід згадати про сумну тінь панської діяльності, яка зайшла в пам'ять наших старців які розказували, як одного дня, панські посіпаки з наказу пана вирізали одному нашому селянинові пас з плечий

за те, що копнув панського пса в той час, коли пес вгриз зубами чоловікові ногу. Розоміється, що за всі переступства панського закона пасів не різано. Були різні провини, яких пан не любив і за те різна форма кари. Діставали винні перед паном кількість буків, залежало від гріха провинника, а судив пан і арештом. На арешт був спеціальний будинок, де замикали суджених і той, хто сидів свої присуджені паном дні, мусив цілий час молоти зерно на хліб на каменному млинку, який треба було цілий день обертати руками. Варварський був то час і варварці, що страшили людську гідність, так бавилися нашим прапрадідом в його власній хаті.

IV

Дальше дія двірського життя йде ось таким чином. Одного разу, прийшов післанець з повіту до села і питає, де мешкає вїйт, люди показали йому і він зайшов до вїйта та дав йому листа і пішов.

Вїйт, не знаючи змісту одержаного листа, пішов до пана читати одержаного листа, що вийшло на панську користь.

Пан перечитав листа і сказав вїйтові, щоб в тій хвили поставити кругом села людей, які то люди повинні пильно дивитися, чи хто не їде або йде до села, а як що якісь люди силою своєї впертості зайдуть в село, щоб негайно повідомити пана. Пан вїйта налякав, що на село збирається напасти якась банда.

Коли вїйт наробив крику, що на наше село збирається напасти якась банда, то люди що жили в селі, всі перестали всяку роботу робити і спати, тільки пильно дивилися, чи хто не наближається до села. Вийшло так, що вїйт не знав, що дав панові перечитати, а пан на тому скористав.

Вище згаданий секретний лист був післаний з повіту від органів жандармерії, щоб негайно прослідити, чи не перебувають в дворі які неznані люди, а якщо перебувають, то щоб чимскоріше дати до відома повітовій жандармерії.

В той час були прислані і військові сили до повіту на допомогу жандармерії, і з якого села прийшло повідомлення, що у дворі перебувають якісь незнайомі люди, тоді вони являлися в те село і в'язали тих людей та відставляли у призначене місце.

Люди ці то були польські повстанці, які в той же час містилися по панських дворах, яких пан своїм коштом одержував. Наш пан, коли перечитав вище згаданого листа, запровадив своїх повстанців у ліс званий Гай, там вони сховалися у приготовлених для них ямах.

По інших селах в той же час робота йшла, повстанців ловили, в'язали і везли в призначене місце.

У нас далше люди сторожили села з панського наказу, доти, допоки пан не ознав, що ця страшна хвиля вже перейшла, тоді наказав зняти сторожу села.

Оповідання наших покійних старців є згідне з правдою, бо сам я читав оповідання про такі події в книжці під назвою «Панщина і її скасування в 1848 року», яку написав др. Іван Франко наш галицький письменник 1898 року.

В цій книжці цілком ясно описано про листопадове повстання у Варшаві 1830 року. Варшава в тамтой час була під володінням Росії, під назвою Конгресова Польща, яка мала в той же час свою самостійність і яка з часом вибуху повстання втратила ту самостійність, а повстанці, які осталися живими розбіглися по всіх сторонах світа, а частина прибула до нас. Таким чином, в тому часі і до нашого двора загостили ті варшавські повстанці як і по других селах Галичини.

Як довго згадані гості у нашого пана гостювали невідомо.

Рівнож вислухав я в оповіданнях, що в цих часах проклятої панщини у нашому селі, як і по всіх інших селах Галичини, була страшна хвороба п'янства, і що в селі безперерійно працювали як не одна, то дві коршми. Одним словом ті бувші довгохалатники бородаті панські арендатори старалися, щоб алькоголем завоняло в кожній тодішній курній хатині нашого нужденного безграмотного селянина.

Тоді у нашому селі було переважно дві коршми, які були власністю пана, який арендував ті коршми євреям, на основі заключеної умови. Пан точно опчислив євреєві річний дохід від кількості гектолітрів проданої горілки селянам на протязі року, а від доходу коршмар панові платив гроші. Мінімум продати горілку селянам було встановлене паном, а до максимум такого як дасться

потягнути. Так ті оба друзя взаємно працювали над цим, щоби наш чоловік був темний і віддавав добровільно останну цю мізеру зі свого труду. Такий порядок вже був заведений, що в кожному селі Галичини назначена була кількість горілки така, щоби не менше 26 літрів випадало на чоловіка без огляду на стать, хто проживає в селі, той повинин випити призначену кількість горілки.

Хто протягом року не випив призначеного числа горілки, той під кінець року мусив разом свої літри забрати з коршми до дому і оплатити їх грошима або дати якусь продукцію зі свого господарства.

Так виховували тодішнє наше селянство і так виглідала та опіка пансько-єврейська, яка гнала селянство в простір темряви.

V

Багато я наслухався в роках мого дитинства, як оповідали старці, що у нашому селі ще давно була страшна хвороба, яку називали холерою наші люди і тоді багато людей вимерло у нас. Людей, які вмерали на ту хворобу, не хоронили на тому цвинтарі, де хоронили [тих], які вмерали на різні інші хвороби чи постарості. Тільки померших на холеру везли далеко за село в поле і там їх хоронили в одному місці, і те місце називали холерний цвинтар.

Оповідання ці можна уважати дійсними, бо є на те доказ, що тоді зайшла була хвороба в села Галичини, майже в кожне село. А в кожному селі, де померли якісь люди на згадану хворобу, можна було зауважити здалека на поле великі хрести і того місця ніхто не тикав, бо називалося холерний цвинтар. На поле нашого села в місцевості званій «Лаба» може два кілометри від села, стояв високий дубовий хрест, який був свідком тепер вже в наш час, що тут є цей страшний цвинтар, де знаходяться людські тлінні останки.

Хрест цей стояв до 1930 року. Чи дійсно була то холера, точно не знати, бо я мав нагоду здібати в записях деяких старих документів про панування хвороби серед народу Галичини, а особисто в Самбірщині, що там панувала страшна хвороба десь в роках: 1771, 1774, 1776, 1777, але хвороба ця називалася моровиця, а не холера. В цих роках вимерло майже всьо Самбірське передмістя,

а на ті місця осіли з заходу люди мазури, яких спровадив король польський Станіслав Август Понятовський.

З цього часу з заходу мазури у нашої околиці розгосподарилися і опісли все передмістя Самбора, як Бісковичі, Чухів та багато інших сіл.

Також чув я що десь перед 1874 роком, а може, 1875 роком, п'ять неділь по великодних святах, впав сніг глибиною 6 цалів, то є 15-цять сантиметрів. Два роки пізніше також в пав сніг, і до того мороз був такий, що жито на полі майже всьо померзло.

VI

Перед 1900 роком в нашому селі не було жодної освіти. На тодішній час був один чоловік, який називався в тамтой час грамотним, бо вмів слабо перечитати деякий паперець, кому прийшов зі суду.

Чоловік цей почував себе поляком, бо його батько походив з сусіднього села Мильчиць, а село Мильчиці тоді вже майже ціле було спольщене, мимо цього, що, крім пана властителя двора, не було ані одного поляка, тільки українці.

Польонізація села Мильчиць почалася ось таким способом. Пан села Мильчиць походив з Польщі і був правдивий поляк-шувиніст, який спровадив собі на роботу з Польщі кількох хлопців-поляків, які робили їздовими. Цих хлопців пан наказав, щоб вони поженилися з дівчатами місцевими, так вони і зробили, але коли забрали дівчат за жінок, то жінки ці стали з ними жити, і стали польками, а дітей, що народжували, хрестили в польському костелі і ці діти вже були дійсними поляками. Такі то були перші сім'ї в селі Мильчицях, яких треба уважати коренем польонізації в тамтой час.

Дальше пан набрав великої сили до переведення цілого села на польське ось таким путем.

В селі Мильчицях стояла старенька деревляна церква під іменем св. Михаїла, яка вже починала падати. На людей впала велика журба та страхіття, що в таких тяжких умовах, серед яких вони в тамтой час знаходилися, тяжко їм буде двигнути таке, як будову церкви. Милуистивий пан почув людську журбу і хитрим

способом показав їм ключі до щастя. Одного дня скликав людей і сказав: якщо ціле село перепишешся на поляків, то я вибудую в селі костел римо-католицького обряду, який буде вам то саме, що церква.

Так і сталося: пан збудовав костел, а люди стали поляками.

Церква ще якийсь час постояла, а коли вже почала цілком падати, тоді вищий духовний заряд наказав і доручив рудківському священикові продати церковну землю, якої там було 23 гектари. На місце, де стояла лишина людьми церква, поставлено камінний хрест, який своїм виглядом говорить сумну минувшину, коли читати напись на цьому хресті, що тут стояла греко-католицька церква під іменем святого Михаїла-архангела.

Батько вище згаданого чоловіка називався Ігнатій Квятковський, родився він в батьків, які вже були спольонізовані і почували себе дісними поляками, крім цього горді цього були, що досягли в пана великої поваги, бо пан їм, як своїм добрим прислужникам, дав шляхоцьке прізвище, а просте, так зване в тамтой час руске прізвище, з них зняв і вони з ласки пана стали писатися Квятковські. Крім цього, пан, коли перевів ціле село на польське, постарався і оте, щоби для польських дітей була в селі початкова школа.

Вийшло так, що Ігнатій Квятковський одружився до нашого села і в него народився син Михайло, якого він сам вже вчив грамоти, а пізнійше цей Михайло Квятковський, був найповажнішим чоловіком в нашому селі. Був він довший час в складі ради громадської.

Мені далось винайти стару книжку протоколів з засідань ради громадської ще з 1890 року; в тій же книжці зауважив я багато дечого цікавого для нас тепер вже, як і для грядучого покоління, тому уважаю, що буде корисним подати зі згаданих засідань деякі протоколи. Страшне в цій книжці можна зауважити було ось те, що коли засідання ради громадської відбувалися, то всі присутні члени ради громадської були неграмотні люди, так що навіть ніхто з них не розписав власноручно своєї присутності цього протоколу, над яким рішали справу якусь. Але був заведений такий порядок, що хто мусився десь розписувати, то писав

його ім'я і прізвище той, хто вмів писати, а неграмотний тільки діткнувся ручки і зробив власноручно начерк в виді хреста, то мало ту силу, що власноручний підпис. В той же час, коли писано протоколи на згаданій книжці, то видно тільки двох людей, які розписувалися власноручно: то був один Квятковський і слабо розписувався Іван Горішний та пан властитель двора Михайло Малецький.

Списані протоколи в тій книжці дають змогу дійти до висновку, як жили наші предки, що їх оточувало і яке їх положення життєве було в тамтой час.

Одже, для цікавості подаю один із цих протоколів, де можна зрозуміти цілком ясно хто витягав останні соки з наших людей.

Перед 1890 роком, коли селяни платили сільськогосподарський податок, то уряд порядковий дорахововав ще так звані додатки до податків. Додаток цей здавали на піддержання пропінації. Пропінація в давній Польщі, то значило право панів властителів двірських маєтків і більших міст на опширі своїх маєтностей виключно виробляти і продавати так звані горячі напитки – горілку, пиво і мід.

1902 року австрійський уряд видав рішення свої і розіслав до всіх рад громадських, щоби вже не платити цих процентів, що їх називали додатками до податків на користь пропінації, тільки щоби негайно кожна громада зажадала від заряду пропінаційного звороту грошей, які то гроші були стягані при податку на користь пропінації, причому було вказано, за які роки треба опоминатися звороту цих грошей.

Одже, у нас рада громадська скликає засідання в ційже справі, на якому рішає цю справу і протоколує польською мовою ось в такому вигляді:

Posiedzenie Rady gminnej z dnia 31 marca 1902 r.

Obecni:

Michał Pomażak	wojt
Iwan Burdyn	zastepca
Michał Zabrowarny	assesor
Hryńko Iwaniszyn	radni
Michał Kozak	radni

Michał Stelmach	- -
Mikołaj Stachow	- -
Piotr Pelipczak	- -
Michał Kwiatkowski	- -
pan Michał Małecki	- -

Przedmiot obrad ozwrocie nadpłatę przy podatku na fondusz prypinacyjny.

Powyższa rada gminna uchwaliła, a żeby zwierchność gminna pi-sała do zażądu prypinacyjnego, ozwrot nadpłaty przy podatku na fun-dusz prypinacyjny, za lata: 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, ktoreto pinię-dzy będo użyty na cel gminny.

Natym uchwale zakończono i zatwierdzono podpisami rad-nich:

Uherce wieniawski dnia 31 / III 1902 r.

+ Michał Pomażak	wojt
+ Iwan Burdyn	zastepca
+ Michał Zabrowarny	asesor
+ Hryńko Iwaniszyn	radñi
+ Michał Kozak	radñi
+ Mikołaj Stelmach	- -
+ Mikołaj Stachow	- -
+ Piotr Pelipczak	- -
Michał Kwiatkowski	- -
Welm. pan Michał Małecki	- -

Ставлення хрестиків означає як власноручний підпис негра-мотного. Зміст вище списаного протоколу в переводі на україн-ську мову дає нам ясне поняття про таке:

Рада громадська на своєму засіданню рішила, щоби негайно написати до уряду пропінацийного про справу звороту коштів, які стягані були при податку як додатки на фонд пропіначії за роки такі: 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, які то гроші будуть тепер використані на потреби громадські. На цьому засідання закінче-но, і підписано громадськими радними.

Угерці Винявські д. 31 / III 1902 р.

Чи повернув заряд пропінацийний ці гроші, про які вище було згадано, невідомо.

Дальше слідує другий протокол, цікавий своїм змістом, в якому говориться про те, як рада громадська на своєму засіданні, рішає про справу покарання виділом повітовим господарів, які побудували будинки в не законному віддалі один від одного.

Протоколу цього не подаю в формі цілого вигляду, як вище я подав, тільки самий зміст, в польській мові про що рішалася справа ось так:

Zebrañi radñi wcałosci dnia 5 / 8 1905 r. uchwalaja jednogłosni a zeby niekarac gospodarz stawjacych budynki w zabliskej adległosci sąsiad od sąsiada na polecenie wydziało powiatowego z dnia 17 sierpnia 1905 r. b. 2805 i druge polecenie z dnia 2 sierpnia 1905 r. b. 3110. Uchwalono jednogłosnie że niemożliwie jest wykonać zażądzenia wydziału powiatowego co w skazuje się w wyżej wyszczegulnionych poleceniach.

Co konpletñi podpisujemy:

Одже, з вище списаного протоколу, довідуємося, що за те рішення, яке рада громадська рішила на своєму засіданні про те, що неможливо є виконати доручень виділу повітового як одного з дня 17 серпня 1905 року, так другого з дня 2 серпня 1905 року в справі заблизької віддалі новопобудованих будинків, виділ повітовий покарав вйта (начальника громади) на 20 корон.

Правдою є і те, що у нашому селі в тамтой час була страшна тіснота, так що на половині гектара земельної площі, стояло пересічно від 4–5 господарств, а кожне господарство, начислювало 2–3 будинки, так що перейти не було місця.

Коли вибухнув огонь, то дуже тяжко було його погасити і поносили люди велику шкоду, бо такий огонь, де горіли самі будинки криті сольомами, дуже тяжко їх було погасити. Кожної ночі мусило двох людей пилювати, щоби розбудити людей в случай пожежі. Виходить з цього таке, що виділові повітовому належilася велика подяка, за таку ввічливу чулисть, з одного боку, тільки, з другого боку, виділ повітовий заслуговував зі сторони громади на велику ганьбу, що других дверей не показав, куда вийти з цього положення, тільки здібний був карати людей.

Слідуючий протокол, рівнож в польській мові, документує точно лихоліття групи людей, які були цілком викинені за межі

життя і не мали ніякого громадського права, ні притулку, а жили з ласки людей.

Так що зі слідуячого протоколу довідуємося ось про що:

Na dzisiejszym posiedzeniu Rada gminna uchwaliła na utrzymanie chorego Sawki Stachowego ktorego przynależny do tutejszej gminy. Z powodu że żadnego majątku nie posiada, a teraz ciężko zachorował w gminie Czajkowicach. Potrzebny kászta a to na furmankie i zwrot kásztow gminni czajkowieckij w iłości:

7 koron za mieszkanie jakie było dla niego wynajente podczas choroby.

12 koron żywnościowy dla niego.

30 koron obsługowanie koło niego.

49 = Razem.

Думаю що вище списаний протокол може буде кого коли і цікавити, тому даю пояснення цього протоколу. В тамтой час так воно і було, що були у нас люди, що числилися на групи по своїй заможності. А іменно:

Перша група до якої належали найбагатші господарі, з яких вибирали війта, хоть неграмотний був, але його громадська достойність заключалася в тім, що був багатий. Одним словом, багатого чоловіка було місце все попереду, як в церкві, так на різних зібранях, так і в коршмі.

Другої групи чоловік, ще на випадок ще міг бути членом ради громадської та й стати до бесіди з багатшим, а навіть в коршмі смільніший ще був сидіти близче стола, біля господарів першої групи.

А вже трета група, то були люди дуже бідні, які мали в своєму користуванні, від 30 сотих до 50 землі. Мало було таких щоби мали 70 сотих землі. Вже за моєї пам'яті деякі із цих людей жили ще в курних хатах.

Були у нас, як і в сусідніх селах, люди цілком бідні, які не мали нічогосьенько на світі, ні своєї хоть би курної хатини, ні землі, ні ніякого громадського права. Вони називалися вічними слугами, так їх називали бо вони ціле своє життя служили в багатих господарів, священиків, в панів, а навіть і в євреїв.

Такий чоловік чи жінка, яких доля заставила жити в чині слуги то він працював як чорний наймись, доки не втратив трудової спо-

сібності, а коли вже не міг працювати з причини втрачання здоров'я чи з причини старості, то ходив поміж людей, переважно по сусідніх селах, молився по хатах за здоров'я тієї сім'ї, яка жила в цій хаті як також за ходоу і за всьо, щоби Бог хоронив від всякого випадку. За ці молитви діставав цей дід чи дідиха як таких тоді називали, кусочук хліба чи кватирку зерна, або яйце. Вмерали такі люде там, де їх смерть стрічала. В минувшині було переважно таке, що жінка яка ще була молода і здорова, а в наймах працювала, то вона заміж не виходила, бо то служниця, а ще єї на світ народила мати, що також ціле життя служила багатим і називалася служниця, то така жінка, в случай народила дитину, розоміється без шлюбного мужа, то ця дитина мала відразу надзвичайне назвисько «найдух».

Дитину таку, коли принесли куми до хресту, то священник питав, де батько, а коли куми сказали, що нема батька, то священник для таких дітий, які не мали законного батька надавав сам назвисько по заведеному традиційному порядку в тамтой час. Одже, таким дітям давав священник таке ім'я, яке не було чуване в цій місцевості, де народилася дитина.

Для хлопців були назвиська такі: Онуфер, Савка, Прокіп, Атаназ, Никіфор. А дівчат називали: Матрона, Феська, Мокрина, Ксенька, Фріська і т. д.

Одже, вище списаний протокол ради громадської говорить нам про те, що у нашому селі був чоловік на ім'я Савка, роджений від бідної служниці безпритульної, яка народила хлопця, який також був безпритулним на світі, а був хворовитий, так що внаймах не міг працювати, так пішов село від села просити о кусок хліба. В селі Чайковичах тяжко захворів, так що чайківська громадська управа змусена була йому дати тимчасовий притулок.

Коли хворий прийшов до притомності, чайківський вїт випитав його з якого він села і що він за один.

Чайківський вїт скликав раду громадську, яка зчислила всі кошти, які витрачено для Савки підчас его хвороби. Причому рішили відвезти ще не цілком здорового Савки до рідного села, так і зробили.

Одного дня чайківський чоловік висланий з громади відставити ще не цілком здорового Савки до нашого села, який привіз

Савку і рахунок з громади чайківської, що описаний був на засіданню ради громадської, яка зраховала що витрачено з бюджету чайківської громади для хворого Савки, а іменно: 49 корон витрачено для Савки підчас его хвороби з чайківської громадської каси, які то гроші чайківська рада громадська опоминається, щоб наша рада громадська повернула витрачені гроші.

Тому то війт скликає засідання ради громадської, на якому рішають справу над коштами надісланими з чайківської зверхності громадської в вище казаній сумі.

Рівнож уважаю, що буде цікаве ще грядучому поколінню і те, як колись на своїй рідній землі не мали наші предки права уживати української мови в жодних справах урядових ні в письмі, а в якому році доперва дав австрійський уряд право зверхності ради громадської писати всякі протоколи та інші урядові справи на українській мові, яку в тамтой час називали людські опікуни не українською мовою, а рускою. Був то час, коли канцелярії рад громадських полагоджували всякі справи урядові на польській мові.

Дня 2 квітня 1907 року на основі рішення австрійського уряду війт скликає засідання ради громадської, на якому секретар зачитав директиву від повітового староства в справі тій, що від сьогоднішнього дня, не можна у нас вже полагоджувати жодних справ урядових на польській мові, тільки на рускій.

Нище подаю зміст цього протоколу, який від початку існування нашого села став першим писаний на тодішньому як в тамтой час було заведено вжиття на рускому язичу. Самий оргінал цього протоколу ось такий:

На дни 2 квітня 1907. громадска рада в угерцях винявскіх ухвалила так. увнутрішнім. урадованю як і зпартиями і в кореспонденці звластями. автономічними і правительственними. має уживати. ся виключно язык рускі.

Нато. Підписом. ствердзуют

Михаил Малецкій власник двора

Михайл Іванишин

Х Михайл Динис

Х Никола Заброварні

Х Михайл Помазак
Х Никола Стахів
Х Федико Іванішин
Х Михайло Горішни
Х Федико Іванішин
Х Михайло Заброварни
Іван Горішний

Орґінал протоколу
ради громадської

Також віднайшов я протокол ось такого змісту:

Дня 15 січня 1910 року, рада громадська рішає справу про будову школи, яку треба будувати з наказу міністерства освіти. Першою точкою нарад порядку денного цього засідання було рішено вибрати людей, які повинні розділити на кожного мешканця села, який вже має своє господарство і ним управлеє, належну кількість грошей на будову однокласової школи. Але радні думали-думали, в кінці видумали, щоби вибрати дилігацію, яка поїде до повітової ради шкільної, з просьбою просити, щоб із села шкільна рада повітова зняла обов'язок будови школи, понежи у нас буде в цьому році будуватися монастирська захоронка, до якої наші діти будуть ходити вчитися грамоти.

VII

Перший початок грамоти почався ось так.

У нашому селі жив пан власник двора Михайло Малецький, який не мав ні жінки, ні близьких яких-небудь свояків біля себе, а жив собі самотно.

Жив він дуже прихильно з парохом місцевої церкви, так що вони оба часто гостювали один в одного і так вели великі дружні відносини між собою. Цей же священик Семен Кульчицький мав великий вплив на пана так, що б священик не просив, то пан його просьби все послухав.

Так сталося і ось в цьому випадку таке, що коли пан Малецький тяжко захворів, Кульчицький став його намовляти, щоб він в часі закінчення свого життя, записав своє двірське майно на українське товариство «Просвіту» у Львові.

Так і сталося, коли Малецький почув себе тяжко хворим, описав ще своєю рукою завіщання, в якому вказав, кому і на які цілі віддає всьо своє майно. Одже, в цьому завіщанні виразно було вказано, що всьо майно записане стало на тов. «Просвіту», а ще із цього маєтку призначив фонд на будову захоронки.

На користь захоронки записав 6 моргів землі і площу під будову будинків. Довести до ладу будову захоронки доручив покійний Малецький священику тутешньої церкви Кульчицькому, який дійсно організував справу будови захоронки, аж довів цей будинок до ладу і віддав в оживання монашкам, які були під назвою сестри служебниці.

Наші селяни дуже зраділи тим, що захоронка вже викінчена, бо знали про те, що пан залишив в своєму завіщанні бажання, щоби ці монашки, які будуть при цій захоронці, дбали про внутрішній порядок тутешньої церкви та по змозі свого знання і вміння давали лікарську поміч тутешнім мешканцям нашого села. Крім цього, в часі літних місяців повинен бути зорганізований діточий садок, а на початку навчального шкільного року повинні тут відбуватися шкільні заняття початкової школи. Так що весною 1911-го року або 1912-го приїхали монашки сестри служебниці і оголосили людям те все, що вони тут робити повинні на бажання покійного пана.

Наші селяни вельми зраділи тим що тепер буде тверда підстава просити повітову шкільну раду, щоб дала свою згоду на те, щоб зняти з села обов'язок будови школи, бо діти можуть вчитися грамоти в захоронці.

В час цього, коли блиснула така думка наших селян, прийшов другий приказ з воєвідства через повітову шкільну раду, щоб без усякої задержки приступити до будови школи. Але громадська рада користаючи із цього, що захоронка вже в повній готовості проводити навчання, робить засідання, на якому вибирає дилегацію в ціли тій, що ця дилегація поїде аж в воєвідство з просьбою, щоб був знятий обов'язок будови школи. Як рішили, так і зробили. Виїхали наші дилегати в воєвідство, а з воєвідства в повіт, так що об'їхали всі вищі шкільні органи і добилися надійного щастя, бо органи погодилися на те, щоб

навчання дітей відбувалося в згаданій захоронці, а школи вже не обов'язково будувати.

Так що згадана захоронка починає свій навчальний рік першого вересня відкриваючи уроки навчання другого класу початкової школи.

VIII

Бувший власник тутешного двора Михайло Малецький купив у нас двірський маєток десь 1880, або 1885 року. Про точність часу купна не відомо. Чув я про те, що Малецький походив з багатой родини, яка в сокальщині мала великий маєток. Був він національності польської, але з часом, коли зайшов який то спір між польським священиком, а Малецьким, відтоді Малецький розгнівався на польського священика і не ходив вже до костела, тільки до нашої церкви і при цьому дуже подружив з нашим священиком Семеном Кульчицьким. Кульчицький був йому вірним другом, так що дружили вони до смерті Малецького. Те, що Малецький, як бувший поляк, ніколи був би не віддав свого маєтку на користь українського товариства «Просвіта» і не дав би фонду на будову захоронки, коли би його був на те не намовив священик Кульчицький.

Малецький купив двірський маєток від Кусовича, який тут панував після Винявського. В цьому часі, коли Малецький купив тут маєток, то на цьому маєтку ще господарили євреї-арендатори, які добували на тому маєтку ще паролітного речення дванадцятирічної аренди.

Кусович, продаючи цей двірський маєток Малецькому, так при цьому заявив, що тут на маєтку господарюють ще паро років євреї, які взяли маєток на дванадцять років в аренду, але час аренди скоро вже закінчиться, тоді Малецький повинен стати сам господарем цього маєтку.

При цьому Кусович передає до рук списаний договір в справі аренди на якому то договорі було вказано, як довго євреї повинні ще тут господарити і як повинні відноситися до всякого добра, яке належить цьому маєткові. В случай буде порушення якої-небудь точки договору, Малецький має повне право переда-

ти арендаторів в суд і судово вигнати їх з маєтку за порушення точки договору.

Так до того і дійшло, що євреї подумали що молоденький ще господар не з орієнтується на тому так скоро, і вони будуть могли робити деякі надуживання в свою користь. Але на тому завелися.

Малецький зауважив велику шкоду на маєтку з боку євреїв. Малецький кілька разів попереджував євреїв в справі шкоди, але те все було безуспішне. Дійшло до того, що Малецький подав справу в суд. Євреї, розуміючи своє слабе місце в тій же справі, рішили Малецького вбити.

Одного дня напали євреї на Малецького і при закритих дверях стали з пана душу виганяти, але садівник, почувши крик і зрозумів значіння крику, став кричати до кількох чоловіків, які були заняті роботою паро сот метрів від панського палацу, які в тій хвилині появилися на місце тяжкої розправи і вспіли ще виврати пана з рук єврейських півживого. Від часу страшної події, яка відбулася між паном а євреями, євреї перестали рахуватися арендаторами двірського маєтку і в короткому часі суд присудив їх викинути гет за борт двірського маєтку, мимо цього, що аренда їм ще не була вийшла.

Тепер арендторів вже немає, пан лишився сам господарем на своєму маєтку, але від часу тієї присівки, яку євреї панові зробили, він вже не мав здоров'я, але ще господарив паро десятирок років, бо ще успів побудувати гарну каплицю і під каплицею гробівець з цим розчисленням, що там буде місце вічного упокою для него і для його мами, яка доживала часу смерті біля сина. Також багато Малецький помагав нашим селянам до будови церкви яку бодували 1903 р. під іменем «Вознесеня» Христового. Згаданий пан був довший час у нашій церкві старшим провізором.

Але прийшов 1909 рік, який став останнім роком дальшого існування пана Михайла Малецького.

Перед своєю смертію, при повній ще притомності успів ще списати своєю рукою завіщання в такому порядку, як вище сказано.

ІХ

По смерті Малецького, товариство «Просвіта» вже не продовжувало господарки, тільки всю орну землю, сінокос товариство винаймило людям нашого села. Ліс, сад і будинки були під надзором товариства.

Зараз по похороні Малецького хто то брат чи сестра, позвали товариство «Просвіту» в суд в цілі того, щоби маєток відібрати, але тут їм не далось взяти маєтку від товариства, понежи суд пішов по стороні товариства на підставі списаного завіщання Малецького. Так що рідня помершого вже далше не процесувалася з товариством «Просвіта».

1912 року «Просвіта» з організувала у нашому селі школу домашнього господарства, якою були заняті всі житлові будинки двірські.

В тому часі, коли була зорганізована школа господинь в нашому селі, була зорганізована і читальня «Просвіти», так що в тому часі можна було вже здібати на сторінках українських газет а навіть і календарів про наше село Угерці, про яке то село до того часу ніхто нічого і не знав, що воно існує на світі. Можна підтвердити, що в тому часі завитало світло знання і культури, що можна уважати як чимось дуже цінним в тамтой час, коли наше селянство ще жило майже в курних хатах і затемнени тьмов панської неволі і безграмоти та піяньства, про що тут вже вище сказано.

Але те все не принесло сподіваного щастя, бо 1914 року, місяця серпня, сильні тодішного часу оголосили війну і всьому прийшов кінець.

Так що згадана школа зійшла з позиції життя і до двох днів виїхали всі викладачі і курсанти.

1914 рік місяць серпень приніс велику розпуку, плач і тьму кромішну, бо всі чоловіки воєннообов'язані працювали зі своїми рідними і йшли на приказ свого народолобці бандюги найяснішого монархи цісара Франца Йосифа бити якогось воєра москаля.

Одним словом світ загорів і заgrimів. Так що з нашого села пішло багато чоловіків та майже всі ліпші коні на те страшне кровопроляття.

Зараз на початку війни приїхала до нашого села воєнна жандармерія в тій цілі, щоби виарештувати всі москалофілі у нашому селі, але з чим приїхали з тим і поїхали, бо у нашому селі не було жодних москалофілів.

В той же час в наше повітове місто Рудки прибула велика група воєнної жандармерії і так їздили по селах шукати москалофілів в цілому повіті, тоді то вступали і до нашого села. Багато людей тоді поарештували в цілому повіті. Було багато арештованих селян як також і священиків було досить арештованих.

Правду сказати, що в передвоєнних часах у нашій Галичині багато було читалень під іменем Михайла Качковського як його називали московськоруским діячем. Одже, в котрому селі була за-снована читальня Качковського, там багато було і арештованих.

Арештованих переважно зараз тут стріляли або везли в лагри людської загибелі. В тому то часі євреї мали велике довір'я в австрійських властів, так що як євреї хотів, то міг наговорити на кого би тільки був пів слова сказав, той зараз був арештований.

Тоді в той же час ті жандарми арештовали в Рудках дев'ять чоловіків, які були тут раненько в неділю прийшли до церкви. Чому їх жандарми постріляли, того ніхто не довідався, тільки були такі розговори між людьми, що їх взяли як підозрілих москалофілів. Згадані люди походили з найблизчих сіл від міста Рудок, таких як Підгайчики, Колбаєвичі, Новосілки та Вишня.

Але довго ті народолюбці не гуляли вже, бо скоро прийшов день абсолютного відступу айстро-угорської армії. Австрійська армія коли відступала, то командирі армії вели агітацію дуже страшного вигляду, бо казали, що всьо населення повинне евакуватися і тікати десь за ними, бо хто тут залишиться, того москалі вб'ють.

Другого дня раненько показалося, що австрійські воєнні чинники кидали чисто видумані брехливі події, які між росіянами ніколи не бували і ті люди навіть на щось подібне не були здібні, щоби чоловіка невинного так мучити, як вони лякали населення.

Російські воїни в село прийшли досить чемно, бо навіть самі заходили до хатів, де люди тримтяче молилися ще перед смертю

і там виталися нез наючи того, що ті люди тієї думки, що вже їм буде неменуча смерть, коли вже побачили воїнів озброєних, які заходять в хату. Солдати, до котрої хати зайшли, то всіх дітей угощали цукром, а дорослих мужчин угощали тютюном-махоркою.

Просили вони, щоб їм спродати молока, а коли люди почули, що вони хочуть молока, стали їх брати до хатів і там давали їм молока, сметани, сира та яець. Кожний солдат, наївшись, ставав і, стоячи, хрестився три рази як і у нас хрестяться.

Люди коли таке побачили, що ті люди віруючі і моляться, тоді стали їх уважати як своїх рідних. Так що люди наші, що сказали, що ті воїни так показує якби то наші люди були, то так і правда то була, що то наші ріднокровні брати були з таких місцевостей як Житомирщина, Волинь, Вінниця, Київ.

Так жили наші люди в окупації російській від місяця вересня 1914 року до місяця червня 1915 року.

Прийшов місяць червень 1915 рік настали нові страхи і клопоти.

Російські війська відступають, силою свого порядку забирають за собою всіх чоловіків старших і молодших. Але ті, як могли, так ховалися, щоб не потрапити в руки солдатам і не дістатися в Росію. В тойже час на долинах Конюшок яких 10 кілометрів від нашого села велися ще запеклі бої більше як тиждень часу. Велика частина відступаючого російського війська, заїхала у наше село і тут перебували пароднів. В часі тому, як вони тут перебували, у них панувала страшна хвороба холера, яка в пала на наших селян і багато пострадало людей від тієї хвороби, бо багато тоді померло чоловіків жінок і дітей.

Х

Російська армія відступила, а до нас прийшла айстро-угорська армія в вище сказаному часі.

З приходом армії, прийшли знова ті самі закони і порядки австро-угорські, які були на короткий час відійшли від наших людей.

Коли вже займив свої місця цілий діючий державний апарат, зараз були покликані всі чоловіки старшого і молодшого віку на війну.

Лишилися дома тільки сліпі, криві, старі, малі та жінки.

Настала страшна нечувана біда, розпука та плач і горе страшного часу. Прийшла страшна година людської муки та голоду, бо дуже мала частина землі була орана і сіяна. Не було кому як і не було чим обробляти землі, бо всі здорові люди пішли боронити вонорів цісара Франца Йосифа. В селі можна було найти хиба поломаний який старий віз та сліпого коня.

Обробляли землю самі жінки, так як вони вміли і могли. Було таке, що давали по селах на сизонні роботи полонених солдатів російської армії, але то дуже мало було тієї помочі, хиба тільки на час жнив.

Так вийшло, що з тієї причини, що дуже багато землі лежало пустою, почався страшний голод як в містах так і в армії.

Прийшов 1918 рік, був останнім роком австрійсько-цісарського порядку. В тому то році почалася масова дизерція. Багато було таких мужчин і у нашому селі, що їм наприкрилася вже була так цісарська служба, бо багато приходили в відпустку, які вже і не вертали до своїх полків.

Перебували дома і все цікавилися тим, чи не йде жандармерія, бо тоді треба було тікати десь в поля чи ліси. Переживали люди велику нужду, з якої то нужди виникла страшна різномісна хвороба. Багато людей тоді у нашому селі померло, і переважно дітей, бо лікування жодного тоді ніхто ніякого не знав. Час був воєнний, лікарів як звичайно в тамтой час не було, а особисто в часі війни лікарі всі були заняті в воєнних лікарнях, то взагалі тяжку де відпитати лікаря було щось цікавого.

Люди лікувалися самі своїми сільськими ліками, так як вони таке вміли і розуміли.

Був страшний час воєнної хуртовини. Зникали з лиця землі найздоровіші люди, летіли в грузи мешкальні будинки як в місті, а ще більше й по селах. Така хуртовина принесла великі площі цвинтарів та велику кількість сиротів та вдовів, яких у нашому селі була велика кількість, тих вдовів і сиротів, як і цвинтарі також, взяли в свої обійми велике число мужчин із нашого села.

Прийшла осінь, місяць листопад був найстрашнішим місяцем із цих місяців, які минали перед тим місяцем, бо він приніс зі

собою годинник, на якому то годиннику була вибита остання година для цісарської Австрії. Одже, в такому то образі історія світа занутувала на свій сторінці тую всю панську-цісарську забаву.

В той же час багато наших людей, які не загинули на тій війні, дісталися до дому з тією думкою, що вже закінчилася вся воєнна хуртовина і тую зиму будуть вже в хатах зимувати а не вс нігах, але передумалися, бо зараз їх було мобілізовано на війну українсько-польську.

ХІ

1918 рік місяць листопад, приніс новий клопіт, нужду і горе, страх та розпуку, бо прийшла мобілізація: вибухла нова війна, українсько-польська. Фронт випав недалеко від нашого села.

Лінія фронту випала від Перемшля через Судову Вишню до Львова. Так що мешканцям нашого села було видно добре як виглядає війна.

Цілу зиму селі стояло повно війська, так що в кожній хаті було по два й три жовніри, та зі два, а навіть і чотири, коней стояло в кожній стодолі. В селі не було хвили спокійної, тільки все тут лоскоти та крики. Від гарматних гримотів цілий час в вікнах шиби дзвонили.

Прийшла весна 1919 рік, стали падати страшні дощі. На дорогах стали страшні болота, так що дорогою тяжко було переїхати возом а то ще військо тратувалося в тих болотах з гарматами, а до кожної гармати припинали по чотири коні. З великих болотів коням попухли ноги та впали страшні парки на велику кількість коней. Населення терпіло в той час великі нестачі всього, бо нічого неможливо було де дістати.

На початку місяця травня 1919 р. українсько-петлюрівська армія нагло відступає. Відступ почався раненько, а коло години десятої рано поляки вже були у нашому селі. Поміж мильчицьким лісом а нашим селом на долині під назвою «Заболото» вбили наступаючі поляки українського жовніра тікаючого з проламаного фронту.

Зайшли поляки в село, витягли з хатів щось зі трох старих чоловіків, і дали їм такий наказ: «Idźcie tam na łąki tam leże jeden

kaban ktorego my zabili, I zaraz abeściego pochowali». Нашими словами: «Йдіт там на долину: там лежить один кабан, якого ми вбили і що б ви його негайно поховали». Зараз же пішло кількох старців, взяли вмираючого, принесли і положили під селом біля плота, там він довмировав, а вмираючи, дав якісь паперці старцям, а старці передали то до війта; війт десь положив ті паперці, так що коли прийшов до пам'яті, то вже і не тямив де то поділося, бо в війта польські жовніри робили велику пакість і били всьо в хаті що було, і казали: «Na masz za to że byłeś kabańskym wojtym». («На маєш, за то, що ти був кабанським війтом».)

Прийшла польська армія, принесла для нашого села страшну пімсту, клопіт, плач, тьму кромішну та скриготання зуба.

З хвилию вибуху тієї війни, про яку ось тут йде мова, наших людей, які ще повертали з австрійських фронтів мабілізували зараз ось на нову війну.

Люди, що вернули з такої довголітної воєнної каторги, не мали охоти на нову війну йти, а як йшли то багато з них випросили в військової команди, щоби їх дати на воєнну службу десь тут близче дому. Так що багато наших людей осягнули то щастя, на якому дуже зле виграли.

Коли вже стали рахуватися воєнними службовцями, то частина їх пішла на фронт десь як Городок – Львів, а решта тих людей несли службу під фронтом, помагаючи фронтові доставляти те все, що фронтові треба було.

В тягу воєнної служби ті люди мали доручено виконувати в користь армії всі обов'язки воєнного командування. Одже, обов'язком їх було виконувати таке:

Робили так звані в тамтой час риквірації військових різних річей, як одягу, взуття та ременів і т. д.

Також їм було доручено і наказано кунфісковати всяку зброю від людей, які перетримували зброю різного виду і без огляду якої би то нації він був. Таке і виконували.

Але з українців не було майже нікого тут у нас чи коло нас.

Були тут коло нас такі люди, що мали якусь звичайну зброю, але то були поляки-лісники та пан жонца (управитель двора).

Так що ті люди такі речі мали і від них то було конфісовано.

Одним словом сказати, вище згадані люди виконували тую всю роботу, але тая вся робота і кожний зроблений крок в користь армії було записувано місцевими поляками, які тут проживали, на їх же очах те все робилося, і вони занутовали найменшу йоту, кожного того воєнного службовця, за що кожному з них була дуже сумна заплата.

В той же самий час на мильчицькій горі, недалеко нашого села, стояло паро стиртів панського збіжжя, яке шарпав хто хотів і навіть воєнні брали кілька котрий хотів для артирелійських коней, а решта що осталося, то наші селяни на свою біду спрятали, за що також дорого панові заплатили.

Одже, прийшов той час, що вже стали знайомитися наші селяне з часом лиха розпуки і плачу. Настали польські суди, поліція, староство і все інше, що тільки було потрібне до того, щоби мати можливість новій Польщі знищити українців і те все, що є і було українське. Настав час, що наших українців нашого села Угерець нова влада польська стала тяжко карати і судити гет і бійкою, і лагером, тюрмою та грошима. Одним словом сказати, на підставі донесених списків місцевими поляками, наші селяне мусили стати перед страшним судом людської несправедливості, здівання і варварства, чого неможливо забути і мені, як я був свідком того всього варварства, не можна тихо змовчати – з тим пійти в царство вічно упокою, не переказавше грядучому поколінню, чому і за що були катовані їхні предки.

Як довго буде існувати людство, так і існуюче людство потягне за собою історію минувшини, і в тій історії ніколи не вигасне те, як татари на нас нападали, так другий подібний час варварства на приході поляків до нас, треба ставити в історію життя, подібним один до одного.

Одже, взяти під увагу ходь би ось таку картину. Коли вже почала свою діяльність повітова поліція в Рудках, то зараз на початку своєї діяльності дали для наших всіх чоловіків, які служили в петлюрівській армії наказ, щоби від сьогодні з'являлися в повітову команду поліції, де стати треба перед лицем комісара повітової поліції кожному зокрема, бо в случай неявки, будуть доставлені силою і способом повітової поліції на вище вказане місце.

Розоміється, що кожний із цих, кого кликали, мав поняття, на яку його гостину просять, тому ані один не пішов.

Дійшло до того, що пану комісару вірвався терпець і одної літної ночі вислав майже всю поліцію з допомогою війська на генеральну облаву в наше село.

Нічю коло години дванадцятої було повне село поліції з сусідних сіл, голодранів, які в той час добровільно виконували ніби військову службу, причому прийшли собі в цілі власної приємності допомогти поліції карбувати українську шкіру.

Село стало опснуте навколо голодранями так, що кіт не мав права вирватися з села. В селі в той час, коли ті народолюбці розгостилися, можна було почути тільки людський крик, рик ходоби та гавкання псів.

Край села стояла коршма, яка була власністю єврея Янкеля Айзберга. В часі облави коршма була занята варварцями, де зганяли зловлених нуждарів. Там судив кат пан поручник кожного, скільки кому нагаїв дати. Але скількість нагаїв кожному кат не присуджував, а переважно так на око казав бити поки шкіра не напухала, а коли вже зачало тіло під нагаями пухнути, тоді таку жертву несли до воза і так наповнювали вози, які стояли біля коршми; коли вже вози були заповнені, тоді їх везли до поїзду на станцію в Рудки, а з Рудок в лагір. В ту страшну ніч у нашому селі всьо було арештоване і вислене в лагір на загибель, бо там в лаграх нічого іншого не було як тиф, вуши і пархи, та голод, так що кати там висилали з нашого села не тільки тих, які виконували військові обов'язки в українській армії, а кожного свідомішого.

І то є дійсна правда, бо тую дійсність підтверджує от свята істина така, що монашки сестри служебниці, які у нашому селі в той же час жили, ніколи не служили в українській петлюрівській армії, а все одно були в ту ніч арештовані. Священик нашої церкви Семен Кульчицький також був арештований і всіх їх вивезли в вадовицький лагерь. Кого не вивезли в лагір, то замкнули тут в повітовій тюрмі, а декого завезли навіть і до Львова в Бригітки.

Коли з людьми вже був зроблений порядок і їх відправлено в склад загибелі, так зараз прийшов приказ від повітової поліції, щоби до трьох днів село зложило 120 карабінів звичайних і два

машинкових та багато різних гранат, а якщо того зброю в такій кількості не буде здано в вище сказаному часі, то щоби всі мешканці села опустили село, бо село при кінці третього дня, буде спалене.

І так люди ходили і шукали по всіх ровах, по різних ямах та корчах, та й заледво паро карабінів найшли та щось дві чи три гранати. Прийшли поліцаї, перевірили і згори сказали, що таке число зброї є незадовольне поліцейським властям і люди повинні вже опускати село, і виноситися кудя хто думає. Так і було, що кожний збирав свою бідноту, яку мав та вивозив чи виносив десь в поле або яке інше місце, яке собі хто намітив. Оден день і ніч село було приготовлене до спалення. В селі нічого ні нікого не було, хіба голодні пси бігали, шукаючи поживи.

Нарешти дійшло до того, що прийшло повідомлення від високодостойного пана ката повітового комісара поліції, щоби ще припинити палення села. Виавакувані люди довідалися про таку велику ласку панську, повернули кожний на свою бідноту.

XII

1920 рік прийшов вже в другому вигляді, бо вже відбули наші люди те, що їхні тіла були різані нагаями і кари грошеві за стирти, як також в 1920 році вже всі, хто остовся живий прийшов до дому.

Одним словом, можна сказати, що війна, яка була, то вже перейшла, хто живий остовся мав право думати за життя, але після такої зави рухи, яка тут переходила, що залишила світові руїни, голод, всього недостатчу та різну хворобу, настало дуже тяжке, трудне й гірке життя.

У нашому селі тоді лежало багато землі, якої цілу війну ніхто не обробляв, тільки лежала пустою толокою, що довело до великого голоду.

Як у нашому селі, так і загально по селах люди почали будувати хати стодоли та й всьо, що було потрібне. Також в тому році відновлялося господарство і тутешнього двора, яке було власністю товариства «Просвіти». Управителем згаданого господарства був Антон Андрійович Гапьяк, який тут господарив повних два-

надцять років, походив він з селянського заможнішого господарства з хутора, який належав до макиневської громади судовишенського повіту. Мав він закінчену вищу освіту і міг та мав право і на те диплом, щоби стати на посаду гімназійного приподавателя.

В молодому ще віку свого життя полюбив знання і освіту та свій український нарід, та й для добра свого народу, старався жити й працювати ціле своє життя.

Гапак був ще студентом, коли чув безперестанку клич товариства «Просвіти», де кликаний був в товариство на працю, на яку і пішов, і там став на посаді директора канцелярії товариства Просвіти.

З огляду на те, що товариство чекало на те, щоби який український інтелігент прийшов на роботу, яку міг робити тільки вище освічений інтелігент, на яку зголосився Антон Андрійович Гапак.

З огляду на те, що Гапак був сином селянина і мав поняття у всіх сільськогосподарських справах роботи, а ще мав він закінчені і курси агрономічні, тому 1920 році товариство «Просвіта» звільняє його з посади директора, а передає йому посаду управителя маєтку двірського у нашому селі. Антона Гапача «Просвіта» поставила на заведення взірцевої господарки на час дванадцять років, на основі таких мрій, що після дванадцяти років, буде організована сільськогосподарська школа в Угерцях Винявських, якої то школи Гапак буде організатором, а в часі її існування, буде рівнож на посаді директора.

Але на привеликий жаль, «Просвіта» не досягнула ключів до сподіваного щастя, бо «Просвіті» загрозили довги, що досягали вартості камениці, яка числилася власністю товариства «Просвіти» у Львові ринок число 10. і яка мала бути продана на довг, який було зроблено «Просвітою», за набране велике число книжок, які поступили дорогою кредиту в магазин бібліотеки товариства. Товариство ці книжки спровадило з цим рахунком, що читальні і філії «Просвіти» заберуть книжки і за вибрані книжки дадуть гроші, і довг буде сплачений.

Але так не сталося, бо в той же час всьо наше українське населення по західній Україні терпіло великі недостачі всього і велике здовження селян по касах та євреям всяким шпикулянтам майже

більша половина населення була здовжена і винна гроші, тим самим не могло населення платити членських вкладок до читалень, як і до повітових філій, що в тамтой час дихало тільки на підставі членських грошових вкладок.

Одже, на підставі такої кризи, читальні мали дуже слабкі грошові доходи, як з членських вкладок, так і з концертів чи виставок, тим самим не могли закуплювати такого числа і за таку кількість грошей, як товариство «Просвіта» предвиджувало, скільки книжок піде в котру читальню чи філію, і скільки разом буде грошей.

Але надія не принесла сподіваного щастя і тепер «Просвіта» найшлася в обіймах великої катастрофи.

Вийти з положення якось треба було. Одже, виділ товариства «Просвіти» найшов вихід з положення такий, що рішив спродати весь маєток двірський в Угерцях Вин[явських] і сплатити довг. І так під кінець 1931-го року «Просвіта» оголосила в газеті що є до порцелярії двір в Угерцях – Вин[явських].

Так що на початку 1932 року, вже приїжджали покупці майже з цілої Галичини. Дуже багато купуючих приїхало з різних гірських околиць.

Мешканці нашого села стали почувати себе дуже покривдженими тому, що багато було таких бідаків у нашому селі в тамтой час, що служили постійно в дворі, там за свою службу діставали зерно, паливо, добрий кусок долини і двірськими кіньми обробляли свою мізеру.

Тепер прийшов тому всьому амінь. Службу бідні втратили, поля нема за що купити, щоби жити на своїм. Нашим селянам ті пани інженери, які продавали землю, не хотіли навіть таких малих площів як пів гектара або і гектар продавати, бо вони чекали на гірських людей, які приходили з долями, яких собі понавозили з Америки чи Аргентини, і закупляли багато гектарів, що було досить вигідніше панам продавати.

Так що до 1933 року двір в цілості був проданий зайшлим людям. Місцеві люди купили дуже маленьку кількість і в самих гірших місцях як якісь страшні горбки чи мокрі глинки і тим подібне. Тепер ті люди, які постійно колись працювали в дворі і з тієї праці жили, пішли на роботу до тих багатіїв, які мали більші

господарства і треба було їм найманих сил. Ходили наші люди також на роботу і до осадників-поляків, які були поселені не далеко нашого села по Орховицьких горах.

Так звані Орховицькі гори були власністю грабівни, а та пані грабівна розділила тую землю по десять моргів для кожного так званого лігейоніста, який числився інвалідом, що був фізично ошкоджений на війні польській.

До 1928 року у нашому селі були дуже гарні сади і багато людей мали несогріший дохід з цього. 1928 на 1929 рік в пав страшний мороз і вимерзли майже всі дерева по садах.

Школа у нашому селі була відкрита і відбувалося навчання доперва 1929 року і то без ніякого типового приміщення, тільки ті несчасні уроки відбувалися частина в приміщенню кооперативному і частина в громадському будинку. Шкільний будинок у нас було почато будувати 1929 року, а закінчено 1930 році.

Школа була будована людським коштом і трудом, так що на кожне господарство було призначено кількість гроший так і труд, але труд без обмеження. Так що будова тієї школи коштувала 12000 золотих, що наші селяни тяжко відчули, бо майже кожний господар дому був винен гроші в касу, які позичив на будову шкільного будинка.

Будинок той поставили коло церкви на мокрому ґрунті, постояв він 35 років і пішов вгроз, з причини великого загриблення.

В тій школі вчив перший вчитель Маріян Сятковський, поляк-шувиніст з Самбірського повіту село Воютичі. Вчив він як то називали четверту початкову класу. Багато був він зацікавлений навіть справами такими, які не належали ні до школи, ні особисто до него.

1924 року було тут у нашому селі зорганізовано кооперативу під іменем кооператива «Рілля». Першими головними ініціатами були управитель двора Антон Андрійович Гапак та Іван Кончак. За ними пішли і такі, як начальник громади війт Денис Михайло та громадський писар Іванишин Михайло Васильович та багато інших громадян, без огляду на те багатший чи бідніший.

Міг бути членом кооперативи хто хотів, але той, хто був членом кооперативи і сплатив вже свій пай, того сильно ненавиділа

поліція, ненавидів такого громадянина і навіть повітовий пан староста. Та вся польсько-панська власть називала таке українською організацією і спімсти кожного, хто був тим членом чи пайщиком тієї кооперативи, поліція часто такого штрафувала за санітарні непорядки, то за пса або за табличку, якої не було при возі як адреси господаря чи власника воза.

Така кооператива в тамтой час була дуже цінна річ для селянина, бо там чи селянин, чи робітник привиков до соспільної праці та зрозумів, що цілію кооперативи є, щоби селянин міг закупити все, що йому потрібне тільки в кооперативі, як і свою продукцію перепродувати в кооперативі.

Клич кооперативи такий був до селян, щоби селяни не купували як і не продавали своєї продукції лихварам та всяким шпикулянтам єврейським та другим. В Рудках в той же час був зорганізований повітовий Союз Кооператив і всі кооперативи належали до повітового союзу, так що то всьо йшло тим самим порядком як і сьогодні йде в наш час і як тепер пов'язана торгівля кооперативна райсоюзу з кооперативами, так і в тамтой час такий зв'язок тримав повітовий союз з кооперативами сільськими.

1932 року було відновлено у нашому селі товариство читальня «Просвіти». При читальні був зорганізований мішаний хор, який з мистецького погляду держався дуже добре.

Відбувалися тут всякі концерти, а особисто концерт на свято Шевченка відбувався дуже торжественно.

Був тут при читальні зорганізований і аматорський гурток.

Мрією товариства читальні «Просвіти» було виховати ціле молоде покоління на свідомих і характерних громадян, і тут показувалося молоді шлях до знання й культури та до культурного життя. Головне тут велася агітаційна робота протів алькоголю та нікутиви.

Читальня мала часописи й журнали, але такі, які мали право тоді показуватися на світ і знаходитися в читальні чи десь в хаті, то були ось такі: «Народня справа», «Громадський Голос», «Сільський Господар», «Укр. Пасічник» та журнали: «Жіноча Доля» і «Життя і Знання».

Але треба розуміти і в те вірити, що та вся скромна діяльність відбувалася за дозволом і цензурою повітових властей та під багнетом поліції паньствової.

На концерт чи виставку треба було робити просьбу о дозвіл відбуття до повітового староства.

Так що товариство читальня «Просвіти», як і кооператива, відгравали велику ідейну роль в тамтой час, бо просте населення при таких установах привикало до спільної думки й праці як торгівлі і самоосвіти та взірцевої роботи при сільському господарстві.

Причому мушу згадати про життя і діяльність товариства читальні «Просвіти» як і кооперативи, слід ствердити, що обі ті посестри застав я в загибаючому стані життя при слабьонькому биттю пульса, який своїм биттям віщував те, що час добігає скорого кінця культурно-освітньому житті і що на місце їхньої діяльності стануть сумні чорні руїни.

Одже, в зв'язку з тим, щоби не допустити тих установ до послідного загибління, положено тут було багато клопотання і праці.

Але скоро показалося, що все те клопотання і щира праця, вивела ті дві посестри на твердий ґрунт життя. При читальні вже йшла робота культурно-освітня в цілості задовільно, як і в кооперативі торгівля почалася добре розвивати.

Одже, в такому образі, як я тут змалював, відбувалася та вся діяльність як культурно-освітня так і торговельно-кооперативна аж до вибуху другої світової війни 1939 року.

XIII

1939 року місяця серпня настали страшні хвили вибуху німецько-польської війни і завмерає в нашому селі, як і в других селах, де засягала воєнна хуртовина, всьо життя: як культурно-освітне, так торговельно-кооперативне.

Німеччина нагло розбиває Польщу, так що годинник історії вибив Польщі останну годину єї пануванню у нас від 1919 року 19-го травня.

На початку вересня польська армія вже була в прах розбита, а до нас прийшла німецька армія.

Але німці тоді довго у нас не задержалися, бо ще того самого місяця тихо відступили, а до нас прийшла Радянська влада і завела свої порядки. Так що всі сільські установи як власть сільська так званий в тамтой час сільський виконавчий комітет, сільський клуб, кооператива та школа, всі ті вище згадані сільські установи, вели вже всю діяльність по вказівках Радянського закону.

1941 року в березню було у нас зорганізовано колгосп ім. Першого травня, до якого належало двадцять або понад двадцять сімей.

Було в тому колгоспі щось п'ять коней, одна корова і теля та бик.

Головою новозаснованого колгоспу був місцевий наш громадянин Вігор Гринько Андрійович.

22 червня 1941 року Німеччина напала на Радянський Союз таким виглядом і порядком, що бомби ще нічцію падали так, що тяжко було зорієнтуватися, що то є, бо в війну ніхто не вірив, щоби то була війна, бо ніхто не чув і не читав виповідження війни. В селі точно вже люди ознали, що то війна, коли з району до села прийшло повідомлення про те, що ми знаходимося в стані воєнному, бо Німеччина напала на нас цієї ночі.

29 червня вже в неділю рану при гарній погоді німецькі війська вже прийшли до нас і стали нищити й переслідувати то все, що було заведене Радянською владою.

В той же час у нас стали знищені усі книжки і документа бухгалтерські і інші всякі папери, що знаходилося в колгоспній конторі. Також спалено було в той же час і канцелярію сільської ради.

1942 року в часі німецької окупації майже по цілій Галичині запанував страшний голод, так що люди спокоїли голод різними хабазами, такими, які людина могла їсти, та молоком закріплялися. Тяжке життя було може найтящим від всього минулого, коли прийшло 1943 і 1944 роки; ті були зі всім тим, що приносить найстрашніше всьо в життя людства.

Початок 1944 року зайшов в пам'ять людського життя дуже страшним, тому що німці відступали, фронт наближався, партизанство, яке тут бувало по наших околицях робило свою роботу.

Була тут у наших околицях радянська-польська партизанка і українська під проводом Бандери. Коли та вся течія переходила,

Розділ IV.

Фрагменти

Василь Іванишин

АКТУАЛЬНІ ЦИТАТИ

Молітесь Богові одному,
Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться.

Тарас Шевченко

...Ту вінценосну громаду
Покажем спереду і ззаду
Незрячим людям.

Тарас Шевченко

В нашій хаті – наша воля, а всім зайдам – зась!

Іван Франко

Щасливі ті, що мруть у Божім бою,
Життя своє за інших віддають,
За Боже слово жертвують собою,
За хрест Господній кров свою проллють!

Іван Франко

Лиш боротись – значить жити;
Мило й згинуть у борні.

Іван Франко

Прокляття, розпач і ганьба!
Усю пройшов я Україну,
І сам не знаю, де спочину
І де не стріну я раба.

Олександр Олесь

І знаю: буде. Знаю: вдарить.
І знов, і знов хитнеться світ,
І прокривавить гімном кари
Непереможний заповіт.

Євген Маланюк

Скалічено й зганьблено тіло твоє, Батьківщино,
Та майбутніми бурями дихає Дух.

Євген Маланюк

Бо так і треба, Україно,
Країно проклята моя!
Бо так і треба, так і треба
Звірюці різати життя
В ім'я Христа, безсмертя й неба,
В святої вічності ім'я.

Євген Маланюк

За яд брехні, що просякає світ цей,
За засів зла, що згубу принесе,
За тих, що їх примусили скориться,
За душі пошматованих родин,
За вітер тундр і м'ясо Хіросіми,
Народу безборонного загин
І зимну лють у помсті нещадимій,
Воздай їм, Господи, за радіобрехню,
За телебруд і діточок розтління,
За виточену кров.

Євген Маланюк

В чужій руці – безсила сила,
В своїй – безсилля і тягар.
Роздріблене дощенту крушить
Закон життя. І де ж – вогню
На вожденят вошині душі,
На лицедіїв метушню,

На їдь продажної безради,
На яди дідичної зради,
На віковичний коловрот
Хохлацьких охів і глупот?

Євген Маланюк

Остерігайся, друже мій, щоб не закрався під світлою машкарою у надра твої хитрий змії, щоб ангельська любов до Бога не перетворила тебе у диявола для людей.

Григорій Сковорода

Д. Донцов: „модерна демонократія”.

М. Драгоманов про німецький соціал-демократизм: „жидівська самохвальба”.

І. Франко: „...соціал-демократизм краде душі, наповнює їх пустими і фальшивими доктринами і відвертає від праці на рідному ґрунті”;

- про Достоевського: „тупий шовініст”;
- „програми, гасла та прапори в наших часах дешеві”.

Є. Маланюк:

- „політичні небіжчики”;
- „солодкий сморід гуманізму”;
- „єдиний найсвятіший шлунок”;
- „Свинорила спрямованість вниз” як духовний та ідейно-програмовий вектор наших державотворців і політиків.
- „малорос – юдаїзований земляк: це стисла формула”;
- „роздериротазівотні „академії””;
- Рокфеллер-Сентр як „храм тріумфуючої мамони”;
- „скепсис мудруючого раба”;
- „з точки зору вченого поросяти”;
- „полохливі патріоти”;
- „літературні яничари”.

Степан Бандера: “Сама ненависть і пасивна ворожість ще не вистачає до визволення”.

Ліна Костенко: “Ефективне не те, що заперечує чуже, а те, що утверджує своє”.

Граф С.Вітте: „православне язичество”.

Майдан-2, хресний хід УПЦ МП, старенька в телекамеру: „вернуть царскую веру!” – про російське православ’я. Так, примітивно. Зате як точно!

Ф.Тютчев: „Уся історія Росії до Петра – суцільна панахида, після Петра – одна кримінальна справа”.

Ви ще не протиставились до крові в боротьбі проти гріха.
(ап.Повло /Євр. 12,4/)

Лучше борба нещаслива, як нинішня тихота.

Маркіян Шашкевич

Ти не неволі син!..

Маркіян Шашкевич

Імператив імперії незмінний,

Лише вдягнувся у нові слова.

Ліна Костенко

Україно, Великомученице, зоре моїх нещасть!

Де сини твої, мамо? Тільки руки ламати.

Один за тебе умре. Другий тебе продасть.

Третій не знає, хто його мати.

Ліна Костенко

Марудна справа – жити без баталій.

Ліна Костенко

В минулому у нас відняли майбутнє.
В майбутньому нам віддадуть минуле.
А де ж наше сьогодніня?

Ліна Костенко

Треба ж якось піднімать на душі,
а не в болото втоптувать народ!

Ліна Костенко

Я знаю свій народ. Клянущого пороки.
Але за нього Господа молю!

Л.Костенко

Є боротьба за долю України.
Все інше – то велике мискоборство.

Л.Костенко

Лиш нам чомусь відмовлено у праві
Свою вітчизну над усе любить.

Л.Костенко

Таке суспільство чи таке,
а все ж ті самі оди.
Яке глибоке і цупке
коріння несвободи!

Л.Костенко

І щось в мені таке велить
збіліти в гнів до сотого коліна!
І щось в мені таке болить,
що це і є, напевно, Україна.

Л.Костенко

Л.Костенко про свою, національну державу:
Були б у нас і вольності, і право.
І нашу славу множили б митці.

Держава – держить. Бо вона – держава.
У неї скіпетр влади у руці.

Чоловік, що був у честі, не зрозумів, пристав до скотів нерозумних і став подібним до них (Пс. 48.21).

Дай їм за ділами їх, за лукавством намірів їх, дай їм за ділами рук їх, віддай їм заплату їх (Пс. 27.4).

З Богом ми покажемо силу, і Він знищить гнобителів наших... (Пс. 59.14).

Народові свобода дорожча всіх благ на світі!

Тим Лівій

Вчинки лише тоді стають подіями, коли відповідають місії і долі.

М.Гайдеггер

Суспільство та літературну культуру можна зрозуміти і слід вивчати лише у парі.

Едвард Саїд

Будьте обережні з цим чоловіком! Він каже те, що думає!..

Б.Дізраелі.

Треба геніального народу, щоб на протязі 600 років не дав накинати собі самостійності.

Роман Купчинський

Ми здібний народ і тому в більшості випадків імпровізуємо промови, імпрези і державу.

Роман Купчинський

Нації утворюються і живуть, доки мають програму на завтра.

Хосе Ортега-і-Гасет

Гуртом живуть не для того, щоб бути вкупі, а щоб робити щось укупі.

Хосе Ортега-і-Гасет

Нації з їхнім націоналізмом – і в наступні століття становитимуть для людства найважливіші культурно-політичні ідентичності (*Е. Сміт*).

Ідеал незалежності породив філософію національного самовизначення й колективної боротьби за втілення автентичної національної волі у власній державі.

Ентоні Сміт

Нація тяжіє до утворення своєї держави (*М. Вебер*).

Краще бути голодним левом, ніж ситим бараном (*П. Капіца*).

Наука повинна бути веселою, простою і цікавою (*П. Капіца*).

Альтернативою космополітизму та імперіалізму є націоналізм, призначення котрого – зберігати і примножувати добробут Америки, тобто ті якості та ознаки, котрі відрізняли американців від інших націй протягом майже чотирьох століть (*С. Гантінгтон*).

Колонії не перестають бути колоніями через те, що вони здобули незалежність (*Б. Дізраелі*).

Однак було б краще, щоб бовдури вчилися розуму, не втягуючи націю в розруху і злидні (*Ж. де Лафонтен*).

Ми з вами живемо на окупованій інформаційній території... Немає іншої ради, як почати повстання.

Юрій Іллєнко, режисер.

Нормальний, здоровий націоналізм у Львові вмер.

Роман Мацюк

В українській державі назріває ситуація невідворотного національно-визвольного руху українського народу!

Роман Мацюк

Держава – політичний дім національної екзистенції.

Петро Іванишин

Українець та українці можуть існувати лише як вільні християнські національні присутності.

Петро Іванишин

Не йдеться про те, щоб бути святим, а про те, щоб робити святу справу.

Віталій Применко

Будь-яка література, якщо вона є справжньою, має бути національно спрямованою... Тверезу, конструктивну позицію, навіть критичну до сучасного державотворення, не треба змішувати з відвертим ренегатством і зрадою національних інтересів.

Валерій Шевчук

Вірш – не документ; він зав'язь прамаси, постійно повторюване творіння світу. Вірш – як обличчя: один гарний, інший потворний, і я не знаю, чому.

Геній робить висновки з майбутнього, талановитий – з минулого.

Нісенітниця, що їх сьогодні – особливо в англomовному світі – плетуть про постмодернізм, мультикультуралізм тощо, засвідчують, що люди втратили здатність розрізняти між секретом і екскретом.

Небезпечно закидати вудку у кратер вулкану.

Навіть сліпа курка іноді несеється.

„Книжкові вегетаріанці” (видають, але не читають).

Моя рідна мова – це моя Батьківщина.

Скрізь панує неймовірний крик, а голосів уже й не чути.

Мислити – значить вибирати, а отже й відкидати.

[Інший] не лише екзистенційно, але й якісно відрізняється від мене.

(Про нинішню демократію): „Для кожного зосібна тиск став надто навальним, світ надто важким. Людина змушена рятуватися в масі, яка її захистить, розчинивши в собі”. (Бо є об’єднання для реалізації ідеї, охорони спільного буття, а є юрба, в якій легше сховатися від відповідальності – перед совістю, людьми, Богом.)

Всі мають рацію, якщо вони в більшості, і справа кожного – розвідати, де та більшість, до якої йому слід приєднатися. Та так уже на світі повелося, що там, де всі мають рацію, не має рації ніхто. (Біблійне: „Гірших завжди більше”.)

Ервін Чаргаф,
“Огляд здогадів”

Василь Іванишин

ФРАГМЕНТИ

*...А може, і нащадок мій добуде
З того вікна життя моє забуте –
Кришталі дум з прозорих самотин?
Іван Гнатюк, „Вікно”*

Неправда, що Верховна Рада є відображенням реального стану суспільства. Про це свідчить передусім національний і майновий склад депутатів: кілька десятків українців, дві третини мільйонерів та мультимільйонерів... Насправді вона – відображення того, що являє собою правляча в усіх сферах життя верхівка, під внутрішньою окупацією якої перебуває зараз українське суспільство.

Ленін створив керівництво держави – практично мононаціональне. Але чомусь не включив у його склад рабина. Чим це закінчилось, відомо: без духовної опіки соратники перегризлились і дали себе з'їсти Сталіну. Цю ж модель і з такими ж наслідками було повторено в Україні за першого уряду Раковського. Таке ж мононаціональне керівництво сформував після свого пришествя на трон Віктор Ющенко: знову без українців, знову без рабина і знову з лютою гризнею „соратників”. При формуванні свого другого уряду він спробував зайти з іншого боку: поставив над „любими друзями” бурята (можливо, сподівався, що той запросить якогось шамана?). Але й це не спрацювало, чим скористалися конкуренти. Цим же протореним шляхом пішов і Віктор Янукович. Скільки ж вони будуть наступати на ті самі граблі? Адже історія переконує: український уряд може обійтися без українців, але ж – не без рабина!..

А от Черновецький це врахував і привіз собі з Нігерії духовного наставника. Зовсім інша справа!..

Колись українці теж, бувало, покидали рідну хату. І йшли в козаки, в гайдамаки, в опришки, в усуси, у бандерівці... Тепер покидають знову. І йдуть за кордон – щоб вижебрати місце лакея, покоївки, наймита, безправного раба... „Верховинці, верховинці! Чи трембіти – наполом? До чужинців поодинці ходять тільки у полон” (П.Скунць).

Націоналізм – націоцентрична світоглядно-ідеологічна система, яка розглядає націю як визначальний фактор формування національної людини, як рушійну силу історії народу і як головну передумову творення національної держави.

Націоналізм кристалізує і систематизує, цілеспрямовує і культивує національне мислення.

Без національної моралі не може бути національної політики: вони взаємозумовлені і не можуть суперечити одна одній.

Істина, яка стала твердим переконанням кожного члена „Тризуба”: якщо Бог створив бандерівців, то він про них і подбає.

Із прийомів збереження антинародної системи: не шукати причину, а нарікати на наслідки; говорити про вину, але не виявляти і не карати винного.

У Зла немає батьківщини.

Вічний вибір людини: побут чи Справа? життя чи животіння? існування чи боротьба?..

Безідейність веде до клановості, партійщини та отаманщини.

Антисемітизм (як і всяка інша ксенофобія) – це філософія боягузів: вони так бояться євреїв, що готові їх вбити, аби зменшити свій страх. Націоналісти не бояться жодного ворога, тому й не панікують, якщо таким виявиться єврей: ми не боїмося ні боротися, ні дружити з євреями.

Нинішні політичні лідери – це гробарі державності України.

У наших політиків дуже тверді переконання. Жаль тільки, що кожного разу вони інші – залежно від волі чергового грошодавця.

Не силою нашою, а вірою нашою здолаємо ворогів Бога і людства.

Обіцянки без програми їхньої реалізації і програми реалізації обіцянок без участі народу – це звичайнісіньке шахрайство політичних пройдисвітів-„кидал”, яким повинні займатися не політологи, а криміналісти.

„Помаранчева революція” була не революцією, а шахрайством, у результаті якого силами українців до влади було приведено не просто неукраїнців, а затятих антиукраїнців.

Справжня революція завжди переживає кадровий голод, бо якісні зміни системи потребують маси нових людей. На Майдані і майданах їх були мільйони – цвіт українства. Жоден (!) не був помічений, виділений, задіяний після перемоги. Їх і не шукали. І нікого це не насторожило, нікого не спонукало задуматись над істинним характером цієї „революції”. А в результаті одержали три підряд уряди без українців...

Запрограмована безідейність державотворення – це ідеологія політичної практики неоколоніалізму.

Стабільними в Україні можуть бути тільки дві влади: або українська національна, або чужа окупаційна.

Громадянин – це людина, яка виконує закони, але вимогливо ставиться до влади. Людина, яка слухняно виконує закони, але не має вимог до влади, – це добровільний раб.

Раб без пана почуває себе черепахою без панциря.

Якщо раба позбавити пана, він собі такого обов'язково знайде.

Улюблене заняття рабів – боротися за владу для якогось пана, бажано – чужинця.

„Теж-націоналіст” – це людина, справді дуже подібна до націоналіста: має стільки само рук і ніг...

В імперії немає громадян – є тільки піддані.

Антиукраїнське шоу закінчилось, антиукраїнський шабаш триває?

Основна функція держави – „держання” (Л.Костенко) національного тут-буття.

Українські вибори поступово перетворені з політичного в чисто комерційний захід, агітація – у шоу, а політика – у надприбутковий бізнес. Ринок!..

У наших умовах слова політика (партії, блоку) „Я йду до влади, щоб займатися економікою” у перекладі на людську мову означають: „Я йду красти”.

Чому на Романа Безсмертного люди реагують, як діти на Коцея Безсмертного? Сплутують, напевне, чи що?..

„Десять кроків назустріч людям”: це народ не туди йде чи Президент не туди прямує? Жаль, що нам не по дорозі...

Це було важко, але на виборах-2006 українці якось зуміли своїм безтямним голосуванням догодити і Зхodu, і Москві, і навіть багатьом „рідним” шахраям і злодіям. Правда, за цими клопotaми так і не подумали про свої власні, національні інтереси.

На українській землі голосами українців завершується створення національної держави, але, на жаль, не держави української нації...

Якщо під демократією розуміти балакання про демократію, то Україна – найдемократичніша країна світу.

Президент Ющенко вивів породу „маленьких українців”.

„Любі друзі” Президента створили для нього таке „оточення”, з якого він не може вирватися, як фельдмаршал Паулюс із сталінградського.

В Україні, виявляється, є дві категорії людей: ті, що люблять Ющенка, – і погані...

Більшість людей і не підозрює, що за них думає телевизор. А за телевизором – неукраїнці й антиукраїнці.

Ющенко має рацію, бо він не може не мати рації, тому люди переконані, що він завжди має рацію.

Підміна політики економікою, підпорядкування політики економіці, тим більше чужій, – це сатанинський витвір буржуа-торгашів, денаціоналізованих гуманістів, соціал-демократів, комуністів, лібералів, глобалістів. Метою людського життя стає ситість, мрією – багатство, ідеалом – успішний злодій. Поняття батьківщини, духовності, моралі, культури, Свободи втрачають сенс. Добром стає те, що гарантує ситість; батьківщиною – місце, де стоїть корито вигоди. Жертва в ім'я інших, вищих ідеалів стає смішною, релігія – зайвою, Церква – фірмою, політика – бізнесом, рідна земля – товаром, патріотизм – лайкою, визвольна боротьба – злочином, національні герої – бандитами, національні велетні духа – збоченцями, велике – нікчемним, нище – величним, народ – юрбою, суспільство – електоратом, нація – фікцією, батьківщина – територією, рабство – реальністю.

За Ющенка ідея підмінена юриспруденцією, ідеологія – бухгалтерією, політика – торгами, совість – вигодою.

Наука і політика Заходу переважно обслуговують транснаціональний ринковий і політичний глобалізм, часто торують йому шлях і готують ґрунт. Така плата за визнання пріоритетності матеріально-економічного над духовно-національним.

Імперія – не національне, а адміністративно-територіальне утворення. Тому росіяни – не нація: у них є Росія як „федерація”-імперія, змонтована із територій завойованих, підкорених і поневолених народів, але немає навіть прагнення власної національної держави, немає і нації. Через це в Росії легко приживаються всілякі штучні доктрини типу соціалізму, комунізму, навіть націонал-соціалізму, але – не природний для кожного народу націоналізм. Росіянин в етнічній Росії – безправний раб і тягар для влади. Тільки за її межами, у пострадянських державах і в колоніях – „суб’єктах федерації” – росіянин почуває себе людиною, потрібною державі, у нього з’являються права й обов’язки – необхідного, суттєвого, опорного елемента імперської системи. Росіянин, який під тиском національно-визвольного руху покинув колонію і повернувся в Росію, неминуче зіткнеться тут із ненавистю і презирством – як відступник від російської ідеї і зрадник імперії. Тому для росіянина-патріота немає більшого нещастя, як повернення на улюблену батьківщину. Росія – це країна, яку краще любити здалека.

Цікава проблема для етнопсихологів: чому після 1945 року в Німеччині довго ніхто не називав дітей іменем Адольф, а от в Україні навіть після „помаразму” 2006 року дехто дає своїм дітям ім’я Віктор?

Свобода – це спільний твір людей: моральний і політичний. Немає свободи поза іншими вільними людьми: є або самотність, або сваволя.

Бути людиною – означає бути національною людиною. Не було, немає і не може бути прав людини за умови безправ'я її нації. Гасло демолібералів „Права людини!” – це сатанинська формула внутрішнього поневолення і людини, і нації шляхом пробудження і культивування в людях не божественного і людського, а тваринного.

У боротьбі Добра і Зла немає нейтральної смуги. Хто не причетний до утвердження Добра, той прямо чи опосередковано сприяє Злу.

Постійний союзник наших ворогів – це наші власні недоліки і помилки. І що могли би вдіяти з нами наші вороги, якби не наші недоліки?

Стосунки між юдеями, християнами і мусульманами мали б впливати з формули: не назву ворогом того, хто шанує Отця мого, як і я шаную Його.

Віруючий, що сіє міжрелігійну та міжконфесійну ненависть, – не Божий сіяч, бо хоч і молиться Богу, але черпає насіння з лантуків сатани.

Імперіалізм ставиться до себе як до „вибраного”, „суб'єкта” (політики, історії тощо), до інших – як до „об'єктів” (свого впливу, експлуатації, грабежу тощо).

Права людини в ліберальному контексті спрямовані проти прав людини в їхній християнській (релігійній) і національній інтерпретації

У християнстві немає нічого, що було б неприйнятне для націоналізму.

Європа: кінець історії? Європейці заплатили за глобалістично-диявольські „вартості” (космополітична демократія, права

людини, ситість) втратою суверенітету, своєю валютою, внутрішньою окупацією, неконтрольованою міграцією, демографічною катастрофою, африканізацією та азіатизацією, обездуховленням, дехристиянізацією та денаціоналізацією, знищенням традиційної сім'ї, культом гомосексуалізму, наркоманії, сатанізму, цинковими трунами із зон не потрібних їм війн, реальною перспективою близького кінця своєї історії...

Наші вожді тягнуть нас саме в цю Європу. І плата за вхід буде такою ж.

Якщо хтось відстоює космополітичну демократію (але заперечує українське національне народовладдя), права людини (але ігнорує права нації), „вселюдські” цінності (ігноруючи національні), обіцяє економічне чудо (залишаючи нашу економіку в чужих руках), обіцяє вирішення наболілих соціальних проблем (але без участі народу у владі), обіцяє боротися з бідністю (не зачіпаючи інтересів багатих) тощо, – то маємо справу:

а) або із вродженим політідіотизмом, хвороботворним космополітизмом, примітивно-матеріалістичною „свинорилою спрямованістю вниз” (Є.Маланюк), куцим мисленням „соціалідіотів” (Д.Донцов), політичним шахрайством космополітів-демолібералів та інших наймитів котрогось імперіалізму – космополітичного чи інтернаціоналістського, але завжди антинародного й антиукраїнського;

б) або з котримсь із речників чи адвокатів „помаразму”;

в) або з державотворчою практикою „антикризової коаліції”;

г) або з представником котроїсь із нинішніх непримиренних опозицій...

Офіційна статистика свідчить, що з нинішньої української „хати” вже втекло понад сім мільйонів українців. Зате в'їхало в Україну 6,8 млн. неукраїнців. Так реалізується методика безкровного етноциду і деукраїнізації України. Нашим „українським” партіям на це начхати: вони ж борються не за Україну, не за права української нації, а за владу. А влада – вона і в Африці влада: обкрадати можна й неукраїнців...

Нинішня „українська” політика має чіткі диференційні ознаки, якими відрізняється від політики в національних державах: **безідейність** або чужі ідеї як вияв національної політичної мудрості; **безпринципність** як мистецтво компромісу; **персоналізм** як заміник ідей і програм; **клановість** як форма партійності; **кумівство** як зразок „народності” влади; **підкилимність** як форма „прозорості” влади; **політичні торги** як спосіб перетворення політики в бізнес; **олігархічність** як вища форма демократії; **багатовекторність** як прикриття своєї залежності від всіх і вся; **відсутність ідеї-мети** державотворення як прикриття сваволі чергового вождя, клану чи п’ятої колонії; **зрада** як норма стосунків; **манія величч** політичних нікчем як компенсація комплексу меншовартості в них; **колаборація**, бажання вступити в якісь міжнародні блоки як політична реалізація тваринного інстинкту стадності та слідування (за кимось: наприклад, курчат за квочкою чи хоча б за м’ячем); **інстинкт мавпування** (чужих реалій) як наслідок власної ідейно-програмової імпотенції; **принципові антинародність, антинаціональність, антиукраїнство** як вияви сутності людей якоїсь „міжнародної національності”, які нами правлять і творять „українську” політику; **підміна політичної боротьби** клановою гризнею і видавання гризні за боротьбу як спосіб зацікавлення виборців, здобуття корита влади чи уникнення операції відрізання рила від владного корита; **шахрайство** як форма взаємин влади з народом...

Сенс такої політики – заміна поганих на гірших, шахраїв на пройдисвітів, бюрократів на злодіїв чи навпаки. Людям вона не дуже подобається, але вони такими „дрібницями” не переймаються: кожного разу народ валом валить на виборчі дільниці, щоб власноруч посадити собі на шию чергового злодія...

„Поборювати націоналізм” – це перекреслювати надії народу на гідне життя і майбутнє. Бо поза націоналізмом немає для українців ні порятунку, ні майбутнього.

Україна в есхатологічній перспективі:

- за нинішніх тенденцій – звиродніння народу, знелюднення країни, заміна українців неукраїнцями, безвольна колонія;

- за можливості бунту – хаос, кров, чужа влада;
- за умови національної революції – українська національна держава з безмежними перспективами всебічного розвитку.

Ціна безпринципних компромісів: ті, що разом з червоними виборювали владу, тепер в опозиції, а червоні – при владі.

Нам уже обіцяли райське життя, якщо буде демократія, реформи, приватизація, сертифікація, Конституція, адміністративно-територіальна реформа, політреформа... Тепер наші вожді гризуться між собою за те, кому продатися, щоб уже точно настав рай в Україні: НАТО, СНД, ВТО, ЄЕС, ЄС?..

І збанізовані українські патріоти жваво обговорюють між собою цю проблему, залюбки стають на сторону тої чи іншої групи злодіїв, бізнес яких виграє від підключення до східної чи західної системи грабежу народів і цілих континентів.

Але жоден із цих патріотів не підтримає Шевченкового: „В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля”. Така загадкова душа безтямного патріотизму: людина вірить, що її любов до України гарантує її від політичних помилок. А тому ні не слухає, ні не думає, ні не вчиться – ні на чужих, ні на своїх помилках.

Поки в Україні не буде вирішена головна проблема державотворення – бездержавність української нації, поки вона не є ідейно, політично та економічно єдиним цілим, – доти усякі наднаціональні союзи і блоки їй будуть тільки на шкоду, а українській нації – на згубу.

Ці об'єднання потрібні тим, кому належить наша економіка, – щоб стати ще багатшими.

Захисників російської мови в Україні лякає зовсім не те, що росіяни можуть перестануть бути росіянами, а те, що українці можуть стати українцями. Мова – могутній чинник людинотворення і націєтворення. А як тоді вони будуть паразитувати на нашій шиї, якщо українці стануть мислити, говорити і діяти по-українськи?

Часто чуємо: „Україна багата, вона має те і те...” А що з того мають українці? „Україну визнав світ!” А українці не визнані не те що в світі, але навіть у самій Україні. І „найнародніший” Президент дав їм три підряд уряди без українців. Так поняття „Україна” стає засобом і прикриттям нищення українців.

Зарубки на пам'ять для лідерів-демократів і „теж-націоналістів”:

У 1991 році ви зрадили українську національну ідею заради космополітичної демократії та капіталістичного ринку – і разом з червоними створили злодійську державу.

У 1994 році ви зрадили національну ідею, бо звели українську політику до бротьби з „поганим” Л.Кравчуком, – і допомогли червоним привести до влади „хорошого” Л.Кучму.

У 1998 році ви зрадили українську ідею, бо вели боротьбу не за Україну, не з ворогами України, а з націоналістичними організаціями, – і допомогли червоним штучно збільшити свої фракції у ВР.

У 1999 році ви зрадили українську ідею, бо не пішли під її прапором, влаштували національно-демократичну „масовку”, яка мала розтягти голоси українців-патріотів, а в другому турі прямо закликали голосувати за Кучму, – і так допомогли зберегти систему, яка передбачає обов'язкову присутність червоних у владі.

У 2000 році ви зрадили національну ідею, бо замість її утвердження допомогли Кучмі передати владу блідо-червоним соціал-демократам.

У 2001 році ви зрадили національну ідею і об'єдналися з червоними задля усунення Кучми – і так витягли червоних із політичного небуття.

У 2002 році ви зрадили національну ідею, бо пішли в безідейні „іменні” блоки, – щоб потім у ВР разом з червоними вирвати з рук Кучми-Медведчука владне корито і поділити між собою.

У 2003 році ви зрадили українську ідею, бо обнімалися з червоними на вічах і переконували українців, що спадкоємці катів України „уже не такі”, – і зміцнили авторитет та вплив червоних.

У 2004 році ви зрадили українську ідею заради „месії” – і разом з червоними створили „помаразм” та уряд без українців.

У 2005 році ви зрадили національну ідею, бо закликали українців голосувати як не за антиукраїнський „помаразм”, то за червоних, – і так привели їх у парламент.

У 2006 році червоні зрадили вас – і взяли владу в Україні...

Правда, які поганці ті червоні? Гірші від них хіба тільки ми, бандерівці, які кожного разу застерігали вас, що такі ваші дії – це зрада України. Але хто про це тепер пам’ятає! То ж залишайтеся й надалі білі та пухнасті – так легше вести за собою натовпи збаваних вами українців у чергову неволю...

Кому в Україні найгірше? Очевидно, євреям, бо вони постійно і надривно кричать про український антисемітизм. Аж дивно, що вони ще не плюнули на таке життя і не втекли від цих клятих антисемітів додому – на батьківщину, яку, кажуть, дуже сильно люблять...

На другому місці, напевно, росіяни, яких тут українці-бандерівці щоденно катують за російську мову і палку любов до Росії – батьківщини, котру вони, як і євреї свою, вважають за краще любити здалека. Дистанційний патріотизм чи заочна любов?

На третьому місці серед страждальців – „язичники”: російськомовні українці і неукраїнці, на яких бандерівці, як стверджують московські шовіністи, систематично влаштовують масові облави з публічними стратами і яких Москва так рветься захищати.

Кому в Україні найкраще? Ясно, що українцям: ні за що не відповідають (бо нічим важливим не керують), ніколи не банкрутують (бо нічим не володіють), нічого не втрачають (бо нічого не мають), ніколи публічно не нарікають (бо жодних ЗМІ не мають), ніколи нічого від влади не вимагають (бо свої ще ніколи не мали, а чужу турбувати якось не випадає), а як їм щось не подобається, то мільйонами виїжджають за кордон (у турпоїздки, звичайно). Від цього розледащили так, що навіть уряди після „помаранчевої революції” у нас формуються виключно з нацменшин.

Для „наших” політиків, політологів і ЗМІ правда – це той папірець, у який розумніші з них загортають брехню, якою наркотизують суспільство.

За Г.-Г.Гадамером: батьківщина – це **провідна константа людського буття**: „щось споконвічне”, яке „не обирають” і „не забувають”. У реальному вимірі батьківщина – це передусім „мовна батьківщина (біном батьківщина/мова).

Боротьба за україномовність українців – це не боротьба за україномовність росіян: це боротьба за повернення російськомовним українцям їхньої батьківщини – України.

Сьогодні в Н хороший настрій – уже зранку йому вдалося зіпсувати настрій аж двом колегам.

Це був явно породистий чоловік – із породи підляків.

Першу підлість проти мене він вчинив через молодість. Другу – через дурість. Решту чинить уже за звичкою.

До другої світової війни включно різнолике імперське Зло для досягнення абсолютної влади знищувало цілі народи. І це було жажливо. Після цієї війни імперіалісти діють із більшим розмахом – знищують не тільки людей і народи, а ціле людство і саму людяність. Але це вже нікого не лякає і не обурює. Бо називається боротьбою з тероризмом, глобалізмом, глобальним потеплінням, протистоянням культур і цивілізацій тощо.

В ідейній боротьбі хто не освічений, той – не озброєний.

Живіть так, щоб не сказали про вас: „Велика сила в нього, тверда віра його, та слабкий розум у нього”.

[2007 р.]

ЦИТАТИ З ТВОРІВ ВАСИЛЯ ІВАНИШИНА (уклав Петро Іванишин)

Партії діють у політико-правовому полі, накиненому їм державою (власною чи окупаційною).

Орден сам творить і вибирає найбільш оптимальні форми діяльності.

Христова наука – це абсолютна інтерпретація абсолютного вчення абсолютним авторитетом.

Християнство – основа, суть і мета людського буття, а отже – і нашої ідеології. Без християнства немає українського націоналізму. Без націоналізму не буде Свободи нації. Без Свободи не буде українців та України. А звідси – і наше головне і визначальне гасло: „Бог, Україна, Свобода!”

Християнство гармонізує стосунки людини і суспільства з Богом. Націоналізм гармонізує стосунки людини з суспільством, суспільства з державою, нації зі світом.

Націоналізм – це не тільки наука і практика звільнення народу від зовнішньої і внутрішньої окупації, – це Ідея і Чин в ім'я такої організації національного життя, коли народ має можливість жити за законами Божими і власними, національними, а не за окупаційними свинськими конституціями – цими інструкціями для наглядців і правилами поведінки для рабодухих.

Тільки органічне поєднання християнства з націоналізмом є запорукою виживання нації.

Імунітет від усякого релігійного фундаменталізму – християнського, мусульманського, юдейського тощо – дає тільки ідеологія націоналізму.

Ми знаємо численні інші ідеології, але твердо переконані, що тільки український націоналізм рятівний і перспективний для українського народу, а отже – для нас.

Бути націоналістом – значить мислити і діяти в ім'я нації.

Народ, позбавлений державницької ідеї, перетворюється в юрбу.

Окрилений благородною і натхненною ідеєю, народ перетворюється в національний моноліт, якому під силу все.

Громадянин – не той, хто голосує, а той, хто робить це свідомо і за власною волею.

Доки не буде вирішене головне політичне завдання народу – створення української національної держави, – доти, як показує наша і світова практика, є і буде неможливим вирішення виключно на користь народу всіх інших проблем (політичних, економічних, соціальних, аграрних, правових, конфесійних, мовних, освітніх, культурних тощо).

Політика – це теорія, практика і мистецтво реалізації суспільних ідей. Національна політика – це політика, метою якої є державне самоутвердження ідей, прагнень та інтересів нації.

Безпринципні блокування з явними ворогами української державності і незалежності можуть змінити один антинародний режим на інший, але ніколи не можуть змінити на краще долю народу.

Наша мета – реалізація української національної ідеї, здобуття, закріплення і розбудова національної держави – держави української нації на українських землях, яка б запевнила українській нації гарантований розвиток, усім громадянам України – всебічну Свободу, Справедливість, Добробут.

Бездержавний і підневільний народ не може діяти ні за законами Божими, ні за власними: він приречений жити так, як диктує йому той, хто його поневолив.

Національна ідея – це ідеологічна формула, яка виводиться не тільки з актуальних проблем суспільства, але й із постійних інтересів народу, націлює його на найбільш загальну, головну і визначальну проблему, від вирішення якої залежить і розв'язання поточних проблем, і здійснення всіх прагнень та задумів народу, і саме його буття в часі.

Усі українські біди мають насправді одну причину – бездержавність української нації.

Національна влада – це влада, яка є носієм національної ідеї народу і діє не в інтересах тільки якогось класу чи соціальної групи, а в ім'я цілої нації та всіх громадян національної держави.

Національне народовладдя – це узаконена система визначальної ролі корінного народу в державному будівництві та функціонуванні держави, за якої творити закони, керувати суспільством і судити громадян можуть тільки обранці народу – із числа носіїв національної ідеї цього народу.

Український шлях – це боротьба не за чергового обіцяльника чи зграю обіцяльників, а за українську національну державу – за українську Україну.

Національна держава – це суспільно-політична система, створена народом для розв'язання своїх поточних проблем, реалізації своїх інтересів і забезпечення собі гарантованого майбутнього. Національною державою керує обрана народом національна влада.

Національна держава – це природне прагнення кожного розвинутого народу, це завершення його політичного самоутвер-

дження, внаслідок якого він стає повноправним і єдиним господарем своєї долі на своїй землі, своєї держави і влади в ній, своєї країни і всіх її ресурсів.

Національна держава – це політичне утворення корінного народу на його власній території для державного забезпечення своїх інтересів у всіх сферах життя, для гарантованого відродження і розвитку, процвітання і буття нації в часі.

Національна держава – це політична система, у якій влада (усі її гілки, структури, посадові особи) є носієм національної ідеї і послідовним захисником національних інтересів свого народу – як у самій країні, так і на міжнародній арені.

Національна держава – це постійний, організований і потужний вплив на владу через всеохопний механізм українського національного народовладдя, який гарантує українцям, що кожна влада буде діяти тільки в українських національних інтересах, – інакше негайно перестане бути владою.

Національна держава – це держава, соціально-економічна політика якої здійснюється за формулою: “Від створення і зміцнення національної держави – через захист економічних інтересів нації – до заможності кожного громадянина”.

Національна держава – це держава, де головним і визначальним критерієм оцінки діяльності кожного громадянина є добро нації.

Наша мета – перетворити Україну в національну державу із реальною системою національного народовладдя і постійно розширювати владу громади в усіх сферах суспільного життя.

“Хорошою” буває не та влада, яка складається з хороших людей, а та, яка перебуває під постійним, щоденним контролем і

тиском об'єднаного національною ідеєю народу – через всеохопну систему національного народовладдя.

В Україні легітимною, законною може бути тільки українська національна держава – держава української нації на українській землі.

Надійно гарантувати безпеку України може тільки сам український народ, об'єднаний українською національною ідеєю, і тільки у власній національній державі;

Якщо влада не виявляє і не карає ворогів нації та держави, – значить, вона сама є ворогом нації та держави.

Економіка – це система забезпечення матеріальних інтересів тих, кому належить влада.

Ключем до перетворення економіки в систему забезпечення матеріальних інтересів народу є тільки національно-державотворча політика: створення власної національної держави.

Ефективна і корисна для народу тільки економіка в національних державах, де вона будується і розвивається за формулою: “Від створення й утвердження національної держави — через державний захист економічних інтересів нації — до добробуту кожного громадянина”.

Обіцянки вирішити нинішні соціальні проблеми народу без створення української національної держави – це або політичний дилетантизм невігласів, або відверто антиукраїнське політичне шахрайство.

Українське село – це сформована за цілі тисячоліття ефективна й унікальна система всебічного матеріального і духовного життєзабезпечення, національного людинотворення і націозбереження.

Метою освітньої системи України має бути розвиток і примноження інтелектуального і творчого потенціалу особистості та цілої нації, формування високоосвічених кадрів національного державотворення і виховання національно свідомих, активних, самовідданих та жертвних громадян української національної держави.

Наука – це генератор інтелекту нації, невичерпне джерело нових ідей і технологій, фундамент національної економіки, визначальний фактор суспільного прогресу і запорука національної перспективи.

Метою нашої релігійно-конфесійної політики є релігійно-духовне відродження української нації та створення єдиної національної християнської Церкви.

Під національною Церквою ми розуміємо передусім релігійне об'єднання християн, духовенство та ієрархія якого бере на себе відповідальність перед Богом і людьми за те, щоб дорогою Христа вести і привести до Бога довірений їм народ таким, яким створив його і яким хоче бачити його Господь, а не таким, яким хотіли зробити його різні окупанти та їх спадкоємці, часто – явні слуги сатани.

Нинішня релігійно-конфесійна роздробленість в Україні – справа не Божа, а людська, а тому й подолана вона має бути людьми.

Духовна і церковна єдність усіх християн заповідана Богом, а тому не може бути предметом політичних дискусій.

Органічно вписати національні меншини в українське суспільне життя можна буде тільки на основі української національної ідеї і тільки в українській національній державі.

Сучасним глобалістичним тенденціям, маргіналізації та нищенню націй, розмиванню державних суверенітетів, новоімпер-

ським зазіханням народи можуть протиставитися тільки через створення і всебічне зміцнення своїх національних держав.

Зовнішньополітична діяльність української держави має бути реалізацією української національної ідеї на міжнародній арені, а головні засади української зовнішньої політики – впливати із природних потреб, інтересів та прагнень української нації.

Стратегічне завдання – зробити націоналізм основою українського національного мислення, суспільної поведінки народу, державотворення та функціонування влади.

Ми навчилися розрізняти такі дві групи понять, як, по-перше, праця, боротьба і війна; по-друге, суперники, противники і вороги. Тому й не сплутуємо і не підмінюємо боротьбу працею, а працю боротьбою і не кожну боротьбу перетворюємо у війну.

Не знаю, чим я в Бога заслужив таку ласку, але я щасливіший, бо бачу: те, що було зернятком, з кожним днем вкорінюється, розростається, міцніє.

В історії України немає іншого політичного явища, яке б так сильно позначилося на розмаху і характері визвольних змагань народу і яке б водночас оцінювалося так суперечливо, як ОУН.

ОУН запропонувала українському народові якісно нову ідею-мету його визвольних змагань і його державотворчих зусиль: скристалізовану нею до одного, єдиного, але всеохопно-комплексного завдання українську національну ідею – ідею створення власної, національної Української Соборної Самостійної Держави.

ОУН стала якісно новою і надзвичайно ефективною формою організації національно-революційної боротьби окупованого народу: нелегальним ідейним об'єднання орденського, а не партійного типу. Це зробило її, по-перше, безкон'юктурною, по-друге, всепроникною, по-третє, неловимою.

ОУН витворила якісно нову систему національного людинотворення – на засадах християнства та ідеології українського націоналізму і в силовому полі національно значимих Ідеї та Чину.

ОУН – це політичне уособлення духу одвічної національної стихії. Вона – витвір українського націоналізму, породженого в силовому полі двох безсмертних книг – Святого Письма і “Кобзаря”. Вона покликана до життя самою історією – у час, коли пошматована чотирма окупантами нація мільйонами зникала з лиця землі і стояла на краю могили, – і з честю виконала свою націорятівну місію.

“Тризуб” імені Степана Бандери ніколи не приймав чужих ідей і програм, не розчинявся в безідейних чи, тим більше, у ворожих середовищах.

Як не дивно, але внутріполітична проблематика цілком благополучної Німеччини і нинішньої сторостерзаної України дивовижно схожі: ті ж проблеми єдності народу, політичної консолідації, внутрішньої окупації, національної перспективи...

Вигнане із легального суспільного життя національне не зникає (бо не може зникнути) – воно пробивається з колективної підсвідомості у вигляді деформованому, спотвореному і руйнівному.

Глобалізм – ідеологія всесвітнього панування.

Націоналізм – це ідеологія відповідальності за долю нації. Він учить не тільки любити, утверджувати і берегти своє, але й шанувати чуже, а в міжнаціональних стосунках діяти так, щоб нинішня вигода не обернулася завтрашнім злом для нації.

Поза націоналізмом немає перспективи – ні для людей, ні для народів.

Больова точка імперій – національне питання; камінь спотикання для них – національно-визвольні ідеї, гасла, рухи; смертельна небезпека для них – націоналізм.

Глобалізм – один із виявів імперіалізму (неоімперіалізму).

Глобалізм не зводиться тільки до економіки, а передбачає світову владу капіталу – тотальну й абсолютну. Єдина ефективна альтернатива йому – націоналізм як ідеологія національно-визвольної боротьби та національного державотворення й ідейна база міжнародних стосунків.

Імперіалісти не тільки не бояться релігійного фундаменталізму (тобто перетворення релігії в ідеологію і політичну практику), але й всіляко пропагують його, зате панічно бояться націоналізму.

Ми повинні повернути у свідомість народів, у політичну практику ідеї і гасла національно-визвольної боротьби. Цим ми перекреслимо імперські гасла про „війну релігій, культур, цивілізацій”.

Терор допустимий тільки у боротьбі з окупантом та його холодуями;

Масовий терор, внаслідок якого гинуть невинні люди, слід одностайно засуджувати, оскільки він дискредитує визвольні рухи.

Дивна і відповідальна роль випала нинішньому поколінню — розв’язувати суперечності і вирішувати проблеми, успадковані часто з далекого минулого, бо інакше не можемо просунутись по шляху в майбутнє.

Якби світова війна була лише війною з німецьким націонал-соціалізмом, то все було б просто і ясно. Однак це була, пе-

редусім, війна імперіалістична — за метою, характером і наслідками.

Художній твір – це складна естетична система, яка є втіленням авторського задуму і через яку митець спілкується з нами – тими, що сприймають твір (реципієнтами).

Сама ідея національно-визвольної революції як неодмінної передумови звільнення, державності і вільного розвитку нації та концепція реалізації цієї ідеї силами організованого селянства вперше виражені Т.Шевченком через образ-концепт селянина та мікрообраз сокири ще в 1842 році у картині “Катерина”.

Творчість Т.Шевченка – це цілий світ. Ми знаємо цей світ, знаємо його реалії, його націозахисну і націотворчу інтенційність.

Шевченкова аксіологія це – система вартостей та ідеалів, крізь призму яких він сприймає й оцінює дійсність (минуле, сучасне, майбутнє) і на яких творить для нас свій власний художній світ, утверджуючи в свідомості нації три найвищі ідеали-імперативи: Бог, Україна, Свобода.

Бо історія переконує: усяке, навіть найменше і, здавалося б, вигравне відхилення в українській суспільно-політичній теорії та практиці від християнського максималізму і національної ідеї неминуче веде до трагічних світоглядних і політичних помилок, за які нація розплачується кров'ю і рабством.

То ж на нинішньому крутому віражі української історії мусимо тверезо оцінити наш стан, визначити мету, перевірити сили, зважити можливості, уточнити шлях і напрям.

Нашу боротьбу і цю унікальну нагоду здобути свободу нації не сміємо перетворити в безтямну політичну метушню, у черго-

вий «український водевіль» з кривавим фіналом, – ми зобов'язані перемогти.

Як казковий витязь на розпутті, стоїмо перед каменем долі. А на ньому викарбувано: наліво звернеш – у рабство попадеш; направо звернеш – старого ярма позбудешся, а нове знайдеш; прямо підеш – може, й пропадеш, та до свободи нації дорогу прокладеш...

З другого боку, увесь хід історії давав інший жорстокий урок: навіть наявність власних структур (уряд, армія тощо) без реальної незалежності (приклад Хмельниччини, Гетьманщини, УРСР) не врятує народ від цілковитого поневолення і постійної загрози голодної смерті на багатющій землі.

Нинішня державність і незалежність, які подаються з високих трибун як здійснення багатовікової мрії українців про їхній політичний суверенітет, розчарували людей, розвіяли надії, гірше того – грозять скомпрометувати саму ідею національної державності в очах нинішнього покоління.

Додержавний період нашої боротьби пройшов чітко виявлені два етапи. Перший мав загальний, всебічний, виразно національно-визвольний характер. На другому етапі відбулася зміна гасел і переорієнтація руху на виключно демократичні завдання.

Дивно і сумно, коли політик пропонує не політичне вирішення суспільних проблем, а якесь інше: це означає, що в цьому випадку його політичний ресурс вичерпаний.

Політика – це узагальнення інтересів до рівня ідей і мобілізація сил на боротьбу за політичний вплив, у кінцевому рахунку – за владу, без чого ідею не можна втілити в життя

Політик мусить розрізняти такі поняття, як економіка і економічна політика. Першою займаються економісти, другою – політики.

Гуманізм мірилом усіх цінностей має людину, християнство – Бога.

Гуманізм сформувався в боротьбі з християнством ще в епоху Відродження...

Здолати всяку соціальну систему можна лише шляхом протиставлення їй іншої системи. І тільки включенням людини – через природну і привабливу національну ідею та усвідомлений національний інтерес – у систему національно-визвольної боротьби можна зробити її руйнівником антинародної командної системи; тільки включивши людей у систему українського національного державотворення, ми збудуємо державу народу, а не знову – державу для народу. І тільки в цій новій системі людина набуватиме нових рис, властивих вільному громадянину.

Самого придбання і навіть прочитання Святого Письма замало, щоб з'явилося «правдиве серце християнина»: досвід переконує, що так здебільшого продукуються тільки «книжники і фарисеї», яким школярське знання замінило віру.

То ж нам і надалі необхідна не просто християнізація (що й неможливо), а християнізація через національну Церкву. Інакше – денаціоналізація на релігійному ґрунті, найскоріше – уже не в формі атеїзму, а через протестантизм із його космополітизмом.

Інтелігент – це людина розумової праці, своєю совістю покликана облагороджувати людське середовище – за всяких умов, завжди і скрізь.

Успіх політичної, а в нашому випадку – національно-визвольної боротьби прямо залежить від всебічності, глибини та повноти аналізу й адекватності оцінки реального стану нації в даний час.

Завдання політики – не зміна людини, а зміна системи, в якій живе, діє і формується людина, нація.

Треба навчитися планувати і здійснювати політичні заходи з тими і такими людьми, які є вже, зараз, а не з якимись уявними, наділеними всіма необхідними для політичної діяльності якостями і чеснотами.

Людей змінюють не гасла і заклики, а безпосереднє включення в систему боротьби за їхні інтереси й перспективи.

Люди змінюються на краще, духовно зростають, коли причетність до великих справ робить їх творцями власної долі й історії; і навпаки – вони деградуєть, примітивізуються, коли перестають бути суб'єктами історії чи, тим більше, коли їх роблять знаряддям в антинародній, антинаціональній боротьбі.

Нація – це природно-соціальна спільність людей, об'єднаних навколо ідеї свободи, боротьба за здійснення якої чи її державна реалізація піднімає народ до самостійного політичного життя.

У політичній діяльності не можна ні ігнорувати, ні абсолютизувати як природно-соціальний, так і духовно-конвенціональний аспект нації.

Нація – це спільність не просто етнічна, а передусім ідейна. Вона виникає і тримається на дії двох чинників різного характеру – природно-соціального і духовно-конвенціонального.

Нація є таким же соціальним явищем, утвореним на основі кровно-генетичної спорідненості, як сім'я, рід, плем'я, народ. Людей об'єднує в націю спільність мети, єдність мови, культури, інтересів та цілеспрямована діяльність – у різних сферах, але політично значима.

Національна єдність людей – усвідомлена і дієва.

Буде помилкою, якщо до української нації ми будемо зараховувати людей лише на основі кровної спорідненості, але не братимемо до уваги їхнє ставлення до національної ідеї і дії для її втілення.

Українська генеза не робить автоматично людину українцем, і часом кровна спорідненість з нами служить для деякого «підставою» для імперсько-шовіністичної ненависті до свободи України.

Треба бути обережним у класифікації «патріот – непатріот» і не абсолютизувати зовнішні вияви «українськості» – володіння рідною мовою, наявність вишиванки, готовність підняти синьо-жовте знамено... Крайності сходяться, і надмірний радикалізм, так само, як і повна байдужість, у вирішенні цієї проблеми дають один результат – негативний.

Зараз для української нації характерна поглиблена, часто повторна стратифікація суспільства з різким відчуженням різних соціальних і регіональних груп населення. Це традиційний бич підневільних націй.

Вивчати і враховувати реальну стратифікацію суспільства – це означає шукати і знаходити шляхи залучення ще однієї групи людей до загальнонаціонального руху.

Як і всяка підневільна нація в момент звільнення, Україна прийшла до своєї незалежності в стані структурної неповноти. Імперія розвивала тут тільки такі структури, які були необхідні метрополії, а не самій колонії.

Структурна неповнота не тільки спричиняє ентропію національної духовності: вона перепиняє нації шлях до свободи, унеможливорює створення і використання держави для реалізації національних інтересів.

Хвороба відчуття національної неповноцінності надзвичайно заразна і поширена, тим більше, коли нація позбавлена можливості боротися з нею, а реалії підневільного життя створюють сприятливі умови для її поширення.

Звуження діапазону політичної боротьби з національно-визвольної проблематики до вузько демократичних та амбітно-кон'юнктурних завдань знеохотило не тільки громадськість, але й демократичний актив.

Неправда, що люди втомилися від суспільної боротьби, втратили інтерес до політики взагалі: вони втратили інтерес до політики і політичної практики демократичного проводу.

Правова свідомість підневільної нації формується таким чином, що закон сприймається як зло, принесене й утверджуване окупантом.

Сподіватися, що в державі, де юриспруденція і правоохоронні органи залишилися в тих самих руках, відразу зміниться ставлення народу до закону, – марна справа.

Закон у національній державі повинен не тільки нормувати суспільне життя: він мусить відповідати національній етично-правовій свідомості і традиції.

Мусимо враховувати й колосальний тюремно-кримінальний досвід мільйонів українців, який не міг не позначитись і на свідомості, і на психіці, і на ментальності взагалі.

Гряде інша небезпека: від цілком обґрунтованого захоплення здобутками Заходу в сфері матеріальної культури і рівнем життя перейти до схиляння перед усім західним, до механічного перенесення на український ґрунт усього західного. А своє – понівечене й занедбане – і надалі марно чекатиме відродження й розвитку...

Коли дізнаєшся, що он у такому-то місті відкрито для українських дітей американську школу з виключно їхньою програмою, у тому числі й релігійною, то якось не радієшся. Бо скільки їх уже було на нашій землі – чужих навчальних закладів «для українців», тобто для виховання з них не господарів і будівничих національного життя, а своїх пахолків...

Коли дізнаєшся, що он у такому-то місті відкрито для українських дітей американську школу з виключно їхньою програмою, у тому числі й релігійною, то якось не радієшся. Бо скільки їх уже було на нашій землі – чужих навчальних закладів «для українців», тобто для виховання з них не господарів і будівничих національного життя, а своїх пахолків...

Зорієнтованість на минуле спричиняє й те, що в підневільній нації детермінаторами мислення, поведінки, ставлення до інших народів виступають історичні стереотипи, сформовані колись на основі старих кривд, образ, крові...

Здолати історичні стереотипи можна тільки спільними зусиллями, а не намаганнями відбити історичну пам'ять українців. Інакше минуле, залишаючи кривавий слід, перепогне через сучасність у наше майбутнє і задушить свободу нації.

Завдання політичного проводу нації в момент переходу від підневільного до державного стану якраз у тому й полягає, щоб надати всім виявам народної волі, навіть деструктивним за своєю суттю, конструктивного державотворчого характеру, використати їх для реалізації національної ідеї.

То неправда, що населення чекає від влади манни небесної: передусім люди чекають від неї справедливості.

Завдання політичних партій – очолити стихійний вияв незадоволення людей, надати йому конструктивного характеру, забезпечити підтримку інших соціальних груп. А це можна зроби-

ти тільки при одній умові: якщо боротьба цієї соціальної групи стане, водночас боротьбою за загальнонаціональну справу.

Тому не варто марно закликати до політичної активності, вимагати її, ображатися на її відсутність – треба навчитися робити політичним фактором у боротьбі за національну державу інтереси окремих людей і цілих соціальних та національних груп.

Боротьба – норма в політиці: і в зовнішній, де йдеться про забезпечення міжнародних інтересів державної нації, й у внутрішній, де йдеться про здобуття влади й підпорядкування її інтересам нації. Власне, саме тому всяке політичне об'єднання, тим більше партія, живе тільки доти, доки бореться.

Оскільки ж усяка боротьба поневолених – це для них краще, ніж безнадійне рабство, то народ може легко стати здобиччю політичних демагогів та ілюзій, що зваблюють його то на шлях класової боротьби, то анархії, то демократизму і соціальних благ, то безглуздой і кровопролитної ксенофобії...

Переносити ідею всезрівного Царства Божого на землю не можна: такі спроби – це гріх і кров. Для людства природна нерівність, раю на землі створити не вдасться.

Механічне перенесення на український, ґрунт чужих економічних доктрин нічого, крім шкоди і нового закабалення, не принесе. Мусимо витворити власну.

Поневолена нація – дуже вразливий соціальний організм, і здобуття незалежності та певних свобод ще не гарантує її майбутнього. Позбавлена структур самозахисту і відтворення (державних, політичних, економічних, військових, релігійних, освітніх, культурних тощо), вона постійно балансує на грані виживання, її представники і далі стають жертвами політичної демагогії, асиміляції, деформації думки, моралі, духовності.

Для нас аксіомою є те, що нинішня «українська» держава – це ще далеко не держава української нації. Але такою ж аксіомою є й те, що існуючу державність та незалежність треба відстояти за всяку ціну, ідучи на всі необхідні особисті, групові й загально-національні жертви: Україна стала і мусить залишатися незалежною державою.

Чужий досвід і приклад – речі цінні й необхідні, але вартість політичної моделі визначається не адекватністю зарубіжному зразкові, а тим, наскільки точно проведено в ній рівнодіячу між потребами та мріями поневоленого народу і можливостями їх реалізації.

Свобода – поняття структуроване. Є свобода від, свобода для і свобода в ім'я чогось.

Не буде ніяких прав і свобод людини без прав і свободи нації: буде право і свобода холуїв, пристосованців, егоїстів, яким байдуже все на світі, крім них самих.

Україна прийшла до своєї свободи, як кажуть, голою, босою і голодною. І в цих умовах реалізація політичними кон'юктурниками, шахраями і коритниками, космополітами і безпринципними владолюбцями «свободи для» (для забезпечення продуктами, промтоварами, ширше – для підвищення життєвого рівня) може непомітно привести до нової неволі.

Українська історія дуже багата на ілюстрації того, чим закінчуються визвольні змагання при відсутності усвідомленої загальнонаціональної ідеї: кожен боровся за волю для себе («свобода для»), а всі разом потрапляли у ще гіршу неволю.

Продуктивною, розвиваючою може бути тільки така ідеологія, яка виростає з реальної проблематики життя поневоленого народу і є продовженням його визвольних традицій.

Вписати вирішення насущних проблем окремої людини і цілих соціальних груп у контекст загальнонаціональної боротьби – завдання і високе мистецтво політика.

Не народ повинен допомагати лідерам боротися за те, що вони вважають важливим, а лідер зобов'язаний допомагати народові реалізувати його сьогоденні прагнення і підняти його до усвідомлення необхідності змагань за вищі цілі, без досягнення яких нинішні здобутки підуть прахом.

Об'єднати націю – це означає здолати існуючу стратифікацію суспільства.

Уроки історії і досвід політичної боротьби останніх років переконують, що здолати стратифікацію суспільства можна, доцільно і необхідно тільки ідеями, визначальний комплекс яких уже сформульований і належить до арсеналу українського націоналізму як філософії буття нації та ідеології національно-визвольної боротьби.

Нинішня політична географія – це результат реалізації національних устремлінь різних народів. Практика показує, що тільки в національних державах найповніше забезпечується захист, відтворення і всебічний розвиток нації.

Український націоналіст повинен бути кровно зацікавлений у розвитку національних почуттів представників національних меншостей в Україні, у тому, щоб вони обов'язково ставали націоналістами.

Досягти єдності народу в боротьбі чи в справі національного державотворення неможливо без єдності політичного проводу.

Лідер-фікція – це людина, яка цілком випадково, внаслідок збігу обставин, опинилася на місці провідника, але не мала і не набула в процесі боротьби необхідних для провідника якостей.

Лідер-функція – це тип провідника, який проявив себе на певному відрізку боротьби, переважно початковому, де передусім потрібна була сміливість, особистий приклад, самопожертва.

Лідер-особистість – це людина широких можливостей, що дозволяє успішно здійснювати провід на кожному з етапів боротьби.

За метою використання здобутої влади лідери поділяються на керівників і начальників. Перші розглядають владу як засіб, що розкриває перед ними нові, більші можливості в утвердженні їх ідей, у реалізації справи. Лідери-начальники здобуту посаду розглядають як нагороду за заслуги чи як аванс з боку «благодійника», а тому служать не справі, а собі – у першому випадку і йому та собі – у другому. Для них керувати – означає панувати.

Небезпечною є для справи ідейна чи моральна, характерологічна чи інтелектуальна ущербність лідера, бо її наслідком обов'язково буде політична ущербність та організаційно-функціональна нежиттєздатність витвореного й керованого ним середовища.

Демократія, яка урівнює народ і його гнобителів у правах, але не в можливостях їх реалізації, – це злочин проти народу.

Нація, яка нагоду зруйнування системи гноблення і створення національної держави проміняла на «шмат гнилої ковбаси» – на задоволення своїх сьогочасних соціальних потреб й на ілюзорні демократичні «свободи», – так і залишиться підневільною.

Нинішня боротьба українського народу почалася як національно-визвольна. Такою ж вона й залишається – незважаючи на всі потури демократичних лідерів та прокомуністичних сил, а також зарубіжних «меценатів» перших і других надати їй іншого, соціал-демократичного характеру.

Саме життя вимагає визначити характер нашої політичної боротьби як національно-визвольний, а її політичними доміантами – споконвічні, актуальні й перспективні національні інтереси українського народу.

Нація не здобуде НІЧОГО, якщо боротиметься тільки за ЩОСЬ, а не за ВСЕ, що їй належить.

Реалізувати демократію в наших умовах може тільки перемога в ході національно-визвольної боротьби за владу, за національну державу. Нинішня спроба використати для мобілізації народу чисто соціалістичні лозунги про необхідність задоволення соціальних потреб населення обертається проти самих же демократів та української державності.

Мирним шляхом досягти успіху в політиці можна тільки при активній підтримці політичної акції широкими масами населення, а якраз цього зараз нема.

У суспільстві, де реальна влада належить не народові, а тим, що паразитують на його шії, абсолютизація й універсалізація демократії приводить до дуже сумних наслідків.

Мирний шлях чомусь наполегливо ототожнюється з демократично-парламентським, хоч останній – лише одна з його форм.

Націоналіст не видумує проблематику: він іде в політику виконувати ті завдання, які століттями намагається вирішити українська нація, які впливають з історії та нинішнього стану нації, щоб уможливити їй вільний шлях у достойне майбутнє.

Лідери демократів (маю на увазі ту їх частину, сумніватися у високій порядності, безсумнівній чесності, патріотизмі й жертовності яких не доводиться) у нинішню політику прийшли, щоб реалізувати свої власні задуми, виплекані в умовах героїчного

протистояння цих гордих одинаків потворній системі і скристалізовані під високим – камерним тиском радянської репресивної системи.

Політика не терпить сентиментів, а час велить – вирішувати ті завдання, які він поставив і ставить.

Якщо хочемо досягти бажаного, то напрямні нашої боротьби мусять впливати з постійного аналізу реального стану нації і стану суспільства, відповідати історичним, актуальним і перспективним прагненням народу.

Формулювання завдань у політиці на основі загальників – справа безнадійна. Потрібно мати чітке уявлення про стратифікацію суспільства і виходити з життєвих інтересів конкретних людей і окремих груп, а найголовніше – уміти постійно зводити їх до спільного знаменника: національної ідеї.

Так, державність України – великий здобуток, необхідність її зміцнення – найголовніше завдання. Але, це ще не держава українського народу, а постімперське утворення для збереження панування над українським народом тих самих сил, однак уже без їх підлеглості московському центру.

Зміцнювати нашу державу треба, але гріхом перед народом було б брати участь у зміцненні існуючого антинародного режиму. Тому для політичних об'єднань, які прагнуть діяти в інтересах народу, тут єдино можливий і перспективний інший шлях: шлях революційної боротьби з цією владою з позицій українського націоналізму за створення української національної держави.

Революційна боротьба – не обов'язково збройна, не обов'язково кровопролитна, але обов'язково має за мету якісні зміни в суспільстві.

Неможливо еволюційним шляхом змінити сутність нашої радянсько-комуністичної системи. Ніякими структурними вдосконаленнями та поступовим наповненням її людьми некомуністичного світогляду не вдасться переорієнтувати цю систему з функціонування в інтересах антинародних реакційних сил на діяльність в інтересах грабованого ними народу.

Підняти народ на боротьбу за представницьку і виконавчу владу лозунгами демократії більше не вдасться. Зробити це можна тільки в один спосіб: розкриваючи виразно антинаціональний, антиукраїнський характер нинішньої влади, який проявляється в різних формах – від зневаги української мови до паралізування всіх національно-творчих зусиль українців у більшості регіонів України.

Необхідно зняти дилему «українська держава чи держава української нації?».

Нинішня українська держава виникла на власній території, але в тих вузьких межах, до яких імперія звела етнічно-історичний простір України.

Починати боротьбу за історичні території, за перегляд кордонів – це означає вчинити політичне самогубство. Та є другий варіант: забезпечення духовно-культурної соборності всіх українців та їх участі в національно-творчому процесі на базі української державності.

Економічна політика в Україні залишається принципово незмінною: вона спрямована на захист інтересів паразитичної верхівки, а не народу.

Без нової політики не буде нової економіки.

Демократи виявилися чудовими критиками комуністичної ідеології, але нікудишніми, бо непослідовними, руйнівниками комуністичної системи.

Нам же видається набагато небезпечнішим те, що ще задовго перед референдумом зусиллями лідерів демократії з поняття «незалежність України» було вихолощено його національну сутність. Демократи, як і «вчорашні», відстоювали першого грудня і відстоюють тепер під виглядом незалежності України щось географічно-адміністративне і космополітично-«народне», а не державну незалежність української нації.

Такий масштабний політик, як В.Чорновіл, не може не розуміти, що держава будується на силі, а не на політичній немоці. Звузивши національно-визвольний рух до демократичного і розділивши демократичні сили на клани демократичних лідерів, вожді демократії тим самим позбулися масової підтримки народу, єдності і політичної перспективи.

Ні денаціоналізована незалежність, ні космополітична демократія нічим, ні в найменшій мірі спадкоємцям імперії не загрожує, як не завадили їх сімдесятилітньому пануванню лозунги свободи, рівності й братерства чи ідеї соціалізму. Справжня загроза для них – отой «дух одвічної стихії», що піднімає народи на національно-визвольну боротьбу і надає значення категоричного імперативу ідеї створення національної держави.

Соціальні проблеми українського народу в принципі не можуть бути вирішені без вирішення його національних проблем.

Після референдуму в Україні склалися ідеальні умови для створення різних партій двох протилежних за метою типів: прокомуністичних і націоналістичних. Не створено ще умов і бази тільки для демократичних партій. Той «третій клас», який зараз активно формується, буде соціальною базою не демократичних, а прокомуністичних партій, оскільки його формує колишня партократія.

Творить не демократія – творить національна ідея. І нинішня політична карта світу – результат не демократичного, а наці-

онального утвердження народів. Демократія – найкращий із досі винайдених засобів погодження інтересів рівних.

Наше майбутнє – у реалізації української національної ідеї, завдання нашої політики – визволити націю з багатовікового закріпачення, створити передумови для її відродження, відтворення і розвитку. А решту зробить творчий дух українського народу.

Україна постане перед світом не жебрущою калікою і не в потворній космополітичній безлико́сті «теж-демократа», а такою, якою вимріяв її український народ, якою бачив її у своїх пристрасних візіях духовний батько української нації Тарас Шевченко.

Українській націоналізм був, є і залишається ненависним світоглядним, ідеологічним і політичним витвором українського народу для всіх тих, хто «не мислить собі без України» реалізації своїх явних чи замаскованих імперіалістичних задумів, та їх добровільних чи мимовільних прислужників.

Нинішні українські політики мусять усвідомити: відкидаючи філософію націоналізму при переосмисленні і розширенні своїх політичних програм, вони немину́че зближать їх із таким ненависним для них комунізмом, – не навмисно, а просто тому, що третього не дано. А відповідний результат не забариться: закони історії не роблять винятку ні для кого.

Вкрай необхідні соціально-економічні реформи, політичну настанову на які зараз роблять демократи, тільки тоді будуть суттєвими і підуть на користь цілому українському народові, якщо стануть складовою частиною в системі політичних дій національно-визвольної боротьби і державотворчої практики української нації.

Націоналізм – «регулятивна ідея» (І.Кант) української нації, яка допомогла народові вижити в історичних катаклізмах, зберег-

ти свою ідентичність, незважаючи на цілі століття цілеспрямованої і нелюдської у своїй жорстокості денаціоналізації, і прийти в сучасність із глибоко вкоріненою ідеєю національної свободи і державності.

Не дивуюся частим випадкам неприйняття багатьма українцями ідеології українського націоналізму: не вина, а біда нашого народу, що формуванням його світогляду століттями займалися чужі «благодійники» і «просвітителі».

За пропаганду націоналізму часто беруться люди, які або не розуміють його суті, або не вміють цього робити, або використовують його у своїх амбітно-особистих чи вузькопартійних інтересах, які не збігаються з інтересами нації, а отже – із сутністю націоналізму.

Націоналізм – поняття структуризоване, зі складною ієрархією рівнів формування, вияву і функціонування, повнота і викінченість якої залежить від стану нації – підневільного чи державного.

Якщо для підневільної нації характерні зорієнтованість на боротьбу і, отже, культивування всього, що скероване на протиставлення гнобленню, на виживання, захист, виборювання прав і свобод, зрештою – на деструкцію колоніальної системи і своє звільнення, то для державної нації характерний націоналізм конструктивно-творчого характеру в усіх виявах суспільного життя,

Український націоналізм виник, формувався і досі реалізувався майже виключно в умовах підневільності нації, – як теорія і практика національно-визвольної боротьби українського народу. Свої колосальні творчі потенції йому тільки належить виявити, і на нинішнє покоління українських націоналістів лягає історична відповідальність і величезна робота, пов'язана з перспективною зміною статусу і функцій націоналізму, – у сфері філософсько-теоретичній та ідеологічній, структурно-організаційній та суспільно-практичній.

Коріння, походження, генезис націоналізму – в історичному досвіді народу, а не в соціологічних теоріях. У цьому – його надзвичайна живучість і регенеративність, тобто здатність до відновлення, відтворення, часто – спонтанна, без цілеспрямованого наукового чи політичного втручання в суспільну свідомість. Саме тому націоналізм по-різному виявляється на різних рівнях: суб'єктивно-психологічному, раціональному, політичному тощо.

На масово-побутовому рівні націоналізм – це вияв патріотизму з яскраво вираженою любов'ю до свого, рідного, успадкованого від предків і культивованого в народі.

На особистісному – це таке відношення індивіда до свого народу, при якому інтереси загалу свідомо ставляться ним вище власних; індивід відчуває себе відповідальним за долю нації, а тому діє не за логікою самозбереження, а часто всупереч їй – за логікою жертвності в ім'я інтересів нації.

На суб'єктивно-психологічному рівні націоналізм проявляється як сутність ірраціональна, а тому часто немотивована і незаперечна з позицій логіки і виступає як форма свідомості патріота, яка опирається на одвічне внутрішнє відчуття ірреального зв'язку людини з містично-сакральною субстанцією – духом нації («духом одвічної стихії»), верифікується для підтвердження своєї істинності з історичним досвідом нації і надає жертвності індивіда в ім'я свободи та волевиявлення нації значення категоричного імперативу.

На суспільному рівні націоналізм – це самоусвідомлення себе народом як суб'єкта політики: зі своєю визвольною метою та спільним державницьким інтересом, – при якому суспільство стає готовим до сьогочасних особистих і групових жертв в ім'я досягнення бажаного загального блага і згуртовується вже не тільки як народ – на основі своїх етнічних ознак, а як нація – навколо своєї національної ідеї: захисної, визвольної, державотворчої.

На раціональному рівні націоналізм – це філософія буття нації в часі; це методологія виживання, державотворення і взаємо-

дії нації з іншими народами; це теорія боротьби нації за реалізацію національної ідеї в конкретних історичних умовах.

На філософському рівні – це світоглядна система, в якій онтологічно нація розглядається як найвищий природний ступінь організації людської спільноти, а соціологічно – як суб'єкт і рушійна сила історії.

На ідейно-концептуальному рівні націоналізм – це ідеологія національного життя, тобто система політичних, економічних, етичних (моральних і правових), естетичних, релігійних і філософських поглядів та ідей різних громадських і політичних об'єднань, кожен зі структурних елементів якої підпорядкований завданням реалізації національної ідеї і спрямований на забезпечення виживання, відтворення і розвитку нації в конкретних умовах дійсності.

На ідейно-концептуальному рівні націоналізм – це ідеологія національно-визвольної боротьби, національного державотворення чи національно-державного функціонування, яка побудована на приматі національної ідеї в житті народу і яка задоволення індивідуальних та групових інтересів і соціальних потреб громадян ставить у залежність від повноти реалізації ідей національного визволення, державотворення, незалежності.

На державному рівні націоналізм – це політика забезпечення індивідуальних і групових потреб та інтересів членів суспільства через реалізацію загальнонаціональних інтересів; це політика державних гарантій захисту, умов відтворення і розвитку нації.

На громадському рівні націоналізм проявляється як культурницький і політичний рух, спрямований на національне відродження і державне самоутвердження нації.

Класики та ідеологи марксизму-ленінізму або помилялися, або фальшивили, розвиваючи своє вчення про два види націоналізму: націоналізм пригнобленої нації і націоналізм гноблячої нації – шовінізм. Насправді це явища різні за своєю генезою, суттю і функціями.

Націоналізм – це філософія виживання і буття нації, тоді як шовінізм – це філософія поневолення і гноблення інших націй.

В основі націоналізму – національна ідея, в основі шовінізму – великодержавно-імперський інтерес.

Націоналізм починається з любові до свого, шовінізм – із ненависті до чужого.

Мета націоналізму – свобода своєї нації, мета шовінізму – поневолення іншої.

Націоналізм трактує інтернаціоналізм як міжнаціональні взаємини на засадах рівності націй, шовінізм перетворює інтернаціоналізм у засіб денационалізації народів і підпорядкування їх імперській чи великодержавницькій ідеї.

Для націоналіста національні ознаки інших, їхні сятині, символи, традиції, тощо – об'єкт поваги й пошанування; для шовініста – це те, що необхідно негайно знищити, викорінити і замінити своїм.

Націоналізм облагороджує членів своєї нації, шовінізм веде свій народ до морального звиродніння.

Націоналізм породжує подвижників, мучеників і героїв; шовінізм – убивць, грабіжників, яничарів, холоїв.

Опора націоналізму – найбільш свідомі, чесні й порядні люди; опора шовінізму – людська підлота.

Націоналіст завжди бореться, щоб відстояти своє; шовініст – щоб загарбати чуже.

Націоналізм зацікавлений у зростанні добробуту своїх громадян – це зміцнює національну державу; шовініст зацікавлений у протилежному, бо ситих важче нацькувати на інші народи, а без цього послабиться диктат держави, розпадеться імперія.

Націоналізм породжує демократію – стосунки рівних; шовінізм веде до диктатури, бо ділить суспільство на гнобителів і гноблених.

Відсутність чи брак націоналізму губить націю; відсутність чи хоч послаблення шовінізму розкріпає народи.

Націоналізм не можна видумати: він – «дух одвічної стихії», який об'єднує людей одного народу в соціальний моноліт ідеєю національної свободи, незалежності, державності. Він передається з покоління в покоління крізь віки не у вигляді теорії, а всіма набутками духовної й матеріальної культури народу, рятує націю в критичні моменти і стимулює її розвиток у час політичного замирення.

Націоналізм – не доктрина, привнесена ззовні: це ідеологічний відбиток, відтиск, матрицею якого є сутнісне з буття нації. І цей відбиток твориться щоденно, постійно, невпинно.

Націоналізм як духовний зріз буття нації незнищений: він існуватиме доти, допоки існуватиме нація. І саме в цьому сенсі слід розуміти твердження про те, що він і був завжди.

Те, що український націоналізм як філософія буття нації та ідеологія національно-визвольної боротьби був оформлений у XIX–XX століттях, зовсім не означає, що націоналізму як духовно-ідейного відбитка національного буття не було перед тим.

Сумна особливість теперішнього стану національної справи полягає в тому, що нинішня нагода звільнення і державного самоутвердження застала націю в стані руїни: надзвичайно понівечене національне життя, відсутня відповідна часові ідеологія національно-визвольної боротьби, деформована національна свідомість українців.

Як молекула ДНК, у якій запрограмовано весь організм, є в кожній його клітині, так і генетичний код нації наявний не тільки в бутті нації, але й у її свідомості.

До рівня життєвої необхідності зростає значимість українського націоналізму як філософської, методологічної та ідеологічної основи нинішнього етапу національного відродження, національно-визвольної боротьби та національного державотворення.

Інтегральний націоналізм – це один із конкретних виявів українського націоналізму. Він виявився найбільш адекватний часові і набув найбільшого поширення у свідомості борців за волю України, але це ще не весь український націоналізм.

Т.Шевченко створив у художній формі цілісну філософію національного буття українського народу, тобто на рівні поетичного узагальнення відтворив ту повністю відповідну, адекватну українській дійсності систему сутностей, цінностей та закономірностей, які за цілі тисячоліття витворені українським народом, якими зумовлене і на яких тримається віками буття української нації, її суспільна свідомість і свідомість українського патріота – борця за інтереси нації.

Будь-яка українська політична програма, що ігнорує цю національно-екзистенціальну методологію або, тим більше, суперечить їй, – ідейно неспроможна і шкідлива для української нації, для України. Саме тому народ більше вірить Шевченкові, ніж нашим політикам.

Озброєний сокирою, шаблею чи гвинтівкою але не озброєний ідеєю національної свободи народ дуже легко може стати жертвою політичної демагогії і бути перенаціленим із чужинецьких тронів на сусідову комору...

Шевченко у природний для себе як поета спосіб і в найдоступніший для цілого народу художній формі сформулював,

розвинув та обґрунтував національну ідею українського народу: законність і необхідність, можливість і реальність національної державності і незалежності.

Українцям можна відібрати все, але допоки вони пам'ятають Святе Письмо і «Кобзар» – українська нація незнищенна, бо незнищений наш націоналізм, в основі якого – ці дві святі книги.

Боротися треба не з українським націоналізмом, а за український націоналізм, – якщо справді дорожимо свободою України, а не панською ласкою.

Шевченків націоналізм, тобто націоналізм українського народу, впливає з Любові, а тому він в основі своїй людяний і добрий: до своїх і чужих – до всіх, хто визнає за українцями право на вільне і державне існування. Усіх інших він або переконує у своїй правоті, або ж бореться з ними – незалежно від того, хто саме виступає ворогом: окрема людина чи політична група, держава чи армія, якийсь із нацькованих на нас народів чи й міжнародне об'єднання.

Вчення Шевченка з часу своєї появи виступає як ідеологічний інваріант – неодмінне джерело і критерій усіх модифікацій українського націоналізму, пристосованих до конкретних умов та актуальних завдань національно-визвольних змагань українського народу. І кожна з історичних трансформ українського націоналізму ідейним ядром мала, має і мусить мати в майбутньому націоналізм Шевченка. А все те в програмах українських політичних об'єднань, що не стикається з Шевченковим або суперечить йому, – уже не націоналізм.

Незмінним і невід'ємним у творчості духовних провідників українського народу були і є три фундаментальні поняття: Бог, Україна, Свобода – як три світоглядні презумпції та ціннісні орієнтири української духовності і боротьби, як основа основ українського націоналізму.

Основоположником українського націоналізму був Т.Шевченко, а Д.Донцов – творець однієї з історичних модифікацій українського націоналізму: інтегрального націоналізму.

То ж не гріхом, а величезною заслугою Донцова перед нацією є те, що він створив учення інтегрального націоналізму – філософію виживання нації, поставленої на край могили.

І серед цих реалій, які в більшості українських інтелігентів викликали зневіру, апатію чи розпач, Донцов у XX ст. зробив те, що в XIX – Шевченко. Він створив якісно нову філософію виживання нації, яка формувала новий, революційний спосіб національного думання при осмисленні минулого, аналізі й оцінці сучасного та плануванні політичного майбутнього. Вона викликала оптимізм, повертала віру, кликала до дії.

Максималізмом позначений і його підхід до християнства: сприймати Христа таким, як він був, а не таким, яким його показували невільникам слуги володарів цих невільників; плекати послух Богові, але не сатані. Вдумаємось у ці слова Донцова:

«В добу, подібну до нашої, казали: «Скоріться Богові і противтеся дияволу, і втече від вас» (Ап. Яків, IV, 7). Не раз двоєдушні чинять перше, та не мають відваги на друге. Або мають останню, та не приймають того першого. Тому й не можуть відігнати від себе диявола, ані від країни своєї».

Не може бути на рідній землі свободи людини, її людських прав без якісного переродження невільника у національно свідому особистість, без свободи нації, без її державності.

За терор УВО-ОУН український націоналізм не потребує виправдання, бо не підлягає осуду. Не український націоналізм, а польський шовінізм породив його. А кожен окупант повинен усвідомлювати, що приречений ним на загибель народ сам обирає спосіб самозахисту. Хто сіє вітер – пожне бурю...

ОУН творилася не для пристосуванців і не для того, щоб пристосовувати свої ідеї до існуючих окупаційних реалій, а для того, щоб ці реалії змінити і «пристосувати» світ до своїх ідей.

ОУН задумувалася не як партія, а як національний орден, покликаний компенсувати структурну неповноту українського суспільства.

В орден приводить і об'єднує людей сама ідея і готовність присвятити своє життя справі її культивування, поширення та реалізації.

В ордені плекають ідею постійно, завжди, за будь-яких обставин, а не пристосовують до обставин, умов, можливостей. Тут беруть її цілісність і повноту, тут людина служить ідеї, а не ідея людині. Бо ця ідея – для всіх, вона – ключ до сили, слави і безсмертя нації.

ОУН завжди була в стані війни з ворогами українського народу, а не просто в політичній опозиції до них.

Сутнісним у націоналізмі завжди було і є те, що він несе свободу не тільки своїй нації, кожному її представникові, але й іншим народам: націоналізм – не шовінізм, не імперіалізм. І ще: боротьба за свободу народів і людини аж ніяк не означає відмови від боротьби за свободу своєї нації.

Гасло «Україна для українців!» має не реакційний і не ксенофобський, а національно-захисний характер.

Ті, що й досьогодні намагаються демократизувати і ОУН, і національно-визвольну боротьбу, мають зараз золоту нагоду переконатися, до чого приводить така заміна націоналізму демократизмом, у що обертається для народу демократія без політичної перемоги національно-визвольних ідей, культивованих ОУН.

Наша неволя від віків мала, крім усякої іншої, ще й природну зумовленість. Багатство, щедрість і незахищеність нашої землі робили Україну привабливим, ласим і доступним об'єктом агресії та окупації. Цьому географічному детермінізмові неволі ми мусимо і можемо протиставити високу внутрішню відпорність нації, забезпечити яку може тільки реалізація в нашому суспільстві ідей націоналізму.

Головне – нести націоналізм людям не лише у вигляді національно-захисної ідеї, але передусім – у вигляді національно-захисної дії. Тільки так ідея і чин націоналізму завжди ставали національним надбанням, і тільки такою мусить бути методика поширення націоналізму зараз.

Під національною Церквою ми розуміємо передусім релігійне об'єднання, духовенство та ієрархія якої бере на себе відповідальність перед Богом і людьми за те, щоб дорогою Христа вести і привести до Бога довірений їм народ таким, яким хоче його бачити і яким сотворив його Бог, а не таким, яким хотіли зробити його різні окупанти, часто – явні слуги сатани. Бог створив нас українцями, і да святиться воля Його на віки віків.

Тільки червоно-чорний прапор боротьби нас приведе під синьо-жовтий стяг свободи.

2007 р.

Василь Іванишин

ПОЕЗІЇ

х х х

Я з тих країв, де камінь воду родить,
Бескид тримає неба синій край,
Де хмара по подвір'ї гостем ходить,
А понад хмари – грає водограй.

В Карпатах більше духів, аніж люду.
Тут – вододіл. Тут – казки й дійсності рубіж.
За зраду тут не все ведуть до суду:
Бува – із череса дістануть чесний ніж...

1973

НЕФОРМАЛЬНІ ЖАРТИ

Пішов Умнов в прокуратуру.
Що жде його? Що жде всіх нас?
Арешти? Допити? Тортури?
Зімнуть його – і нас на квас.

Пішов Умнов наш від малечі.
Пішов, бідака, і – нема.
Сумний же буде Щедрий Вечір.
І на душі – така зима...

Такий-от жарт. Жартуєм, хлопці,
В час крові всесоюзних гроз.
Весна прийде! На літо сонце
Звернуло. Хоч іще – мороз.

18.01.1991 р.,
приймальня міськвно

х х х

Хай знає ворог – ми вже не раби!
Хай знають всі держави і народи:
Червоно-чорний прапор боротьби
Нас приведе під синьо-жовтий стяг Свободи!

1991

х х х

Андрієві Вілюрі

Андрію, ми вмеремо – і виросте трава.
Але чи дріт колючий суджений Вкраїні,
А чи над нею зблисне булава, –
Хтось наші імена знайде: не в храмі, то в руїні.

1991

ТВОРЧЕ

Праця – це щастя.

Осел

Я – сотворив! О Боже велій,
Спасенний дар Твоїх щедрот!
Свобода! На землі веселій
Я щасливіший всіх стокрот.

Блаженний час! У тишу ночі
Вслухаюся. А місто спить.
Так, я дивак, платить охочий
Хоч кров'ю за натхнення мить.

Позаду розпач і тривоги,
Слів добування з пустоти.
Здавалося – протягну ноги.
І допоміг лиш, Боже, Ти.

А решта всі – ці заважали.
Я – не во гнів, бо це – життя.
Вони не з нами ниву жали,
Не знають, що то – фраз лиття.

Скінчилися муки. Текст готовий.
Знов врівноважена душа.
Здається, й в чорта зм'якли роги.
Мовчить, турботи, – тихо-ша!

Ця ніч – моя. І кава, й чарка,
Поблідлий тютюновий дим...
Мені ні холодно ні жарко.
Прийде мій автор – вип'ю й з ним.

Але це буде вдень, аж потім,
І Маринович зараз снить.
А я кейфую. Кров'ю й потом
Добута ця щаслива мить.

*Ніч із 7 на 8 лютого 1992, після написання передмови
до книжки М.Мариновича „Україна на полях Святого Письма”.*

х х х

Ми помремо во славу України,
Як тисячі до на під ягель полягли
За те, що в час Великої Руїни
Свою любов синам передали.

Ми встигли вчасно. І прости нам, Боже,
Вагання, розпач, сумніви, гріхи:
Знаряддя ми в Твоїй десниці кожен –
У нас не було помислів лихих.

Минуть роки. Пожухне на могилах
Чужими чоботами стоптана трава...
Нас не забудуть. Знов злетить на крилах:
„За Україну! За її права!”

березень 1991

х х х

Не страшно те, що гримне громовиця
Із дул тупих, коротких, злих,
А лячно те, що крізь приціл впізнаєм братні лица:
Погубим душу, не позбувшись лих.

І зарежоче радісно наш ворог,
Зайдеться сміхом сатана...
Та в час, як над бойовищем розвіє вітер порох,
Не скажем в розпачі: „Усе було мана!..”

1992

ШАЛАТА

Усе – не так. І всі ми – не такі.
Та Бог поклав якраз на наші плечі
Проблеми, що сповзлись з усіх віків,
Й тривогу за будуччину малечі.

І ось один... І перший серед нас.
І щось з весни у прізвищі – Шалата.
Невтомний рух. І ненаситний час.
І осінь, на плоди така багата.

Стрімка доба. Калейдоскоп подій.
Схопити б все, у вічність вкарбувати!..
І де тут час для власних мрій-надій?..
А серед піль чекає рідна хата...

І ось зупинка: знову ювілей.
І рідні... Друзі... Тостів щедра плата.
Та знову – не для себе: для людей...
Таке життя. І час. Такий Шалата...

3.04.2002

НА БАНКЕТІ ФОТОМИТЦЯ

(акровірш)

...А класикові – класикове.

Автор

І знов застілля – уродини! –
Горілки ілюзорна суть,
Орда гостей, як на фестинах,
Річей стандартних каламуть.

Фінал відомий – всі нап'ються.
Ех, приєднатися б до них!..
...Цікаво: в музи сльози ллються,
Як кане в Лету кадр – із тих,
Котрі лиш раз в житті даються?

18.05.2004 р.

х х х

А ми ішли –
і лаяли собаки.
А ми ішли –
й сичало вслід гаддя.
А ми ішли –
на світло зір із мряки.
А ми ішли –
на поклик солов'я...

17.08.2004

х х х

Ну й що з того, що менше нас, ніж інших?
Нас нищили, а ми усе ж єсьмо.
Бо то лиш „Гірших завжди більше”.
Так вчать історія. Так вчить Святе Письмо.

23.03.2006 р.

х х х

Яке вам ще, яке потрібне пекло?
В нас як не Гонта, то Сірко дітей стина...
І все-таки чомусь на серці тепло:
Вони у пам'яті, й Україна – не мана.

2.04.2006 р.

*Дід Василя Іванишина з боку
матері Микола Стахів в
однострої вояка австрійської
армії підчас Першої світової
війни*

*Батько Василя Іванишина
Петро Іванишин (у центрі) біля
читальні «Просвіти». Угерці
Винявські, 1930-ті рр.*

Батьки Василя Іванишина Петро Іванишин (у костюмі в центрі) та Катерина Іванишин (четверта зліва) біля читальні «Просвіти». Угерці Винявські, 1930-ті рр.

Василь Іванишин із сином Петром. Зелений Гай, 8.11.1975 р.

*Василь Іванишин
із сином Петром. 1976 р.*

*Василь Іванишин із сином Петром.
Зелений Гай, 1976 рік*

*Василь Іванишин (у центрі) з письменниками Ігорем Нижником (зліва)
та Іваном Гнатюком (справа) у книгарні «Знання». Дрогобич,
5.07.1980 р.*

*Василь Іванишин з дружиною Світланою, донькою Тетяною та сином
Петром. Листопад 1979 року*

*Василь Іванишин з сім'єю: дружиною Світланою, донькою Тетяною,
синами Петром та Андрієм (у центрі).*

Дрогобич, 23.08.1994 рік

*Василь Іванишин під час охорони
«Триzubом» прощі у Зарваниці.
1996 р.*

ПРО АВТОРІВ

Олег Баган – літературознавець, публіцист, політолог, публіцист, випускник філологічного факультету Дрогобицького педінституту, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького педуніверситету, керівник Науково-ідеологічного центру імені Дмитра Донцова.

Петро Бобик – журналіст, співзасновник і президент видавничої фірми «Відродження».

Анатолій Власюк – журналіст, письменник, головний редактор газети «Тустань» (м. Дрогобич).

Іван Гаваньо – богослов, філософ, історик, протоієрей Української греко-католицької Церкви, викладач Дрогобицької духовної семінарії, головний редактор журналу «Богословія».

Ірина Дмитрів – літературознавець, випускниця філологічного факультету Дрогобицького педуніверситету, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького педуніверситету.

Петро Іванишин (старший) (1906-1974) – цеховий столяр, член ОУН і «Просвіти», батько Василя Іванишина.

Петро Іванишин (молодший) (1975 р.н.) – літературознавець, герменевт, культуролог, політолог, публіцист, випускник філологічного факультету Дрогобицького педуніверситету, з 1993 року член ВО «Тризуб» ім. С.Бандери, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького педуніверситету, секретар Науково-ідеологічного центру імені Дмитра Донцова, син Василя Іванишина.

Лариса Йолкіна – літературознавець, громадсько-політичний діяч, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри

української літератури головний редактор журналу «Визвольний шлях».

Сергій Квіт – освітній і громадсько-політичний діяч, журналіст, літературознавець, доктор філологічних наук, професор, президент національно університету «Києво-Могилянська академія» (2007-2014), міністр освіти і науки України (2014-2016), голова Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (з 2019 р.).

Леся Кравченко – літературознавець, перекладач, підприємець, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри світової літератури і славистики Дрогобицького педуніверситету.

Петро Мацан – журналіст, головний редактор газети «Галицька зоря» (м. Дрогобич).

Ігор Набитович – український і польський літературознавець, перекладач, випускник фізико-математичного та філологічного факультетів Дрогобицького педінституту, доктор філологічних наук, професор, професор Університету ім. Марії Кюрі-Склодовської (UMCS) у Любліні, професор кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького педуніверситету.

Сніжана Новак – літературознавець, випускниця філологічного факультету Дрогобицького педінституту, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького педуніверситету.

Андрій Печарський – літературознавець, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка

Ярослав Радевич-Винницький – мовознавець, громадський діяч, випускник філологічного факультету Дрогобицького педінституту, кандидат філологічних наук, доцент, декан філологічного факультету Дрогобицького педінституту (1980-1996), викладач, доцент філологічного факультету Дрогобицького педуніверситету (1965-2015).

Тарас Салига – літературознавець, журналіст, громадський діяч, доктор філологічних наук, професор, декан філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (1995-2004), завідувач кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка.

Віктор Сердулець – громадсько-політичний діяч, Головний командир ВО «Тризуб» ім. С. Бандери (з 2017 р.).

Дмитро Синяк – випускник філологічного факультету Дрогобицького педуніверситету, журналіст.

Юрій Сиротюк – громадсько-політичний діяч, журналіст, з 1994 року член ВО «Тризуб» ім. С.Бандери, член ВО «Свобода», народний депутат Угорщини VII скликання.

Іван Сута – громадсько-політичний діяч, публіцист, з 1994 року член-співзасновник ВО «Тризуб» ім. С.Бандери, підполковник ВО «Тризуб» ім. С.Бандери, референт виховного відділу Української добровольчої армії.

Олександр Труханенко – літературознавець, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури Дрогобицького педуніверситету.

Володимир Турмис – журналіст, головний редактор газети «Галицька зоря» (м. Дрогобич).

Євген Філь – громадсько-політичний діяч, підприємець, історик, з 1994 року член-співзасновник ВО «Тризуб» ім. С.Бандери, голова центрального проводу ВО «Тризуб» ім. С.Бандери (1999-2005), член НСЖУ, член НТШ, волонтер.

Олександра Химин – літературознавець, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького педуніверситету.

Богдан Червак – громадсько-політичний діяч, державний службовець, літературознавець, публіцист, журналіст, випускник філологічного факультету Дрогобицького педінституту, го-

лова ОУН, перший заступник голови Державного комітету телебачення та радіомовлення України.

Ярослав Яремко – мовознавець, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Дрогобицького педуніверситету, декан філологічного факультету Дрогобицького педуніверситету.

Дмитро Ярош – громадсько-політичний діяч, випускник філологічного факультету Дрогобицького педуніверситету, з 1994 року член-співзасновник ВО «Тризуб» ім. С.Бандери, голова центрального проводу ВО «Тризуб» ім. С.Бандери (1996-1999, 2005-2010), лідер організації «Правий сектор» (2014-2015), провідник національного руху «Державницька ініціатива Яроша» (з 2015 р.), командувач Української добровольчої армії (з 2015 р.), народний депутат України VIII скликання.

Для нотаток

Для нотаток

??? ВИДАННЯ

**МИСЛИТЕЛЬ.
ВОЇН.
УЧИТЕЛЬ.**
Спогади та матеріали про Василя Іванишина

Редактор
Петро Іванишин

Макетування та верстка
Василь Герман

Дизайн обкладинки
Олег Лазебний

Здано до набору 11.02.2019 р. Підписано до друку 12.03.2019 р.
Гарнітура Minion Pro. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 12,09. Зам. № 186
Наклад 100 примірників

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2509 від 30.05.2006 р.

Друк ПП "ПОСВІТ"
Адреса: вул. І. Мазепи, 7, м. Дрогобич, 82100 Україна
тел. факс (03244) 2-23-35, тел.: 3-38-50, 2-23-76.
E-mail: posvitdruk@gmail.com
